

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК
КЊИГА LXVII

ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
et
INSTITUT DE LA LANGUE SERBE DE
L'ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

RECUEIL
DE DIALECTOLOGIE
SERBE
LXVII

TRAITÉS ET MATÉRIAUX

Approuvé à la VIIIème séance (à distance) de la Section de langue et de littérature du
25–28 décembre 2020, sur la base des rapports de Slobodan Remetić, membre de
l'Académie des sciences et des arts de la Republika Srpska, du Prof. Dr. Dragoljub
Petrović, du Prof. Dr. Nedeljko Bogdanović et du Prof. Dr. Radivoje Mladenović

Comité de rédaction

*Dr. Nedeljko Bogdanović, Dr. Miroslav Nikolić,
Dr. Dragoljub Petrović, Dr. Slobodan Remetić*

Rédacteur en chef
SLOBODAN REMETIĆ

BELGRADE
2020

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LXVII

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Примљено на VIII (електронском) скупу Одељења језика и књижевности САНУ,
од 25–28. децембра 2020. године, на основу реферата проф. др Слободана
Реметића, редовног члана АНУРС, проф. др Драгољуба Петровића,
проф. др Недељка Богдановића и проф. др Радивоја Младеновића

Уређивачки одбор

*Др Недељко Богдановић, др Мирослав Николић,
др Драгољуб Пејировић, др Слободан Реметић*

Главни уредник

СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2020

Секретар часописа
Др Марина Јуришић

У финансирању ове књиге учествовало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Издају
Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез Михаилова 35
и
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез Михаилова 36

Часопис излази годишње

Компјутерска припрема за штампу:
Давор Палчић
palcic@eunet.rs

Штампа:
ЈП Службени гласник
Београд, Јована Ристића бр.1

CIP – Каталогазација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

80'28

СРПСКИ дијалектолошки зборник = Recueil de Dialectologie Serbe / главни уредник Слободан Реметић. – 1905, књ. 1–. – Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1905– (Београд : Службени гласник). – 23 cm

Годишње.

ISSN 0353-8257 = Српски дијалектолошки зборник

COBISS.SR-ID 18167554

САДРЖАЈ

Стр.

Монографије, расправе и чланци

- Милош Бојиновић: *Други додаџак* Рјечнику гламочког говора . . . 1–122
- Драгољуб Златковић: *Друга доџуна* Речнику пиротског говора . 123–297
- Јакша Динић: *Речи и изрази њирадиционалне исхране сѣановнишиџва
књажевачког краја* 299–412
- Бранкица Марковић: *Ка индексирању дијалекаџских џтексџова
џубликованих у Реџублици Србији* 413–528
- Слађана М. Цукут: *Расџросџирањеносџи груџа -џџ- и -џд- у срџским
говорима околине Шџиџова* 529–536

Прикази и критике

- Бојана М. Вељовић: Радивоје Младеновић, *Говор
северношарџланинске жуйе Сиринић* 539–555

УДК: 811.163.41'282.4
811.163.41'374

Драгољуб Златковић
ДРУГА ДОПУНА РЕЧНИКУ ПИРОТСКОГ ГОВОРА

Речник пиротског говора, Том I (А – Њ) и Том II (О – Ш), изашао је децембра 2014. године у издању ЈП Службени гласник Београд. Прву Допуну Речнику пиротског говора објавили су Српска академија наука и Институт за српски језик САНУ у Српском дијалектолошком зборнику LXIV 2017. године. У другу Допуну Речнику пиротског говора унео сам *лексику народних њесама* и *лексику на њему човек и смрти*, највише са простора Пиротског округа. Осталу лексику бележио сам на допунским истраживањима у мом Горњем понишављу, у коме сам провео детињство и младост. Осим речи и израза којих нема ни у Речнику ни у Првој допуни, унео сам и хомониме који у њима имају сасвим различито значење. Све хомониме сам означио курзивом. У малом броју случајева наводим хомоним који се налази у Речнику или Допуни, али поред унетих значења има још неко или неколико ненаведених значења. Унео сам и мали број хомонима који боље прецизирају већ унета значења, а у неколико случајева уносим хомоним да бих га јасније протумачио.

Упутство за коришћење речника

У речник сам унео само оне речи које нису у стандардној употреби у књижевном језику. Да бих избегао превелик обим, нисам уносио познате речи и њихова стандардна значења, имена, надимке, патрониме, зоониме, топониме, микротопониме и хидрониме, етнике и ктетике, као ни ретке речи за које нисам добио потврду у реченици или нико није знао да ми поуздано објасни њихово значење. Изоставио сам и већину имена верских празника и већи део дечјег говора. Глаголске именице, трпне придеве и радне придеве, вулгарне речи и савремени градски жаргон уносио сам само када их нисам могао избећи.

У азбучном поретку полугласник *ь* долази после *ш*, а сугласник *с* после *ж*. Акцент је експираторан и означено је само његово место.

Именице дајем у номинативу а глаголе у трећем лицу презента. Ако се именица или заменица јавља у једном једином примеру, и то у падежу који није номинатив, дајем је у том падежу. Неке ретке глаголе дајем само у времену у којем се појављују у датом примеру. Ако се нека ретка реч налази само у једној забележеној реченици или изразу, а њено значење не могу да

одгонетнем, пишем је тако што стављам тачку иза ње, а затим наводим и тумачим реченицу у којој се налази и чији је смисао јасан. Различита значења исте речи означавам редним бројем, затим дајем тумачење иза кога следи један или више примера који илуструју то значење. Уз ретке речи дајем више примера него уз оне које су у честој и широкој употреби. Иза сваког примера дајем ознаку за село из кога је казивач.

Ознаке и имена насеља из којих су казивачи, по општинама

Б – Бабушница

Б-Ал	Александровац	Б-Ки	Кијевац
Б-Бг	Богдановац	Б-Км	Камбелевац
Б-Бд	Брестов Дол	Б-Лн	Линово
Б-Бш	Братишевац	Б-Лс	Лесковица
Б-ВБњ	Велико Боњинце	Б-Љу	Љуберађа
Б-Вв	Вава	Б-МБњ	Мало Боњинце
Б-Вј	Војници	Б-МС	Модра Стена
Б-Вш	Валниш	Б-Ос	Остатовица
Б-ГК	Горње Крњино	Б-Па	Пресека (српска)
Б-Го	Горчинце	Б-Рљ	Раљин
Б-ГС	Горњи Стрижевац	Б-Рце	Радињинце
Б-ДК	Доње Крњино	Б-Рш	Радошевац
Б-Дл	Дол	Б-Са	Студена
Б-Др	Драгинац	Б-Сл	Стол
Б-Дч	Дучевац	Б-Су	Сурачево
Б-Зав	Завидинце	Б-Сц	Стрелац
Б-Из	Извор	Б-Цј	Црвена Јабука
Б-Кђ	Калуђерево	Б-Ш	Штрбовац

Д – Димитровград и делови општина Бабушница и Пирот

Д-Бб	Бребевница	Д-ГК	Горњи Криводол
Д-Бд	Бански Дол	Д-Гу	Гуленовци
Д-Бо	Бољевдол	Д-Др	Драговита
Д-Бр	Борово	Д-Зв	Звонце
Д-Бћ	Браћевци	Д-Из	Изаговци
Д-Вз	Верзар	Д-Ис	Искровци
Д-Ви	Власи	Д-ЈД	Јасеновдел
Д-ВО	Височки Одоровци	Д-КВ	Куса Врана
Д-Ву	Вучидел	Д-Км	Каменица
Д-Вч	Врапча	Д-Лу	Лукавица

Д-Па	Пресека (бугарска)	Д-Рк	Ракита
Д-Пг	Поганово	Д-Ск	Скрвеница
Д-Пп	Пртопопинци	Д-Сл	Славиња
Д-Пра	Прача	д-См	Смиловци
Д-Пц	Петачинци	Д-Сн	Сенокос
Д-Пш	Петрлаш	Д-ТО	Трнски Одоровци
Д-Рд	Радеина		

К – Књажевац

К-Бб	Балтабериловац	К-Јњ	Јања
К-Вр	Вртовци	К-Кл	Кална
К-Гб	Габровница	К-Ст	Стањанци
К-Гк	Горња Каменица	К-Ћу	Ћуштица
К-ЈИ	Јаловик Извор	К-Цв	Црни Врх

П – Бела Паланка

П-Бж	Бежиште	П-Ор	Ореовац
П-Гк	Горња Коритница	П-Пж	Пајеж
П-Кз	Козја	П-Сц	Сињац
П-Кл	Клисура	П-Те	Теловац
П-Кре	Кременица	П-Цч	Црнче
П-Лш	Ланиште	П-Шљ	Шљивовик
П-Љу	Љубатовица	П-Шп	Шпај
П-Мкл	Моклиште		

Пирот

Бе	Бела	Всв	Велики Суводол
Бер	Беровица	Гњ	Гњилан
Бз	Базовик	Гос	Гостуша
Бла	Благо	Гра	Градашница
Брл	Брлог	Грш	Градиште
Брц	Бериловац	Дд	Добри До
Бс	Басара	Дој	Дојкинци
Бч	Барје Чифлик	Држ	Држина
Вј	Велики Јовановац	Зс	Засковци
Влк	Велика Лукања	Изв	Извор
Вој	Војнеговац	Јал	Јалботина
Вр	Враниште	Јел	Јеловица
ВРж	Височка Ржана	Км	Камик
Вс	Велико Село	Кп	Копривштица

Кр	Крупач	При	Присјан
Кс	Костур	Пс	Пасјач
Ку	Кумановац	Рас	Расница
МЈ	Мали Јовановац	Рг	Рагодеш
Мл	Милојковац	Рос	Росомач
МЛк	Мала Лукања	Рс	Рсовци
Мр	Мирковци	Ру	Рудиње
МСв	Мали Суводол	СГл	Сиња Глава
НМл	Нова Мала (данас део Пирота).	Соп	Сопот
Нш	Нишор	Сре	Срећковац
Об	Обреновац	Ста	Станичење
Ор	Ореовица	Сук	Суково
Орљ	Орља	ТД	Топли До
Ос	Осмакова	Тм	Темска
Пет	Петровац	Трњ	Трњана
Пк	Паклештица	ЦД	Церевдел
Пир	Пирот	Цер	Церова
Пл	Планиница	Цр	Црноклиште
Пн	Понор	Црв	Црвенчево
Пок	Покровеник	Чин	Чиниглавци
ПРж	Пољска Ржана	Ш	Шугрин

Село Велика Лукања (на ушћу Гостушке реке у Височицу), Мала Лукања (око 2 km низводно) и Завој (око 5 km низводно) потопљена су у природној катастрофи, када се велика количина земљишта сурвала у кањон Височице. Само у Великој Лукањи било је остало неколико кућа, које су иселене, када је на Завојском језеру завршена брана, која је септембра 1989. године затворена, када је почело потапање долине Височице све до Паклештице.

Техничке скраћенице

агр.	аграрни термин	благ.	благослов
акуз.	акузатив	бот.	ботанички
анат.	анатомски	бр.	број
аор.	аорист	брз.	брзалица
арх.	архаично, застарело	буг.	бугарски
астр.	астрономски	в.	види
аугм.	аугментатив	везн.	везник
бас.	басма	вер. праз.	верски празник
безл.	безлични глагол	вет.	ветеринарски
биол.	биолошки	вок.	вокатив

вулг.	вулгарно	обич.	обичајно
ген.	генитив	оном.	ономатопеја
геогр.	географски	пеј.	пејоративно
геол.	геолошки	перс.	персонификација
гл. им.	глаголска именица	перф.	перфекат
грађ.	грађевински	песн.	у песми
дат.	датив	подр.	подругљиво
дем.	деминутив	поим. прид.	поименичени придев
деч.	дечји говор	пом. гл.	помоћни глагол
енкл.	енклитички	посл.	у пословици
ж.	женски род	предл.	предлог
жарг.	жаргон	прид. индекл.	непроменљиви придев
заг.	загонетка	прил.	прилог
зам.	заменица	прил. сад.	прилог времена садашњег
зан.	занатски	прип.	у приповеци
зб.	збирна именица	пс.	псовка
зоол.	зоолошки	р. пр.	радни глаголски придев
изр.	израз	рет.	ретка реч
имп.	императив	реч.	речца
импф.	имперфекат	ром.	ромски
ирон.	иронично	с.	средњи род
јд.	једнина	свр.	свршени глагол
кл.	клетва	слов.	словеначки
комп.	компаратив	сточ.	сточарски
л.	лице	суп.	суперлатив
м.	мушки род	трп. пр.	трпни придев
мед.	медицински	турц.	турцизам
мет.	метеоролошки	узв.	узвик
мит.	митолошки	узр.	узречица
мн.	множина	уп.	упореди
мтз.	метатеза	уч.	учестали глагол
нар. вет.	народна ветерина	фиг.	фигуративно, у преносном смислу
нар. мед.	народна медицина	хип.	хипокористично, одмила
нег.	увек негативно значење	цркв.	црквена реч
непозн.	непознатог порекла	шаљ.	шаљиво
несвр.	несвршени глагол	шатр.	шатровачки
нов.	реч која се користи у новијем говору		

А

а везн. *за; шїио се шиче*. – Свакому по парчѣ, а Тоши што се отроши (Вој).

а везн. упитно. – Че идемо ли, а? (Вој).

а-моме изр. при обраћању женској особи: *јели*. – А-моме, доде-Сѣво, кудѣ се дѣну бата-Срѣтко, не вицѣвам га (Вој).

а онó реч. упитно *него*. – Нѣче да мóж текá! А онó (какó)?! (ДД. Сук).

а сѣга де изр. *и шїиа сада; хајде, ѿкажи се сада*. – А сѣга де, да вїдимó дали си ти пóјак или јá? (ВРж).

абакалам де изр. арх. *хајде*. – Абакалам де, покáжи се (Об. Пир).

абре-ѣбре, абре-убре изр. *хајде*. Абре-ѣбре, абре-убре, убрáше га и оже-нїше га зачáс (Вој).

абѣр м *добра весї*. – Пратїла сам му абѣр да дóјде на честїто (Сре).

ае узв. при одазивању женске особе: *шїу сам, ево ме*. – Јовáнће! – Ае, Бóшко! (Вој).

ај...вај узв. у додочичким песмама. – Ај дóдо, вај дóдо /Дај, бóже, рóсну ћишу (Бз, Цер).

ајде де изр. *иїак некако*. – Да је сáм, ајде де, ама он повѣл и жену́ту и децáта (Вој). Да је само тóва, ајде де, али он ми штѣту прáви сваћи дѣн (Км).

ајдучћи прил. *лоїовски*. – Ајдучћи глѣда и ајдучћи óди, óдма га познá да је голѣм лопóв (Јал).

ајковина ж *део аїшара у коме борави*. – Мрсни вѣр, тáмо је негóва ајковина, цѣло лѣто борáви на тўја страну (Чин).

ајнацїсује несвр. *ленчарїшї*. – Олењи се, почѣ да ајнацїсује (Вој).

ака (се) несвр. *неїрекидно се креїшїи ѿо иланинским врлешїма*. – Цѣл живóт сам акáл са-стóку по нáшу плáнину (Пк).

алá стáврла изр. *сачувај, боже*. – Алá стáврла, сачувај бóже! У Присјáн сам чу́л од мојѣга дѣду, турска рѣч остáла (При).

алáл вѣра благослов и охрабрење *браво*. – Алáл ти вѣра, сїне, донѣсе прву плáту у кућу (Вој).

алалїсује несвр. **1.** *благосїлшїи куїца; ѿклањашїи са благословом*. – Алалїсујем ти свѣ што си купи́л од мѣне, платїл си ко домаћїн (Чин). **2.** ирон. *їреїушїшїи са благословом (оїшїо, украдено, неїлаћено)*. – Алалїсујем му га: штó је укрáл нѣка му је алáл (Пет).

алачуђе ж мн. (од алачу́га ж алатка; прибор) *нео̀йходна о̀йрема (овчара, дунђера); њ̀риџаг*. – Збе́ри си алачу́ђете и си њ̀ди (Сук).

а̀љав, -а, -о *неодговоран; нева̀сџиџан*. – А̀љаво, не зна́је кво при́ча (Пир).

а̀љџнџи ко̀вчег изр. *ковчег за чува̀ње (женске) оде́ђе*. – Башта́ ми бе́ше купџл а̀љџнџи ко̀вчег да си у ње́га чу́вам да́р, и а̀љџнуту (ЦД).

а̀меџом прил. у њ̀равом смислу, баш, сасвим. – Оно́ и сџг не разбџра, ама тџг а̀метом не́је разбирало́ (Вр).

а̀мџнтује свр. *џо̀џврдиџи, а̀миноваџи*. – Док га̀здата не а̀мџнтује не мо́гу да ти даде́м, не́је мо́је (Држ).

а̀мча ж *омча*. – Врџи га на а̀мчу, да се не мо́ж одврџе (Рс).

а̀мчи несвр. *џреџлиџиџи, омчама завезиваџи (џри џлеџењу, везивању)*. – Еве́ како́ плетџм, а̀мчим га с иглу́ (Пир).

а̀мџнте узв. *а̀ман, досџа са џџм*. – Амџнте, мо́лим ви, досадџсте ми сас ва́ше ре́чи безобра́зне (Зав).

а̀нџериџа ж врста дуге мушке горње ха̀љине од сукна (за свечаније прилике). – Носџла се а̀нџериџа, му́шка дре́ја до́земи (Зс).

а̀нтопо́т м *замлаџа*. – Ёсто је а̀нтопо́т, замлачу́је се (Гос).

а̀џе несвр. фиг. *халаџљиво јеџи*. – А̀пе ли, а̀пе, загладнџл у планину́ту (Брц).

а̀рџзује несвр. *џоклаџаџи*. – Че́рко, ја́ ти а̀рџзујем ло́зје у Рџд и њџву у Кру́шће (Вој).

а̀рначће прил. *џодосџа; џрилично јако*. – Арначће ми наплџни торбу́ту, че ми тре́бе једе́ње за це́лу неде́љу (Сре, Чин). А̀рначће га у́дари сас кобилку́ту (Вој).

а̀ршља́к м рет. *мангуџ, скиџниџа; особа без морала*. – Ка́д је жена́ а̀ршља́к, или му́ж, ку́ћа се не ку́ћи (Кр).

а̀хао узв. при одазивању жене *ево ме, џџу сам*. – Јевро́симо! – А̀хао! (Тм).

а̀цамџка ж *млада и неискусна женска особа*. – Ја́на ми је мло́го а̀цамџка (Гос).

а̀шик м (н.п.). *вољени*. – Окре́ни се Пе́ри а̀шик, ој ру́дино (Гос).

а̀шко сам изр. *добро ми је, добро сам*. – Како́ си? – А̀шко сам. Не́к потрајџ тека́! (Сре. Вој).

Б

ба́ узв. при међусобном плашењу разигране деце. – Ку́тамо се, џграмо жму́рку, о́кнем ба́ и упла́шим га (НМл).

баба́нса м/ж *йлећаџа особа високог расџа*. – Ђн бџе баба́нса, кру́пан човек (ТД).

баба́чко прил. *јако добро*. – Како́ си? – Баба́чко! (Кр).

ба́бинсџи прил. *на сџарински начин*. – Бра́нка из Јеловицу ме лечи ба́бинсџи и о́лечи ме (ВРж).

ба́бинсџи ле́к изр. *лек који дају видарица или врачара*. – Жена́ ми до-не́се ба́бинсџи ле́к и, бо́г да помо́же, олечи́ се (ВЛк).

бабу́ре́с, -та, -то *који има надувено лице*. – До́де бабу́ре́ста у лице́, како наду́јена (Држ).

ба́грџен м бот. *багрџен Robinia pseudoacacia L.* изр. шаљ. **Ба́грџен ба́ња гробље**. – Че се одмо́римо када́ оти́демо у ба́грџен ба́њу, та́м има ладовина (Цр).

ба́д м. *део игле йлеџиље*. – Сви́ се де́вет ба́да испреби́ше (Д-Пг, Пир).

бадавџија ж *лениџина*. – Бадавџија бадавџисује, и тн си има некакову ра́боту (Кс).

ба́је си на лу́дуду гла́ву изр. *кука без разлога*. – Свако́ј вој крив за по-не́шта па само ку́ка, ба́је си на лу́дуду гла́ву (Сук, Вој).

бака́лам узв. *хајде, дођи*. – Е ви́ озго́ре, бака́лам (Пок). – А-бака́лам, а́јде дојде́те на по ређију (Вој).

бакли́на ж *бокал*. – Домађине, гле́де по бакли́не (При).

баљди́ше свр. *йремориџи се; йосусџаџи*. – Ја́ баљдиса́ овде́ва, ова́ј ра́бота те́шка (СГл).

ба́нтало с *брбљива и вулгарна особа, оговарача*. – Она́ је ба́нтало голе-мо́, не тре́бе ми у ку́ћу (Вој).

бану́је несвр. (н.п.) *обављаџи дужносџи бана*. – Бану́ј, ба́не, или да бану́јем (Км, Бер).

ба́нчица ж хип. од ба́нка *меџална новчаница од десџи динара*. – Да си ми о́дма врне́ш ба́нчицу (Пк).

бањича́р м мет. *веџар који дува кроз долину из йравца Бањице*. – Бањича́р је о́стар и ја́к ве́тар, ду́ва од Ба́њицу (Гра).

ба́йка ж, дем. *баба (која зна да врача)*. – Ба́пка ти ба́је /Ру́па ти зја́је (Гос).

бараба́нче с *мали бубањ*. – Купи́мо му бараба́нче па це́л дџн уда́ра у њџга и поје́ (Бер, Пир).

барагџија ж *мушкарац која живи у бараџи*. – Ђн је барагџија, жи́ви у бара́ку под Са́рлак (ПРж).

барагџи́ка ж *женска особа која живи у бараџи*. – Барагџи́жете се сва́ћи дџн ка́рају (Пир).

барје́тина ж (н.п.) *барла, каџа од овчије коже са нейосџириженом ву-ном, шубара неодређеног облика*. – Бе́ли ти се бела́ барје́тина барје́тина (Гос).

башту́ да си утѣпаш изр. *јачо добра храна на шриџези*. – Јѣдење у́баво, башту́ да си утѣпаш (Вој).

башчаванџи́ница ж *башџа*. – Имамо башчаванџи́ницу, па рано́ по́чнемо да изно́симо на пи́јац зеленчу́г и у́баве па́ре узимамо (НМл).

беглеџи́ја м (н.п.). *џасџир који има много оваца; ширговац који продаје овце* (Б-ДС, Бла).

бѣгови́ца ж арх. *бегова жена*. – Сѣн сѣнила бѣла бѣгови́ца (Км, При).

бѣгодвори м мн. (н.п.). *дворови богаџаша, бега*. – Отворете бѣгодвори / Ладó, ладó (Пс).

бѣгом прил. (н.п.) *бежећи*. – Па си бѣгом побѣже (Пс). Бѣгом, бѣгом на своји́ дворóви (При, Пн).

бѣда победѣла изр. (н.п.) *шриџиснуџи́ дуг; шриџиснуџи́ сиромашџиво*. – Маноџла бѣда победѣла (При, Пн).

бедеви́ја ж *кобила (за жахање)*. – Да појаши љу́ту бедеви́ју (ЦД).

безгáчко м шаљ. (*врло мало*) *мушко деџе без гаџа*. – Че ти отџи́нем шишáркуту, безгáчко, дојди́ да те облечѣм (Вој, Држ).

бѣл ка́мик изр. *кречњак (сџананц)*. – Жџт равнџц растѣ кудѣ има бѣл ка́мик (Дој).

бѣл-пчени́ца ж (н.п.) *шшеница белог и круџиног зрна*. – Да се рóди бѣл-пчени́ца (Нш).

бѣла бѣца (н.п.) (*бела*) *овца*. – Јѣла-м, јѣлам, бѣла бѣцо (Км).

белѣжи несвр. *обележавати; шешовираџи уво шриџлодног грла*. – На ти́ја дџн белѣжимо óвце, ту́рамо џим белѣг (Кр).

белѣју му се зџби изр. *биџи насмејана особа*. – Њѣму се у́век белѣју зџби, у́век је вѣсел према човѣка (Трџ).

бѣли несвр. *избѣљивати лице (брашном, белим шудером)*. – Јá сам си белѣла лице́ сас бра́шно: удáрим с длáнове у врѣчуту, па се удáрим по образи́ (Чин, Вој).

белѣлка ж *месџо уз шѣкуџу воду где жене беле шлаџно*. – Евѣ, сáд смо на белѣлку пошлѣ (Км, Бер).

бѣлка се несвр. *одавати белину, белиџи се*. – Што се бѣлка тáмо (Гос).

белó видѣло изр. *дан; свануџе; дневна свеџлосџи*. – Јá сам за белó видѣло дóма кадá се врџам од поја́ту (Зс).

белó лалѣ изр. *фиг. невѣџа*. – Белó лалѣ по трпѣзу шѣта (При, Пн).

белолѣк, -а, -о *који има бело лице*. – У џу појѣ мóма белолѣка (Гос).

бѣлџи је видѣл изр. *живоџи му је шрошао узалуд*. – Бѣлџи је видѣл: сáмо смрџтове, патџа и оскудáџија цѣл живóт (Сук).

бѣлџим реч. *умесџо да*. – Бѣлџим да згóдим, а јá погрѣши́ (При).

белучаник (камик) м *белуџак*. – У Посериград белучаник камик, не задржава воду, нече ни капку да задржи (Зс).

бѐна ж обич. *ћредсвадебени обичај*. – Тија обичај кажемо лада или бѐна. Тџ само девојће йду на-воду преко недељуту пред самуту свадбу (Дој).

бенџин м *бензин*. – Бенџинат је опасан, не приноси се при огањ (Сре. Гра).

берач м *особа која бере (воће, йоврће)*. – Ти си ми бил берач, ајде на ручџк дојди (Кс).

бѐре, пребира изр. *одабираџи и издвајаџи (дарове)*. – Мајхата бѐре, пребира (Км, Бер).

берџа ж *галама; свађа*. **1.** изр. **надџгне берџу** *йочейџи галамиџи*. – Надџгне берџу, надџгне окање без потребу, тека свако јутро (Вој). **2.** изр. **(на) дџса берџу** *галамиџи; свађаџи се*. – Зашто надџсаш берџу када знајеш да си ти крив а не она (Сук).

бѐсна воља изр. (н.п.) *велика љубав, луда воља*. – Бѐсна воља, Јово ле (ДД).

бџва реч. *џако је, може џако*. – Добро ли сам поставил плотат? – Бџва, нема грѐшка! (Соп).

бије. бијејечи прил. сад. (од бије несвр. *удараџи*) *ударајући*. – Дрва бра, без руће остадо бијејечи (Соп).

бимбона ж рет. *бомбона*. – Донѐла му баба бимбоне (Б-БД, Пир).

бџстри политџку изр. *(неуко) расџрављаџи о државним и свейским йроблемима*. – Уз реџију и мезе, по цел дџн бџстре политџку (Кр).

биџкла ж *биџкл*. – Нај си ми згодно да се возим на биџклу, и најјевтино дојде (ПРж).

бичлѐ с дем. и хип. од бџк *млади бџк*. – Продај ми бичлѐто, допаде ми се (ТД).

блѐго си га (њѐму) изр. *имаџи среће; уживаџи*. – Благо си га тебе: дошџл си зѐт, наследџл си осѐдланого коња (Сре).

благословџа ж *богословија*. – Учџл благословџу и заврџил за попа (Кп).

блѐгосов м *благослов*. – Родџтели ми дадоше блѐгосов и одобрише ми да узнѐм Бору (Пк).

блѐнаво и мѐко прџча изр. *йричаџи сџоро, разговейно и доброћудно*. – Тека га блѐнаво и мѐко прџча, маже га дорима када га каже (П-Сц, Вр).

бланџика ж *нейредузимљива; ййусџљива и доброћудна женска особа*. – Она је бланџика: оче да помогне, оче да даде и избегџва да се кара. (ВРж).

блесавѐје несвр. *галамиџи и неразумно се йонашаџи*. – Немој да блесавѐјеш, деца да си бџјеш без потребу (ВСв. Гра).

блѣсавштине извѳди изр. *чиниши нешто глупо и недолично*. – Блѣсавштине извѳди, а за рабѳту се не ваѳа (Пет).

блесоча ж *уврнушоси; неурачунљивоси*. – Блесоча је голема при њу (Вој).

бљуткав, -а, -о *бљушав*. – Чорбата бљуткава, неси ѳу застројила (Држ).

близница ж *вар (на металном предмету)*. – Шината неје нова, има близницу на две мѣста (Вој).

бобѳвиње с *сасушене стабљике и иразне махуне боба*. – Кѳлко да су гладна, говѣдата нече бобѳвињето ни да поглѣдају (Вој).

бобѳк м хип. од бѳб бот. *bob Vicia faba L.* – Увек си саднем бобѳк, он рано стиса, а најде се и за задушницу (Чин).

бѳг да помѳже изр. *богу хвала, кренуло је на добро*. – Бѳг да помѳже од ѳвче кѳже (Вој. Пок).

божичѣв, -а, -о *божишни*. – Обично се преко Божичѣв пос сваѳбе не праје (Пет).

бојаѳи прил. *шобож, бајаги да*. – Бојаѳи че дѳјде да ми помѳгне да докѳсим, па га још нема (Гос).

бѳјже узв. чуђења *како шѳо, зар је могуће*. – Бѳјже, каквѳ чуѳдо напраји таја жена (Рс).

бѳк-ши-душа изр. *преклињања душе ши, шѳомгни*. – Бѳк-ти-душа, ти башта, ти мајѳа, у голему сам невољу, помѳгни (Вој).

бѳкче с хип. *божја мајка*. – Бѳжју мајку зѳвемо и бѳкче (Пн).

болужњаѳв, -а, -о *болешљив*. – Болужњаѳв си, немој без дрѣју да излазиш (Вој).

бомбонѳија м *занашлија који ирави и иродаје бомбоне и друге шѳслашнице у сувом облику*. – Башта вој је бил бомбонѳија и призетил се ѳвам (Пет).

борави несвр. (н.п.). *нашавиши итрајаши (уиркос нейовољним околностима)*. – гйтка му је врло боравила (Км, При).

бораниѳа ж хип. од боранија *боранија*. – За ручѳк че гѳтвим бораниѳу, ти тѳва највише волиш (ВЈ).

бразди несвр. *шѳвлачиши (ирву) бразду (о орачу)*. – Ја браздим, а жената по мене че сади кѳмпире у сваку треѳу бразду. (Вој).

брала м хип. *браш*. – Да сашијеш брали кошуљницу (Гос).

брана ж *даска ирилагођена шѳравнавању орања и шѳкривању семена (на коју се иричврши ирње које се и шѳишерши)*, *брана*. изр. **на брану свлечѣ свуши низбрдо на великој грани као на брани**. – Свиѳти плаѳтове на брану свлечѣмо до колата (Дој).

братко с хип. *браш; драги друг*. – Не мѳже тека, братко мѳј, че га прајмо другако (Држ).

бра̀тће м вок. *бра̑и̑*; *драг* и *близак друг*. – Че те мо̀лим, бра̀тће, ко бо̀га че те мо̀лим, да ми са̀ помоб̀неш (Вој).

брѐ узв. за њо̀жачава̀ње њри обра̀ћању мушкарцу. – Ти си, брѐ, по̀добар коса̀ч од мѐне (Рс. ВРж).

бременѐк м рет. /**бременѐци** м мн. *уске сукнене чакишуре њосебног кроја (без шлица и џейова, а са левим и десним о̀твором на њредњем делу)*. изр. **нѐје ми испа̀дал из бременѐк** *није моје дѐше; није ми близак*. – Кво̀ да га бра̀ним ка ми нѐје испа̀дал из бременѐк (Вој).

бременечетѝја с мн. дем. *дечије беневреци, чакишуре од абе из народне ношње*:уп. бременѐчѝи. – Нѐкада су ма̀лко поголема̀ му̀шка деца̀ носи́ла бременечетѝја (Чин). – А момчетѝја у бременечетѝја (Кп).

бременѐчѝи м хип. мн. в. бременечетѝја. – Че му пра̀мо бременѐчѝи, ста̀њу̀је веч момчѐ (Сре).

брега̀р м геогр. *брежуља̀к; коса*. – Стану̀ла на брега̀рат и по̀је (Пс, При).

бренга̀л м *врсѝа миштра̀еза*. – Ча̀ла Чорка бренга̀л но̀си (ПРж).

брже-бо̀ље изр. *одмах, шиио њре*. – И ја̀ брже-бо̀ље, рѝпну на ко̀ња и за̀теко га с о̀вце у мо̀јуту лива̀ду (ВЛк).

брзга̀ив, -а, -о *њргав, жусѝар*. – Он је брзга̀ив ма̀лко, пла̀не зачас (ТД).

брзго̀ше свр. *њжурѝи*. – Мѝја брзгоса да се дѐли (Вој).

брзѐјечи прил. сад. од брзи, (н.п.) *гониѝи*. – Су̀ри влци брзѐјечи (При).

брзи несвр. *ужурбано радѝи*. – Брзимо да сабѐremo сеното, да претѐ-чемо о̀блакат (Бе).

брижљѝв, -а, -о *који (њревише) брине*. – Станѝна ма̀јка брижљѝва (ВРж).

бристар, -стра, -стро рет. *бисѝар*. – Бристра водѝца, мѝрна главѝца (Пок).

брич м *бочна ивица на (исњегланом) њанѝалонама изнад колена*. – Оспрѐд брич /Оса̀д нѐма њч (Д-КВ/ЦД).

бричат утѝча изр. фиг. *сѝариѝи, губиѝи њолну мо̀ћ*. – Старѐ̀јемо, бричат веч утѝча (Пир).

бричи несвр. *брија̀и*. – Бричѐју га дѐвет бербѐрина (ВРж).

бричи ли се владѝка изр. *ѝи и ѝвоје мишљѐње никоме нисѝе важни*. – Ко̀ј па тѐбе пита бричи ли се владѝка, работѝи и ћу̀ти (Вој).

бро̀д бро̀ди изр. **1.** *газѝи њреко ѝеку̀ће воде (њошю̀ка, реке)*. – Преко реку бро̀д бро̀ди (Пк). **2.** *њушю̀ватѝи бродом*. – Сас два̀ бро̀да бро̀деше (Соп).

брода̀р м (н.п.). *лушлица*. – Ој овча̀ре, бре, брода̀ре (Бз).

бро̀ји несвр. *сма̀ира̀и, убраја̀и*. – Ова̀м те сви бро̀јимо у буда̀ле, па какѝв год шашѝр да ту̀раш на̀главу (Вој).

брсѝйна ж *брсѝ*. изр. **бѝје му о̀ко на брстѝну козар је, има козарско иску̀ство**. – Пра̀виш се ова̀м голѐм господѝн, а још ти бѝје о̀ко на брстѝну (Пир).

брстѝнка ж хип. и дем. *брстѝ*. – Насечѝм на козѝте брстѝнку и туѝрим њим у јасле (Јал).

буа /буѝва несвр. пеј. *ићи наслејо*. – Кудѝ буаш натам, отворѝ очѝ (Кп).

буаљћа ж рет. *маљ за набијање земље*. – С буаљћуту набѝвај, да се уѝбаво набѝје и да буѝде раѝвно (ВЈ).

буѝба несвр. *говориѝи неразумљиво; говориѝи ѝпросѝачки*. – Најдѝмо се у Беѝоград у траѝвај и ѝн ѝдма почѝ да буѝба пѝротсѝи, а мѝне срамѝта (Бла. Зав).

буѝаљка ж зоол. *бубица, буба уѝиѝиѝе; врсѝи инсекѝи који гмиже*. – Нападаѝле буѝаљке у млеко (Ос).

буѝњѝ несвр. *буѝњѝиѝи (јака ваѝира у ѝећи)*. – Куѝбето ваѝну да буѝњѝ, млоѝо си га наклаѝл (Пет).

бубреје несвр. *бубриѝи*. – Зрѝно бубреје у влаѝгу, отворѝ се уѝзема и кљѝи (Вој).

буѝди везн. (н.п.). *ако*. – Буѝди беѝжи, заѝшт ми коѝња воѝди (Пс). Буѝди ѝдеш, што овчаѝра воѝдиш (Држ, При).

будѝн, -дна, -дно *будан*. – Беѝо будѝн ка почѝше да ѝкају (ДД).

буѝјавац м руг. *мушкарац који има свеѝлу и сиѝино-ѝпаласѝту косу*. – Њѝга смо окаѝли буѝјавац, косѝта му ковѝцава ко длаѝка на буѝјавете свиѝе што смо чуѝали (Тм).

буѝје ж мн. од бѝла/бала: *буѝа*. – Лѝмнуше ме буѝје (Црв).

буѝан м шаљ. (н.п.). *који је леѝ и беѝо као цвеѝѝ булке*. – Беѝл буѝане, тѝ ѝураѝне / (Боѝце) ле (ТД, Пок).

буѝује несвр. рет. *уѝознаѝаѝи се, сѝиѝаѝиѝи искусѝиво*. – Ја несѝм по тоѝа буѝуѝала, не знаѝм (Пир).

буѝмѝав, -а, -о *дебељушкасѝи*. – Женѝта му уѝбава у лицѝе, али буѝмѝава и леѝњава (Соп).

буѝнса несвр. *луѝиѝаѝи; лудоваѝиѝи*. – Сѝин саѝмо буѝнса, саѝмо луѝта и прѝд-јутро си доѝди (Зав).

буѝнѝалиѝа ж (н.п.). нонсенс, по броју слоѝова и рими, парѝнак речи ѝлалиѝа. – ѝлалиѝа, буѝнѝалиѝа/ Па се сваѝа ѝлалиѝа (Орљ, Ку).

бурегѝиѝа м *ѝекар који ѝрави бурек*: уп. буругѝиѝа. – Ја сам бурегѝиѝа, раѝно почиѝам раѝботу (Пир).

бурманѝиѝа м (н.п.). *венчани ѝрсѝиѝен, бурма*. – ѝво је ѝегоѝв прѝстен бурманѝиѝа (ЦД).

буругѝиѝа м арх, в. бурегѝиѝа. – Неѝкој мој деѝа правѝл бурѝек у Пирѝт, па су наѝшу фаѝмилију по ѝега назѝали Буругѝиѝе (ПРж).

буѝча ж *име које се даје овци са расѝирѝесиѝим вуѝном (какѝу има и на глаѝи)*. – Буѝча је крѝтачка овца и све ѝде уз мѝне (Кр).

бучља м руг. *мушарац са великом и неуредном косом.* – Леле, тија бучља пошъл у нашто лозје (Пет).

бучна ж руг. *женска особа са великом и неуредном косом.* – Окале смо љу бучна, имаше голему косу (Пир).

В

вадица ж дем. од вада: *узак канал за доводење воде до њовршине која се наводњава.* – Ископам вадицу с матику низа-срѣд градину и водуту од њу развѣдим по рѣдове (Вој).

важнос м *значај.* – Прави се важан кѣлко ѡчеш, ја од твоју важнос немам ништа (Кр).

вазна ж *ваза.* – Донесе ми и поклони ми вазну сас цвеће (ВЈ).

вај додо узв. при певању додоличких песама. – Вај додо, вај додо (Бз). Вај додо, додоле (Брл, Дој).

вај дуга пепѣруга узв. при певању додоличких песама. – Вај дуга пепѣруга / Дај, бѣже, дај (Нш).

вај дуда узв. при певању додоличких песама. – Вај дуда, вај дуда / Дај, бѣже, дај (К-Ст, Бз). Вај дудо, пепѣруго (Зав).

ваклушан м *бео ован са црним колушовима око очију.* – Ваклушана си нечу продавам за никаве пारे, њега повише волим од светѣ ѡвце заједно (Држ).

ваклушана ж *бела овца са црним колушовима око очију.* – Овца ваклушана је бела овца која има црно окол ѡчи или под ѡчи (Ор).

вакъл, -кла, -кло *који има црне колушове око очију (овца).* – Гледам да ми овѣн бѣде вакъл, да су ми овцѣте повише ваклѣ (Бе).

валеју га изр. (н.п.). *хвале га.* – Млѣго га људи валеју (Јел).

ваља реч. *ваљда; веровајно.* – Ваља да бѣше и ѡн сас њи (Грш). Че га чѣкамо, ваља че стигне (Сук). Ваља да је тека како ти рѣче (Вој).

ваљаје несвр. рет. *одговарати, биѣти добро;* уп. *вѣла, вѣљаје.* – Тека че ваљаје да га напрѣте, а ви како си ѡчете (Чин).

ване свр. *ѡчѣѣти чиниѣти неѣѣти.* **1.** изр. **ване (за) крај сазнаѣти** (*све ѡјѣдиносѣти*). – Штом чује да се нешто десѣло, ѡдма трѣи там да вανε крај како је бѣш билѣ (Сре). **2.** изр. **ване кѣсур** (*хронично*) *оболеѣти.* – Правѣл се јунѣк, работѣл без мѣру и са ванул кѣсур (Вој). **3.** изр. **ване светѣ** *ѡѣѣти далеко и не јављаѣти се.* – іче да вανε светѣ, да ѡстаѣи мѣне саму с чѣтри малѣчка дѣчица (Вој).

ва̀не сирење изр. *йодсириџи млеко*. – Ванем сирење сас мају, мајата ми посигурна од сирештето (Сук).

вању̀је (се) несвр. **1.** *хваиџи се*. – Она се за кудељу не вањује, ама знаје дрва да бере (Пет). **2.** изр. **вању̀ј света́** *склањај ми се с очију*. – Вању̀ј света́, моје очи да те не гледају (Сук).

ва̀р м *негашени креч*. – Товар ва̀р /На пазар /Торба брашно /Под самар (Сгл).

ва̀рба ж *фарба*. – Да ми купиш зелену ва̀рбу, капијуту очу да ва̀рбам (НМл).

ва̀рба несвр. *бојиџи, фарбаџи*. – Ја ва̀рбам пераше само у луковиње, немам паре за купену ва̀рбу (Јал).

ва̀рди му стра́ изр. *шџиџиџи некога од ојасносџи*. – Баба оче да спим при њу да вој ва̀рдим стра́ (МСв).

Васуље́вдџн м вер. праз. *дан Светог Василија*. – Пред Васуље́вдџн пуцамо овџс, кој кога воли (Пир).

ва̀та сирење /ва̀ча сирење изр. *йодсиреваџи*. – Ја само у тија суд ва̀чам сирење и држим га чисто (БЧ).

ва̀ти се свр. *ухваиџи се; одговориџи љо мери; ујасоваџи се*. – Убаво си га одмери и отсекал, ва̀ти се, леже куде му је место (Пир).

ва̀ћица ж (*омања*) *бела овца са црним колуџовима око очију*. – Ва̀ћица крвљосала, пушта вој крв на-уши (Држ).

ва̀чај си рѐће, по̀тоће изр. (н.п.) *иди где џе ноге носе, одлази одавде*. – Ва̀чај си, сине, рѐће, по̀тоће (ВСв, Рас, При).

вѐбрувар м *февруар*. – У вѐбрувар падају најголеми снегове (Сук).

вѐдри (се) несвр. мет. *разведраваџи се*. – Поче се вѐдри, че буде голем студ начџс; че спу куче и мачка заједно (Држ).

везе́ несвр. *украшаваџи везом*. – Везе́јечи ру̀ће ознојила (Км, При).

вѐје несвр. *лејршаџи*. – Вѐје ли му барјак (Пс).

вѐк м *џок живоџа*. – Лош му је бил вѐкат, мучил се, патил се (Сре).

вѐла несвр. в. ваљаје. – Не вѐла ти тај ра̀бота (Влк. Гос. Бе).

вѐљаје несвр. в. ваљаје. – Не вѐљаје, немој га купу̀јеш (Цер).

Вѐљи четвџтак м вер. праз. *Велики четвџтак*. – Јајца чинимо пред слнце на Вѐљи четвџтак (Вој. Км).

вепрџна ж аугм. *нерасџи, вејар уоџиџе*. – Излете голема вепрџна из кочинуту и уплаши ме; оно асли коњ (Сук).

вѐса ж арх. *џурска каџа, фес*. – На главу му златна вѐса (При). На венџат златна вѐса (Км, При).

вѐтар вѐје изр. (н.п.). *дуваџи вејар*. – Вѐтар вѐје, град лелеје (Пс).

вечерањ, -ња, -њо *вечерњи*. – Он је вечерањ гос; сѣдне па си не умјеје отиде, не мѳж си спимо од њѳга (Јал).

вечерѳшањ, -ња, -њо *од ове вечери, вечерашњи*. – Вечерѳшњото млекѳ закачим пред врата на кѳку, да се лади (БЧ).

вѳшалник м шаљ. *онај који беси*. – Једѳн мѳј син ѳчи за судију, једѳн за вѳшалника, да вѳшамо Драгу Бузакѳ, текѳ је рекѳл Нѳвча Тѳмин (Пок).

Вѳда вер. праз. (н. п.). Видовдан. *Видовдан ѳроцењује (изнеѳшо ново рубље које виси на коноѳцу)*. – Вѳда вѳди, Лѳса лѳси (Сук).

вѳдалце с *мала свѳишљка, жижак*. – Ыди, бабо, упѳли вѳдалцето (Гос).

вѳдено и невѳдено изр. *и јавно и кришом*. – Давѳла сам ѳим и вѳдено и невѳдено, мѳж нѳје знѳл кѳлко сам ѳи све помагѳла (Држ).

видѳње/видѳније с *виѳење, сусреѳи*. – Идѳо на видѳније сас мојѳга брата Мѳлу (Чин, Вој). Идѳомо на видѳње сас свѳата и свѳау (Вој).

вѳделко с **1.** *свѳиљосѳи, свѳиљосѳи дана*. – Излѳзо надвѳр, на вѳделко да трѳбим васѳљат (Вој). **2.** *мала свѳишљка*. – Дѳј, чѳре, вѳделкото пѳнавам, да мѳгу да удѳнем конѳцат (Трѳ).

вѳје му се душѳ изр. **1.** *ѳу му је душа; воли свој крај*. – Овѳм му се вѳје душѳата, воли да сврѳча у свој крај (Кр). **2.** *још је жив, још није издахнуо*. – Једѳвѳ му се вѳје душѳата, самѳ што си је жѳв (Грш). **3.** изр. **вѳје се, превѳје довијѳти се, усѳеваѳти се извлачиѳти из невоље**. – Човѳк се вѳје, превѳје и нѳјде пѳт како да се спѳси (ВЛк).

вѳјѳга несвр. *кривудаѳти*. – Млѳго је ѳзбрдо до селѳ: пѳтат нагѳре вѳјѳга како змијѳ (Бс).

вѳкот м *вика, галама, цика*. – Свѳдба, весѳље, свѳрѳе, игра, иде вѳкот, земљѳ се тресѳ (Бер). – Снѳје су ме с вѳкот испратѳле (Км, Бер).

вилдѳн м фиг. (н. п.). *виѳика и леѳа невесѳта*. – Преклѳни се, вилдѳн Бѳне, свѳкар ти се мѳли (При. Сук).

вѳлчи несвр. *сакуѳљѳти у мале ѳласѳове (сено, сламу, ѳасуљевину)*. – Сенѳото прѳво вѳлчимо на плѳсје, па ка се просѳуши дѳнемо га на навѳљѳаци (Пок).

вѳни несвр. *киѳиѳти, мучиѳти*. – Она ме вѳни, вѳни, па ми душѳу вади (Чин, Вој).

вѳрата кѳла изр. мит. (н. п) *кола брза као вихор, вирјан*. – И ѳмам кѳла вѳрата /Че стѳгнем вѳри вѳтрове (Рас, ВСв, При).

вѳри вѳтрови изр. мит. (н. п.). *вихор*. – Дѳнуше вѳри вѳтрови (Гос). Дѳнули вѳри вѳтрови (Рас, ВСв, При).

вѳрнез м *фирнајз*. – Дрѳвено премѳзујем сас вѳрнез, текѳ га штѳтим (Пир).

вѝсне свр. рет. *викнуѝи; вриснуѝи*. – Вѝсну не́кој до́ле у њѝвете, не зна́м кво се десѝло (Нш).

вѝсом надвѝси изр. (н.п.). *биѝи виши од*. – Свѝ су го́ру вѝсом надвисѝле (НМл).

висо́чко вр̀дало фиг. шаљ. *хиѝра особа са Сѝаре ѝланине*. – Ко́ла је висо́чко вр̀дало, на́ш чо́век, не мо́ж га стѝгнеш у пу́т (Рс, Пир).

вису́ља (ле́д) ж *леденица*. – Па́де ми вису́ља ле́д на́-главу, те заштѝко (Рас).

виѝи, -а, -о трп. пр. **1.** *несавиѝљив; ѝврдоглав*. – Вито́, непреви́јено, тврдо-главо испа́де това́ дети́ште (Вој). **2.** *савиѝљив*. – Виту́ гла́ву са́бља не сече́ (Об. ВС). **3.** изр. **вѝта вѝла троро́га дрвена вила са ѝри савијена рога**. – Пра́вим вѝте вѝле троро́ђе, че тре́бу ле́тос (Гос). **4.** изр. **вѝте грѝвне око руке савијене гривне**. – На́-руће ми вѝте грѝвне (Гос).

вѝтлушка (ча́ша) ж (н.п.). *леѝа украсна чаша*. – Како ча́ша вѝтлушка (Км).

влакѝнце́ с дем. од влакно́. – У ба́ницуту најдо́ не́колко влакѝцети́ја (Сук).

влас м рет. *жабокречина на мирним водама, алге*. – На Власа́ћи ви́р, го́ре код водени́цете, увати́ се влас, зато́в ти́ја ви́р тека́ и зову́ (ВЛк).

владѝг м *ѝгодна рачвасѝа грана за сѝушѝање ѝласѝова сена низ ѝадину*. – Ту́рим сеното́ на владѝг и одвлечѝм га надо́ле до кола́та (Бе).

влади́чи несвр. *ѝева други глас ѝри ѝевању удвоје, не изговара речи*. – Једна́ влади́чи а дру́га прерѝча, тека́ поју́ њи две́ (Гос).

водени́чни, -а, -о *који ѝриѝада воденици; који ѝоѝиче из воденице*. – Водени́цата пропа́де, само оста́доше водени́чни ка́мење и водени́чни канта́р (Вој).

води́р м *ѝосуда у којој се држи брус косача*. – Врже́м водир под колѝно, а у њѝга вода́ и остри́ло (Кс).

возведе́ свр. подражава́ње црквенословенског језика у божи́ћној басми: *уздиѝи; извесѝи*. – Ој, Со́те, да́ј ми оре́си /Да нас о́сми возведе́ (Пир).

возѝка се несвр. *губиѝи време возеѝи се и забављајуѝи се*. – Му́ж се возѝка ната́м-навта́м, чино́вничка му ра́бота, а ја́ отѝсам сама́ по њѝвете (ПРж).

во́зне се свр. *клизнуѝи се*. – Во́знуше ми се но́ђе на ле́дат и ја́ па́до (Вој).

во́јно с (н.п.). (*млад*) *муж*. – Во́јно га же́ло и вр̀ло (Рг. Км, При).

војску́је несвр. фиг. **1.** *неѝрекидно завршаваѝи ѝослове који ѝраже мно-го креѝања и найора*. – Се́лска жена́ војску́је по њѝве, по сто́ку, по све́ (Ор). **2.** *биѝи сѝѝално другима на услузи; двориѝи*. – Дѝн-но́ч, војску́јем на сви у ку́ћу (Тм).

воловару́је несвр. *чуваѝи говеда на ѝаши*. – Воловарат воловару́је, по-расал веч (Вој).

восковарџита трава́ изр. (н.п.) *ѿрава која мирише на восак*. – Ту́ва има трава́ восковарџита (При).

вочка́на (крúша) ж *крушка чији се ѿлодови беру, суше и користи́е као ѿосласџи́ца или за кување*. – На́ша је меца́: црвени броби́нци, крúша вочка́на, крúша пепеља́на, крúша приса́дена (Рос).

во́шчек/во́шчак м дем. и хип. од во́сак: *восак*. – Да́ј ми ма́лко во́шчек, че ми тре́бе за ле́к (Вој).

вражу́ка несвр. *свираџи*. – Вражу́ка на ли́с арти́ју (и че́шаљ), сви́ри (Пк).

вра́нга ж *злаџи́ник од шесџи́ грама*. – Та́чно се зна́је какво́ је вра́нга: зла́тник од шес́ грама (Гос).

вра́с-вра́с узв. којим се подражава звук кантара при мерењу. – Вра́с-вра́с, ши́бне канта́рат горе-до́ле, зача́с га изме́ри (ДД).

враџи́њичка ж дем. од врата: *мала кайи́ја*. – Уле́зни на вратџи́чкуту од ону́ј стра́ну (Км).

врво́ри несвр. фиг. *ѿролазиџи*, *ићи у низу свим ѿравцима*. – Врво́ри на́род на све стра́не (Вој).

вречле́ с дем од вреча *мала врећа, врећица*. – Наплни ми вречле́то сас три́це (Кп).

вржу го́дине изр. *сиуџаваџи си́аросџи*. – Че трчи́ш, че одла́тиш док си мла́д, а ка́ те вржу го́дине че седи́ш, то́ва тека́ ѿде (Гра).

врзлó с *оно са чим се везу́је, веза (конац, канай, коноѿац)*. – Да́ј ми не́какво врзлó да вр́жем чара́пцита (ВЛк).

врзува́чка ж *веза (конац, канай, коноѿац)*. – Мо́ра да има не́каква врзува́чка да се венчамо с њу у цр́кву (Гњ).

врли пра́зник изр. бас. *ѿособно ѿоши́ован ѿразник*. – Џе́рмане, врли пра́зниче (Пк).

врндуй м. шаљ. *несџашан дечак; размеџљивко*. – Врндупе ти, врндупе / Триста ти кр́пће на дупе (ДД).

врп узв. који подражава звук брзог пресецања. – Она́ узé мака́зи и врп, пресе́че ми коланче́то (Држ, Трњ).

врти́ му се свес изр. *имаџи ври́оглавицу*. – Почé че́сто да ми се врти́ свес, глава́та ми почé отка́зује (Пет).

вртогла́вка ж *ћакнуџа женска особа*. – Какво́ мо́ж да прика́жеш ти́, вртогла́вће, какво́ си пости́гла (Јал).

врџу́на ж мет. *јак ветар који чу́ја дрвеће*. – На́иде врту́на, ди́же пешчи́це, расврља́ снопове, на́прави ло́м (ДД).

врчи́ несвр. *јуриџи (ѿун снаге) у свим ѿравцима*. – Мла́до, сна́гу има, па са́мо трчи́, са́мо врчи́ (Рос).

врчка несвр. *уѿредаџи*. – Не́чу још да врчка́м косу́ту (Пир).

вусбал м *фудбал*. – По цел дѣн играје вусбал, а за једење се и не сѣча (Сре).

вукне свр. фиг. *жестико ударити* (као врелим предметом). – Он му вукну две-три песнице и одма си отиде (Рос). Кад ме вукне кожа ми се пукне (ЦД).

вуновлачара ж *радионица у којој се вуна машински гребена и чешља*. – Имало је на Врелó вуновлачара, там смо влачили влну (Дој).

вуњари несвр. фиг. *лагати, обмањивати; њодваљивати*. – Тија вуњари, оче да те насанка да се при њега задужиш до гушу (Сук).

вурте прил. *без реда и мере, неорганизовано, хаотично*. – Укара ночу овцете у некосене ливаде и оне пасу вурте, и све погазе травуту (Влк).

вшавѣје несвр. *постиајати вашљив*. – Чистете жене не вшавѣју, само си ти изузетак (Пир).

Г

гадно-негадно изр. *било пријатно или одвратно*. – Гадно-негадно, че переш, и ја сам тека прала твоји постилци (Сук).

газди се несвр. *брзо стицати*. – Млого работи, а умеје, и поче да се газди (Грш).

гајтаново поље изр. (н.п.). *поље њод стирнинама уз које много расије лепоцветина коровска биљка гајтананика*. – Огрејала поље гајтаново (Држ, При).

гаравуша ж **1.** *млада женска особа са шамним шеном*. – Бабина гаравуша, она че ми воду донеси од кладенац (ЦД). **2.** *омиљена овца са шамним лицем*. – Једна ми је гаравуша (ЦД).

гараљив, -а, -о (н.п.). *који је шамне боје длаке*. – Ти си маче гараљиво (К-ЈИ, Цер).

гласовита пѣсма изр. *пѣсма која је њогодна за пѣвање у њољу, пѣсма која се пѣва снажним гласом*. – У поље појемо гласовите пѣсме (Зав, Пок).

глѣдана девојћа изр. (н.п.) *изабрана и испрошена девојка*. – Дѣка му је глѣдана Јелѣна? (Км, При). Првата је глѣдана девојћа (Км).

глетави се несвр. *постиајати гњецав* (хлеб, земља). – Жежак лѣб се глетави ако га само малко притиснеш (НМл).

глува вера изр. *шврдоглава и глува особа*. – Сѣва бѣше глува вера, чека пет-пути да вој кажеш, и па се прави да те неје разбрала (Вој).

глува вера изр. (н.п.). **1.** *није у стињу да чује, да схвати и да изврши*. – Глува вера трепетлика неје чула (Дој, Пир). **2.** (н.п.). *глува биљка*. – Глува вера трепетлика неје чула (Д- Др, Пир).

гљне свр. *пругити*; уп. гљтне. – Она га гљну одједнуш (Пн. СГл).

- гль́тне** свр. в. гль́не. – Ја́ гль́тнем цре́шњу сасве́ кочичку (Б-Км, Кс).
- гма́чка** несвр. рет. *гњечиии*. – Сту́ри опь́нци и гма́чкај с но́ђе (ВЈ).
- годи́ се** несвр. *волеи́и се и договараи́и се о заснивању брачне заједнице*.
– Која́ се с којэ́га годéла /Годéла, а не узéла (Зс).
- големáш** м *богаи́аш; моћник; важан предс́тавник у власи́и или ири-вреди*. – Ви́ заврши́сте големé шко́ле, стану́сте големáши, плáтације (ВЈ).
- гологу́з трава́** ж бот. *водоји́ја Cichorium intybus*. – Гологу́з трава́, она́ је лековита, бра́ла сам у (Јел).
- гологу́зини** м мн. пеј. (од гологуза́н м *иуки сиромаш*). *сиромашина и лоше одевена иородица*: уп. гољинци. – Немо́ј да идеш у гологу́зини само по убавило (Држ).
- голопрљес**, -та, -то *који има необраслу њушку (ован, овца)*. – Продај ми голопрљестотога, најголемотога, у њéга ми остадоше очити (ВС).
- гољиждарчé** ж *младунче ии́ице које још није добило иерје, голуждравац*. – Дечи́ца ко гољиждарчéта у гњéздало (Гос).
- гољинци** м мн. пеј. в. гологу́зини. – И́мате добру́ зéмљу, али сте млого лењави, зато́ва сте гољинци (Пет).
- гордељив**, -а, -о *горд; ионосии́*. – Та́ја фами́лија, сви́ти су гордељиви (ПРж).
- горе-до́ле** с шаљ. *дрвена иа́иуча на икачком разбоју која омогућава ои́варање зева*. – Ово́ ли је горе-до́ле (Км, Бер).
- гори́јан (вeтар)** м мет. (н.п.). *иланински ветар*. – Ја́ поду́ни ветре гори́јане (Зав, Пок).
- горуи́ица** ж бот. *коровска биљка са жути́м цвеи́ом Sinapsis alba*. – Горуи́ица жлтó цвeти́ и надја́ши сла́бо жито́, па и мору́зу у копа́ње (НМл).
- горчи́ви днi** изр. *си́ароси́; дани муке, беде и невоље*. – Стигоше горчи́вити днi, нéма од њи бeгање, че трпiмо сас ба́буту (Км).
- госпо́цка вечeра** изр. *обилна вечера (као код госи́оде)*. – Вечера́л сам госпо́цку вечeру (Км, Бер).
- госи́оче девојче** изр. *девојка из града*. – Говори́л сам с госпóче девојче (Км, Бер).
- госи́оца** ж *домаћица која доноси ручак иољским радницима*. – Гóспоцо, вода́ те однeла (Сук, Чин).
- госи́и се** несвр. **1.** *уживаи́и у обиљу јела и ии́ћа на ири́ези*. – Сабра́мо се на вечeру па се добрe гостимо с то́ва мeсо што остаде оди срну́ту (ТД). **2.** *фиг. уживаи́и у иолном чину*. – Када́ му́жат до́јде од ра́боту, прво́ се гостимо па после вечеру́јемо (Соп).
- готови́на** ж *резерва (хране, новца)*; уп. готови́нка. – И́мамо готови́ну од све́, и и́мамо пару́ту (Изв).

готовинка ж дем. и хип. в. готовина. – Дóбар домаћин глѣда да си йма гото-
винку, да не узйма ништа на зајем (Пир).

грабљишта ж *гробље*. – На́шата црква је поди грабљиштата (Орљ).

град гради над њѣга изр. *уздизаиши некога и сирейиши над њим*. – Воја
па Воја, град гради над јединцатога (Пет).

градина страторова изр. (н.п.). *башиа йод цвећем сирайшором*. – А там
градина све страторова (Рс).

грапужник м *грабова шољага*. – Па отиди у лужник /Па отсечи гра-
пужник (Цер).

грбавчи се несвр. *йогрбљаваиши се*. – Почѣ се грбавчим, годинѣте ме
налегају (Ор, Кп).

грбóль м пеј. *грба*. – Йма си грбóль оди детѣ, текá се родило (Вој).

грвáљчек м дем. од грвáља *лойишастии комад снега, соли, сира, меса или
хлеба*. – Даде ми тетка грвáљчек оди маслóто да си мажем на кришку (Рс).

грѓурав, -а, -о *йресавијен; йогрбљен*. – Што-чѣ ти грѓурави старци, само
да ти смитају (ДД).

гребенчар м *занайлија који израђује гребенце*. – Имáло је мајсторе који
праје само гребенци, гребенчаре (Брл, Јел).

грѣован, -вна, -вно (н.п.). *грешан*. – Дрúга је дúша грѣовна (Кс, Бла).

грешљава несвр. *грешииши; йогрешино радиииши*. – Ни бабичѣте
грешљавамо и у орату, и у свѣ (Вој).

гривница ж дем. од гривна *гривна*. – Ма́ма че ми кúпи гривницу (БЧ).

грижа ж *брига о дому и укућанима*. – При њу је грижа големá за тија
дóм и за таја децá (Дој). Дóјче йжа, дóјче грижа (Дој).

грине срце изр. кл. *йрейући срце од великих емоција*. – На́ ти гривну, срце
ти гринуло (Км).

грипчина ж *грип*. – Грипчина ни пóвата, сви смо са бóлни (Кс, Пир).

грличка ж (п.н.). *йишица грлица; фиг. беба*. – Гр́кај ми, гр́кај грличѣ (Рас,
При).

грм м *огњишиѣ усева (грашка, йасуља, йарадајза)*. – Ймам здвајесе
грма грашак (Тм).

грмања ж. **1.** *огњишиѣ усева*. – Ймам там окол тријес грмање грашак,
појдо да и обѣрем (Соп). **2.** *мравињак*. – Типи бања у грмања (Соп).

грозјарси, -ка, -ко *који је у вези са грозђем*. – Кажемо грозјарска каца,
грозјарска крошња, грозјарси кош, грозјарси ручк у лóзје, у бѣрбу (Вој).

грозница, изр. **нѣче си ни грозницуту даде велика је шкришица**. – Сѣ-
бично, циција, тија си нѣче ни грозницуту даде (Пет, Вој).

грóнћа десеторка изр. *гранчица (лешника) са десетак йлодова*. – Бѣре-
те друше грóнће десеторѣ (Д-Сл, Рс).

грњња се несвр. **1.** *киишии се ѿлодовима (воћка, ѿпарадајз, ѿасуљ ѿри-
ѿкаш).* – Јабалката се текá грњња сваку гѡдину, на ѹбаво мѣсто сам у насадѿл
(ДД). **2.** *згушњаваиши се (лисињањем, гранањем).* – Лѿстај гѡро, грњњај се (Зав).

грњње (лѣдно) с фиг. *клеветѣе, лажѣ; велика брига.* – На срѣце ми лѣдно
грњње (Гос).

грѡшчѣнце с хип. од грѡш *ковани новац од двадесетѿ ѿара (ѿеѿшина ди-
нара у Србији до 1918).* – Дѣда ми дáваше по грѡшчѣнце од пѣнзијуту, да се
рáдујем (Сук).

грѣс м *руковѣѿ (влаиши); свежањ (цвећа, лековѿишх ѿрава, расада).* –
Набрáла ми једњн грѣс равњѣц, тија жѿтијат, а ѡн растѣ кудѣ ѿма бѣл кáмик, у
Ковачѣво (Дој).

грѣкаве пѡле изр. *наборане ивице хаљине или сукње.* – Бѣле пѡле, грѣка-
ве (Зс).

гѹби сѣвес изр. *зубиши свесѿ; зубиши вољу.* – Ништа ми се не једѣ, почѣ
да гѹбим сѣвес (ПРж).

гѣска ж зоол. (н.п.). *зуска.* – Од гѣска шија пѣна с ређија (Рас, При).

Д

дáва. изр. **дáва ѡтѡди** *збуњиваиши ѿрошивуречним наредбама, мошѿиши,
ѿогрешно усмераваиши.* – Дáвају му ѡтѡди и само ѡкају по њѣга (Црв).

давѿна. изр. (н.п.). **мѣсечино, давѿно леѿа** и *јасна месечино.* – Мѣсечи-
но, давѿно /Грѣјеш ли свѹде по свѣту (П-Љу, Вр).

далáмче с дем. *огрѿач.* – Бѡг убѿјо скѡпче од далáмче (Пс).

дангѹбав, -а, -о *који изѿскује много времена.* – Правѣње дудѹци, дангѹ-
бава је тај рáбота (ЦД).

дандогрѹдав, -а, -о *који је широких, раздрљених и маљавих ѿрсију.* –
Пѿтај тáм кудѣ че да бѹде: теквѿ се дандогрѹдави (текá) жѣне (Дој).

дáр. м мн. (н.п.). **дáри дарови (девојачки).** – Млѡго дáри да гѡтвиш. (Км,
При). Онá че се с дáри подголѣми (Рас, НМл).

дáскалче с арх. хип. *млад учѿиѣљ.* – йчи, сѿне, шкѡлу, па да бѹдеш дá-
скалче (Пир). И свáта козарчѣта постáдоше дáскалчета (Д-Птч, Брл).

двадинáрка ж *мѣтáлни новчић од два динара.* – Врѿни си ми двадинáр-
куту, јá нѣмам пáре за врљáње (Сук).

двајестѿца ж *мѣтáлни новчић од двадесетѿ динара.* – Сá излѣзоше
двајестѿце метáлне, јá ѿи не разликавам од десѣтицете (Пир).

двѣћи бр. *други ѿо реду.* – Кáжемо и дрући и двѣћи, ѿсто је (Брл).

двѣца/двојѣца бр. рет. *двојица; двоје*. – Двѣцата су одредѣни да љду да помогну (Зс). Дојдоше двѣца човѣка и једна жена с њи (ДД).

двоји се несвр. *одвајаи се од родиѣљског дома, ићи на сѣрану (ѣечалба, школа, војска)*. – Детѣто се нејѣ двојило одома па га стра што че љде да бѣде слѣга (Пет).

двокаѣт м *адвокаѣ*. – Дадомо грдне паре по сѣдове и двокаѣти и не напраймо ништа (Јал).

двотѣнка ж *музика, једно народно коло*. – Научѣл сам да свѣрим двотѣнку и жѣкино кѣло (Цр).

дебелинтѣ ж (*онај*) *дебљи део сѣабла*. – Дебелинтѣта нек остане, јѣтре че љу искарамо (Вој).

дебелѣѣк м *дебела баѣина*. – Па отсѣко дебелѣѣк, дебелѣѣк (Кр). Ка ѣзнем једн дебелѣѣк зачас че те научим како да слѣшаш (Кр).

дебелѣѣска ж подр. *дебела женска особа*. – Баѣина дебелѣѣска, она си на бабу лѣчи (ЦД).

деверѣ свр. (н.п.). *одредѣи за девера*. – Мѣн кумѣше, браѣта деверѣше (Гос).

деверѣство с *обављање улоге девера*. – За деверѣство трѣбе малко постаро момчѣ, а ти си јѣш детѣ (ВЛк).

девојѣна ж рет. *девојка*. – Она порасла, девојѣна станѣла (Ру).

девојче. девојчетѣјица с зб. од девојченце дем. рет. *девојчица; млада девојка*. – Видѣ ли кѣлко су ѣбава девојчетѣјицата што пројдоше (Бла).

девојчетѣште с пеј. од девојче (*одраслија*) *девојчица*. – Девојчетѣштата ми главу размирише: траже да њим купѣјем премѣну, а не пѣтѣју ме ѣмам ли паре (Држ).

девојчетѣр ж зб. *девојке*. – Збраѣло се којѣ момчетѣр, којѣ девојчетѣр, којѣ дечѣр, плно у двѣрат (Вој).

дѣка бѣло изр. *било где*. – Остаѣи га дѣка бѣло, нѣма да смѣта (Вој).

дѣна ж обич. *девојка која игра лажну невесѣу у исѣоименом обичају који се изводи на неколико дана уочи свадбе*. – Тија обичај зовѣмо бѣна, дѣна или лада и извѣдимо га на нѣколко дѣна пред свадбу, обично у четвѣтак или пѣтак (Дој).

десетѣрѣ (грѣнѣ) ж мн. *ѣлодови леске у виду киѣа, свака са ѣо десетѣѣк лешника*. – У Габар у лешѣкат све десетѣрѣ (Рос). Друшѣ (Дѣнѣ), грѣнѣ десетѣрѣ (Рос, Д-Сл).

детѣњо мѣсто изр. анат. *маѣерица*. – Помѣкнѣло вој се детѣњо мѣсто од тѣрет и не мѣж да рѣди (Б-Са, Пир).

детѣњѣсује се несвр. рет. *детѣњѣриѣи, ѣонашаѣи се као дѣше*. – Немѣј се детѣњѣсујеш, стар човѣк (си) (Брл).

довржди свр. *сѣићи на моѣоциклу*. – Довржда с моторат и доведе девојћу, насмејал се до-уши (Кр).

догара несвр. в. догорује. – Жарта веч догара, нема зашто да гасиш (Км).

догледа се свр. *ѣроћи време обраћања ѣажње на свој изглед*. – Ја сам се догледала, бабино, за мѣн више неје огледало (Кр).

догорује несвр. *догоревати*: уп. догара. – Огњат догорује, тури му још једно дрвце (Сук).

дода ж об. **1.** *додолски обред, додоле*. – Дода је када молимо за ћишу и прскамо се с воду, а кажемо га и додола, додолица, а у Висок га кажу росман (ДД). **2.** *учесница у додолама, додолица*. – Наша дода бога моли (Цер).

додеси се свр. (н.п.). *десити се, догодиши се*. – Док је мајка из уста испустила /То се Марку додесило (Км, При).

додржи. изр. (н.п.) **додржу руће** не *ѣушијати руке једно другом*. – Беле руће додржаше. (Дој).

додума ж *договор*. – Идомо на додуму, уговоримо свадбу (Км).

доживује несвр. *живеѣи ѣоследње дане живоѣа*. – Доживујем веч, још малко ми остало (ВСв).

дозагрта свр. *завршиши друго ѣрашење кукуруза*. – Дњњс дозагртамо, а јутре че прскамо лозје (Држ).

дозревује несвр. *сазревати*. – При нас у Беровицу јесече калемене круше и јаболће не дозревују (Бер).

доигра и **допоје** изр. *ѣроћи време младости и весеља*. – Ја сам одавна доиграла и допојала, са друђи играју и поју (Држ).

доѣује несвр. *наједати се довољно на обеду*. – Невѣста не доѣује: последња седне, прва се дѣса од трпѣзу (Чин, Об).

дојде (си) до густо изр. *доћи до ошѣрог (вербалног) сукоба*. – Дојде си до густо, када не можемо да се разберемо кој какво оче (Пет).

дојде си лебацати изр. *сѣићи до самог краја живоѣа*. – Старцат си веч дојел лебацат (Сук).

докопа свр. *довршиши ѣрашење (кукуруза, ѣоврѣарских кулѣура, винограда)*. – Јучера са-злвуту докопамо лозјето (Сук).

докрайсује несвр. *ѣрошиши остѣѣшак (новца, намирница, здравља)*. – Минуше године, мину здравје, докрайсујем, нестањујем (Јал). Брашното докраисамо, а паре немамо да си купимо (Држ).

долина ж геогр. *уска долина (са ѣовременим ѣоѣоком)*. – Низ долину течѣ вода, там појимо стоку (Мр).

домаћинска работа изр. *ѣосао који се ѣиче домаћинсѣва*. – Ја си гледам домаћинсѣ работе, а кој кво си рабти не ентерѣсује ме (Сре).

домашарка ж *домаћица, редуша*. – Домашарке, сива голубице (Гос). Преко лето је домашарка постара жена која не може да иде у поље (ВЛк).

домѝља воденицата изр. *ѝриближавати се крај живоѝа*. – Пројде наше, сестро, домѝља воденицата (ВС).

домѝшља се несвр. *досећати се*. – Домѝшља се како да ме превари, па ми донел поклон за дете (Бла).

домладѝје свр. ирон. *ѝосѝати млад*. – Још си млада! – Домладѝла сам у шејесе и чѝтри године (Рас).

домући се свр. *мучиѝи се до самог краја живоѝа*. – Још малко да поживим, да се домућим; малко ли сам се мучила у мој живот (Кп).

донѝкуде прил. **1.** *донекле*. – Донѝкуде иду па се пак врчају (Вој). **2.** изр. **донѝкуде си је (па) и тека** *донекле је ѝачно*. – Да ме је помагал, помагал ме је, донѝкуде си је и тека, ама ја му не могу будем слуга цел век (Држ).

доорује несвр. *завршаваѝи орање*. – Ни веч доорујемо жито, претѝкомо снѝгат (Сре).

допѝпује несвр. *(једва) доѝицаѝи*. – Једва си допѝпујем грбинуту, не могу да се почѝшам (Пир).

допрачује несвр. *ѝраѝиѝи некога све до ѝеговог одредиѝиѝа (куће, школе, ѝосла)*. – Снѝг-неснѝг, баба ме је допрачувала све до школу (Држ).

допрѝчује (се) несвр. *“киѝиѝи” иѝѝину, сѝварни догађај, ѝричу*. – Тека је било ко што ти исприча, а оно се после допрѝчује, наставља, измишља (Соп).

доручѝк м *рани (и краѝки) јуѝарњи оброк*. – Када да излазим из кућу, колко да је рано, узнем какво најдем и не излазим без доручѝк (Изв).

досаља несвр. в. *досолује*. – Она га досаља, воли слано (Држ). Ти све не досаљаш чорбуту (Пет).

доседи свр. (н.п.). *сачекаѝи ѝраво време за удају*. – Ајд у здравје ћѝри доседела. (Изв). Ти си ћѝри доседела. (Изв).

дослуша срце изр. *оѝказаѝи срце*. – Срцѝто га дослушало, само стануло, и готово (Пок).

досолује несвр. *додаваѝи со до жељеног укуса*: уп. досаља. – Не турам много сол, не обичам слано, а после си сваћи досолује по укусу (НМл).

досѝѝеује несвр. **1.** *сазреваѝи; сѝизаѝи*. – Старѝјем, доспѝвујем, гнилѝјем, сам си видим да је тека (Јал). **2.** *сѝасаваѝи ѝри врењу*. – Ја подмѝсим одвечер и оно доспѝвује до ујутро (ВСв).

достѝска свр. рет. *не моћи више ѝѝедеѝи*. – Стѝскамо, ама смо га достѝскали, нема од какво више да се шпара (Пир).

достуди свр. *одједном осеѝиѝи хладноћу*. – Ако ми достуди че облечѝм и капутат (Бс).

дотопи свр. *завршишӣӣ ӣрисмакање (о јелу)*. – Дёте, дотопи си мёдат; на ти још лёбац (ВСв).

дотопује несвр. *завршавашӣӣ ӣрисмакање*. – Што они не дотопе ја дотопујем, очистим тигањат до крај (ПРж, Трњ).

дотурује несвр. *додавашӣӣ, доиуњавашӣӣ*. – Немој ми још дотурујеш у торбу́ту, че ми је доста јёдење за дњнс (БЧ).

дотвнин прил. *до мрака*. – Играмо се дотвнин, па после йдемо на вечёру (Брц). Она се неје могла извлечё дотвнин (ВЛк).

дотвциња несвр. *доишицашӣӣ, додиривашӣӣ*. – Таја мотка не дотвциња до горе, донёси по́длгу (Вој).

доубавёје свр. *ӣресӣашӣӣ бӣшӣӣ лей*; уп: доубави. – Још си убава, бабо Рајно? – Море, доубавёла сам одавно, мёчка че се уплаши од мёне! (Јал).

доубави свр. в. доубавёје. – Била сам најубава у цел крај, сви су гледали у мёне, ама сам са доубавила (При).

доцеји свр. *довршишӣӣ цејање дрва; докидашӣӣ (веш, йосиёльину)*. – Доцепише се веч и постйље и завйвше; требе нёво, а нёма (Сук).

доцепује (се) несвр. *корисшӣӣӣ до год ӣраје (обућу, веш, йосиёльину)*. – Тёбе че купим опнци од желёзо, да трају, да се не доцепују (Бер).

доцуца се свр. пеј. *навратишӣӣӣ нейозван (и нейожељан)*. – Доцуца се комши́ка па си не умеја отйде и ја се забави за на њйву (Пет).

доцуцује се несвр. пеј. *чесио навраћашӣӣ нейозван и нейожељан*. – Откако остадо удовица, једн удовц почё чёсто да се доцуцује у нас (Сре).

доцвти свр. *йриближишӣӣ се крају цвешања, доцвешашӣӣ*. – Не чёкај, косачко, травата че доцвти (Пл).

доцвтује несвр. *йрецвешавашӣӣ*. – Кајсијата веч доцвтује, ама ме стра да у не увати мразат (Нш, Гра).

дочу́вује несвр. нег. *(не) имашӣӣ слаб слух*. – Старцат не дочу́вује, па му с руће казу́јем (Сук).

дочу́је свр. **1.** *усиёшӣӣ чушӣӣ (уйркос расйојању или галами)*. – Дочу́је га ма́јка, па речё (Пк). **2.** обично уз негацију *чушӣӣ*. – Ја понёкад не дочу́јем, замислим се (Држ).

дошатри свр. *дошеӣашӣӣ (уз велики найор)*. – Бабичката једва дошатри да откљу́чи капи́јуту (Кр).

драђичка ж реч. којом се наговештава пријатна вест. – Речи́ драђичка па че ти кажем кој те по́здрави (Сук, Вој).

дрвеница ж *дрвени део самара*. – Дрвеница на самар је свё што је дрвено (Пк).

дрдавка ж (н.п.). *сиаринска народна игра у колу*. – Ајте, луди, на-оро / Да йграмо дрдавку (Ста).

- дрѐнка риба** ж зоол. *врста рибе*. – Дрѐнхе рибе су свáтове (Зс).
- дренóвинка** ж *шћай од дрена; дренова байшина*. – Ўзнем си дренóвинку па излѐзем у нáрод, да ви́де да сам јóш жív (Држ).
- држй** несвр. (н.п.). *сйречавайи*. – Женѐте ме, не дрште ме (Пок).
- дрикер** м *дводелна койча која се закойчава уйискивањем једног дела у други*. – Дрикери су скопчетија за убаву жѐнску дрѐју; притисне се мýшкото да улѐзне у жѐнското (Држ).
- дрипýлак** м мн. дрипýлци подр. *изношени комади одеће*. – Чýла сам у Базóвик и Рагодеш да свѐ што је нóсено, што је оветѐло, óкају дрипýлак (Бз).
- дришља** м подр. *неуредна (и дроњава) мушка особа*. – Врѐве жѐне да га жѐне, чйча дришља не помйшља (Км. Вој).
- дрљава ала** изр. подр. *зайушиена (и бескарактерна) особа*. – Оди тýја дрљаву áлу нѐчу ни орѐј да ўзнем (Вој).
- дрмáтор** м подр. *особа на високом йоложају*. – Тáја женá станýла дрмáтор и сá она́ управља с нáшу држáву (МСв).
- дрндóљ** м подр. *брбљива особа*. – Тйја дрндóљ ме опáда при свй, а доóди да вој дáвам каквó си нѐма (Вој).
- дрóбне сýзе рóни** изр. (н.п.). *нейрекидно йлакайи*. – А мајћа вој дрóбне сýзе рóни (Кс, ВСв).
- дрóнци** м мн. *одевни йредмети; йосйѐљина*. – Понѐсо дронци́ти да опѐрем на реку́ту (Об).
- дрплýсан**, -а, -о трп. пр. подр. *дроњав (и йрљав)*. – Йде дрплýсан по селó, тражи пáре за цигáре (Пет).
- дрта дртогйја** изр. подр. *сасвим сйара, немоћна и неугледна особа*. – Áјд одáтле дрта дртогйјо (Км, При).
- дрýги брајћа/дрýђи брајћа** изр. *браћа или сесйре од сйричева или йѐшáка*. – Ми смо сас нѐга дрýги брајћа, баштá ми и мајћа му су брат и сестрá (Гос). Нáши дедѐве су дрýђи брајћа, па смо на по тóва рóднине (Зав).
- друмýје** несвр. (н.п.). *(дуго) йушйовайи друмом; нейрекидно и дуго йешачийи*. – Друмом нек друмýје (ЦД).
- друсýн-друсýн** узв. при цупкању детета којим се подражава коњски кас. – Друсýн-друсýн, текá удáра сáгњица кадá јáшиш коњá (Јел). Друсýн, друсýн, јáране (Јел).
- дрцне се** свр. **1.** *брецнуйи се, одбрусийи некоме*. – Штó се дрцну текá, нйшта ти лóше несѐм реклá (НМл). **2.** *фиг. ойкинуйи, йрисвојийи*. – Од стáрца што се дрцне, а нйшта му се не прýжа (БЧ).
- дршчица** ж дем. од дршка: *йѐшѐљка (на лисйу, йлоду, грозду)*. – Увáни грóзат с лѐвуту рýку за дршчицуту, па зóбај (Кр).
- дубáљка** ж *(велики) дрвени маљ*. – Кóлци се не побивáју сас чýк, него сас дубáљу (Пет).

дува̀ни несвр. **1.** *снабдева̀ӣи дуваном, цигарѐӣама.* – Ја га дуваним, стално ми тра̀жи цигаре (Пет).

дува̀чка ж *дувачки инс̀трумен̀ӣ; фрула.* – Оче да свѝри а нѐма дувачку (П, Пир).

ду̀вка ж *(мала) ру̀ӣа; ру̀ӣа уо̀ӣӣӣе.* – Зе́ц ко̀па ру̀пу, а лисѝца ду̀вку (Пн).

ду̀да ж, в. дудулѐја. – Ва̀ј, ду̀до ле (Пн).

дудулѐја м *учесник обрѐда до̀долице;* уп. ду̀да. – Једно̀ напра̀јмо на дудулѐју, голо̀главо, па му сѝпемо во̀ду (преко гла̀ву) (Пн). Ишлѐ смо дудулѐје, прскамо се с во̀ду (Кс).

ду̀је се несвр. *о̀ӣӣца̀ӣӣ.* – Ступа̀лфете ми се почѐше ду̀ју, срцѐто ми ло̀ше (Пир).

ду̀ма ова̀ка изр. *чинѝӣӣ ова̀ко (срце, болесно мес̀ӣо на ѝтелу).* – А срцѐто ми ду̀ма ова̀ка, са̀мо што не искоч̀и (Држ, При).

ду̀мба-лу̀мба узв. којим се подражава бучна музика на свадби. – Ду̀мба-лу̀мба шѝкака /Нѐма сва̀дба нѝкаква, никаква (НМл).

ду̀нђерс̀е трес̀е изр. *ивер̀је нас̀тало од ѝтеса̀ња грѐда ѝри гра̀дњи.* – Поболѐ се на дунђерс̀е трес̀е (Пс).

ду̀нђа ж *дуња.* – Врза̀ла љу̀љућу на ду̀нђу (Км, При). Да до̀носим ду̀нђе и ја̀балђе (Држ, Трњ).

ду̀рлав, -а, -о подр. *срдљив.* – Ти си мло̀го ду̀рлава, за нѝшта се раср̀диш зача̀с (Сре).

ду̀йка ж *дужи, шу̀љи и дебљи део с̀табљике ко̀ноиље, који се користѝ као свей̀иљка.* – Невестата свѣти сас ду̀тку, а ми вечеру̀јемо (Пс).

ду̀шманче с дем. од ду̀шманин *зао човек.* – Ако је још ма̀лечко, али је стану̀ло ду̀шманче големо̀ (Сре).

душу̀ту зорле пу̀шта изр. *једва диса̀ӣӣ.* – Де́да Мѝла почѐ душуту зорле да пу̀шта и у кра̀тко вре́ме умрѐ (Пн).

дњњ̀сче-начњ̀сче изр. *дано̀ноћно.* – Дњњ̀сче-начњ̀сче, стално му стојим на̀-нође, не мо̀гу си до̀спим, не мо̀гу се одмори́м (Км).

дњњ̀ам-ночња̀м изр. *дано̀ноћно.* – Дњњ̀ам-ночња̀м, све сам на̀-нође, детѐ ма̀лечко чу̀вам (Сук).

Ђ

ђаволес̀то прил. *лу̀каво; заводнички.* – Ђаволес̀то га казу̀је, и пра̀ви смѐј, и на кра̀ј не мо̀ж да разбѐреш дали је приста̀л или нѐје (МЈ). Убаво дево̀јчето, и ђаволес̀то ме глѐда (Чин).

ђерман м *миѠолошко биће које наводи градоносне облаке на леѠину*. – Пренеси га, **ђермане**, у Стáру плáнину (Ос).

ђиздáви несвр. *украшаваѠи (особу, хаљину, венац)*. – Док га ви́ла, све га **ђиздави́ла** (Гос).

ђувегли́ја м *момак изабраник*. – Ђувеглије, гдé смо да смо (При). Он је мој **ђувеглија**, мо́ж да га глédате само óтстрану (При).

ђул-бостáн м (н.п.). *најлеѠиши босѠан*. – Не донесé **ђул-бостáн** /Нел до-не́се јабуку (Д-КВ, ЦД).

ђумле прил. *заједно, скуѠа*. – Улéземо **ђумле** и затéкомо **ђи** на вечéру (Рас).

ђурђил-већил ж (н.п.). *Ѡрво и најбоље мушко јагње са рошчићима, намењено клању за Ђурђевдан*. – Она тра́жи **ђурђила-већила** (Пк).

Е

é реч. *ено*. – É у брэгат, гóре нади ба́грнечето (Вој).

еее, Ѡ узв. при певању, обично на крају веселих песама (свадба, прело, уранак). – Кудé појдé брале за девојћу, еее, Ѡ (При).

ееј узв. обично на почетку песме. – Еееј, ја поду́ни ветре гóрјанине (НМл).

éле везн. *али*. – Éле да си му да́ла бар бомбóнку, дете́ је, на́да се (СГл).

ém...ém везн. *уѠкос забрани, и Ѡоред Ѡога шѠо*. – Орач́ óре у свéту недељу /Ем недеља, ем Преобра́жење (Кр).

ергén м шаљ. *момак*. – Дóбро вéче, ергén дéдо (Цр).

Ж

жа́жми свр. *зажмуриѠи; не видеѠи код очију*. – Немóј си жа́жмáл, глédе си прéd-ноће (Вој). Од ба́бу сам си чу́ла да ка́же: – Ка́ко да је жа́жмáла та́ја ала́, не види кудé Ѡде! а ма́јћа ми ка́же жа́жмáл, жа́жми (Вој).

жа́лети несвр. *жалиѠи*. (Гос). – Јá ћу те́бе жа́лети, жа́лети (Км).

жа́лно прил. **1.** *Ѡужно*. – Летéло, жа́лно појáло (Пк). **2.** *жељно*. – Другá-та деца́ једу́, а оно́ жа́лно глédа, не́му не да́вају (Трњ).

жа́ло с фиг. *јабучица; неѠце*. – Жа́лото чу ти изва́дим, да не др́нкаш више за ме́не (Зав).

же́га-неже́га изр. *било жега или не*. – Же́га-неже́га, на њ́иву се мо́ра Ѡде (ВЈ).

жѣнска чѣшаљѣа изр. подр. **1.** мушка особа која има слична инѣтересовања као жена, која се радије дружи са женама и која се у ѣонечему ѣонаша као жена. – Научѣл да прѣде и да плетѣ, асли жѣнска чѣшаљѣа (Вој). **2.** ѣедер. – Он је жѣнска пѣтка, жѣнска чѣшаљѣа ко Зѣрија из Кѣмје (Сук, Вој).

жѣѣа несвр. (н.п.). *жѣѣи.* – Кудѣ мѣме жињѣле (Км, Бер).

жлѣт м *жсуѣило, самрѣѣничка боја.* – Жлѣт врлѣи, гѣтѣв је, нѣма му се више наѣамо (Сре).

жлтарѣц брдѣк изр. *врѣѣа ране шлѣве крушкасѣог облика ѣѣгодне за сушење и ѣекмез.* – Дѣда ти је у Ливѣду и Под лѣзје насаѣил тѣја брдѣци жлтарѣцѣ, онѣ рѣно стѣсају (Вој).

жужулиѣе несвр. *шаѣуѣѣѣи удѣѣје у већѣј груѣи особа, ѣућѣриѣѣи.* – Лѣпа и Вѣрка, одѣѣиле се у ћѣше, па жужулу-жужулу, сѣмо шѣпчу, сѣмо жу-жилѣичу нѣшта (Вој).

жѣљѣи (се) несвр. *жсуљѣѣѣи.* – Када троним мѣрузу оно ми се жуље дла-нове (Вој). Жѣљѣи ме матѣката, измѣзни вој држѣљѣето (Сук).

S

санћѣја ж *узѣнѣја (дѣе узѣнѣје уз седло: лева и десна).* – Да му скѣнеш нѣће од санћѣје (Гос).

себљѣше свр. *ѣрезѣѣѣѣи.* – Себљѣсѣла сам, тресѣм се, дѣјте ми нѣшто да се згрѣјем (Држ, Трњ).

З

за нѣкуде нѣје изр. *нѣје више низѣѣѣѣа.* – Остарѣло, ослабѣло, веч за нѣкуде нѣје (Об, Пир).

завѣне се свр. рет. *залеѣѣѣѣи се.* – Уловачуту тѣрам преко пѣсак или пре-ко пѣпел, да се не завѣне за зѣмљу (Бе).

завѣра свр. (н.п.). *намаѣѣѣѣи деѣѣѣу да се залѣуби.* – Шѣнко си Бѣнку залѣга, завѣра (ВЛк).

завѣти бѣлку изр. *ѣѣѣѣѣи.* – Зѣвати бѣлку у рѣтат и оди тоѣ умрѣ (Вој).

завѣдѣ кѣло изр. *ѣѣѣѣѣи кѣло;* уп. завѣди кѣло. – Дѣвам пѣре на свѣрѣчи, ѣчу онѣ да завѣдѣ кѣло (ДД).

завѣзѣ свр. фиг. *ѣѣѣѣѣѣѣи мѣсли, ѣѣѣѣѣѣѣи (зѣѣѣ ѣѣѣа, сѣѣѣѣѣѣѣи).* – Несѣ пијѣни, али добрѣ завѣзли (ГД).

зави́ва се несвр. (н.п.). *йосѣјајати све нейодношљивији (бол, брига, мука)*.
– Му́ка се зави́ва /Шу́ма се развѣва (Држ).

зави́ја несвр. *йокриваѣти*. – Ба́ба ме зави́ја преко но́ч, а́ко се откријем (Бз).

зави́је се о́ро изр. *разиграѣти се велико коло*. – Ко́лко се ко́ло зави́ло. (Соп). На сабо́р се зави́ју по не́колко ко́ла у село́ (Соп).

заво́ди ко́ло изр. в. заведе́ ко́ло. – Обричи́ше, ко́ло заводи́ше (Гос).

заво́јчесте ру́ће изр. *леѣо обликоване руке (деѣтеѣа, леѣе жене)*. – Бе́ше мло́го у́бава, тѣнка, заво́јчесте ру́ће и но́ђе (Ру, Тм).

заврѣ́та несвр. *задржаваѣти (у ѣролазу)*. – Немо́ј ме заврѣташ, не́мам вре́ме за орату́ и коби́лка с котло́ве ми на́-рамо (Соп).

завуто́тина ж *замлаѣа; мушка особа која йосѣавља глуѣа (и бесѣидна) ѣиѣања (честѣо намерно) како би скренула ѣажњу са главне ѣеме*. – Не са́кам ту́ја завуто́тину ни да чу́јем ни да ви́дим у моју́ ку́ћу (Држ).

загла́вен, -а, -о трп. пр. од загла́ви *заглавѣен*. – Врато́та загла́вена, не мо́гу ѣи отво́рим (Пир).

загла́вља ру́пу изр. *умреѣти и йоѣуниѣти свој гроб*. – Сва́к си загла́вља своју́ ру́пу, не мо́гу да у́мрем за те́бе (Зав).

загла́вља у груди изр. *омиѣати дисање, имаѣти асѣму*. – Поче́ ме загла́вља у́-груди када́ је маглови́то (Дој, Пир).

загниле́је свр. *йочеѣти гњилиѣти*. – Ско́рушете веч загниле́ле, добре́ су за једење (Јал).

задрѣ́жа (на) кона́к изр. (н.п.). *мамиѣти (оѣасне ѣролазнике) да свраѣају на сѣавање*. – Дава́јте у, не дрѣште у /Да ви кона́к не задрѣ́жа (Км, Бер).

заживе́је несвр. *доживеѣти дубоку сѣаросѣ*. – Мо́ј де́да је у́баво заживе́л, још ма́лко па че уда́ри у сто́ту (Км, При).

засѣ́дан у сьндане́ изр.(н.п.). *уѣамничен*. – Засѣ́дан је Ра́де у сьндане (Км).

заврѣ́та несвр. *заузврѣаѣти*. – Заврѣ́та рукаве́ и бр́ка у врѣвуту, ва́ди сѣрење (Пет).

заво́ри свр. (н.п.). *йочеѣти свиѣаѣти (зора)*. – Бе́ле зоре́ зазори́ле, о́че да сва́ну (Пс).

зай́ска несвр. (н.п.). *зайѣражиѣти*. – Па зай́ска што га ни́где не́ма (Рас, При).

заја́зује несвр. *браном зайѣвараѣти ѣроѣок воде*. – Заја́зујемо воду́ту да си мо́ж од ја́зат нава́цујемо гради́не (Вој).

за́јде мо́зак изр. *излаѣиѣти*. – До́јде си вре́ме, чове́ку за́јде мо́зак у те́ја на́ше го́дине (Држ).

заклапа́чка ж *йоклоѣац (мањег) суда (грнеѣа, лонца, коѣла)*. – Не оста́вљај млеко́то без заклапа́чку, мо́ж да при́де ма́чка (Вој).

закла́чује несвр. *љуљаџији (йовремено)*. – Не закла́чуј ла́мбуту, неје́ ти то́ва за игру́ (Вој).

закло́мче свр. *заљуљаџији ѿечносѣ у йолуѣразном суду, йромућкаџији*. – Закло́мчи га да се изме́ша па га после пи́ (Вој).

закло́й изр. (н.п.). **по́рте под закло́па** *закључане кайије*. – Вѣздан су њим по́рте под закло́па (При, Пн).

закло́пује несвр. **1.** *закључаваџији*. – У на́шу малу́ ни́кој не закло́пује вра́та, не́ма лопови (Јал). **2.** *йоклаџији*. – Закло́пуј ка́цуту да се не ву́кне погана́ц (Вој).

закља́ка свр. *заѣрљаџији жиѣѣком масом*. – На́мерно ми за́кљака а́љинуту сас пе́кмез да не́мам у квó да й́дем на́-оро (ПРж).

закорéни се свр. **1.** *укорениџији се*. – Кудé се пи́рат закорéни не мо́ж га после очѣстимо (Пет). **2.** **закорéни се бо́лка** изр. *усѣалиџији се и йојачаџији бо-лесѣ*. – За́корени се бо́лка при не́га и не попу́шта, пропа́да мла́д човéк (НМл).

закри́ли свр. (н.п.). *крилима засениџији*. – Сво́ му не́бо че́ле закрили́ле (Пс).

залежѣ свр. *йочейџији боловаџији*. – Залежа́ла кучка Па́вловица (Рас, При).

залелéје се свр. *заљуљаџији се; залеѣршаџији*. – На́иде ви́рушка, за́лелеле́ја у се а́љината, ди́же се у́вис и сви жетварé видóше каквó й́ма испод њу́ (Пк).

залéпен, -а, -о трп. пр. од залéпи: *залеѣиџији*. – У́мрлицата му залéпена го́ре на бандéруту (Км).

зали́сен, -а, -о трп. пр. од зали́си *наѣравѣиџији некоме белегу на лицу (каме-ном, ударцем)*. – Ако те ја́ уда́рам, ти́ че о́диш зали́сен це́л живóт (Сук, Вој).

залога́ји несвр. *јесѣи мало; јесѣи с ногу*. – Помáлко залага́јим, не́мам више во́љу ни за је́дење (Тм).

залóжи опња́к изр. *сѣивѣиџији кожни йодмеѣач да шѣиѣи од воде и хладно́ће*. – Залóжи ми, ба́бо, опња́цити, веч прогледа́ли одоздо́ле (Вој).

залу́та с мо́зак изр. *изгубѣиџији разум*. – Залута́л с мо́зак од мло́го бри́ђе (Чин).

замáн изр. **на је́дн замáн** *исѣовремено*. – Она́ на је́дн замáн рабóти по две-три рабóте (ВЛк).

зема́ује несвр. *(йреѣећи) замахваѣији (и йовремено удараѣији)*. – Немóј да зама́ујеш на ме́не да те не избѣ́јем ко вола́ у зе́ље (Пет).

замешу́је несвр. (н.п.). *мешаѣији сѣада*. – Овце ме́ша, ту́ђе замешу́је (Км).

замѣне се свр. *йроћи све; заборавѣији се све*. – Тека́ је билó, тека́ је и са́: про́јде вре́ме, замѣне се све́ (Гра).

замоѣре́је свр. *уѣамѣиѣији; заѣазѣиѣији*. – Детéто замотрéло, онó ми рече́ (Бз).

замрѣжи свр. (н.п.). *ѿокриѣи као мрежом, замрачиѣи*. – А слнце му пчѣле замрѣжиле (Бер, Км).

занајачек ж хип. од занајат *занаѣи*. – Момчѣто ѡма ѹбав занајачек, ѹбаво че помѡнеш с њѣга (Сре).

занишава несвр. (н.п.). *њихаѣи шуму (вѣтар)*. – Ђма пѣсма: вѣтар гору занишава, чула сам у од свекрву (Бз).

заѡцује се несвр. рет. *зацењиваѣи се (од смеха)*. – Он њим прѣча, а онѣ се заѡцују (од смѣј) (Вој).

заѣчаѣи свр. фиг. *угушиѣи (болесѣи)*. – Запечати га бѡлка, сѡмо се ѡћута одједнуѡш (Рас).

запѣца несвр. *седеѣи уз ваѣру; грејаѣи се на сунцу*. – Запѣцамо старе кѡсти зѣми уз огњѣште, лѣти на слнце (Бз).

зайѣиѡѣине ж мн. *замршени рачуни; замршени односи*. – С Јордана ѡмам големѣ заплитѡтине: узѣма, а ни врча ни плача (Вој).

заповѣдано прил. само у наведеном изразу: *наређено, намеѣнуѣо*. – Чѣре, не билѡ ти заповѣдано, ја ми придрж цеѡило то да се ѹбаво увржем (Вој).

запролѣтује се несвр. *ѡѣѡљаваѣи ѡсле дуге зиме*. – Миѣне ли Зарезѡја онѡ се пѡчне запролѣтује, орѣмо овѣс (ДД).

заравња свр. *ѡравнаѣи*. – Ђзни гребуљчѣто и ѹбаво заравњај граѡн-нута (ДД).

заравњује несвр. *равнаѣи, заравнаваѣи*. – Мѡкра земљага, немѡј ѣу сѡ заравњујеш (БЧ).

зарастѣура (се) несвр. *ѡчеѣи (се) рушиѣи (зграда); ѡчеѣи расклаѣаѣи (аѣараѣи)*. – Голѣм па мајстор: зарастура машинуту, па ѹбрка којѣ кудѣ оставља, па се ѹплаши се како че ѣу на крај склѡпи (Изв).

зарѣзује несвр. нег. *(не) ѡѡшѡваѣи, не ѡридаваѣи важносѣи*. – Дѣгал нѡс, господѡин: прѡви се паметан, ама га ѣикој не зарѣзује (Кр).

Заризѡја/Зарезѡја м *Трифунѡв дан, 14. фебруар*. – На Заризѡју зарѣжамѡ лѡзје (Пир).

зарѡбује се несвр. *зубиѣи слобѡду због ѣѣромишљѣносѣи*. – Нѣчу да се задѡжујем и да се зарѡбујем (Сре).

зарѡди (слнце) свр. *свиѣаѣи*. – Штѡм зарѡди слнце, тој пѣле дозѣва ја то чекрк, чекрк (Цр).

засаља несвр. *сѣављаѣи ѡѡѣребну количину соли у јѣло*. – Пазѣ ка засаљаш, све ѣѣкако испѡдне мѡго слѡно када ти сѡлиш (ВС).

зѡсебан, -бна, -бно *ѡсебан*. – Таја ѣѣва је зѡсебна, остањује за родѣтељи (МСв).

зѡсебно прил. *одѡјено, ѡсебно*. – Ви двѣ че појѣте зѡсебно, нек прѡво онѣ да отпоју (При).

засѣвница ж *захваїи њиве љри сејању замахом руке; уска љарцела*. – Ма'лечко њивче', колко једна засѣвница (БЧ).

засѣљује се несвр. рет. *досѣлавати се*. – Засѣљујемо се у град, дојдомо на ледину и почемо да прајмо кућу (Бе).

засѣни у очи изр. *љомуїиїи се вид*. – Засѣни ми у очити одједнуш и само падо (Пс).

засече рамена изр. шаљ. *сївориии човека (бог; родиїељи)*. – Он си је будала откако се родиљ, откако му је бог засекал рамена (Бе).

заскучї свр. *љочѣиїи цвиїиїи (їас)*. – Заскуча Шарко, некоје га дете потревїло с камик (Пет).

засмрцује несвр. *одаватиїи неїријаїиан мирис*. – Засмрцује, у собуту има нешто уплесњаветло (МЈ).

засоли свр. **1.** *сїавиїиїи љоїребну количину соли, љосолиїиїи*. – Засоли га с меру, отварај очи (Чин). **2.** *заїрашиїиїи нечисїоћом, наїруниїиїи (очи, воду, јело)*. – Диже сеното нади водуту и засоли љу сас трїну (Км).

застално прил. *сїално, заувек*. – Нек остане тија чуќ застално при тебе: ја си їмам једн за мене (Трњ).

застїлка ж *комад їканине којом се засїиїре љуна врећа*. – Направила сам си три нове пртене застїлће и закрпила сам свете вреће (Јал).

застојї се свр. (н.п.). *засїиїиїи*. – Застоја се слнце насред небо (Држ).

засушује се несвр. **1.** *сушиїиїи се (земља, їремаз на зидовима, їод)*. – Че га чекамо да се засушује недељу-две па тг че кречимо (Ор). **2.** *љочѣиїи се зацељиватиїи рана*. – Почѣ ми се засушује раната, бог да помогне од тија мелѣм (Рас).

засїоїује несвр. *їрисмакаїиїи*. – Он почѣ да затопује с големї залци, све че обѣре, нема да остане за нас (Пир).

затрїдом м *особа која у својој кући ради на шиїеїу*. – Газда ловција – затрїдом (Брл).

засїрїса їѣсму изр. *засїресатиїи глас*. – Она када поје затрїса пѣсму, а убаво поје (Зав. Км).

зацеїљак м *замлаїија која жесїоко намеће свој сїав, особа која намерно љосїавља глуїа и скаредна їиїиїања*. – Не почињај орату с тога зацеїљака да те не обрўка и да те не изѣве да се караш (Пир).

зачушќа свр. рет. изр. **зачушќа у гроб** *љокриїиїи мрїивачки сандук земљом, сахраниїиїи*. – Зачушќамо земљу, покрїмо дѣду Чалу, нема више да га їма (ВЛк).

заш прил. *засїїо, због чега*. – Могу, могу, заш не могу (Пн). Заш ми не врташ лопатуту (Бла).

заштѣди свр. *ушїѣдеѣи*. – Теј паре несѹ доста, трѣбе још малко да заштѣдимо да си мѹж кѹпимо шпѹрет (Кп).

заштѣдује несвр. *шїѣдиѣи*. – Малечка ми пѣнзијата, ама ја заштѣдујем, па ѿмам (Гос, Пир).

заштѹпује (се) несвр. *уїѣабаванѣм зашїѣиїног слоја (їеїела, земље) обавља се изолација од ваздуха*. – Заштѹпује се када се прѣви ѣумѹр, ѿсто и када се печѣ крѣч (Рас).

збѣре грбїну изр. *їогрбїи се од сїѣаросїи*. – Оборїмо главе, збрамо грбїне, штапове ѹ-руѣе, готѹве смо (Сре).

збїра несвр. фиг. *сїициѣи*. – Збирал сам цѣл живѹт, деца ми да ѿмају, да се не мѹче (ВСв).

збїра душицу изр. *јѣдва дисѣи*. – Збїрам душицу, јѣдва се сплїтам, това нејѣ живѹт (Сук).

згази свр. фиг. *їогодиѣи несреѣа*. – Згазише ме бѹлѣе, несреѣе, смртове, више несѣм чѹвѣк како трѣбе (Трњ).

зглѣцују се и почѹшкују изр. *размењивѣи мисли очима, мимиком и гестїовима*. – Почѣше се момчѣто и девојчѣто зглѣцују и почѹшкују, пак че засвѣдбе Станїмир и Мїлка (Вој).

зглобан, -бна, -бно *злобан*. – пма зглобан на̀род, не воли да си вѣсел и да ѿдеш на̀пред (ВСв).

згѹѣви свр. (н.п.). *їриїремиѣи*. – Несѣм си дѣри згѹтвїла (Пс).

згрѣје јѣјца изр. вулг. *загреѣи се (мушкарац)*. – Осѣбо, па сѣдо уз огњїштѣто да згрѣјем јѣјца (Бе).

згугуљи се свр. *увуѣи враїи (због хладноѣе, глади, болесїи, бриге, сїида, сїѣаросїи)*. – Кокѹшѣте се згугуљиле, зима њим (Пет).

згѹжва се несвр. *савиѣи се у клуїко*. – Згѹжвам се текѣ на крѣветат и трпїм, нѣма кој ни воѹду да ми принесѣ (ДД).

здава се несвр. рет. *сїварѣи се; раѣѣи се*. – Текѣв дѹбар чѹвѣк се здава јѣдампѹт у стѹ гѹдине (Сре).

здва̀тријес/здва̀јес-тријес бр. *їридесѣѣак*. – У Бѣлу ѿма здва̀јес-тријес куѣе (МЛк). Чѹвамо по здва̀тријес ѹвце нас нѣколко у сѣло, и това је (Јал).

здрѣвко м перс. *здравац*. – Поручїл је здрѣвко по овчѣре (Гос, Пк, ВЛк).

здѹва свр. *учиниѣи да исїрули*. – Здувала је до дѣвет прѣстїрѣе (ЦД).

здѹван у грудїти изр. мед. *болесїан од ѿлуѣне болесїи*. – Из рѣтат до-нѣсе бѹлку, здѹван у грудїти; лѣк не најдѹмо за мојѣга Тїку (Вој).

зевња́ ж (чиїав) свѣи. – За ѹѹ се је зевња́ размирїла (Пс).

зевња́н, -а, -о *који је (израѣен) од земље; који је од ѿечене земље (їосуда, цигла, цреї)*. – Јѣли смо из зевња́не панице и ѣувѣчѣрѣе (Вој).

зевња̀но с поим. прид. *йосуда од йечене земље*. – Гр̀нци, вр̀чве, панѝце, јели смо из зевња̀но (Пет).

зелѐн, -а, -о фиг. *који је незрео, недорасѝао; невешѝи*. – Још си ти зелѐн за ту̀ја ра̀боту, трѐбе при ма̀јсторатога још да учиш (Км).

зеленѝка изр. (н.п.). **го̀ра зеленѝка зелена йланина**. – За̀лади се го̀ра зеленѝка (Гос).

зѐма несвр. (н.п.). *узетѝи (за мужа; за жену)*. – Ја̀ не йдем да те глѐдам / Већ ја̀ йдем да те зѐмам (Км, При).

зја̀је/зја̀ји несвр. *зја̀йѝи*. – Ба̀ба ти ба̀је, дупка ти зја̀је (Км, При).

зја̀јчичи глѐда/у зја̀јчичи глѐда изр. *йродаваѝи зја̀ла*. – Отишла̀ на чешму̀ да глѐда у зја̀јчичи (ВЛк).

зла̀ на̀рана изр. *лоша храна; лош живоѝ*. – Ста̀ра планѝно, зла̀ на̀рано (Бе).

злѝвица ж, дем. од злѝва *заова*. – Бѐле гу̀је су јој злѝвице (Зс).

змија̀ осб̀јница зоол. *врѝа оѝровне змије*. – Змија̀ осб̀јница је млого̀ опасна змија̀, а йма у коди на̀с (Пк).

змија̀к м (н.п.) *врло брз коњ*. – Коња̀к ли је, змија̀к ли је? (При).

зоба̀ зоб изр. *јесѝи оvas, јарму (коњ, магарац)*. – Није јело̀ /Није зоб̀зобало̀ (Брц, ВЈ).

зо̀ра-ма̀ра изр. *рана зора*. – Зо̀ра-ма̀ра, ми појдо̀мо (Зав, Гра).

зулум̀/зулум̀ м. *неред; брука*. – Да не пра̀ви зулум̀ по дево̀јѝе (Зс). Ја што̀ ти је зулум̀ направено̀ (Рас, При).

зупчѐ срмалѝја изр. (н.п.) *леј зуб*. – Зу̀б га бо̀ле, зупчѐ срмалѝја (ВЛк).

И

иглѝја м бот. *сорѝа йасуља*. – Моја̀ ба̀ба јеглѝјуту̀ о̀каше иглѝја, по старинсѝи (Сук). Млого̀ ми се убла̀жи ма̀нца од васу̀љ иглѝју (Чин).

игра̀орка ж *добра играчица у колу*. – Добра̀ игра̀орка по̀брже на̀јде добро̀ момчѐ, и ја̀ најдо̀ Бо̀шка (Зав, ДД).

йде по ло̀ши пу̀тове изр. *лоше се йонашаѝи; йрокурваѝи се*. – Му̀ку голему̀ му̀че, чѐрката њим почѐла да йде по ло̀ши пу̀тове (Држ).

йдемо у зѝму изр. мет. *йриближава се зима, долазе хладни дани*. – У зѝму йдемо, нѐма више то̀пло врѐме (Зав).

йжица ж дем од йжа *кућа; дом*. – Збо̀гом о̀стај ма̀јчина йжице (Км, При). Направѝли му у̀баву йжицу (ЦД).

йжциг̀лавѐје свр. *израсѝи, йжциг̀лаѝи*. – Му̀шѝити порасте, йжциг̀лавѐ, ско̀ро че га жѐнимо (МСв, Пир).

изазива несвр. *п̄ринуђиваӣи околнос̄ӣи*. – Какò ме изазива текà че ра-
бòтим (Вој).

изанца свр. **1.** *ис̄п̄рошӣӣи се од дуге ӯио̄п̄ребе (п̄редме̄ӣ)*. – Кòвата
изанца̀ла, не држи вòду какò трèбе (Вој). **2.** *физички се ис̄п̄рошӣӣи на п̄ши-
ким п̄ословима (човек)*. – Изанца̀мо од големè ра̀боте; са̀ се само спл̀итамо,
ништа не мòж да помòгнемо. (Вој, Држ).

изба̀ња се свр. *окӯйа̄ӣи се*. – Че њдемо у реку̀ту да се изба̀њамо (Вс.
ВЛк).

избèгне свр. *п̄обећи*. – Избèгал у шу̀му, да га не убѝју (Зав).

изблесавèје свр. *п̄облесавӣӣи; изгубӣӣи разум*. – Човèк кад остарèје, он
изблесавèје, изгуби се (Гос).

избл̀уди се свр. *п̄рейус̄ӣӣи се блуду и безако̀њу*. – Лòше врèме дојдè,
изблуди се на̀род (Кс).

изб̀унса се свр. *изигра̄ӣи се, изгаламӣӣи се*. – Билò је: изб̀унсамо се
преко нòч, а љ̀утро ра̀но на њ̀иву или са-сто̀ку (Кп).

извèри свр. (н.п.). *изабра̄ӣи; верӣӣи (брачног друга)*. – Кој̀у мла̀ду да
извèри (Кр).

извѝја несвр. (н.п.). *јаука̄ӣи*. – Да-л је п̀сан ил је извѝјање (Бз).

извѝка се свр. *ис̄лака̄ӣи се*. – До̀јде сестра̀ ми понèкад у на̀с да се из-
вѝка, закас̀ала сас му̀жа пѝјаницу (НМл).

извѝкса свр. *п̄ремаза̄ӣи п̄ас̄иом п̄а изгланца̄ӣи да се п̄ресѝјава*. –
Извѝксај си ка̀п̀утат, момчè си, дево̀јће да те глèдају (Пир).

извѝче свр. *узвикнӯӣи; викнӯӣи из свег гласа*. – Па извѝче тѝја стар̀и
дèда (Пс).

извòди несвр. *домишља̄ӣи се; шалӣӣи се; изражава̄ӣи се у с̄ишховима*.
– Пèра Ћѝрков и Го̀ца Попòв извòдејоше (Дој).

изв̀ртка свр. *у̀пресӣӣи конац̄ врей̀еном; п̄ремо̄п̄а̄ӣи конац̄*. – Јà изв̀ртка̀
св̀уту прѐцу (Вој).

изгла̀ви свр. *избӣӣи клин̄ који за̀п̄еже*. – Изгла̀ви мал̀уту загла̀вкату па
загла̀ви пòголему̀ту, пòубаво да затèгне. (Сук).

изгледно прил. *п̄природно; учѝиво*. – Тека̀ је изгледно, тека̀ че га дотèра-
мо (Пир).

изглетòше свр. грађ. *изглад̄а̄ӣи зидове*. – Ма̀јсторат че изглетòше зидо-
вете (НМл).

изгло̀цка свр. обич. *добро оглода̄ӣи (кос̄ӣ)*. – Дèца, на дрв̀ник да изгло̀ц-
кاته кошч̀ине од пит̀ијете (Вој).

изглувèје свр. *оглувèӣи*. – Изглувèмо, изгр̀бимо се, не врèдимо ни две
п̀аре (НМл).

изгмáчка свр. в. изгмéчка. – Изгмачка́ли се петлицањето, тури́ла си зе́љху врз њи (Вој). **Ўбаво** да изгмáчкаш грóзјето у ка́цуту (Вој).

изгмéчка свр. *изгњечиии*. – Ўбаво изгмéчкамо грóзјето да пу́шти бла́го вино́ (Пет).

изгрбáвчи се свр. *йогрбийи се*. – Изгрбавчи́ла сам се, па са́мо што не о́дим сас ру́ћете (Гос).

изгрéвује несвр. *изгреваии (о сунцу)*. – Слнцето веч изгрéвује, забави́мо се (Јал).

изгрознéје свр. *йоружнейи*. – Изгрознéмо ба́бо, ка́мо љу моја́ Љу́ба уба́ва (Чин).

изгру́ли свр. *окруниии зреле йлодове (ораха, лешника)*. – Ја́ изгрули́ плíну кро́шњу оре́си, ама ми ру́ћете поцрне́ше (Трњ).

изгубен, -а, -о трп. пр. **1. обезвређен**. – Те́ја моје́ па́ре су изгубене: пропа́д-ле су кад и државата пропа́де (Сук). **2. глуи; раси́ројен**. – Немо́ј ми казу́јеш Или́ју изгубенога (Држ).

изгуби зна́ње изр. *излаиии*. – Ја́ сам изгуби́ла зна́ње, за све питу́јем ста́рца́тога и по два́јес пу́ти (Гра).

изгуби му се ка́па фиг. *несиаии; умреии*. – И Ле́нку се изгуби ка́па, а све бе́ше насме́јан чо́век (ВРж).

изгужви (се) свр. *изгужваии се*. – Се́дла ми на блу́зуту и изгужви́ла љу (Км). У кола́та се наби́мо шестíна сасве́ деца́, па смо се изгужви́ли (Рас).

изди́ја свр. *издахнуии*. – Како́ изди́ја оно́ ми не́шта рíче у грудíти (Пет).

издлбу́је несвр. *издубљиваии*. – Сас узима́лото издлбу́јем клнóвинкуту и тека́ пра́јм кусало на др́вену ложи́цу (Сре).

издо́јде свр. *доћи у великом броју йосиешено и са свих си́рана; враииии се један за другим*. – Сви ора́чи издојдо́ше (Кс, Бла). Издојдо́ше мо́мци из ра́т, из во́јску, и почéше сва́дбе по селó (Кс).

изеде́ свр. фиг. *уйроиасиии*. – Та́ја ме р́ђа изе́де, затре́ ме у ко́рен (Држ).

изјаду́је свр. *насекираии се*. – Мло́го изјадува́мо, кра́ва ни цр́че (МСв).

изја́ри се свр. *окозиии јариће*. – Три́ ко́зе ми се изја́рише (Соп).

изла́зи-ула́зи изр. *честио улазиии и изилазиии*. – Са́мо тр́чка, са́мо изла́зи-ула́зи, слу́жи госја́ње (Сук).

излэ́зне свр. *кренуии вегеиација*. – Пу́кне про́лет, па излэ́зне трава́, излэ́зне шу́ма, цве́ће на све стра́не (ДД).

излэ́пује несвр. *леиии (на више месиа)*. – Излэ́пују плака́те по та́рабе (Држ).

излэ́чује се несвр. *лечиии се (усиешно)*. – Излэ́чује ли се ве́ч, здравéјеш ли (Ш).

изло́ка свр. (*халайљиво*) *йойи́и си́лачине* (*свиња, њас*). – Свиње́те о́дма излока́ше поми́јуту (Вој).

излуде́је свр. *фиг. јако нара́си; обилно роди́и* (*усев*). – Пада́ у́баво ћи́ша пре́ди жéтву, па мору́зете излуде́ше (ВС).

излѣ́же га од гла́ву или но́ге изр. *оѣ́казати́ глава или ноге*. – Кога́ излѣ́же од гла́ву, кога́ од но́ге и са́мо па́дне насре́д пу́т (Ста).

излѣ́же о́ко изр. *йриву́ћи лейо́ша*. – Излѣ́же те о́ко, зацо́паш се, а после види́ш да не́је он бил за те́бе (Јал).

изља́је се свр. *разли́и се* (*вода*). – Пази́ да се не изља́је вода́ из кори́тото (ВЛк).

изљу́сне се свр. *изљуи́и се*. – Че се изљу́сне, ако га тека́ уда́риш (Рас).

изма́зни се свр. *доѣ́рати се*. – Уме́је она́ да се изма́зни, да се доте́ра, са́мо да гле́даш (Кр).

изма́кља свр. *жарг. исѣ́ући*. – Ођу́ти се, де́те, да те по́ново не изма́кљам (Пир).

изме́три свр. *сложии́ у кубни ме́шар*. – Насе́комо, изме́тримо и пре́везо́мо свата́ дрва́ (Мр).

изми́је се свр. *окуйа́и се; умии́ лице, руке*. – Идо́мо у реку́ту да се изми́јемо, да ни лѣ́кне од же́гуту (Кр).

измр́ка свр. *заскочи́и овицу; оѣ́лоди́и овицу* (*о овну*). – Једѣ́н овѣ́н је до́ста да измр́ка три́јес о́вце (Бс).

измѣ́гли свр. *исѣ́ући*. – Башта́ си га измѣ́гли с ли́сковницу (Пет).

изнаб́ива свр. *йобоси́и*. – Ја́ че изнаб́ивам колци́ти та́чно до мецу́, па че исплетéм плóт (Сук).

изна́јде свр. *йрона́ћи* (*узрок, разлог*). – Свекр́вата мо́ра да изна́јде не́што да ме при му́жа ми наклеве́ти (Пир).

изна́јде кра́јишта изр. **1.** *наћи изговор*. – Изна́јде кра́јишта и опра́вда се за све́ (Сре). **2.** *йриговори́и, оѣ́иужии́и*. – За све́ изна́јде кра́јишта да ме опа́да (Вој).

изнакале́ми свр. *искалемеи́и много во́хака*. – Мо́ј Си́ниша је изнакале́мил мло́го дрвја́ у на́ше село́ (Гра).

изнака́ра свр. *навеси́и много* (*материјала*). – Изнакара́мо пё́сак, ка́мик, цимéнт, све што тре́бе да по́чнемо ку́ћу (Гњ).

изнаку́пи свр. *накуйоваи́и*. – Изнакупува́мо све што ни тре́бе за сла́ву (НМл).

изнаре́ди свр. *наредии́и мнош́иво* (*исѣ́их*) *йредме́та у низу*. – Гле́де, тётко, како́ сам си у́баво ду́ње изнаредила́ по ра́вовете (Сре).

изно́си свр. *ѿохабаѿи* (о одећи и обући). – Дрејете су ми старе, изно́се-не, немам какво да облечем за у народ (Држ).

изно́си гадочé изр. *уклањаѿи измеѿи и њим заѿрљану одећу*. – Сваћи дѣн изно́сим гадочé и пéрем свéкротога на реку́ту (Сук).

изну́трица га једе́ изр. *јесѿи се од бриге*. – Све пропа́да што смо ствара́-ли, па ме изну́трица једе́ што више не мо́гу до́м да одржа́вам (ВРж).

изо́ка се свр. *изгаламиѿи се, извикаѿи се*. – Ћути си, ка се изо́ка о́н че се уми́ри (Јал).

изоста́вује несвр. *изосѿављаѿи, исѿушиѿаѿи*. – Изоста́вује понéшта, неје́ све тека́ било́ (Вој).

изоста́њује несвр. *заосѿајаѿи*. – Немо́ј да изоста́њујеш од дру́ство: учи шко́лу или заная́т (Грш).

изо́стри свр. *изошиѿриѿи*. – Донéсо ноже́ве да ми изо́стриш; ја́ че врти́м точи́лото (Сук).

изра́вни свр. *ѿоравнаѿи*. – О́чу да изра́вним двóрат и да га калдарми́-шем (Гра).

изра́вња се свр. *изједначиѿи се*. – Ја́ и ти́ че се веч изра́вњамо сас богáт-ство: ти́ пи́јеш и прода́ваш, ја́ рабóтим и купу́јем зéмљу (Ш. Кр).

изре́ва несвр. *избаѿиваѿи лоѿаѿиом или ашовом*. – Ко́пам за базéн, па изре́вам зéмљу́ту (Пир).

изрече́ свр. *изрећи*. – Изре́кал се, па га са́ срамота́ (Гра).

изри́ца несвр. *изговараѿи*. – Судѿјата на кра́ј изри́ца прéсуду (Пир).

изро́ви свр. *извадиѿи из зéмље*. – Изрови́ли голéм ка́мик, али не нашли́ па́ре поди њéга (Сук).

ѿзруку-ѿруку (па́ре) изр. *ѿлаћање на крају сваког радног дана*. – Најбоље је када се па́ре ѿзруку-ѿруку, чим се зара́де (Пир).

изугáри свр. *ѿоугариѿи*. – Па́де ѿбава ћиша, са́ је добро́ да изугáримо стрни́штата (ВЈ).

изумéје свр. *досеѿиѿи се; измислиѿи (ново, корисно)*. – Ја́ че изумéјем нéшта како́ да не вла́чимо то́лћи те́рет сва́ћи дѣн (Чин).

изу́ми свр. *ѿревидеѿи; не сеѿиѿи се у ѿравом ѿренуѿику; излаѿиѿи*. – Ја́ сам изуми́ла да тре́бе да свр́нем и при те́тку, па се сети́ када́ се врну́ до́ма (Рас). Свекр́ва ми изуми́ла све, пита́ју ме чија́ сам, не позна́ва си снау́ (ВС).

изуми́ра несвр. *умираѿи, несѿајаѿи*. – Изуми́рају Брло́жање, остáло још ма́лко наро́д у село́ (Брл).

изу́мре свр. *ѿомреѿи*. – Мло́го ста́рци изумре́ше ову́ја јéсен (Пир).

изу́сти се свр. *изрећи се*. – Подвану́ше ме с питава́ње и ја́ се изусти́, и оне́ о́дма прене́ле на свекр́вугу (Пет).

и-иѿи узв. који најчешће иде уз припеве. – Ра́до ле, Ра́до ѿбава, и-иѿи (Гос).

и́ју-ју́ весео узвик у колу. – И́ју-ју́ /А́јд нава́ли /Оп-оп, оп-оп (Сук).

иља́ди свр. *досџићи број од хиљаду ногу четивороножних домаћих животиња*. – Деда ми је иљадил неколко пути; броје се нође на овце, козе, говеда, коњи и магарци (Гос).

и́ме с *имењак*. – Поздрави моје име: башта ти Благоја, ја Благоја, убаво име имамо (Ру).

и́мне се свр. *и́ргнуџи се; изненада се заљуљаџи*. – Тргоше се колата, крошњата се имну, паде наземи и петлицањето се разваљаше у прашиштето (Вој).

инајџтин м *онај који се инаџи, инаџија*. – Голем је инајџтин, тера инат, сас брата се тужи (При).

и́њћа несвр. *уњкаво говориџи*. – Она ињћа, на нос малко удара када орати (Сук).

исџа свр. *извуџи*. – Исецамо дрвото, тројица млади мужа (Јал). Исецамо казанат нагоре (ДД).

иска́би свр. (н.п.). нејасно значење. – Лишне су ти очи, које искабити (Гос).

иска́лакаши се свр. *избезобразџи се; изојачџи се*. – Искалакашило се дете, па не знаје никакав ред и не знаје какво је за у народ а какво неје (Чин).

иска́лемује свр. *иокалемеџи много вођака*. – Санда Даројин беше све искалемувал по село (ВС).

иска́рује несвр. *иоказује иежину (на ваги, каниџару)*. – На вагугу млого искарује, више него што смо мислили да је (ВЛк).

иско́ље свр. *иоклаџи*. – Искољемо балканђете, правимо кобасице од њи (ВРж).

иско́мса свр. *рукама искидаџи кувано месо на врло сиџине делове у иоку ириџреме одговарајућег јела*. – Убаво га искомсај, това се јело текá готви (Пир).

ископџа се свр. рет. *са муком се извуџи, искобељаџи се*. – Не могу се ископџам из туја работу (Пир).

иско́пче свр. *искључџи*. – Ископче телефонат да му не звони док спи (Пир).

иско́пчује несвр. *искључиваџи*. – Немој га ископчујете док работимо с њега (ТД).

искрџене свр. *скренуџи, иромениџи иравац*. – Када стигнеш до стубат ти искрџене малко удесно, там че џи најдеш (Сре).

искркчи́ свр. в. искрчка. – Искркчи земља́та, пропадне вода́та у крклџичинугу (Вој).

искрџка свр. *одаџи каракџерисџичан звук џри џродирању у расџире-
сиџу земљу (вода)*; уп. искрџчџи. – Сува земљага, па искрџка када посипујем
цвећето (ВСв, Гњ).

искрџи свр. *изломџиџи*. – Искрџи суваракат и наклади огањ (Јал).

искурџија ж *екскурџија*. – Ђакат тражи паре за искурџију (Сук).

искуцка свр. *закевџаџи (џас коџи одусџаје од наџада)*. – Како падо,
пцетата искуцкаше, мануше ме и врнуше се (ВЛк).

искџли свр. *исклијаџиџи*. – Када зрна жито искџле, она су лековита (ВЈ).

искџљује несвр. *исклијаваџиџи*. – Морузата веч искџљује, ница, направџ-
ла рџдове у џивуту (Сук, Јал).

ислуша свр. *одслушаџиџи (џесму) до краја*. – Пуштим рџдијото и ислу-
шам сваку пџсму до крај, немам другу рџботу (Чин).

џспи се свр. нов. *насџаваџиџи се*. – Несџм се испџл како трџбе, будџше ме
надвапути (Вој).

џспиздара свр. *наџсоваџиџи*. – Ёспиздара га и рџче му да више не сака да
га види у двџр (Пет).

исџџује несвр. *оџџаваџиџи*. – Немџј ми испџпујеш цџпове, још несџм
пропушџл (Пир).

испџца несвр. *џеџи*. – Испџцам кџре за налагану бџницу (Црв).

испџштџ свр. *крикнуџиџи, јџкнџиџи, вриснџиџи*. – Испџштџше децџта,
уплашџло џи нешта (Сук). Срџд нџч, и тиџе џспџшта некаква женџ (НМл).

исџлчи се свр. *изобличџиџи се (угнџи се; исџлчиџи се)*. – Лџсата се
исплџчила (ДД).

испџбџсни свр. *џоравнаџиџи (меџални џредмеџи)*; *учинџиџи џлиџим џри из-
ради (глиненџ суд)*. – Испџбџсни га џбаво, да бџде скџро рџвно (Вој).

испџвује несвр. *исџвуваџиџи*. – Јџ га закџсујем, а онџ га испџвује
(Изв).

испозаборџвља се свр. *џозаборавџиџи много шџо*. – Врџме минџло,
испозаборџвља се (ВСв).

испокварџи свр. *џоквариџиџи (много џредмеџа)*. – Испокварџше кџла на
наџрод с лџш бензџн (Пир).

исполипче свр. *џолипсаџиџи*. – Кокџшџете увџтила бџлка, свџте исполип-
цаше (МСв).

испомџра свр. *исџремешџаџиџи*. – Свџ си испомерџла, не мџгу си наџдем
алаџат (Гњ).

испоцрџа (наџрод) свр. пеј. *џомреџиџи*. – Сви да испоцрџате, сџмка да ви
се зџтре (Трњ).

испочџтак прил. у *џочеџку*; уп. испочџтка. – Он се испочџтак пџказа врџ-
дан и дџбар маџстор, па га џдма примџше (Ос).

испочѣтка прил. (н.п.). в. испочѣтак. – На клупу ту чѣтка /Опет испочѣтка (Вој).

испра́зни бревене́цити изр. фиг. *умреѣи (о мушкарицу)*. – И де́да Стойлко испразни́л бревене́цити, а голема́ човечи́на бе́ше (Јал).

испрев́рзује свр. *добро ѡревезати на више месѣа*. – Испрев́рзујемо се-но́то сас по не́колко коно́пца (Јал).

испрегра́цује свр. *ѡреградити на више месѣа (ѡролаз, ограђену ѡвршину, ѡпросѣорију)*. – Уну́тра испрегра́цувел по́себно за сѣтна ја́гништа, по́себно за голема́ ја́гништа, по́себно за ја́ришта (ВС).

испре́сује несвр. *исѡрезаѣи*. – Не испре́суј говѣдата, че ка́рам брашно́то до́ма (Вој).

испрека́же свр. *исѡричаѣи (редом)*. – Ја́ о́чу све́ да ти испрека́жем (Соп).

испрекра́чује свр. *скраѣиѣи (ѡруѣце, моѣке, канаѣе, жиѣе)*. – Дрва́та че пр́во испрекра́чујем на ме́тар, па после че и това́римо (Пн).

испре́ма свр. рет. *ѡриѡремѣиѣи*. – Све́ сам ти испреми́ла и тури́ла сам ти у торбе́те (Бс).

испрепре́чка (се) свр. *ѡѡреко ѡсѣавѣиѣи (даске, леѣве, моѣке)*. – Једне́ басѣи́је се ту́ре на́длно, а дру́је се после испрепре́чкају и коли́ба се напра́ј зача́с (ДД).

испре́ча свр. *исѡреѣаѣиѣи*. – Испре́чај крава́јчето из огњи́ште, да́ј му га, и това́ че му је за дњи́с до́ста (Пл).

исприли́чи се свр. *ѡромениѣи лик; ѡоружнеѣиѣи*. – Исприли́чила сам се, не сме́јем се погле́дам у огледа́ло (Пир).

исѡ́рне свр. *исѡрхнуѣиѣи (од муке, бриге, велике радосѣиѣи)*. – Притѣсла ме му́ка па че испр́нем (Пир).

испр́њује несвр. *суѣиѣи се (на сунцу, веѣру)*. – Испр́њује веч земља́, че ѡдемо одју́тре на копа́ње (Вој).

испрода́де свр. *расѡродаѣиѣи*. – Уну́кат пија́ница, све че испрода́де што сам стварал́ цел живо́т (Пир).

исѡро́ди свр. *ѡроѣи (време, људи)*; фиг. *ѡмреѣиѣи*. – Мло́го је наро́д испрооди́ло откако́ памтим (Гра).

испрска́ свр. *ѡѡрскаѣиѣи (водом, расѣвором)*. – Испрска́ ло́зје дњи́с (МСв).

испршавѣ́је свр. *огрубеѣи влажна кожа на веѣру*. – Не мокри́ си лице́то, че испршавѣ́јеш на ветѣрат (Држ).

испу́ни свр. (н.п.). *намириѣиѣи*. – Па́ре бро́јим, зѣту да испу́ним (Км, При).

истала́шка свр. *исѡреврѣаѣиѣи све и одабраѣиѣи (за крађу)*. – Он је све́ исталашка́л да га на́јде (Пк).

истѣгли смолниџаџа изр. *уџиџи (земља) у џоку расџадања (о џокојнику)*. – Човѣка истѣгли смолниџата, на крај ништа не остање од њѣга (Вој).

истѣгне се свр. *џасџи, оџружџи се и умреџи*. – Паде човѣк, џстегну се и умре (Држ).

истинсџи, -ка, -ко *џрави*. – Он је истинсџи домаџин и човѣк, и штџо ти каже – тека је (Трњ).

истоваџра несвр. *скидаџи џереџ (са џревозног средсџива или џоварног грла)*. – Немџј да истоваџрате коњџти, него с њи праџо на појџту (ВЛк).

истоваџри се свр. вулг. шаљ. *обавџџи велику нужду*. – Ёдем да се истоваџрим, а ви ме сачѣкајте (Гос).

истџпи свр. *џојесџи џрисмачуџи*. – Ја че истџпим џџтеницуту, тека ми најблага када једѣм (Јел).

истрџне се свр. фиг. *изаџи исџред џругих и реџи или учинџџи, исџрсџџи се; исџџаџи се*. – Сава се џстрџну и поџстави питање зашто се тека раџџти с наџрод (Вој). Истрџне се неџоје и напраџи лоше (Брл).

иструже свр. фиг. *изазваџи глад џреџходна храна*. – Најѣдо се јаџолџе, па ме иструџоше, огладне (Вој).

истрџка се свр. деч. *изиграџи се џрџкарајуџи (деџе, јаџе, џеле)*. – Истрџкало се, па огладнеџо (Пет).

истьнеје свр. **1.** *џосџџџи врло џанак*. – Како се суџи траџката истьнеје (Рс). **2.** *омршавџџи, уџџаџџи*. – Голема раџџа цеџо леџо, па истьнеџо (ВЈ).

истьњује се несвр. *џџаџџи*. – Како трџџам воџсакат свџата се истьњује (Рас).

исџџпује несвр. *смаџиваџџи се количина џечносџџи џри куваџу*. – Досџпуј још, како се ваџри јеџото водаџа исџџпује (МСв).

исцвџрка свр. фиг. *весело цџкнуџџи уз игру и весѣље*. – Да га зажеџнимо, да се провесѣлимо, да му исцвџркамо (Кр).

исцџври свр. рет. *ослабиџџи, омршавџџи*. – Исцџвреџа неџџтата, голема је раџџа у туџа куџу (НМл).

исцџпа свр. *исцџџџи*. – Држаџа ни исцџпа до крај, за нас ништа не остаџује (Пет).

Итар Пѣтар личност у божиџном обичају цареџи. – Ја сам Итар Пѣтар /Лѣтим као вѣтар (Пир).

иџџџија ж (н.п.). *каснџ џџџџне, џредвџечџе*. – Дал је плаџне ил је иџџџија (Км, Бер).

џч ништа изр. *нимало; ама баџ ниџџа*. – Он џч ништа не разџџра (Вој).

ишџран, -а, -џ трп. пр. од ишџра: *који је исџресеџан линџјама; ишвџџан*. – Вратаџа ишџрана сас џглење, играџа се дџџџтата (Сук).

ишашави свр. *залудити ударицама у главу*. – Били га, па га ишашавили; више неје човек како трéбе (Пет).

ишегачи се свр. *наругати се*. – Оче да се ишегачи, да ме исмеје пред народ (Бер).

ишета свр. (н.п.). *илоако изаћи исјед*. – Па ишета млада удовица (Км).

ишу-ишу узв. за терање живине и птица, (н.п.). – Ишу-ишу, голубенце, не мути ми бистру воду (ЦД, Км).

ишужби се свр. *изаћи из махуне (зрно)*. – Ишужбило се зрно (Вој).

ишужбује се несвр. *испадајући из махуне (зрно)*. – Када презреје васуљ, или грашак, он се лако ишужбује и стрви се (Сук, Вој).

ишчаји свр. *исхлајети*. – Дојде си време, човек ишчаји и мане да разбира (ЦД, Бер).

ишчи́ка свр. *лукаво йодсиаћи некога да исјрича своје шајне*. – Оче да ме ишчи́ка, да ме подване, да му све испричам (Пир).

ишчи́кава несвр. *лукаво изазивајући некога да йоказује своје мане йред другима*. – Она ме ишчи́кава пред моју роду, оче да се брукам, а ја све прећутујем (МЈ).

ишчубри (уши) свр. *наћулијуши уши*. – Коњат одједнуш стану и ишчубри уши (Км).

ишчупи рог изр. *йоломити рог из корена*. – Крвата ишчупила дснити рог (Јал).

ишчу́шкује несвр. *исћеривајући гурањем*. – Што ме ишчу́шкујеш из моју кућу, ја сам љу, сине прајил (Сук).

Ј

ја ми беше ћев изр. *желео сам*. – Ја ми беше ћев лозје да си насадим (Вој).

ја не изр. обич. *немој; немојте*. – Ја не врљај жито, невесто (Нш).

ја узв. изр. **ја тија мџ види ти њега, браво**. – Ја тија мџ, укачи се дори у вџр (Вој).

јаар м рет. *шпала за коње; шпала за круйну сйоку*. – У јаар ймам само још коња и једну краву (МСв). Не видела воли у јаари (ЦД).

јабукарник м *јабукар*. – Ймамо јабукарник на добро место и убаво раца (Бла).

јагле бре изр. **1.** *за не веровајући је; браво*. – Јагле бре, па ти испаде најјак од свити нас (Вој). **2.** *не може тио шако; немој да ме обманујеш*. – Јагле бре, пак да ти дам паре на зајем, па че ми свете врнеш заједно, а када?! (Вој).

јагма ж навала; *гужсва (їри куйовини робе које нема довољно)*. – Чумо да рат почиња и са је јагма за брашно (Пир).

јаја несвр. рет. *јахаїи*: уп. јаши. – Јајамо коња̀тога, играмо се (ЦД).

јалав/јалов/јелов, -а, -о (н.п.) *јелов, од јеловог дрвєӣа*. – На њу врата јалава (При).

јанувар м *јануар*. – Преко јанувар су најголеми студо̀ве, па га народ о̀ка и сечко, сечє како сас сеїру (Сук).

јанци м мн. грађ. *делови кровне консирукције*. – Таја две че оставим да се најду за јанци (Пк). Једно се у кроват зове јанци, али не знам бџш које (Пк).

јаран м (н.п.) *друг; драган*. – Еј јаране, јаране (Јел).

јаребица камењарка ж зоол. *врсӣа јаребице која живи њо камењарима*. – Јаребице камењарке у зору излазе (ДД).

јарица м *јара сӣрнина*. – Јарица је које сејеш рано упролет, било овџс, било јечџм (СГл, НМл).

јасан, -сна, -сно (н.п.) *свєӣао; блешїав*. – Огрејала јасна месечинка, и (ВЛк). Она има јасно огледало (Гос). Месече јасан, појасан (Зав).

јасна крв изр. (н.п.) *свєӣлоцрвена крв*. – Јасне крви нѐте да се пєру (При, Пн).

јаћи берећет изр. *висок їринос*. – Таја ми њїва дава јаћи берећет (ДД).

јаше године изр. *свака година је све шєжа (о сӣарим особама)*. – Јаше ме године па грбавєјем, онака сам још здрав (Рас).

јаши белї коњи изр. *живєӣи богаїио и срећно*. – Не јашимо више белї коњи, наше је време минуло (Рас).

једва кваца изр. *душа му у носу*. – Мајћа ми једва кваца, по̀више седи (Цр).

једне године изр. **1.** *неке године, одавно*. – Ја се једне године отру (Пк). **2.** *исїӣих година*. – Ви сте једне године сас брата ми, врсницӣи сте (Пет).

једно прил. *око, оїӣриликє*. – Имаше там једно-два човєка (Вој). Има једно-две године откако смо се видєли (Сре, Чин).

једно га неје стїгло изр. *имаїӣи чесїе и велике невоље*. – Он је мучена и патена душа, једно га неје стїгло (Пет, Држ).

једно с једно неје изр. *не биїӣи у складу; не ѡдудараїӣи се*. – Не мѡж ћи спарљєваш, једно с једно неје (Сук).

једнога мєне. изр. **за једнога мєне за мєне јединог**. – За једнога мєне че има за јєдење, ама нема за двојца (Соп).

једнџ-једнџ изр. *одмах, врло брзо, у исїио време*. – Они једнџ-једнџ дојдоше с ауто да спасє човєкатаго (Сре).

једџн-другога изр. *један другог*. – Прашчината: бију се, клоцају се једџн другога (Бла).

кайл изр. **кайл је** *желеџи да; ѿрисијајџи; ѿрихваџиџи*. – Кайл сам да мрём, да ме нёма, ама ме бóg не прибѣра (При, Пет). Оче ли она кайл да стáne (ВЛк). Нејё кайл моја дружина (Пир).

каишари/кајишари несвр. *ѿодваљиваџи; изврдаваџи; лукаво се ѿонашаџи*. – Пази се скупо да те не кошта тија човёк, он је навикал да каишари (Пет).

кајла ж *умеџак којим се ѿодешава и учвршћује ѿоложај (великог). ѿредмеџа*. – Турџ му кајлу да не мрда (Сре).

кајмак м фиг. **1.** *скрама на млеку, ѿавлака*. – Ни кажемо сметана, а они га окају кајмак (Грш). **2.** фиг. *ѿена ѿреко ѿића (вина, ѿива)*. – На вино пије кајмака, а на реџију првака (Зав). Има вино које пёни прави кајмак одозгоре (ВС).

кал м/ж *глина за израду грнчарије*. – Учи кал да мёсиш, да неси овчар (Дој).

калакаши се несвр. *учиџи се безобразлуцима (човек, живоџиња)*. – Укалакаши се таја овца: све по мёне ѿде, блаји и тражи лёб да у давам (ДД).

калёмен, -а, -о *калемён*. – Окол нашу појату су билё све калёмене круше (Сре)

калена чаша изр. (н.п.). *скуѿоцена чаша*. – Војновога поји сас калену чашу (Гос). Калена чаша је убава чаша (Гос).

калном каљај, сўвом праши изр. (н.п.). *обрађиваџи земљу и када је блаџињава, и када је ѿврда и сува*. – Калном каљај, сўвом праши /Да не ѿдеш у Дупницу за пукницу (Вој).

калуша ж *бела овца црнога лица*. – Калуша је бела овца с црно лице или која ѿма црно окол очи (Бер).

калчина ж рет. *кучина*. – Наткајемо платно од калчина и шијемо од њёга кошуље (Пн).

камењарке сáne ж мн. *заѿрежне саонице за ѿревоз камења*. – Сáne за сёно несу патосане, а камењарке сáne су патосане (К-Ћу, Ру).

капутлё с дем. од капут *дечији каѿуџи*; уп. капутчё. – Сашџше ми капутлё за у школу (Брц).

капутчё с дем. од капут, в. капутлё. – Направи му малко подлго капутчё, он растё (Вој).

карабаш м *лош човек*. – Нашу фамилију крстили Карабашёви, а по турсџи карабаш је лош човёк (Гњ).

каракаша ж (н.п.). *окрејина и лукава девојчица, враголанка*. – Ој девојче каракашо (Д-КВ, ЦД).

карес м (н.п.). *милоџија, љубав*. – Ја те не водим по карес (Км).

каџо прил. *као*. – Било је, кáто што рёче, голема слога у народе (ВЛк). Кáто бёјо помлад све сам стварал за моја деца да уживају (Дој).

катраник м *йосуда за чување каирана*. – У катраник смо држали катран за подмазување дрвена кола (ВСв).

качори се несвр. *йейи се*. – Детето се суде качори (ВЛк).

кашкавалциница ж *млекара у којој се израђује качкаваљ*. – Били су трговци и држали су кашкавалциницу (Пет).

кашљочи несвр. рет. *кашљаи*. – Доста кашљочи овам при нас, мрдни настрану (Кр, Гра).

кви, квѐ, квá /какви, -ѐ, -á зам. (мн. од кѐв, квá, квò) *какав*. – Кви су това дошли у село (Пет).

квитар м *особа која најлађује йијачну йаксу*. – Квитарат ме познава, чини ми кољко може (Пир).

кѐсичка ж дем. и хип. од кеса: *кеса*. – Ти, дѐдо, отвор кѐсичку (Рс). Јá парѐте држим у туја кѐсичку и носим љу све сас мѐне (Рс).

кецѐља ж дем. (н.п.). *кецеља*. – Па га мѐтну под кецѐљу (Рас, При).

кига како изр. *како кад*. – Кига како: нѐкад ймамо, нѐкад оскудимо (Об).

кикво прил. **1.** *какво*. – Кикво је млекото, овчо ли је (Кр). **2.** *иша*. – По кикво йдете (Об).

кико прил. *као; како*. – И ни смо се мучили кико ви са (Рс).

кикѐв, киквá, киквò зам. *какав*. – А кикѐв је он човек (Об, Чин).

кине несвр. рет. *кидаи*. – Она кине цѐтове полѐка, ружуту да не оште-ти (Гос).

клапушѐс, -та, -то *који има дуге и оборене уши*. – Курјак ми украде клапушѐстуту овцу (ДД).

класт м (н.п.). *клиј; клас*. – Од два класта шиник жито (К-Ст, Бз).

клѐвка несвр. рет. *храмаи*. – Почѐ да клѐвкам с лѐвуту ногу (Вој).

клѐпа с ногу изр. рет. *храмаи*. – Једна ми овца клѐпа с ногу, че видим какво њу је (Кп).

клепачина ж *ковачко изошйравање реза мѐталних йредемѐта (секире, раоника, мошике, йијука)*. – Тија ковач знаје само клепачину, а не умѐје кола да оковѐ (Чин, Вој).

клецкош м *дечја игра школице, небо*. – Клецкош йграју повише девојчетија, а мушћи лопту (Тм).

клима се несвр. *ландарайи; љулайи се*. – Крошњата се клима, че се отћине и че падне (ВС).

клипа несвр. *луйкаи (широка обућа) йри ходу, клојарайи*. – Клипу ми твојити опњци, ймаш поширока ступала (Пир).

клипча м пеј. *мушкарац коме клојара широка обућа*. – Клипча, обул дѐдине ципѐле, па му клипчу (ПРж).

клокне свр. *повремено се чује један клокоџи*. – Клокне вода клок и пак се после све утиши (Вој).

клокот м *жубор воде, клокоџање; карактеристичан звук клокоџања њри њијењу воде из шесџије*. – Клокотат разбуди газду и уване лоповатога (Ос).

клокоче извр. *џиџи (воду из шесџије) уз карактеристичан звук клокоџања*. – Довати стовнуту, клокоче, клокоче и до пола џу испије, не мисли и на нас (ВЈ).

клокче несвр. *исџицаџи (вода) уз клокоџи, клокоџаџи*. – Клокче вода, истича из врелото (Јал).

клџмбав, -а, -о *који је грубе џелесне грађе; нескладан*. – Тџва јагне клџмбаво, не мџже за домазлџк (Кр). Штџо си купиџ клџмбаве џвце, сви че ти се смејџу (ВС).

клџмбџтина ж рет *велика, (сџара) и неугледна џвца*. – Ёмам три клџмбџтине за давање (Кр).

клџмпавци м мн. *клџмџе*. – Немџј клџмпавцити да ми џзнес (Рос).

клџска (са зџби) несвр. рет. *џвокоџаџи*. – Осџбо, почџше да ми клџскајџ зџби (Пир).

клџца се свр. *ујџдаџи, размењиваџи ујџде*. – Прашџината: бијџу се, клџцајџу се јџдџн дрџџгога (Бла).

клџчник м анат. рет. *грџџан*. – У бџлницу му заџиџи клџчникат (Гос).

клџца несвр. *риџмички удараџи; џулсираџи*. – Срџџето ми бије, клџца, само што не искџчи из грудџти (Пет).

клџн м бот. *клен*. – Ложице сам правџл од клџн; пасџм џвце и по џџл дџн рџцкам (СГл).

клџџп узв. којим се подражава звук тестасте масе која падне на чврсту подлогу. – Дџте зџкачи ванглуту и тестџто клџџп, паде на-земи (Трџ).

клџџкав, -а, -о *болешљив, немођан*. – Станџмо клџџкави стџрци, сџмо саплџтамо младџти да се не мџж слџшајџу (Гра).

клџџна ж. (н.п.). *кџунови*. – Крџваве им клџџне до рамена (Рас, При).

клџџнка ж зоол. рет. *деџлић; жуна*. – Клџџнка или клџџвџдрво поје сџп-сџп-сџп-сџп (Ста).

клџџчи се несвр. *савџјаџи се од болова (у сџџомаку)*. – Јџдне ли малко, џдма се клџџчи, савџва и пџчне да извџва (СГл).

кџџџурљџк м пеј. *(сџара и џџаџана) кџџџа*. – Кџџџурљџци у свако џџше; не виџди да џџта а не дава да џџи натџрам у куџџје и изнесџм (Пир).

кџван кривџк извр. (н.п.). *џкована џасџџирска џџџага са благо џџџџеним дебљим крајџм*. – Под мџшку му кџван кривџк (Б-Ки, При).

кóвана грíвница изр. (*леја*) *метална наруквица*. – С кóванете грíвнице (Зав, Пок).

ковешњак/кóван опњак м *ојанак од грубе гуме окован ексерима*. – Óдма по ратат нeмаше опњци, па смо носили ковешњаци, нође ни огулише (НМл. Рас).

ковешњак м пеј. (*услед дуге ујошребе*) *ујројашћена кофа*. – Врљи тјаја ковешњак, неје више за ништа (Сре).

кóвиле с бот. *ковилъ*; уп. кóвиле, кóвиње. – Туј траву зовемо кóвиле или кóвиле, кој како, бeремо ју за у вазну (ЦД).

кóвиње с бот. (н.п.). в. кóвиле. – Дал је иње ил бeло кóвиње (Брл. Гос. При).

кóжичка ж дем. од кóжа: *кожа*. – Мaлко си огулило кóжичкуту; са че љу баба натопи с рећију и оно че прóјде (Кс).

кóзји вeк изр. фиг. *крашак живои*. – Нeкад се живило по млого, а са се живи крaтко, кóзји вeк (Бс).

кóјто/кóјито зам. *онај који*. – Тјаја, кóјто трeбе да држи дoмат, нeма га, јадан, умрeл (Рос).

кóкац, кóкац колeдо изр. почетак колeдарске басме. – Кóкац, кóкац колeдо/Посрало се говeдо (СГл).

кoкó прил. *како*. – Пaмтиш ли кoкó бeше на свaдбуту (Дој).

кoкóјла м/ж (н.п.). *уображена особа*. – Манóјла, млади кoкóјла (Зс).

кoкoњeш м врста игре у колу. – Кoкoњeш или пиперaна је висóчћи чaчак у мeсто (Кп).

кoкoшњи, -а, о *кoкoшји*. – Сaбира кoкoшњa пeрја за у јастък (ВЛк).

кoкрдaв, -а,- о изр. *коврцав и крашак (о коси)*. – Имаше Пaнта кoкрдaву и крaтку белу кóсу, исто ко на буђавше свиње, па смо га окали Пaнта Прасeто (Чин).

кoлaчњкa ж рет. *јaлaчнкa*. – Бaбичкaтa ни је правила пaлaчњнe, и свeђи oкаше кoлaчњнe (Пир).

кoлaчa ж. у басми при одбијању облака *обредни колач*. – Тeрмане, љeрмане, немoј у нaше пoље, остaј ни за кoлaчу (Ор. Пр).

кóлмована косa изр. (н.п.). *шaлaсacтo урађена фризура*. – Она нoси кoсе кóлмоване (ВЛк).

кóлкo прил. *колико, око*. – Дaдо му кóлкo јeднo ћило, ако нeма и пoвише (Вој).

кóлoмaз м *маси* за мазање осовина зајрежних кола, *кашран*. – С кóлoмaз се подмaзује осoвина на кóла (Пл).

кoмeндије прaј изр. *шaлиши се; ругаши се*. – Дoјде дeдa-Мaна, прaј кoмeндије, смејeмо се (Чин). – Прaјмo кoмeндије сaс глyпaвoгa или сaкaтoгa; нaм до смeј a њим нeје (Пк).

комѝње с бот. (н.п.). в. кóвиле. – Дал је ѝње ил бéло комѝње (Гос. Бер).

комѝта м *скиѝница*. – Еј Мѝто, Мѝто, комѝто (Кр).

конопља́нка ж подр. *она која ѝоѝиче из краја у коме се гаји коноѝља*: уп. копиља́нке. – Лескóвчанке конопља́нке (Пир).

коња́к/коња́к м хип. (н.п.). **1.** (*млад*) коњ. – Коња́к ли је, змија́к ли је (Рас, При). **2.** (*млад*) коњаник. – И на ко́њи све коња́ци (Км).

коѝа несвр. *ѝрашиѝи*. – Копамо мору́зу веч тре́ћи дѝн (Држ).

копа́ње с пл. им. *ѝрашење (кукуруза, ѝасуља, кромѝра)*. – Копа́мо мору́зу, има́ла сам копа́чће (Вој).

копиља́нка ж подр. игром речи, в. конопља́нка. – Лескóвчанке, ми́ла на́нке, све́ су копиља́нке (Пир).

копи́ње с **1.** *куѝња́к*. – Налетé бóс у копи́ње и све си но́ђе згрéбо (ВЛк).

2. изр. (н.п.). **бéло копи́ње куѝња́к у цвеѝу**. – Дал је ѝње ил бéло копи́ње (Гос).

копне́је несвр. **1.** *коѝниѝи, ѝоѝиѝи се (снег, лед); ѝосѝајаѝи ѝоѝлије време*. – До́јде ли Зарезóја, по́чне да копне́је, по́чнемо да иска́рујемо óвце да пасу́ (Брц). **2.** *фиг. губиѝи здравље (због бриге, бола, ѝреѝераног рада)*. – Да ми ср́це не копне́је (Пок). Бри́ђе су њóње големé, ср́це вој копне́је, стра́да, стану́ла мршава ко ши́ло (Пет).

кóрација м *занайѝија који израђује коре за ѝиѝу*. – Башта́ ми је бил кóрација, имáл је радњу до сéмафорат према Калé (Пир).

корде́љ м *фиг. безвредна и немоћна особа*. – Оста́ли смо са́ми, два́ старца́ у ку́ћу, два́ корде́ља (Гра).

корка́р му изр. *осећаѝи одбојносѝи и гађење*. – Корка́р му ка са́мо по-мисли на њéга, то́лко се га́ди (Пир).

косѝна ж геогр. *ошѝар нагиб; коса*. – Та́мо је под косѝну и лице́ је, снéгат се зачáс ото́пи (Брл).

кóстен чéшаљ изр. *чешаљ од косѝи*. – Кóстен чéшаљ до́носе (Тм).

кострéши се несвр. *држаѝи се љуѝиѝио, неѝриѝељиво се ѝонашаѝи*. – Зашто́ се само кострéшиш на једно́га-дру́гога (Вој).

кóта-кóта узв. детету при обувању (и облачењу). – Кóта-кóта, а́јде ба́бино, ба́ба да ти обу́је ча́пке (Држ. Вој).

коѝе́ с рет. *мачка, маче*. изр. **ни дéте ни котé нема ѝорода; саму́је**. – Нéма ни дeтe ни котé, а ја́гми се, све́ да је у њóње ру́ће (Вој).

котéл м *хоѝел*. – У којѝ котéл че ѝдемо (Зав, Пир).

котéља се несвр. *једва се креѝаѝи*. – Но́ђе ме издадоше, нéкако се котéљам, јéдва ѝде (Соп).

кóшар м, мн. кóшари *куѝасѝа ѝримиѝивна кошница од ѝрућа, ѝремазана говеђом балегом, са ѝчелама или без њих, вршкар*. – Óтиде да рóји кóшари (Рс).

кошаринће ж мн. бот. ниска хајдучка *тправа Achilea millefolium*. – Ни у Присјан нискуту ајдучку траву окамо кошаринће (При).

коштељив, -а, -о *кошиуњав*; *тврд (орак, кошиица)*. – Нашјат орџ је коштељив, али млого убаво раца (Гра).

краљ м/ж обич. *девојка, која у обичају лада или бена игра улогу младожење*. – Їграј краље, барјактаре /Краљица те надиграља /Надиграља, натпојала (Кс, Рас).

краљица ж (н.п.). *девојка, која у обичају лада или бена игра улогу невесте*. – Їграј краље (2) /Краљица те (2) /Краљица те надиграља (Јал).

крѣша несвр. (н.п.). *кресати*. – Ту мој драги крѣша лис (Рас).

криви ме грбина изр. *искривљаваи се (тѣло, леђа)*. – Поче ме криви грбината, па одим како пијана (Држ).

криводѣлка 1 ж. *она која носи криви раздѣлак*. – Јѣлка си правеше дѣлку на-страну па смо љу окале Јѣлка Криводѣлка, шалиле смо се (Изв). **криводѣлка 2**. ж *она која не говори право*. – Ти си криводѣлка, понѣшта поизљжеш и свѣ је правда на твоју страну (Сук).

криводѣла м. *онај који не брани право*. – И бѣг је криводѣла, криво дѣли (Вој).

крилато с поим. прид. *све оно шито има крила и може да леи*. – Нѣчу да чувам ништа крилато (Бе).

кркне свр. *закрекеиати (жаба)*: *уи. крне*. – Кркну нешто зѣлником (Брл). Кад кркну жабете, че пада ћиша (Брл).

кркче несвр. *крклати*. – Почѣ да кркче и умири се, умрѣ (МСв).

крн, -а, -о *коме је ошиѣен део који ширчи*. – Детѣто окрнѣло стѣвнута, крн вој дуличат (Вој).

крне свр.в. кркне. – Крну нешто зѣлником (Брл).

крндакѣља ж подр. *баба изобличеног тѣла*. – Наљути се баба крндакѣља (Рас, При).

крѣшница ж дем. од крѣшња *мала корѣа, корѣица*. – На-руку нѣси шаре-ну крѣшницу (Пс).

крѣачина ж *омања облица огревног дрвѣа*. – Домаћине, глѣдај по кондѣре /Да не лету по теб крѣачине (СГл, Рас).

крѣж м *крѣење (одеће, обуће)*. – Нѣма нѣво за нас старци, че нѣсимо крѣж (Јал).

крѣри несвр. *живоѣариѣи, с муком ѣреживљаваи*. – Крѣримо: ка ѣма, ка нѣма, па додѣка ѣче (ВРж).

крчка несвр. *тѣшко дисати, гушиѣи се*. – Он почѣ да крчка, да се гуши, и ја се уплаши (ВЛк). Крчкал, крчкал и умрѣл (Пир).

кр̄шен, -а, -о трп. пр. **1.** *кидан; ломљен*. – У кр̄ошњуту сам донела црешње, кр̄шена вислетџја (Пет). **2.** *раскомадан; рашчеречен*. – Печено јагне, па кр̄шено, па насред астал ни чека (ДД). **3.** **кр̄шен зајек** изр. *искривљена сѣара особа*. – Станумо кр̄шени зајеци, навѣдомо се дѳзѣми (Брл).

кукљѣѣц узв. којим се подражава звук при гутању доброг залогая. – Зиѣнем и гл̄тнем баклавуту и онѳ само речѣ кукљѣѣц (Гњ).

кукуњѣш м *врсиа народног кола*. – Играло се кукуњѣш, са се више не играје (Пет).

кулаш м *коњ ѣшамније боје длаке*. – Да је жив Влајков кулаш (Пс).

купинка ж хип. *куѣина*. – Једу ми се купинѣе, че свр̄нем да си набѣрем (ЦД).

кѣрка ж (н.п.). *ѣреслица*. – Па ти носи кѣрку и вретѣнце (ВЛк).

курталисује се несвр. *сѣасаваѣи се невоље (невоље, болесѣи, нежељене особе)*. – Дѳјде на реѣѣју, па траѣжи још једну, па траѣжи мезѣ, а ми ѣмамо рабѳту, и не мѳж се курталишемо од ѣѣга, пѳзнат чѳвѣк (Пир).

кѣтла ж *ѣолог*. – Кѣтла је пѳлог, тека га кажемо у Лужницу (Б-Км, Пир).

кѣто-мѳто узв. којим се вабе пчеле да уђу у припремљену кошницу: *дођи-дођи*. – Кѣто-мѳто (2) /Мѳт-мѳт-мѳт (2) (Км. Вој).

кѣтришка с мн. од кутрѣ, хип. *младунаѣ ѣса, шѣене*. – Умамо си кѣтришка, дѳјди да ѣи виѣиш (Вој).

кѣту-кѣту узв. при вабљењу пилиѣа, бас. *дођи, дођи*. – Кѣту-кѣту, баѣбина пѣлишка (Вој).

кѣчка ж име рогате овце (према пружању рогова). – Која овѣа ѣма текви рѳгове зѳвѣмо ѣу кѣчка (При).

кѣ-кѣ-кѣ, сѣ-сѣ-сѣ узв. при певању у колу без музике. (Гос).

кѣли свр. *клијаѣи*. – Ако се зр̄но намѳкри онѳ кѣли (Вој).

Л

лабаво прил. *није много добро, ѣрилично је лоше*. – Здрављето ми је лабаво, пѳвише си лежѣм (Всв. ВЈ).

лабѳда ж (н.п.). нејасно значење. – Ти-ту, ти-ту, лабѳдо (Д-Кв, ЦД).

лад м *хладовина*. – Муж у лад сѣди и чѣта, а ја сама жњѣм на жѣгуту (Кс, Бла).

ладијан (вѣтар) м мет. *ѣрохладан вѣшар*. – Ја подѣни вѣтре лаѣијане (Држ, При. Гос).

ладни несвр. *дуваѣи хладан вѣшар*. – Почѣ да ладни, дај дрѣјуту да облѣм (ВЛк).

ладовиње с подр. *предио са високим дрвећем погодан за одмор у време леиње врућине*. – Мојѣ Гарѣње, мојѣ ладовиње (СГл).

ладује несвр. *уживаѣи у хладовини*. – Кој ладује, он гладује (При).

лаје (ластавица) несвр. рет. (н.п.). *оглашаваѣи се цвркуѣом (ласѣа)*. – Ластавица лаје, лењава жена ткаје (Д-КВ, ЦД).

лаје си опњцити изр. *предиѣи немоћан; говориѣи бесмислице*. – Ништа ми не мојеш, само си мој лајеш опњцити (Пет. Вој).

лакуван, -а, -о *лакован*. – Има лакуване ципеле, купио вој брат из Београд (Држ).

лармица ж хип. од ларма ж *зачешљан прамен косе над челом; ковриа, увојак; раздељак*. – Чешљају му лармицу /Ладо, ладо лармицу (Ор).

ласти (ластавица) несвр. *гнездиѣи се ласѣа*. – Ластавица ласта /Моја мајка пласти (Дој). Ластавица ласта када пластимо, и по косидбу (Дој).

лашко м *име за ѣса чија длака ѣодсећа на боју ласѣиног ѣерја*. – Това куче окамо Лашко, а не знам зашто, мој да је по длаку (Сук. Вој).

лѣвен м (н.п.). *леј и млад момак*. – Не смешѣ ми дѣвет сѣна, дѣвет лѣвена (Км, При). У врбуту лѣвење (При).

лѣдно гронѣ изр. фиг. (н.п.). *осећај велике мучнине, исѣод ребара као да је грудва леда*. – Нек опрости, не мој да се клањам /На-срце ми лѣдно гронѣ (Гос).

лѣђен м *ѣосуда за умивање; лавор*. – Једна ноѣи вођу у лѣђена (Км, При).

лека. изр. **за лека** *за лечење; за ѣомоћ у невољи*. – Старци су за лека, пазѣте ѣи (Вој).

лелѣје (се) несвр. *лебдеѣи, ѣоигриваѣи на ветѣру (зрно града, ѣахуља, лисѣи)*. – Вѣтар вѣје, град лелѣје (Пс. Км, При).

лѣлће бѣжице узв. у невољи, радости, чуђењу. – Лѣлће бѣжице, сѣн ми ѣде! (Чин).

лѣњос м *лењосѣи*. – Лѣњос, голѣма бѣлес (Чин).

лѣпѣнац м (п.н.). в. лѣвен. – Мама чува дѣвет сѣна, дѣвет лѣпѣнца (ВЛк).

лѣпи се крпка за врѣчу изр. *сѣуѣаѣи у брак ѣод ѣриѣиском околносѣи; нашла врећа закрѣу*. – Он сирома, ја по-сирома, најдомо се: лѣпи се крпка за врѣчу (Пир).

лепотѣнце с хип. (н.п.) *млада и леѣа особа, леѣојко*. Ој детѣнце, лепотѣнце (Км).

лѣрија ж *врѣѣа народног кола*. – Играло се и појало: – Ој лѣријо, ој лѣријо! (Вој).

лѣска сплѣтена изр. *коса уѣлеѣена*. – Злѣви лѣска сплѣтена (НМл).

лесковина ж *лесково дрво; лесков ѣруѣи*. – Од лесковину плѣтѣмо кошѣви и кѣрпе за парѣње кашкавал (Брл).

лѣсно прил. рет. *лако, без много муке*. – Ја че ти покажем и ти че га лѣсно направиш (Ру).

лѣт-лѣт-лѣт узв. бубамари да полети са длана: *лѣици, лѣици*. – Калино-малино, лѣт-лѣт-лѣт (Вој).

лѣйовина. изр. *иде на летовину облачићи се сувише ѿанко*. – Немој те превари: облѣкал си се на летовину а дува те ладан ветар (Сук, Вој).

лѣтра ж нонсенс који по броју слогова и рими одговара речи *вѣтре*. – Дуни ветре с оне стране лѣтре (Пс).

лѣчица ж (н.п.) нејасно значење. – Лѣчица је лѣчица /Род родила (Зс).

либе с (н.п.). *сујружник*. – Моје либе другу либи (Дој).

ливађе с (н.п.). *велика ѿвришина ѿод ливадама*: уп. ливадје. – А ја идем коња у ливађе да вежем (При. Вој).

ливацћи мѣд изр. *мед са ливадске ѿаше*. – Ја сам купуваѣ сваку годину планински ливацћи мѣд од Здравкови из Пѣклешицу (Пир).

лика-прилика ж (н.п.). *особа која ѿо лейоѿи, расту и другим особинама одговара особи сујроѿиног ѿола*. – Неје вој лика-прилика (Држ).

лиѿав, -а, -о (н.п.). *лиѿов*. – Кућата ѿим липава /Пред ѿу кучка дрипава (При).

лис м *брси*. – Ту мој драги креша лис (Рас).

Лиса лиси изр. мит. *Алисеј кажњава онога који ради на ѿегов дан 27. јуна и ошѿеђује му лице*. – Лиса лиси, Вида види (ЦД).

лиѿика несвр. фиг. *ѿрчкараѿи од радосѿи, снаге*. – Младо, па лиѿика окол нас, помага, доноси водицу да пинемо (Сре).

лиѿине свр. *скочиѿи (искра)*. – Лиѿну ѿскра, ѿзгори га (Кс, Бла).

личне ѿчи изр. *леје очи*. – Она ѿма личне ѿчи, да ѿим се не нагледаш (Гос).

лови ѿчи изр. *ѿриѿѿи чини од злих очију*. – Малечко дете лови ѿчи, не носи га на собор (Пок).

ловѿибаша м шаљ. *главни ловац*. – Дѿнѿс сам само ја утепаѣ зајека, ја сам са ловѿибаша (Зав).

ложичка ж дем. од ложѿца: *кафена кашика*. – Дај ми ложичку да куснем медѿк (Рас).

лозјарска година изр. *година која ѿогадује виноградима*. – Оваја година испаде лозјарска година, грѿзје се рѿди, не моѿ га преберемо (Кр).

ломот м (*весела*) *галама*. – При ѿи је ломот сваѿи дѿн: мѿго деца па се час ѿграју, час карају, час бију (Сук). Иде ломот: напили се па се веселе (Вој).

лоповштина ж **1.** (*велики*) *лоѿов (са дугом ѿраксом)*. – Чаѿа из Луканју бѣше лоповштина голема, биѿи смо га ко говѣдо (ТД). **2.** *лоѿовлук*. – Које се навѿкне на лоповштину не одучује се, Саша по затвори остаре (Пир).

лопужѣс, -та, -то *који је склон крађи*. – Лопужѣста таја бабичка: штом сврне нешта ми нестане, било вѣлица, било ложѣца, било соларче (Сук).

лужник м (н.п.) *шума (са њројланцима); шума њоред њошока*. – Па отиди у лужник /Па отсѣчи грапужник (Цер).

лѹли несвр. *ѹишиѹи (на лулу)*. – Старчината лѹли, па се окол њѣга и унѹкат научил да лѹли (При, Пн).

лѹкачко прил. *ѹрилично лако, без њаѹора*. – Лѹкачко ѹди ко детѣ малечко (ВСв, Рас).

лѹкоѹрац м *онај који радо и лако игра у колу*. – Бил је лѹкоѹрац, и ѹбав, и њапѣт, свѣ сам у њѣг гледала (Пс).

лѹкоѹрка ж (н.п.) *она која радо и лако игра у колу*. – Свѣ девојѣ лѹкоѹрѣ (При).

Љ

љѹљакѹв, -а, -о *који ѹриѹада јорговану; који ѹоѹииче од јоргована*. – Дѣда ми њаправи лѹљакѹв дудѹк (Јал).

љѹндри се несвр. рет. *сѹаваѹи у ѹѹљашки (беба)*. – Оно се там лѹндри на њѹву у ѹѹљѹу (Д-ВО, Кр).

М

магле самосталне изр. (н.п.) *чесѹе магле, сѹалне магле*. – Те одѹвај магле самосталне (Рас, При).

мадешче с дем. *мали младеж*. – Дѹгло ми се мадешче, поглѣдај дали је ѹпасно (Трѹ).

мајден м **1.** *каменолом; рудник*. – Нади црkvуту ѹмамо мајден, вади-мо камик (Гра). **2.** изр. **нашѹл мајден** *искоршићаваѹи некога*. – Там нашѹл мајден: од њи узѹма и дадено и недадено, и мѣрено и немѣрено (Чин).

мајмѹнсѹи живѹт изр. прип. *ѹоследњи део живоѹа*. – Стигомо, бабо, до мајмѹнсѹити живѹт (Кр).

мајсторче с шал. *шегрѹи; калфа; млад мајсѹор*. – Знајѣш ли, мајсторче, да ми исклѣпаш ралник (Рас).

мајѹи-башти у постѣљу изр. (н.п.) *са родѹиѹѣљима у исѹој ѹосѹѣљи*. – Гргѹрица гркаше /Мајѹи-башти у постѣљу (Км, При).

мајѹини чѹдове изр. *мајкине невоље; мајкина брука*. – Да не глѣда мајѹини чѹдове (При).

- ма́кица** ж у тужбалици *мајка*. – Куде́ ма́ки идеш? О-о, ма́кице (Бер, Пн).
- ма́кља** несвр. жарг. *йући*. – Ја́ че те ма́кљам насаме́, да не́ма кој да те бра́ни (Пир).
- ма́л** м *домаћа живоишња*. – Мали́ну ма́л да уби́је (Јел).
- ма́ли бо́г у трње** изр. вулг. ирон. *измеи́*. – Жи́ви ко ма́ли бо́г у трње (Чин, Пир).
- мали́ца** ж дем. *махала, засеок*. – У на́шту мали́цу йма само не́колко ку́ће, али смо били́ плно деца́ и ра́но по́чнемо игру́ (Јал).
- ма́лкацко** прил. *врло мало*. – Дај ми ма́лкацко зајт́н да си за́пржим чорбу́ (Вој).
- малка́ш** м *онај који у заједничком сти́аду има најмање музних грла*. – Малка́ш је који на прёмлаз најмалко смлзе́ (Зс).
- мамéјечи** прил. сад. од ма́ми несвр: *ваби́ши*. – Ме́дне пчéле мамéјечи (Пн).
- ма́мчица** ж хип. (н.п.) *мајка*. – Ма́мо ле, ста́ра, ма́мчице (ВЛк).
- манéвра** ж *вежба војних јединица, маневар*. – Била́ је манéвра на Кру́шку, према Лужни́цу (Бла).
- манóсује** несвр. *ошпећива́ши йламењача (воћке, йоврће)*. – Не́шта манóсује сли́вете, а зака́чује и пипéрат (Вој).
- манћа́је** несвр. **1.** *смањује се ниво шéчности у суду*. – Ако стоји́ у отво́рен суд рећи́јата манћа́је, йсто и вино́то (Сре, Чин). **2.** *фиг. мршави́ши; йойуш-шайи*. – Не ва́ча ми га о́ко, манћа́је, мо́ра да йма не́какву бо́лку (Сук).
- мању́је** несвр. *йрестйаја́ши чини́ши*. – Че мању́јем цигаре́, и рећи́ју, и карте́, о́чу да поста́нем чове́к, домаћин (Пир).
- маривéй** м рет. *судбина*. – Текъ́в му маривéт: да у́мре са́м у пра́зну ку́ћу (Чин).
- масьлце́** с хип. од ма́сло *маслац*. – И бело́ масьлце́ (Пок).
- ма́т-ма́т** узв. при вабљењу пчела да уђу у припремљену кошницу: *дођи, дођи*. – Ма́т-ма́т, је́ла ова́м, је́ла ба́бу, је́ла, је́ла (Пн).
- матка́ње** с гл. им. од ма́тка *вабљење йчела*. – По́лкъ, по́лкъ, с матка́ње и сас припре́мену ко́шницу нама́миш ро́јат да улéзне у њу́ (Вој).
- ма́ћи го́стом** изр. (н.п.) *код мајке у гости́ма*. – А́јде, Ду́нће, д-ймо ма́ћи го́стом (Бз).
- мачкари́ца** ж *женска особа која се бави мачкама*. – Она́ деца́ не́ма, му́ж пија́ница, па зби́ра ма́чће, стану́ла мачкари́ца (Пир).
- ме́зим** м (н.п.) *мезимац*: уп. мезима. – Си́меон је ма́ћи ме́зим би́о (ВЛк).
- мези́ма** м (н.п). в. ме́зим. – Си́ма ми је ма́терин мези́ма (Км, Бер).
- ме́ја** ж хип. обич. *мечка*. – Зовéмо ме́јо, ву́јо, до́јди на вече́ру (Б-Бг, Пир).
- меља́ва** ж *рад воденице, млина*. – Преко ле́то не́ма вода́, не́ма меља́ва, па ка́рамо на Ђорго́ву водени́цу, она́ је на Ниша́ву (Пет).

- меље** несвр. фиг. *брбљаџи*. – Меље ко празна воденица (Сук).
- мерач** м онај који мери (на ваги). – Мерачат крадне на вагугу, збуни те и не видиш у вагугу како трѣбе (Бла).
- мерушљив**, -а, -о. *миришљив*. – Здравче венче, цвеће мерушљиво (Пк).
- мерушљивче** с (н.п.). *оно шио јако и њријаџино мирише*. – Здравче венче, цвеће мерушљивче (ВРж).
- месечинка** ж хип. од месец. *месеџ; месечина*. – Огрејала јасна месечинка, и (ВЛк). Месечинката изгрејала (ДД).
- меџа** несвр. (н.п.). *сџављаџи*. – Бело шѣта, белу крпу меџа (Б-Км, Пир).
- метка** несвр. хип. од меџа. *сџављаџи*. – Девџа му гунђу метка (Км, Бер). Ја че ти, бабино, све меткам куде речеш, само да се њграмо (Пс, НМл).
- меџа** ж *овџа која је јако обрасла дугом вуном*. – Меџа је рундава овџа с длгу влну и с раздвојени праменови (Гос).
- милбога**. изр. од *милбога са уживањем*. – Од милбога да гледаш како њгра (ВЛк).
- милостивно** прил. *благонаклоно, саосеђајно*. – Гледа ме милостивно, па придѣ и даде ми иљадарку, иако ме не познава (Јал).
- милује** несвр. (н.п.). *волеџи*. – Коју девџку милује (Пк).
- мине** свр. *њроживеџи некако*. – Без дѣсну рџку че минем (Гра, Пир). Без брата че си минем ја (Пк).
- мирном** прил. (н.п.). *мирно*. – Код војну мирном постојала (Гос).
- миросан**, -а, -о трп. пр. *њомазан, освеђен*. – Од миросано дрво њкој не смеје ни гранчицу да тури у џгањ (Кп).
- мистрија** ж *грађевинска алаџка којом се наноси маса (блаџо, малиџер) и са њом глача*. – Дај мистријугу да замазугем на овџа страну (Пир).
- миџа** м, игра речи: Миџа, мушко њме/миџо, подмиђивање: *њодмиђивање*. – Умре Тџта /Оживе миџа (Пир).
- младачџк**, -чка, -чко хип. *млад*. – Младачџк је, нече га још жѣнимо (Сук).
- млком(а)** прил. *ђуџке*. – Бугари њим убили и бабуџу и мађџугу, па деџа-та не смеју да вџкају, млком вџкају (ТД).
- млого-млого неје** изр. *није јако много*. – Она неје млого-млого паметна, од њу мџ свашта да чујеш (Вој).
- млозџна** ж *мношџво; веђи број особа*. – Што ме даде, мџла њано, у млозџна (Ру). Када су повише у куђу кажемо да су млозџна или млозџна (Тм).
- мљсак** м фиг. *јак и џуџ удараџ*. – Оди тија мљсак сам падла у несвес, нашлџ ме како лежџм (Зав).
- млџи ми у главу** изр. *осеђаџи обамрлосџи и зујање у глави*. – Када-гџд бѣремо грснице, а бѣремо џи на жегу, онџ ми млџи у главу, само што не пад-нем (Гра).

мо̀дра *име за овцу која није њошњоуно бела ни њо лицу ни њо шелу.* – Мо̀дра је овца која има рејаву влну, по лице не мора да има боју, а по грбину неје потпуно бела (Вој. Кр).

мо̀дрило *с љавило за њри њрању, вешљав; ѡамно-љава боја уошњие.* – Да купиш мо̀дрило и с њега да ми офарбаш столічкуту (Држ). Има мо̀дрило поди очіти, неје здрава (Грш).

мо̀дриње *с 1. мо̀дрице од убоја.* – Дојде сва у мо̀дриње, пак љу била таја њоња ала пијана (Пет). **2. љава боја исјод очіју.** – Имам мо̀дриње поди очіти, това неје на добро (ВЈ).

мо̀дро-мо̀рав, -а, -о прил. *љавозелено.* – Мо̀дро-мо̀раво, па зелено. (ДД).

мо̀жеје. **Док мо̀жеје** *изр. док сам могао; док сам био у сјању.* – Док мо̀жеје, помагал сам и, са више не могу (ВЛк).

мо̀зак му прѣде *свр. изгубији разум.* – Остарѣје, мо̀зак му прѣде и почне да не разбјра ништа (Пет).

мо̀карци *м мн. нонсенс парњак речи сарци: (мокри) љласјови сена.* – Несу сарци, него мо̀карци (Дој). Сарци мо̀карци, де и деца свѣзете до колата (Дој).

мо̀ли и премо̀ли *изр. нејрекидно молији; ѡреклињаји.* – Че те мо̀лим и премо̀лим, с мајћу ти смо биле друшће, да ми помогнеш у овја час, млого сам, черко, закасала (ВС).

мома за давање *изр. девојка за удају, удавача.* – Станула је мома за давање (ВРж).

момица *ж дем. и хип. млада девојка.* – Стану голема, порасте веч момица (Сре).

момченце *с млад момак.* – Овде има момченце /Ладо, ладо (Кс).

момчетијица *ж зб. хип. в. момчетића.* – Тамо има убава момчетијица, убава девојчетијица (Бла).

момчетића *ж зб. хип. млади момци.* – Имају убава момчетића, да идемо да љи гледамо (Јал).

момчетиште *с, мн. момчетишта пеј. од момак.* – Збрала се момчетишта окол чешмуту (Вој).

момчетор *м зб. момци.* – Момчетор налезне на седенћу, па које свјри, које поје, које кладе, ама има и који закачају девојћете (Сук).

мо̀нополка *ж (н.п.). подр. Нишлика, из града који ѡпроизводи дуван и има монојол.* – Све Нишлике, мјла нано, све су мо̀нополке (Пир).

мотор *м мошоцикл.* – Ја си с моторат идем на работу (БЧ).

моторка *ж мошорна шесјера.* – Дбјди с моторкуту да ми исечеш дрвата (Држ).

мо̀чљаци *м мн. одећа ујрљана измејом.* – Мен ми се падло да перем на свѣкра мо̀чљаци (Сук).

мрати несвр. *мироваџи и јако се сабиџи од жеге, зайаре, сийосџи, умора (сџадо)*. – Ка че ћиша да пада овце се познавау: мрату још одјутро, развлечено иду, полџка (СГл).

мрда-мрда изр. *врџољиџи се; чесџо се џокреџаџи*. – Мрда баба, мрда-мрда: спрема једење, пере, гледа кокџше (НМл).

мрдара несвр. *врдаџи*. – Немџ да мрдараш, тува да си, има рабџта (Пет). Док мрдарамо мџра да рабџтимо (Цр).

мрзељивџина м аугм. *лењиваџ*. – Он је мрзељивџина голема, мрзи га да се дџгне вџду да се напије (Пет).

мрзне на неџога изр. *мрзеџи некога; завидеџи некоме*. – Млџго мрзне на јетрвуту (Рас).

мрзџа ж рет. *безвољносџ; лењосџ*. – Мрзџа ме уватила па ми се ништа не рабџти, и не жџви ми се (Пир).

мрџуша ж *име за белу овџу која је црна или мрџа џо глави*. – Мрџуша је мрџушеџта овџа, црна или мрџа по лице (ВЛк).

мрљаџи се време изр. *џриџрема се (вишедневна) киша*. – Мрљаџи се време, неје добро за косџдбу, че пада ћиша (Бз).

мрснина ж *масна храна (месо и месни џроизводи, масџи, млеко и млечни џроизводи, јаја)*. – Мрснина се не једе преко постџи (Км).

мртвињаџо време изр. мет. *облачно, кишовиџо и суморно време*. – Мртвињаџо времеџо, пџвише ме кџра на спање него на рабџту (Рас. Вој).

мртџв, -тва, -тво *мрџав*. – Када засџири и мртџв че се дџгне да га слџша (ВЛк).

мрџкаџв, -а, -о *који слабо и нерадо једе*. – Сџнат је млџго мрџкаџв на једење; кџнимо, угаџамо, бијеџо, не помага (Тм).

мрџша ж из тужбалице за мужем: *мрџваџ*. – (Ти си ми) прџва мрџша, Беле (Гос).

мршљаџина ж *леш угинуле живџиџиње, сџирвина*. – Тџва неје мршљаџина /Тџ је мџја мужетџина (Кс, Бла).

мрштовџто прил. *намрџођено*. – Немџ ме мрштовџто гледаш, ја ти туја штџту несџм направџла (ВС).

мџва несвр. **1.** *сџављаџи џредмеџе било где, џа их је џешко наћи*. – Све мџва по ћошетијага, не мџгу да најдем какџо ми трџбе (Пир). **2.** изр. **мџва у опрџску** (*кришом*) *узимаџи и гураџи у џеџове на џрегачи*. – Или вој даџу или си сама узџма, и све мџва у длбоћџи џџпове на опрџску (Пир).

мужџтина м аугм. подр. од мџж: *мужина*. – То је мџја мужџтина (Пн). Од-влџче ми мужџтину (Кс, Бла).

мџје ж мн. од муџа, муџа: *муџа*. – Нападаше мџје у млекџто (Дој).

мџчу имп. (н.п.). *ћуџи*. – Мџчу, браџе, мџком замџкао (НМл).

мушамá ж *мушема*. – С нóжат си закачила мушамúту и упропастила си ђу (НМл).

мушкарчѐта с, зб. *мушка деца, мушкарчићи*. – Мамо, мушкарчѐтата ни гацају са-жабе (Сук).

Н

на вѐљи, па на бóжји изр. *о Ускрсу и на Божић, врло рејико*. – Чѐрката дооди на вѐљи па на бóжји, само кад вој потребу пáре (Вој).

на видѓк изр. *(да је) ђред очима*. – Остави нóжицити тува да су ми на видѓк (Вој).

на момѐнти изр. *ђовремено*. – На момѐнти ме јáко заболи, убоде ме како с нóж (Гњ).

на умирачкy је изр. *ујраво умираји*. – Болникат је на умирачкy, чѐкају га (ДД).

наáрчи свр. *ђочейи ђрошији*. – Наарчила сам и другúту кáнту мáз (Вој).

набаксúзњичав, -а, -о *ђодмукао; ђркосан*. – Снаáта њим набаксúзњичава, почѐше се жáле на њу (ВСв).

наблизи грóбишта изр. *сасвим онемођаји*. – Деда Дѐлча наблизил грóбиштата (ВЛк).

набóри се свр. *набораји се (лице, кожа)*. – Млóго сам се наборила у лице, станула сам грóзна бáба (СГл).

набутује несвр. *угураваји*. – Набутује све у торбуту (Вој).

наваљит, -а, -о рет. трп. пр. *нагнуји; нахерен*. – Куђата ти неје наваљита, јóш се дóбро држи (К-Вр, Ш).

навлáчи свр. **1.** *довлачији*. – Навлáчимо плáсовети до колáта (Брл). **2.** **навлáчи бóље** изр. *обољеваји од разних болесји*. – Почѐл по жѐне да иде, навлáчи бóље, мóж си зарази женицуту (Пир).

наврже гóдине /навржу се гóдине изр. *остјарији*. – Наврзала бáба гóдине и сá не мóже насáд (Бе). Навржу се гóдине, остарѐје човѐк, мине му врѐме (ВС).

наврже се свр. фиг. *долазији (зло) једно за другим*. – Бóље се навржу, притисну човѐка и он úмре (СГл, НМл).

наврљају се гóдине изр. *остјарији*: уп. *натрупају се гóдине*. – Наврљају се гóдине, притисну човѐка и он мáне да мóже (Гњ).

наврча се несвр. *низайи се као на врци*. – Наврчају се гóдине, једна по једна, како на врцу (Зав).

наврчи свр. *нанизайи*. – Наврчи маништата на овуја врцицу (Гра).

на́вта ж *нафѿа*. – Кра́л на́вту па га искарáли и(з)-службу (Брц).

на́втарица ж *ѿећ за грејање на нафѿу*. – Греја́мо се ту́ја зиму на на́втарицу и мло́го па́ре потроши́мо (НМл).

нагвѿнти свр. *наѿравиѿи навојницу на мѿшалном ѿредмеѿу (шиѿки, маѿици, осовини)*. – Мајсто́ре, ја́ нагвинти́ свити́ цу́гове (Вој).

нагла́вља чора́пци изр. *доѿлиѿањем ѿродужаваѿи горњи део чараѿе*. – Нагла́вља ми чора́пцити да бу́ду повисо́ћѿ, да ми не се́бну но́ђе (Км).

наголоту́је се свр. *дуго времена ѿћи оскудно одевен*. – Моја́ деца́ су се наголотува́ла и набосотува́ла (ВСв).

нагоѿѿви свр. (н.п.). *израдиѿи и ѿриѿремиѿи*. – Та́ си неси́ да́ри наготѿѿла (Рас, При).

нагре́вује се несвр. *грејаѿи се*. – Нагре́вујем се на слнцѿето, гре́јем ко́шете (Јал). Осѿбло, па се на́гревује (Пет).

нагрња́чи свр. рет. *навалиѿи*. – Нагрња́чили да га би́ју, а он бе́га кам шумáкат (Пк).

надво́ди се несвр. *надносиѿи се изнад ѿразнине (воде, ѿровалије)*. – Немо́ј се надво́диш, че ти се сврти́ свѿс и че се омѿкнеш (Вој). Немо́ј се надво́диш да се не уда́виш (Чин, Вој).

наделѿе свр. (н.п.). *ѿосѿаѿи ѿешко, неиздрживо (ѿуга, чежња, ѿаѿња)*; *заболеѿи насмрѿи (бол, болесѿ, рана)*. – Или ти је бо́лка наделѿла (Км, Бер).

нади́гра свр. *ѿобедиѿи у игри*. – Краљѿица те нади́гра́ла /Нади́гра́ла, натпоја́ла (Сук, Вој).

нади́јаши свр. фиг. **1.** *наднеѿи се над осѿѿалим расѿињем*. – Црѿшњата нади́јашила пра́сковете и онѿ сѿну (Пет). **2.** *намеѿнуѿи се*. – Снаа́та нади́јаши и са она́ кома́ндује у на́шу ку́ћу (Сре).

надолѿзне свр. рет. *доћи у великом броју*. – Голѿмо го́сје ка правѿмо, надолѿзоше ми шејесе́ чове́ка у ку́ћу (Чин).

надолѿје свр. *(јако) ѿриѿиснуѿи; савладаѿи (болесѿ, брига)*. – Надо́лѿла му је бо́лка голема́ (Пс).

нажељу́је се свр. *ѿоднеѿи оскудицу у основним ѿѿребама; не моћи исѿуњаваѿи своје најве́ће жеље*. – Удови́ца оста́до у мла́де го́дине: нажељува́ се и за му́жа, и за свѿ (Пир).

наизно́си свр. *изнеѿи у великом броју*. – Же́не пред цр́кву наизноси́ле сѿта, и поју́ (Пк).

наја́хати свр. (н.п.). *зајашиѿи свако свога коња*. – Сви свáтови ко́њи наја́хаше (Км, НМл).

најгорњи, -а, -о *највиши*. – Најгорњу́ту гра́нћу да отсече́ш, она́ ми смѿта (ВРж).

најдолњи, -а, -о *најнижи*. – У најдолњуту њиву, до самјат пут, има голема круша (Сук).

наједнуш прил. *одједном*. – Испил целу влашу ређију наједнуш и одма цркал (Пк).

наједра свр. (н.п.). *ѿосѿаѿи круѿан и ѿун (зрно, бобица)*. – Жито родно, жито бело /Наједрало и узрело (Пк).

најмлого прил. *највише*. – А најмлого живот и здравје (Рс).

најнавър прил. (н.п.). *на самом врху; на највишем месѿу*. – У оградуту сви свеци /Најнавър Свети Илија (При, Пет). Она се укачи најнавър у црешњуту (Држ, Трњ).

најутредн прил. *суѿрадан*. – Најутредн стѿгоше, врнуше се (Пир).

наказ м, фиг. *бескарактѿерна особа; ѿокварењак*. – Она је наказ голем, нема никакво човечанство (Вој).

накладѣ седѣнђу изр. *заложѿиѿи ваѿру на раскрсници где ће ѿочѿиѿи седељка*. – Наклала Ненка седѣнђу (Зс).

накован, -а, -о трп. пр. *ѿоѿикован*. – Опанчићи наковани (Пк).

накрѿји свр. *скројѿиѿи; израдиѿи (одеђу, ѿексѿилне ѿредмеѿе уоѿиѿе)*. – Дњнс сам си накрѿјила неколко кошуље (Држ).

налага дар изр. *ѿриѿремаѿи и слагаѿи невесѿин дар*. – Та сестра вој дар налага (Држ, Трњ).

налади свр. (н.п.). *умиѿи се хладном водом*. – Она приде лице да налади (Км, Бер). Па налади твоје беле руке (Км, При).

налегну године изр. *ѿриѿиснуѿи сѿаросѿи, осѿариѿи*. – Налегну године и нема отимање, старејемо (Грш).

налепује несвр. *леѿиѿи*. – Налепују некакве плакате по зидове (Држ).

нали реч. *ѿоѿиѿо*. – Нали је он пошъл, овамо че га сачекамо (ЦД, При).

налудо прил. *ѿреко очекивања, далеко више (јаче)*. – Овуја годин берећет налудо, испаде убава година (Кр).

налудо појде изр. *неочекивано брзо наѿредоваѿи (расѿи, усѿех)*. – Тишата праж работу: морузете налудо појдоше (Јал).

наљути свр. фиг. *добро изоѿѿриѿи (косу, нож)*. – Прво убаво наљутим косуту с острило да ми убаво коси, па тѿг почињам (Дој).

намасни (се) свр. *наквасѿиѿи машиђу*. – Намаснила сам си руће, немој да се рукујемо (Кр).

намашује несвр. *замахваѿиѿи*. – Почѣ да намашује да ме удари, плаши ме (Кп).

нанасадачћи прил. *уназад, унаѿрашке*. – Како појде нанасадачћи он упаде у лочку и намокри си ноћете (ВС).

напељушти свр. *најуништи лишћем, грањем, снегом*. – Вода, ћиша и вѣтар, па у бунарат напељуштило шѹму, грањаќ, лисје (ПРж).

наплїта несвр. **1.** *киштии основу венца цвећем или украсним ѱаи-ром*. – Ђурђеѱац наплїтамо у ђурђеѱсћи венѱц (Дој, Пк). **2.** *киштии ѱоследњу рукоѱей на самом крају жейѱе*. – Када доживамо, обичај је да наплїтамо последњу пешчицу сас цвеће, па ђу на крај одрежемо и понесемо с нас (ВЛќ).

напљуѱује свр. *ѱрљати инсекаи својим излучевинама (намирнице, сѱаќло, намешѱај, веш, ѱосуђе)*. – Прѱзорити напљуѱују мѹје, а ја не мѹгу да постигнем да ђи бришем (Сук).

напне свр. *ѱојуришти; ѱрисилишти*. – Са че напне штрќољат говѱдата и че се разбѱгају (Рс).

напоследќу прил. *на крају; ѱосле свега*. – Када се сви сабрамо и почемо да рабѱтимо, напоследќу стиже и он (Тм).

напрѱчка свр. *сложити уздуж и ѱоѱреќо, изукриштишти*. – Напрѱчкам сѱтна дрѱа и клѱче пољќо да заванем ѱгањ (МСв).

напрљи свр. *оѱрљити на жару или ѱламену*. – Иди напрљи лѹте шѹшпе да ѱма за ручќк (Сук).

напуѱује несвр. *загађивашти дахом; ѱровашти дахом*. – Неќаќво напуѱује јагњиштата преќо нѱч, почеше да липѱѹју (Бс).

нарамчи свр. *ѱребацишти ѱерей ѱреќо рамена*. – Нарамчиљ дисаши и пошљл на-госје (ВЛќ).

нарана ж (н.п.). *храна*. – Стара планино, зла нарано (Бе).

нареѱује несвр. *ѱуништи удубљење земљом или сѱајаќаќом, равнашти ѱоѱуњаѱањем руѱа*. – Че нареѱујемо вѱрат, туѱа че постављамо гаражу (НМл).

нарица сѱдбину изр. мит. *одређивашти сѱдбину новорођенчеѱу (суђаје)*. – Дојду тѱг и на бебе нарицају сѱдбину (Цр).

нароља се свр. пеј. *оѱшти се*. – Нарољало се па блѹје, асли свиња (Држ).

насаден, -а, -о трп. пр. од насади: *засадишти*. – бмам там тријес вилдана слиѱе насадене и ѱбаво расту. (Сре).

насади се свр. фиг. *ѱасшти ѱуром ѱаќно на*. – Каќо се соплѱто, насади се бѱш у ђолат (Пет).

насамотѹје се свр. *заситишти се самовања*. – Ја сам се насамотуѱала: у празну кућу ѱсам гѱдине сама (Пл).

наседне ѱ-груди изр. *јавишти се у грудима мучнина у виду ѱерейа*. – Наседло ми ѱ-груди па јѱдва дѱшем (БЧ).

насељује (се) несвр. *досељавашти (се)*. – Насељују се из разна сѱла на наше гниљско имање (Гњ).

насиле прил. *силом*. – Насиле не мѹже, мѱра се прѱо размисли (Зс).

насиљује несвр. *неразумно наваљиваџи*. – Не насиљујте, полџка, де да се договори́мо разумно да га ре́шимо (Кс).

наслáл, -а, -о р. пр. *џрекриџи; џросџриџи*. – Наслáл преко земљу́ту ли́сје и гра́нчице, па прострél цр́гу и лéгал (Сук, Чин).

наслúтен, -а, -о трп. пр. *ударен у главу, џакнуџи*. – Ти дојдеш ма́лко наслúтен, не мо́ж да разбе́реш какво́ ти казу́јем (Гњ).

насмíта у рéч изр. *омеџаџи разговор*. – Јá ви насмíтам у рéч, али че ка́жем да се мо́ж забáвимо за во́з (Јал).

насно́вује несвр. *насниваџи џређу на враџило разбоја*. – Насно́вувамо пре́цу́ту, спре́мам се да се́дам у разбо́ј (Вој).

настра́њичав, -а, -о *наси́ран*. – Ма́лко је настра́њичаво с башту́ да се ту́жиш и да џдеш на су́д (Рс).

натенáну прил. *џолако, без журбе, џџуџиџено*. – Она́ га урабо́ти полџка, натенáну (Пир).

натко́па свр. *џобедиџи и коџању или џрашењу*. – Оне́ ка́рају по рéд, а ја́ по два́, и натко́пам џи, претечéм џи у копа́ње мору́зу (Вој).

наџџца џруџи изр. *лаким ударцима оџиџеџиџи кору целом дужином џруџи*. – Сваџи си прúт натџца (Ор).

натџцка се свр. *измрви се сиџним ударцима*. – Корáта му се натџцка с не́што да бу́де ра́пава (Вр).

натму́рли се свр. **1.** *наоблачиџи се (џред кишу)*. – Натмурлíло се, че па́да џи́ша (Рс). **2.** *фиг. намргодиџи се и џџуџаџи*: уп. *нату́рли се*. – Она́ се одједну́ш текá натму́рли, како вре́мето (Рс).

нато́иместо прил. рет. *џудљиво*. – Коди џéга је нато́иместо, кажемо и на-местичкаво, не мо́ж га предвíдиш на коју́ че стра́ну (ТД).

нато́пује несвр. *џосџеџено квасиџи*. – Си́тна џи́ша у́баво нато́пује зéмљу (ВСв).

натпи́вује несвр. *џобеђиваџи у исџијању џиџа*. – Ђо́ка је сви́ти нас натпи́вувал (МЈ).

натпоје́ свр. *џобедиџи у џевању, наџијеваџи*. – Надигра́ла, натпоја́ла /И у ру́ку целива́ла (Пет). Јá сам на́јубаво поја́ла, натпоје́м светé (Бе).

натри́пути прил. у *џри маха*. – Бџдњака́т да се отсече́ натри́пути (ВЛк).

натр́ка му но́с изр. *оџи́ро џрекориџи*. – Све́ му рéче у о́чи преди сви́; у́баво му нaт́рка но́с (Вој).

натрка́ља свр. *џривуџи коџрљањем*. – Натрка́љај свата́ бу́ришта до чешму́ту (Вој).

натр́кује несвр. *уџрљаваџи; шминкаџи*. – Натр́кувала си деца́ па́тку с ти́ја млéч, па су му́ђе мучи́ла (ПРж).

натрѠнтује (се) несвр. *облачиѠи се неукусно и много*. – МлѠго се натрѠнтује, па пѠвише лѠчи на мѠчку него на младиу жену (МЈ, Трњ).

натрулѠје свр. *ѠочейѠи ѠрулийѠи (у неком делу)*. – ДирѠкат натрулѠл одоздѠле, чѠсто га мѠкри Ѡиша (Сук).

натрунти свр. *нагњечийѠи, ѠовредийѠи (костѠ, мишић, орган)*. – Удари се од колѠата и натрунти си нѠгу у бутину (БЧ).

натурли се свр. в. натмурли се **2**. – ЗаштѠ си се текѠ натурлила, квѠ ти је (Сук, Вој).

натурњичав, -а, -о *намейљив; насилан*. – Натурњичав нѠкакав, све Ѡче да се бѠје (Вој).

натрупају се гѠдине изр. в. наврљају се гѠдине. – Натрупају се гѠдине и нѠма више мрдање (Пир).

натчитѠа свр. *ѠобедиѠи у чийѠању*. – НадигрѠло, натчитѠло, натпеваѠло (Рас, При). МојѠ унука натчитѠа свѠти ѠѠаци и добије наградѠ за читѠање и деклѠмување (Пир).

натѠпка свр. *добро уѠабаѠи (ногама)*. – Убаво натѠпкај вадицѠу да не отѠди водѠта на-страну (Вој).

натѠпче га изр. вулг. *уѠераѠи Ѡенис*. – Кад ѠѠ га натѠпчем она се израдује (ТД).

наћевлише се свр. *ѠийѠи се*. – Када се наћевлише Ѡн се само смеје (Вој).

наубавује се свр. *доѠериваѠи се; шминкаѠи се*. – ДевѠјѠата се почѠ наубавује и почѠ да залѠскује момчетѠјѠата (Сук).

наумује несвр. *намераваѠи*. – ЈѠ наумујем да Ѡдем при ѠѠи (Вој).

нацицри свр. *накаѠаѠи (крв, вода)*. – Нацицрило бѠше крв там кудѠ се удари (Трњ. ВРж).

нацѠвти свр. *расцвейѠаѠи се цвеће (на веѠѠ Ѡовршини)*. – ЛѠле, штѠ је цвеће нацѠвтѠло (Пк).

начейри прил. *на чейири дела*. – Имањето начетри поделѠмо (Соп).

начиња несвр. *ѠѠтаваѠаѠи; ѠодешаваѠи*. – Ѡдма ми начињете да лѠг-нем, млѠго сам уморан (ЦД).

начисто угѠсал изр. *сасвим онемоѠаѠи*. – СѠмо, старѠ и начисто угѠсло (Кп).

начичка свр. **1**. *наѠуниѠи чичком*. – Начичкаше ми цѠмперат, луда децѠ, па побѠгоше (ВСв). **2**. *фиг. нараѠаѠи много деце*. – Начичкали по десетѠна децѠ, а нѠмају с квѠ да Ѡи рѠне (Гњ).

начукује несвр. *забиѠаѠи чекићем или каменом (клин, ексер, колац)*. – КолѠц се начукује сас маљѠцу, а не сас чуќ (Сук).

начуљи свр. бот. *фиг. ѠодиѠи врх Ѡри клијању*. – Васуљат начуљил, че ница (Вој).

нашалé прил. *шаливо*. – Нашалé му рéко, а он се наљути без ништа (Гра).

нашáри свр. *украси́ти*. – Нашáрим погáчуту, па у опечéм (Д-Пш, Чин).

на́шинче с *де́ше из завичаја, земљак*. – То́ва је детé на́шинче, Трња́нче је (ВЈ).

нашѝра́ја свр. фиг. *случајно заѝећи (лојова, љубавнике)*. – Наштрапа́ђи у плéвњу́ту, бéјоше једѝн преко дру́гога (Изв).

наштр́пка свр. *наче́ши кидањем комадића (о храни)*. – Деца́та наш-трпка́ла грúчку́ту (Вој).

нашúжби свр. *издвоји́ти зрневе́ из махуна*: уп. нашúшпи. – Нашужби́ла сам бóб (Чин).

нашúпи се свр. *изобличи́ти се (ошвор ѝредме́ша од коже, гуме или ѝласи́шке)*. – Нашупи́ле се ципéлете, тра́же нóве (Изв).

нашúшпи свр, в. нашúжби. – Нашушпи́ла сам бóб, са́ че га ва́рим (Пет).

не билó у млóго изр. *није дуго трајало; није тре́бало дуго чека́ти (зло)*. – Не билó у млóго: излэ́зне осóбница из óткос и Ма́рку испи́је óчи (Држ, При).

не тра́жи ни лéб ни во́ду изр. *нема разлога да се уклања (бацањем, ѝродајом, ѝоклањањем), може да заѝреба*. – Чувај си га, не тра́жи ти ни лéб ни во́ду (Вој).

небрóјен, -а, -о *безбројан*. – Та́мо пасу́ стада небрóјена (Тм).

неваља́лштина ж *недозвољена радња (крађа, ѝревара, лагање, курвање, ѝијанси́во)*. – Пра́ј неваља́лштине по селó (Бз).

невен м мн. (н.п.). *младо чељаде уошшѝе*. – У врбу́ту нéвење (Км, Бер).

невéстачћи прил. *као невести́а*. – Премéни га девојачћи /Ући́ти га невести́ачћи (При, Пн). Да поведé кóло невести́ачћи (Км).

невéстиште с пеј. *невести́а*. – Невéстиштето пóстаро од свекр́вуту (Вој).

негдар прил. (н.п.). *негде; некад*. – Чуó ли си негдар лúди да говóре (Пк).

негóњен, -а, -о трп. пр. заг. *онај који ѝрчи ѝо својој вољи или ѝошреби (о ѝасѝиру)*. – Пастѝр негóњен бéга (Чин).

недовáри свр. *недокува́ши*. – Кад недовáриш васу́лат онó ме после сто-мак боли́ (ВС).

недоглу́пав, -а, -о *који је недовољно безобразан*. – За прéвару јá сам не-доглу́пав (Јел).

недодр́ж м *несѝрѝљива особа*. – Она́ је недодр́ж, не мóже да сачéка да се бáницата опечé (Држ, Пир).

недодр́маво прил. *урађено ѝовришно*. – Недодр́маво си ми га напрајѝл, а тра́жиш големé па́ре (Вој).

недозр́ел, -а, -о, р. пр. *нерасѝоложан (грдили га, добио баѝине)*. – Дојдé си незозр́ел: или су га брука́ли или су га бѝли (Вој).

недоклепан, -а, -о трп. пр. фиг. пеј. **1.** *ириглуј*; уп. недоправен. – Она је недоклепана, недоправена, не мож те разбере каквó вој казујеш (Држ). **2.** *невасишан*. – Недоклепан си, затóва се и прáвиш попаметан него штó си (Чин).

недоправен, -а, -о трп. пр. пеј. в. недоклепан (1). – Башта́ ти је лош мајстор, ти́ си недоправен (Пир).

незгодан, -дна, -дно **1.** *нейогодан*. – Тија пúт је каменит и незгодан, мож ти се преврну колáта, боље иди óколо (Јал). **2.** *нейријашан*; *груб*. – Она је незгодна: óче да увреди, óче да оговáра (ПРж).

незгодно прил. *нейријашно*. – Незгодно ми да пита́м дали́ вој је башта́ умрел (ВСв).

неизмерно прил. *изразишо* (*шо висини, ширини, шежини, добройи, леийоши, веишини*). – Беше неизмерно добра́ и убава женица, ама рáно нестáде (ДД).

некадъран, -рна, -рно в. кадаран. – Стану́мо некадърни сас старцáтога, а нема́ кој да ни послуша (Јал).

некадърје несвр. посл. *шосташаши физички све мање шисобан*. – Какó се старе́је текá се некадърје (Јел).

нелечив, -а, -о *неизлечив*. – Болу́је од нелечиву́ту болку и не излáзи на пúт (Сук).

нема грбину изр. фиг. *без зашшише је; без ослонца је*. – Деца́ развачáла по градове, онó изнемогло́, а нема́ грбину (Грш).

немај 2 лј имп. од не йма: **1.** изр. **немај си брйгу не брини**; *шо се шебе не шиче*. – Немај си брйгу, ја́ че си завршим ра́боту и без те́бе (Пет). **2.** **немај шáлу (с не́га)** *не шали се (с њим); чувај (га) се*. – Немај шáлу сас будáлу (Вој).

немерено прил. *много, без мере и броја*. – Давáл сам му бројено и небројено, мeрено и немерено, кóлко је тражил тóлко сам му давáл (Влк).

ненаука прид. индекл. *невеший; ненаучен*. – Кобíлата ненаука, рáсврља кантете (ГД).

неопрајен, -а, -о трп. пр. *неусмерен*. – Стану́ли двоји́ца неопрајени и пита́ше ме по којí пúт да крeну (Цр).

неопрат, -а, -о трп. пр. *неошран*. – Иде си текá неопрата, па засмрдí кадá ми́не поред човeка (Ста).

нешарен, -а, -о *који није излаган врелој шари, нешшарен*. – Остадоше вeдра непáрена (Км, При). Кадá су судо́ве непáрени туршијата се поквáри (НМл).

непијач м *особа која не шиче алкохол, шрезвењак*. – У на́шу ку́ћу сви смо непијачи, па и башта́ ми (Вој).

неплакњен, -а, -о. *нешшран шред ушшребу, нешшлакнуш (суд)*. – Остадоше вeдра неплáкњена (Км, Бер).

не̑право му изр. *не до̑ада му се, није му њо во̑ли*. – Не̑право му је што и он не мо̑же ка̑ко нас да њгра (Држ).

непристра̑шан/неприста̑шан, -шна, -шно трп. пр. рет. *који је јако боле-си̑ан*. – Он је непристра̑шан, болу̑је веч тре̑ћи ме̑сец (ПРж, Вој).

несре̑ден, -а, -о трп. пр. *несре̑ђен; неуредан*. – Обле̑чи се ко дево̑ђа па из-ле̑зни, немо̑ј тека̑ несре̑дена (Изв).

нестр̑пан, -на, -но *нес̑ири̑лив*. – Мло̑го си нестр̑пна, де че̑ке пр̑во да се̑дну госје̑те (Чин).

неура̑ботен, -а, -о трп. пр. *незавршено, неура̑ђено*. – Ја не дозво̑љам да ми је неура̑ботено има̑ње (Вој).

не̑че да га бри̑че изр. *не̑ће ва̑лда да му уга̑јају*. – Че га би̑ју, та не̑че да га бри̑че (Кр. Вој).

не̑че да му ми̑сли изр. *среди̑и̑и како њре̑ба и више не бри̑ну̑и̑и о њо̑ме*. – Че напра̑јм сва̑дбу ка̑ко тре̑бе па не̑ка ко̑шта ко̑лко ко̑шта, не̑чу да му ми̑слим (Вој).

нечове̑чњак м 1. *лош човек, зло̑вор*. – Има злу̑ ду̑шу, ста̑ну голем нечове̑чњак (Кр). 2. *безвредна особа, лош њри̑мер*. – Нечове̑чњак си, с пр̑с те пока̑зују, до са ни̑шта добро̑ неси̑ напра̑јил (Трњ).

ни ле̑ле, ни ку̑ку, ни му̑ку изр. *безгласно, ђу̑и̑ке*. – Ни ле̑ле, ни ку̑ку, ни му̑ку, са̑мо угасе мо̑ја ма̑ђа како свеча̑ (Зав).

ни̑где и ни̑шта изр. *напра̑ви га на ни̑где и ни̑шта њонизи̑и̑и*. – Ка от-вори у̑ста па му сва̑шта на̑каза и на̑праји га на ни̑где и ни̑шта (Држ).

ни̑з(а) предл. *кроз; низ*. – Ђдемо низа̑ село̑ и по̑јемо (Соп). Мо̑ра да ми̑не сва̑та мору̑за ни̑з-ру̑ђе (Кр).

ни̑ком про̑никну̑ше свр. (н.п.). *уђу̑и̑а̑и̑и и обори̑и̑и главу*. – Сви ајду̑ци ни̑ком про̑никну̑ше (Км, Бер).

нискоду̑пан, -на, -но *који је кра̑и̑коног а великог њура*. – Да не ѡдеш при нискоду̑пнога за пу̑кницу (Вој).

ни̑ца несвр. *рас̑и̑и, изби̑ја̑и̑и (бркови, брада)*. – Ни̑ти ни̑ца обеле̑ла бра̑да (МЈ).

ни̑шка несвр. *њиха̑и̑и; (лагано) љу̑ља̑и̑и*. – Вет̑рат ни̑шка ко̑шу̑љете на простор̑, мо̑ж ђи обори̑; ѡди њим ту̑ри штипа̑ље (НМл).

но̑гу прѣд-но̑гу изр. *ѡлако, ѡѡи̑и̑ено*. – Са̑ стану̑ла го̑спођа, но̑гу прѣд-но̑гу ѡде, у нас и не гле̑да (Изв).

но̑ђетѣрине ж мн. пеј. *ноге*. – Но̑ђетѣрине болу̑, умира̑чка; че по̑чнем да ла̑зим ко бе̑бе̑ (ВЈ).

носети̑на ж аугм. и пеј. од *нос*. – Ђма голему̑ носети̑ну, ви̑снула му нади уста̑та (НМл).

носи си житото у рућете изр. *на умору је*. – Какво да ти казујем за бол-никаџото: носи си житото у рућете (ВЛк).

ноч твнница изр. *шамна ноћ*. – Ноч твнница, пугат се не види, а ја мрам на појату (Кс).

нуна ж бот. *врста чемерике*. – Чемерика кад се искласи у август-септембар, горе има зрна. Имамо стену која личи на това зрна па га зовемо Нунов камик (Д-Сн, Пир).

нџче ж мн. арх. *дрвени сандук са високим ногама и са њоклојцем, служи за мешење шестиа и чувањен хлеба, наџе*. – Моја баба неје говорила нџчи него нџче, по старинши (Гра).

Њ

њивче с дем. *њива*. – Малечко њивче, и долџко одома, ама убаво раца жито (Вој).

О

обару године изр. *губиши моћ, стариши*. – Обару ни године: почџмо повише да седимо, помалко да работимо (ВСв).

обџд стану изр. *џрође већ џодне*. – Обџд стану, она не дооди (Гос).

обџлује несвр. *имати све више седих власи, седеши*. – Оно и ни, ваша деца, веч старџемо и обџлујемо (ВЛк).

обџре коричџе изр. *џојесши окрајке хлеба (и остиаџке са џриџе)*. – Старцити обџру коричџете, тов што остане на младџти (Јал).

обџшњак м *особа која не џошиџује друшџвене нормџ; обџшењак*. – Това је напраџл Гаџинџат обџшњак, онџ сви џду устршџљ (Пет).

обџрава се несвр. нег. *(не) осврџаџи се, (не) обаџираџи се*. – Ја се не обџравам млоџо на џџга, нек приџа какво џче (Вој).

обџмне свр. рет. *обухваџиши*. – Дебџло мирџто, не мџж га обџмну троџџа с раширене руће (Кп).

обџца несвр. *кушаџи, џробаџи (храну, џиће)*. – Млоџо смо сирома: мџсо не обџцају ни деџата, камоли ја и мџж (Сук).

обџла ж *грађевинска алаџка за грубо равнање џри малџерисању*. – С обџлу се малтерат равна, а с перџашку се мазни (Ор).

обџлага се несвр. *кладџи се*. – Обџлага се Тџдор пиџаница (Км, Бер).

облази (ђу) изр. *обавиџи сношај са њом*. – Требе да ђу је облазил, врну се млого весел (Брц).

облачък м дем. *мали облак*. – Када да пада град, напред иде бел облачък, а по њега големі црни облаци. (Сук).

облепљује несвр. *замазиваџи (блаџом, џесџом, лејком)*. – Облепљујем га сас калиште, убаво га уштупујем (Сук).

обневидеје свр. *изгубиџи вид*. – Како се стареје, оно се оглувеје и обневидеје (ВЛк).

обнеможеје свр. *ономоћаџи*. – Кој остареје, он обнеможеје, друђи га слушају (СГл).

обојичка м хип. *оба; обојица*. – Тетка си обојичка обича, на свакога сам по цемпер исплела (Сре).

обрадушка ж мед. рет. *оџок исџод браде*. – Када се јави обрадушка, угреје се чиста влна и врже окол гушу (Д-ГО, Пир).

образ му цвџти изр. *лејо изгледаџи, биџи здрав*. – Које је младо, образ му цвџти (Сре).

обрасте травá изр. *џрекриџи гроб џрава*. – Пројде година, обрасте трава; бил човек, више га нема (Км).

обрне на жену изр. *не биџи више мушкарац, добиџи одлике жене*. – Остарел, обрнул на жену, не слуша га алатат (Бла).

обузима несвр. *хваџаџи џосебно расџоложење (сирах, радосџи, љубав)*. – Откако ме уплаши таја ала поче ме обузима стра и ману да могу да спијем (Сук).

обузне свр. *ухваџиџи дрхџавица*. – Обузну ме студенило, поче се тресем и не могу се заустајем (Трњ, Вој).

овивање с гл. им. од овива несвр. *изврдаваџи, одлагаџи*. – Че морам да џдем и ја, нема овивање више (Тм).

оглаша се несвр. *оглашаваџи се, даваџи глас од себе (џиџица, живоџиња, човек)*. – Нешта се оглаша из шумакат усред ноц (Јал).

оглоцка свр. *(добро) оглодаџи*. – Свете кошчинџе од питијете да оглоцкате на дрвник (Пет).

огњиче пуше изр. (н.п.). *џушке које бљују ваџру*. – На џи су пуше огњиче (Зав).

ограда ж (н.п). *круг, ореол, свеџао круг (око месеца, или сунца)*: уп. оградња. – Месец има ограду /И у оградуту трпеза (Рас, ВСв, При).

оградња ж, в. ограда. – И покре месец оградња (Ор, Тм. Соп).

ограничи се свр. *одредиџи свој (нови) џоложај у окружењу*. – Остарел сам и ограничил сам се које смејем и које више не смејем (Гра).

огрбје свр. *погрбийи се, огрбавийи*. – Остарело, огрбело, па се савело доземи (Кп).

од кућу на кућу изр. *редом по кућама*. – Коледа када је, од кућу на кућу идемо (Држ).

од малечко изр. *од раног деињсїва, од малих ногу*. – Ја сам од малечко овчарица, па све до са, до старе године (Бер).

од онија крај изр. *са оне сїране, са оног краја*. – Почнете да жњете од онија крај да ви слнцето не бије у очи (МЈ).

од сүботу на сүботу изр. *од једне до друге субоїше*. – Од сүботу на сүботу идем на пазар и све си купим, за туја недељу да не излазим (Пир).

од това за това изр. *по за оно*. – Од това за това, ни ти мене дужан ни ја тебе (ПРж).

ода реч. (н.п.). *због чега*. – Ода што се потресе /Ведро небо и земља (НМл).

одалечи се свр. *заузеїи повољно одсїојање*. – Одалечим се од овцете боље да и видим (ДД).

одалија изр. из басме **пуста одалија велики иразан иросїор без расїиња и живоїиња**. – Носи га, облаче, тамо долеко, у пусту одалију (Б-Гн, Пир).

одбеди свр. (н.п.). *ослободийи се великог дуга, раздужийи се; извући се из велике невоље*. – Ал не може беду да одбеди (При, Пн).

одблизин прил. *изблиза*. – Ману и одблизин да видим, оћоравé начисто (Грш).

одвезу санћете изр. *одвесїи на гробље, сахраниїи*. – Одвезоше санћете и Гргу, и Перу, и Гојка, а скоро че и мене (Рос).

одвика ж посл. *одвикавање*. – Одвика тешко иде, а навика полка дооди (Јел).

одвисокó прил. *са висине*. – Укачи се у дрвото, одвисокó боље че видиш куде су (Држ).

одврека свр. *одмекеїаїи удаљавајући се (коза)*. – Твојете козе одврекаше нагам (ДД).

одвржди свр. *удаљийи се далеко (чигра)*. – Врндалото одвржда од плóчуту и паде у помијак (Сре).

одврїї се свр. *одврнуїи се*. – Одврте се вїта грївна (Км, При).

одглављује се несвр. *олабљиваїи повлачењем клина, ослобађаїи заглављени иредмеїи*. – Са че ти покажем како се одглављује ка се заглави нешта (ВС).

одгмаца свр. *и́регазїи (дубоко) блаїо, (дубоку) воду*. – Обу чїжме и одгмаца преко баруту (Вој).

одгуди свр. рет. фиг. *оїїлакаїи*. – Оно, ми доле одгудемо када чумо како се десїло (К-Ћу, Зс).

оди на коби́лку изр. *ићи јако њогрбљен*. – Веч трећа година како одим на коби́лку, а нема кој да ме слу́ша (Вој).

одја́а свр. рет. *оићићи јашући, одјахаћи*. – Тројица с коњи одјааше за село (Км).

одледи се свр. *оикравићи се*. – Одледи се калиштето, че обувам чиж-мете (МЈ).

одмак. изр. **на одмак је ириближии се умирању, бићи у дубокој сиа-росии**. – Ја и бабичката смо старци на одмак (Б-ГС, Бла).

однел га ветар неусмерена клетва са различитим значењем: *нека га ветар носи; није важно; како њо да се деси; зар је морало иако да се деси*. – У, однел га ветар, како па бѣш њега да избѣру (Тм).

однесѐ њим опњцити изр. мит. *умреићи; наводно, однеићи ојанке умрелима, које њихова родбина ионекад сиавља у мривачев сандук*. – Отиде при њи и деда Ђела, однесѐ њим опњцити, који су кришома натурале удовицете (Вој. ВЛк).

одногу прил. *с ногу*. – Једнем одногу и одма пуштам овцете (Бла).

одо́ди свр. *находаћи се са уживањем*. – Очемо малко сас сестру ми да одо́димо (Пир).

одоко прил. *оићрилике, одока*. – Ја одоко ценим да има триста и педесѐ ћила (Пир).

одолек(о) прил. *из даљине; са велике даљине; са сиране*. – Изока некој одолек и ја позна да он ока (Км).

одоспрѐд(а) прил. *са иредње сиране*. – Одоспрѐд си се замазал, очисти се (ВЈ).

одре́ме (се) свр. **1.** *одсиаваћи седећи; дремнући*. – Одрема једну вѐч, лѣкнут ми (Вој). **2.** изр. **дојде му Циганче на-очи оборићи дремеж**. – Дојде ми Циганче на-очи и мора да одремем (Пир).

одрече́ свр. *одбићи; не исјунићи желеу; не исјунићи обећање*. – Млого га моли да ми учини и он ми обећа, али после одрече (Кп, Пир).

одржа несвр. рет. *одржаваћи; чуваћи сичечено*. – Кој рѐч не одржа, за мене неје човек (Пир).

одро́ни се свр. *одвојићи се од целине (зрнце чврсије масе, каи)*. – Одрони се суза од образа (Јал, Пир).

одри́авѐје свр. *иосиаћи дроњав*. – Одрпавѐла сам: дрѐјете ми дотрајаше, а немам паре за но́ве (Рас).

оживѐје стра́ изр. *увићи се сирах у косићи*. – Оживѐл ми је стра́ сас тија трактор; човеку стра́ове оживѐју од текво (Кп).

о́жми се свр. *усиаваћи се*. – Ожмал се и заборавил да се дигне рано за на во́з (Вој).

озгóreка прил. хип. од озгóre *одозго, са горње сїрране*. – Озгóreка да га покрїјеш да се не сўши (ВРж).

озејтїни (се) свр. *добро се наквасїтїи зејїином*. – Крoмпират промешај да се дoбро озејтїни, да се намасни от-свe стране (Пир).

озлáчи се свр. *зайїроваїтїи се зеленом бїљком*. – Дeси се да се човeк озлáчи од тeја трáвђе, па мýку вїди док се олeчи (Бе. Пк).

ознојї се под нoс изр. *озейсїтїи, йочейтїи слинїтїи*. – Жeга му, ознојїл се под нoс (Пет).

ој сoте, сoте изр. којим се подражавају речи молитава које изговарају попови о Божићним празницима: *йомoгни бoже*. – Ој сoте, сoте /Дáјте ми орeси (Пир).

ојўжи се свр. *оїшoйшїтїи*. – Ојўжи се, почeше да пáдају леденїце оди стрeјете (Јал).

oка. oкајечи прил. сад. од oка *вичући*. – Глáс изгубї oкајечи (Вој).

окање. изр. узїде oкање *настїаїтїи велика галама (и свађа)*. – Одједнўш узїде oкање, Бoра налетeл на Срeтка да га тeпа (Вој).

окаїе свр. *йредуго чекаїтїи, закаснїтїи у йовраїку*. – Oтїде тáм, па oка-па (Вој).

окламáн м *лењ и неодговоран млад мушкарац*. – На рáботу, сїне, нeчу окламáње да рáним у моју кўћу (Вој).

окламцїсўје несвр. *оклеваїтїи; ленчарїтїи; чекаїтїи йогодну йрилику за краћу*. – Окламцїсўје тїја, лежї и чeка каквo че му пáдне (Чин).

оклембўси се свр. *сневеселитїи се, йа йресїаїтїи бїло шїа чинїтїи*. – Оклембусї се, па цeл дњн сам си текá преседeл (НМл).

оклїцан, -а, -о трп. пр. од оклїца фиг. *безвредан (као клас жїтїа йосле врїшїд-бе); убијен невољама, уїуцан (особа)*. – Оклїцано, манўло да знáје далї је глáдно или жeдно, и далї му је зимá или жeга (Вој).

окрeнти се свр. рет. *олењїтїи се*. – Окрeнтїла се женá пред врáта, нeче ни травўту да искубe (Гос).

окрњи се свр. фиг. *расїарїтїи се*. – Дојдe врeме да се окрњимо, женá ми нестáде, сá сам сáм (Нш).

окука свр. *ожалитїи нарицањем*. – Кука́ла сам му и окука́ла сам га док му не оставїмо гoдину (Сук).

окуми се свр. *закумитїи се*. – С њї смо се окуми́ли и поштујемо се (Рс).

олаби карїку áрне изр. *јакo йоусїшїтїи са здрављем*. – Баштá ми oлаби карїку áрне, ману да мoже да ми помага (ВЛк).

олаби се свр. *оїусїшїтїи се*. – Баштá ми се веч áрне oлаби и више га нeје брїга за нїшта (Бе).

олавушка ж *оговарање, клеветáње*. – Нeје текá билo, тoв је олавушка големá (Соп).

олежи се свр. *йочейи боловайи (у кревету)*. – Олежи ли се старц од једну болку, одма дојду и друђе болће, и готв је (ВСв).

олени се свр. *йостийи лењ*. – Несъм се оленула да чекам да ме друђи слушају (Соп).

олоши свр. *оболейи*. – Олоши жена́та, неје добро; са ја готвим и перем (Бла).

олошка ж зоол. рет. *ухолажа*. – Отварајте очи, деца, у малинете има олошће (При).

олъкшица ж *олакшица*. – Доведомо снау, са че имам олъкшицу у све работе (Грш).

ољим-тољим нонсенс, са приближним значењем: *ама зар*. – Ољим-тољим, Тодоро /Тољим ти се досади (Пн).

омаљује несвр. *умањивайи, смањивайи*. – Ја че сам цел днн у планину-ту, немој ми лебат омаљујеш (Јал).

оман м бот. (н.п.). *биљка која ипрује или омамљује својим мирисом, оман*. – Пошлэ девојће у оман /А момчетија у виле (Гос). – Овцете када пасу тамо куде има оман, йду како замајане (Ру. Рос).

омекне свр. **1.** *омекшайи*. – Падла ћиша, омакнела земља (Јал). Турам лебат на пару да омакне (Пир). **2.** изр. **омекне време** *йостийи мање хладно, зайолийи*. – Омакну времето, пролет дооди веч (Км).

омекнејал рет. /**омекнел** -а, о перф. од омакнеје **1.** *йостийи мекши*. – Напари тврдјат леб и он омакнејал (Чин). **2.** фиг. *йостийи йојусиљив; не љуийи се више*. – Са је башта ти малко омакнејал, йди му кажи какву си штету напрајил (Чин).

ометилавеје свр. *заразийи се мейиљом, омейиљавийи*. – Не карај овцете по बारे да не ометилавеју (ДД).

омрази свр. *йочейи мрзейи*. – Ти си мене с брајћа омразила (Рас, ВСв, При).

онеможеје свр. *онемоһайи*. – У старе године човек онеможеје (Сре).

онизи свр. *најравийи нижим него шито иреба*. – Онизил си клупу, прајил си ћу ко за деца малечка (Об, Вој).

оно ли изр. *зар; зар не*. – Оно ли се туже за имовину (Држ).

опако с *наличје*. – Има опако и има лице, а ти га тури од опако (Вој).

опакости свр. *учинийи зло, шийейу*. – Само гледа да ме opakости, штету да ми направи, текву душу има (Чин).

опалник м *бесийидна особа; курвар*. – Нечу текв опалник да ми улази у кућу (Држ).

опалница ж *курва*. – Мајћа вој је била опалница голема, муж ћу сас сећиру утепал (Држ).

опанчѐ с дем. од опанак: *оїанак*. – Што убаво носе, нано, свинсћи опанчѐта (Пир).

оїасник м, фиг. *довийљива особа која не бира средсїва да би йосїигла циљ*. – Тија опасник нѐма очи, што рѐши мора да постигне (Пир).

оїашика ж фиг. *йолукружно йовијено дрво йричвршћено за руду којим се уїравља йлугом*. – С воїиште је повѐзана опашка, повијено дрво, с којѐ се управља с плуг (ВЛк).

оплакује се несвр. *жалии се*. – Снаата се оплакује од свекрвѐтинуту (Гос).

оїлаїина ж *велика и дуга йадина; дугачак низ йадина*. – Оплатина је голема падїна или млого падїне којѐ се настављају (Сук, Вој).

оплѐн (на санће) м *горњи део йредњег односно задњег дела зайрежних саоница, уїоредан са осовином, јасїук*. – Санће за прѐвоз сѐно, сламу или камење ймају прѐдњи оплѐн, који је пократак и потесан и задњи оплѐн, који је подлг и поширок (Гос).

оплѐтина ж *йлеїени зид (на йокреїној йасїирској колиби)*. – Колибата је на санће да се мѐж помѐра и йма около оплѐтину; у њу спи овчар када лежи сас ѓвце на њиву (Ор).

опѓзна свр. *уїознаии*. – Једно девојче ѓче да те опѓзнаје (Вр).

опоснѐје му тїквата изр. *излаїии*. – Опоснѐла вој тїквата па се за ништа само кара с комшићете (Држ, Трњ).

оїравија ж ред. – У њину кућу йма оправија, сваћи си знаје каквѓ трѐбе да работи (Сре).

оїрѓсти /јоїрѓсти свр. (н.п.). *благословиїи невесїу и даїи јој йоклон*. – Дѓр ми свѐкар нѐшта не опрѓсти (Кс, Рас). Ако нѐче млада да ми пѐва, нѐчу у опрѓстим (Гос). Не слаз, Јано, јод дѓброга коња /Док ти свѐкар нѐшта не јопрѓсти (Рас).

опсѐти се свр. рет. *сеїиїи се*. – Да се прѓво опсѐтим па че ти кажем (Мр).

оїскрѓча несвр. *заскакаїи мужјак женку*. – Опскрѓча љу овњат (Кс).

опшѐта свр. (н.п.). *йрошеїаїи се око нечега, йроћи около*. – Три-пута је она опшѐтала (Км, При).

ѓїиїе прил. *уоїиїе*. – Опште нѐје тека билѓ; не знам зашто мѓраш да лѓжеш (ВЈ).

опњћа свр. *оклевеїаїи; оїањкаїи*. – Каквѓ сам ти злѓ учинїла да ме при љћу тека опњћаш (Сук).

опњћује несвр. *оговараїи*. – Она ме опњћује на све стране (Пет).

ѓрав, -а, -о, рет. *ѓруиен (о граћевини)*. – Ивѓнкова кавена, ѓрава, пропада (Пир).

ѓрало с (н.п.). *рало; йлуг*. – Сѐдал ѓрач на ѓрало (Рс).

орва се /оѡрва се свр. *обрушиѡи се (грађевина)*. – Табаната на Калѡ, ораво, орвало се, пропадло (Пир).

орѡшњак м *ѡиѡи са орасима*. – Орѡшњак правимо за посну славу (Бз, Цер).

оричина ж *жабокречина*. – Водата ванула оричину, жабрњак (Зс).

орлѡтина ж зоол. пеј. аугм. од орѡл: *орао*. – Тов нѡје орлѡтина /Тов је моја мужѡтина (Д-КВ, ЦД).

ормач м *нешѡо јако кисело*. – У Суково кажемо ѡисело ко ормач, у Војнеговци ѡисело ко рмач, а чула сам нѡгде ѡисело ко армач (Сук, Вој).

орове се жива изр. *нейрекидно ѡлакаѡи*. – Она је мужатога оровала жива, једва ѡу намољимо да се оћути (Пет).

орово лиѡше изр. (н.п.). *орахово лиѡше*. – Широкo је лиѡше орово, орово (Пн).

оровује несвр. *оѡлакиваѡи*. – Немој свакога да оровујеш, мрѡло се и пак че се мре, а ти си чувај здравје (Ш, Пир).

осамари свр. *сѡавиѡи самар (магарцу, коњу)*. – Ти осамари магарето и на самарат закачи све што че ми трѡбе (ГД).

осветан, -тна, -тно, *осветѡљубив*. – Они су осветни човѡци, пази се да ти нѡшта не замѡре па да ти се свѡте (Пет).

освѡшта свр. *освећиваѡи (ѡоѡ)*. – Попат че освѡшта крсат (Гњ).

осѡм прил. **1.** *онда, у ѡѡом случају*. – Ако нѡма кој, осѡм ја да појдем (Км).

2. *мимо свеѡа, ѡособно*. – Оѡ је све осѡм, с никога се не дружи (Зс).

осетан, -тна, -тно *ѡажљив, учѡив, леѡо васѡѡѡан*. – Била сам осетна, никога несѡм наљутѡла, увредила. (Брл).

осиромашти свр. *осиромашѡиѡи*. – Де, нѡче те осиромаштим ако ми дадѡш једну тѡкву пѡченку за Бѡдњи дѡн (Сук, Вој).

оскрѡбује несвр. *снабдеваѡи*. – Децаѡта ме оскрѡбују, доносе из град што трѡбе да не бѡдем гладна (При).

осморка ж *врѡѡа игре у колу*. – Осморку, четворку, жићино коло и друга стара кола је свирѡл мој браѡ (Км).

осовица (змѡја) ж зоол. *врѡѡа оѡшровне змије*. – Па излѡзе змѡја осовица (ЦД).

осомнајес бр. *осамнаесѡи*. – Она је осомнајес године постара од мене (Мр).

осрегњи, -а, -о *осредњи; ѡросечан*. – Била сам осрегња у школу, али сам била најбоља у појање, у оро и у рѡчни радови (СГл).

остаѡи по страну изр. *задржаѡи, резервисаѡи*. – Башта оставѡл по страну да ни се најде када је голѡм зор (Пир).

оста́вштина ж *закојано благо*. – У нашу плáнину íма оста́вштине, оставља́ли ајду́ци зláто (Зс).

остѐл-не стѐл изр. *хѝейи или не*. – Остѐл-не стѐл, смр́т те чѐка (Пл).

остри́лце с **1.** дем. од остри́ло *мали брус*. – Па́дло ми остри́лцето нѐгде у траву́ту (Вој). **2.** *ошѝрач за (графѝине) оловке*. – У торби́цуту сам си носи́ла калѐмицу и у њу гу́мица, остри́лце и пла́вез (Сук).

о́стро прил. фиг. *сѝрого; грубо*. – О́стро су ме држа́ли: с ока́ње, брука́ње, прете́ње (Пир).

осу́ствује несвр. *одсусѝвовати́и; не ѝојављивати́и се извесно време*. – Осу́стувал је нѐдељу д́на о́дома, иде́ у Па́нчево при сестру́ на́-госје (Км).

отврде́је свр. *сѝврднути́и се*. – Спе́кал се ле́бат па отврде́л, че мо́ра да га дрóбим (Ор).

оте́њује (се) несвр. *ослобађати́и се ѝросѝор; оѝварати́и се ѝролаз*. – Оте́њује се пољчка, че мо́ж да мѝнемо с кола́та (Вој).

оти́де му о́д-главу изр. *заборави́и; не моћи́и се сеѝиши́и*. – Оти́де ми о́д-главу, не мо́гу са́ бѝш да се се́тим кому́ га да́до (Пет).

оти́де у го́дине изр. *осѝари́и*. – Бе́ше ја́к, си́лан, у́бав, и бе́ше ве́сел, ама отишѝл у го́дине, више нѐје ти́ја човѐк (Об).

отимлѝк м *оѝимачина, ѝљачка*. – Отимлѝк добро́ не доно́си (Кс).

отка́ра на пла́дне изр. *ѝочейи ѝодневни одмор сѝоке на изабраном ме-сѝу*. – Отка́рамо овце́те на пла́дне, па се сабе́ремо и ѝграмо се (ТД).

оти́ска несвр. *оѝвори́и; уклони́и заѝушач*. – Затѝскамо с тра́ву коло-потáри и звóнци када́ да ука́рамо о́вце у штѐту, а отѝскамо и када́ и искарамо (ДД).

оти́скује несвр. *оѝварати́и заѝушач*. – Немóј да отѝскујеш стóвнугу, че се расѝпе вода́та (Држ).

отка́чи па́нци изр. шалѝ. *умреѝи*. – О́ткачила па́нци и моја́ стри́на, али прејде́ осамдесе́ го́дине (Гњ).

откљѝује несвр. *одбијати́и од чврстѝе маѝерије јаким ударцима*. – Мла́-тим, уда́рам, откљѝујем од стену́ту, проши́рујем ма́лко пу́тат (Јал).

откљѝучује несвр. *оѝкљѝучавати́и*. – Ба́бичката откљѝучује и закљѝучује, да љу́ саче́камо да се в́рне из гради́ну (Трњ).

отко́ прил. *оѝкада*: уп. отко́. – Текѝв је отко́ се роди́л и текѝв че си оста́не (Вој).

оѝкря́ј прил. *од ѝочейка*. – По́чни пѝсмугу откря́ј (Пок).

откро́вује (се) несвр. *одвајати́и (се) од целине, од ѝодлоге*. – Почѐло се откרו́вује, испуца́ло (Вој).

отку́пен, -а, -о трп. пр. од отку́пи: *оѝкуѝѝен*. – Та́ја је земља́ отку́пена (БЧ. При, Пн).

откѣд прил. в. откó. – Откѣд га мóлим да дóјде, а óн чѣка јóш да га мóлим (Зав).

оѿóди несвр. **1.** фиг. *умирајѿи; несѿајајѿи*. – Отóде старцѿити једѿн по једѿн (ВСв). **2.** *оѿоди му ѿамеѿи* изр. *губијѿи ѿамеѿи, лајѿиѿи*. – Остарѣло, гóуби се веч, отóди му пáмет (БЧ).

отóдовка (змијá) ж зоол. (н.п.) *врсиá оѿровне змије*. – Па излѣзе змијá отóдовка /Па ѿврте Мáрку óбе óчи (Км, При).

отóпи свр. *ѿјесѿи ѿрѿсмакањем*. – Децáта нек отóпе прѿженото (Пет).

отóпи се свр. *исѿоѿиѿи се*. – Óтопи се снѣгат (Кп).

отóпује несвр. *ѿрѿсмакајѿи*. – Децáта отóпе прѿженото, а јá после отóпујем тигањат, за мѣне не остáне (Пет).

отпѣре (му) свр. фиг. *ѿремлајѿиѿи*. – Окол нáс ѿде, безобрáзи ни, а мѿ му отпѣremo што ни пцувáл (Гос).

отпóнапред прил. *ранијих дана; ранијих година*. – Отпóнапред тека бѣше: нѣма-нѣма, па завáти ѿиша (Чин).

отпрáмчи се свр. *ѿочѿи шѿрчајѿи, одвојѿи се од целине*. – Отпрамчѿло се на кроснóто прѣца (Рас, Вој).

отпрѣ прил. *одмах, на самом ѿочѿѿу*. – Јá му отпрѣ реко да нѣма да мóгу да пóјдем (Об).

отприлиѿе прил. *ѿриближно, оѿѿриликѣ*. – Отприлиѿе Јовáн бѣше (Км).

отприча свр. *исѿричајѿи своје; ѿонудиѿи све своје услове ѿри ѿресудном договарању (свадба, куѿоѿродаја)*. – Све отпричáли и уговорѿили свáдбу (Пок).

отпóсти се свр. *ѿоѿусѿиѿи у зглобовима; расѿасѿи се на делове*. – Остарѣла сам, отпустила сам се, руѿе и нóѿе манѿше да ме слѿшају (Зав).

отрѣјује се несвр. фиг. *одрицајѿи се*. – Отрѣјује се од нѣга, нѣче да му је рóднина (Сук, Чин).

отрóшљак м *оѿѿкинуѿи део чврсиог ѿредмеѿа (шесѿије, врча, зделе)*. – Тѿја отрóшљак је од голѣмуту стóвну (Вој).

отсá натáм изр. *одсада ѿа надаље*. – Отсá натáм ни чу ти доóдим ни-мóј ми доóдиш (Вој).

отсѣцује несвр. *одвлачѿи (украдено)*. – Отсѣцује дрво по дрво до нѣгóву појáту (Нш).

отсѣцује несвр. *губијѿи време седеѿи; оѿседајѿи*. – По цѣл дѿн отсѣцује од једнó до другó јѣдење и ништа не работѿи (Соп).

отслави свр. фиг. *обилно се најесѿи и најѿиѿи (са друшѿивом)*. – Остаде јóш млóго, па и другóту вѣчер отслави́мо с тóва мѣсо (ТД).

отскóро прил. *одскора*. – Нѣје доодѿл отскóро, нáдамо му се свáѿи дѿн (Бер).

отскучи свр. *оџићи цвилећи (џас)*. – Како га удари, кучето ману да трчи по нас и отскуча натам (Пир).

отува (џиди) извр. *одаџле*. – Отува, грóзни Ћорђијо (ВСв, Рас, При).

отужује несвр. *оџџуживаџи; клеветџаџи*. – Отужује ме да сам му прекосил, ако знаје да косим до меџу, коју помера у моје (Сук).

отчушкује несвр. *гураџи даље од себе*. – Ја вој га давам да је за њу, а она га отчушкује (Сук, Вој).

отчџчка се свр. **1.** *одвоџиџи се од џодлоге*. – Залепило се, не мој се отчџчка (Гњ, Пир). **2.** *фиг. једва умреџи*. – Мучи се, преврта се, жауча и једва се отчџчка, спа,си се од голему мџку (Гра).

отџњује несвр. *џањџиџи*. – Када прџвиш џбаву тојагу да па,зиш да џу млого не отџњујеш, да се не пребџје (ВЛк).

оџеси бркове извр. *забринуџи се; онерасџоложиџи се*. – Оџеси бркове старцат, неје му више до смеј (Пк).

оџо-хó узв. задовољства: *баш добро, баш ми џреба*. – Оџо-хó, печено јџгне на астал (Сре, Сук).

оџврсне свр. *очврснуџи*. – Младо, још га не пре, сај, нек оџврсне (Вој).

оџлине свр. *оџклониџи оно џио баца сенку*. – Оџли ми, не видим, трџбим васуљ (Соп).

оџанчи се свр. *сџаџи извиџоџерено*. – Што си се тека очанчил, ва,жан ли се прџвиш (Вој).

оџчи. 1. извр. *оџчи у оџчи насуџроџи, џреко џуџа*. – Наше су куће оџчи у оџчи (ВЛк). **2.** извр. *у чџтри оџчи насамо, без џрисусџива џреџе особе*. – Да,л сам му големе паре у чџтри оџчи, и врну,л ми је на време (ВС).

оџисте се старци извр. *џомреџи најсџарије особе*. – Овџја јесен очистиџи се сви старци у наш сокџк (Кр).

оџуљен, -а, -о трп. пр. *коме је оџсечено или окрњено оно џио џиџрчи (уво, нос; врх, држач)*. – Стовнето очуљено, деџата га очуљила у игру (Сук, Вој).

оџуљи свр. *фиг. џребџи врх; џреломџи оно џио џиџрчи*. – Некој очуљил кронџират (Пет).

оџиница ж (н.п). *хоџина жена*. – Таком бога, бџло оџинице (Рас).

ош-једно извр. *само још ово (да кажем)*. – Ајде ош-једно да ка-жем, па че с-џдемо (Цр).

ошбеш м *гуџсва*. – Сваџба, народ млого, ошбеш, иде галама, па пројде и това (Гос).

ошвице ж, мн. *конџима украшен руб на џканини*. – Ошвице кажемо сваџи рџб који је ушџван (Пир).

ошени се свр. *йренуџи се, освесџиџи се, добро схваџиџи сиџуацију; џосџаџи вредан*. – Ожени се, па се ошени и задомаџини, не буца више по селата (Изв).

ошкобавџе свр. *добџиџи изглед болесника*. – Видим си сам: ошкобавџел сам, у огледалото сам као сџнџа (Пок).

ошкџд прил. *још оџкад*. – Ошкџд плетџм овамо и чџкам само да могу да те дованем (ТД).

ошџе прил. (н.п.). *још*. – Оште по белџнџите (Брл).

оџрмба се свр. *доџрајаџи (услед дуге или лоше уџоџребе)*. – Све се оџрмбаше котловете, не пазите џи (Трњ. Вој).

П

пада време изр. **1.** *наилазиџи џериод џадавина (и хладноџе)*. – Арне се зајесени, пада веч време, а ми још несмо дрва набрали (Кп). **2.** *џогоршаваџи се време*. – Пада време, још не дава да улазимо у џиву да оремо. (ДД).

пади-коса ж бот. *љуџиџ Ranunculus repens*. – Брали смо пади-косу за откуп, тражише у а не откупише у (Пн).

падне крчма изр. обич. *џружџи се џрилика некоме да џлаџи џиџе*. – Теб се паде крчмата, са че ти даваш по пџво (Пир).

падне му на-руџе изр. *џосџаџи велики џперџи (о болеснику)*. – Падне ли ти стар човек на-руџе, това је мука голема (Јал).

падне на лџгало изр. *џресџаџи се креџаџи*. – Падосе башта и мајџа на лџгало; ја сам све окре џи (Гос).

пазен, -а, -о трп. пр. од пазџи: *негован*. – Њона су деца пазена, васпџтувана (Пир).

пајташе се свр. *сџариваџи заџрегу*. – Ја џмам краву, он џма краву, пајташимо се да мож да џдемо до воденицу или у дрва (Кр).

џалаџсњак м велики (*издужени*) комад хране (*хлеба, џиџе, сира, меса*). – Стрина Брана даде по толџи палапасњак лџб на свакога од нас (Пет). Не прави големџ палапасњаци него помалечџи, да џма за свако дете (Пир).

палџвина ж *џаљевина, џожар*. – Тија Горџсњак празнујемо од палџвину (Гос).

палџјечи прил. сад. од пали, фиг. (н.п): *изазиваџи џожуду Турака џролазника*. – Врани коџи шетајџчи /Гурсџе рџле палџјечи (Км, Бер).

палџтушка ж *џолоџа*: уп. полџтушка. – Имаше палџтушџе, белџ рукавице, овиџирску капу (Вој).

пáли колибүту изр. фиг. *йрекинуиши сарадњу*. – Ако од това не б'уде ништа че пáлимо колибүту (ВРж. При).

пáли се несвр. *йаишииши од чесиших йожара*. – Кóла се па(к) палил, палила му се кућа (Пир).

палталóне ж, мн. *йанийалоне*. – Он је самó м'уж у палталóне, за др'уго га не б'ива (При, Пир).

пáмет. 1. изр. *дојде у пáмет (до)сеишииши се*. – И дојде ми у пáмет да се види В'ука Мáринши йма ли га на спи́сак (Пок). **2.** изр. *л'же га пáмет уйуишиаиши се у нейромиш'ене йослове*. – Немóј те пáмет л'же да се зад'ужујеш без пóтребу, мóж да остáнемо без кућу (ВСв, Рас). **3.** изр. *нејé бил у пáмет не сеишииши се баш када је йой'ребно*. – Д'њн'с нес'м бил у пáмет да га п'итам (Чин).

йамй'й'в, -а, -о *који се лако йамйиши*. – Њóнете приче су све памт'й'ве, а и она́ ђи у'баво прича (Кс).

панайр бурђија изр. (н.п.). *(лоша) бургија куй'љена на вашару*. – Вáшар чив'ија /Панайр бурђија (Дој).

панич'етина ж пеј. и аугм. од паница *здела, чанак; већа йосуда за јело (од йечене земље)*. – Да вр'лиш т'уја панич'етину, нејé више за на трп'езу (Сук).

панталоња́ци м мн. пеј. *йр'љаве и дроња́ве йанийалоне*. – Навл'екло н'е-какви панталоња́ци, развис'еле се штрóкаве крп'ће (Држ).

пáпа ж деч. *хлеб*. – Тáта купи́л пáпу (Пир. Грш).

папири́ње с рет. *документи́а, йаири уоишиише*. – Óтиде у Лука́њу да вáди папири́ње (Пк).

парá. 1. изр. *не вр'еди ни две пáре безвредна особа; ниши́арија*. – Самó јед'н јези́к у тебе, а не вр'едиш ни две пáре (Јал). **2.** изр. *ни п'ет пáре си не дáва не ишиче га се йо ш'ио му йричамо, не вр'еди га савейшоваиши*. – Т'и га у'чиш, васпита́ваш, чов'ек да б'уде, а оно́ си ни п'ет пáре не дáва (ВС).

пáри в'иле с н'екога изр. *лейо се слагайиши, сарађивайиши*. – Н'ечу више да пáрим в'иле с н'ега, испáде н'ечовек према м'ене (Зс).

парй́чка. изр. *йма си парй́чкуту имайиши досйа новца*. – Йма си парй́чкуту, мóже си к'упи каквó си óче (БЧ).

парлóжи се несвр. *йосйајаиши зайуишииена ораница, йарлог*. – Њй'ве се поч'еше парлóже, а ливáде урастују у гóру (Брц).

парч'е с 1. комад. – Ис'ечи месóто на парчетй́ја (Пир). **2. мала йарцела**. – Тová ми је парч'е прекóручно и за ора́ње и за рáботу (Вој).

парч'енце с *комадић*. – Де ми отс'ечи парч'енце да прóбам слани́нуту (Пир).

пáтравица ж 1. хрома женска особа. – Тáја па пáтравица каквó óче оди тебе (Сук). **2.** фиг. *нога, рука*. – Пáтравиците ме бол'у, мйр н'емам (Јал).

пау узв. *подражавање звукова њуца и меџка*. – Пау, нади главу ми пролете метак, а ја се само снизи доле (ВЛк).

пачурка ж хип. деч. *џенис*. – Че ти отђинем пачуркуту ако те пак чујем да пцујеш (Вој).

пѣвне свр. *зајевати*. – Сѣдне баба на терасу, мило вој, нова кућа, па си пѣвне у радос (Пир).

педесѣто бр. (*ових*) *џедесѣи*; (*оних*) *џедесѣи*. – Педесѣто динара че ми дадѣш за влашту (Гра).

пѣје несвр. *џевати*. – Пејала сам љбаво када сам била млада (ВСв, Ста).

пѣк м *врло љуџа ракија*. – Ређијата јака, пѣк, не тура се у уста (Сре, Пир).

пекљури несвр. *животиарији уз велику муку; џеџати*. – Пекљуримо на свађи начин још малко да поживимо (Пир).

пемперуга ж. *обичај додоле; учесница додола*. – Отворете нове порте / Да налазе пемперуге (Брл. Јел. Рос).

пепељана (круша) ж *крушка сивкастих џлодова, боје џеџела*. – Наша је меца: црвени бробинци, круша вочкана, круша пепељана, круша присаде-на (Рос).

џеџељив, -а, -о *џеџељасте боје*. – Као куче пепељиво / Као маће гурељиво (Цр).

џеџељуша ж рет. *смеђа женска особа*. – Једна ми је гаравуша / Друга ми је пепељуша (ЦД. Дој).

ператњи котљ изр. *коџао који се најчешће користи за загревање воде за џрање веша*. – У џжу ператњи котљ пљн сас варени класове висѣ на верџугу (Гос).

џердашка. изр. *удара му пердашку наносији грађевинском алаџком жиџку масу џри мазању (блаџо, малиџер, џеменџи)*. – Мажем зџдат, ударам му пердашку (ВРж).

пѣсме од стариџе изр. *џесме сџарих времена*. – Да ми појѣш пѣсме од стариџе (Км).

петѣ бр. (*ових*) *џеџи*, (*оних*) *џеџи*. – А петѣ ћџла ређију че ти поклоним, това ти је од мѣн (Кр).

пѣтка ж арх. (н.п.). *џеџак*. – Сваку пѣтку и сваку недељу (Рас, ВСв, При).

петлѣтина ж аугм. пеј. од петљ: *џеџао*. – Ёша, џша, петлѣтино (Кс, Бла). Това неје петлѣтина / Него моја мужѣтина (Д-КВ, ЦД).

петрѣве жѣђе изр. *џеџировданске врелиџе*. – Петрѣве жѣђе, вила на-рамо (Чин).

печалбарсџи, -ка, -ко *џечалбарски*. – Печалбарсџи живѣт је млого тежак (Кс).

пешачћи прил. *иде на грујни рад без зајреге*. – Ја, жена удовица, немам ни кола ни волове па идем пешачћи на гарџу (Кп).

пешћиш м, обич. *ѡпрослава ѡ завршеној кровној констїрукцији куће*. – Окање на пешћиш: мајстори окају, огласе да је кров готов, и ни се сабирамо на час и носимо поклони, кој кво може (Брл).

пїла ж прип. *пїстїера*. – Кам пїла там, кам пїла овам (Брл).

пилетина ж пеј од пїле: *пїица*. – Спушти се некаква пилетина, кока беше орѣл, и однесе ми сугарѣ јагне (Јал).

пїли-пїлу узв. при вабљењу живине: *дођи, пїриђи*. (Рос).

пїлишка с мн. хип. в. пїлишта. – Година се ва̀ли с коко̀ше, пїлишка (Пс).

пїлишїа с зб. од пїле. *пїлићи; (мале) пїице*. – Ујутро рано упоју се пїлишта (Бла).

пїлу-пїлу узв. вабљења пилића. *дођи, дођи*. (Јел).

пипѣр попушка капеше изр. (н.п.): *кайала је махуна (пїре)зреле пїапїке*. – Пипѣр попушка капеше / (Пѣра Наду) апеше (Орљ).

пипѣругу носимо изр. *изводимо обичај додолице*. – Пипѣругу носимо да падне ћиша (Бз).

пїйїка ж *оїиасак пїрсиа; мрља уоїишїе*. – Шарено на пїпће (Сук). На стенуту остало пїпка од рукуту (Вој).

пїп ж *зубача Synodon dactylon*. – Идем да очїстим пирту, да се не шїри по њївуту (Бе).

пирљїв, -а, -о *који је јако закоровљен зубачом*. – Да̀ву му њїву пирљїву (Бла).

пїсана цовара изр. *леїо изрезбарен дувачки музички инстїрументї, цовара*. – Ој овчаре, пїсане цоваре (Пк).

пїсар ж (н.п.). *сликар*. – Дал те је пїсар пїсао (Гос).

пїскало с *дечија свирала од младог врбовог пїруїа*. – Ба̀та ми направи пїскало оди врбу и с њега свїрим по цел дњн (Вој).

пичољ м шалѣ. вулг. *вулва (младе женске особе)*. – Оно̀ му је пичољат још го̀л (Бс).

пїшмањује се несвр. *одусїајаїи од договора или ѡгодобе; пїорицаїи ѡгодобу; пїредомишљаїи се*. – Сїне, немо̀ј се пїшмањујеш; како̀ си се погодїл їма да буде тека̀, па губїл или добива̀л (Сук).

плавка ж *име краве са свейлоцрвеном длаком*. – Има̀ли смо вола Плавчу и краву Плавку, од једну̀ су ма̀јћу и їсти су по длаку ка̀ко она̀ (Вој).

плавча м *во који има свейлоцрвену длаку*. – Плавчу сам купѝл од Жїку Кра̀синога из Др̀жину (ПРж).

планином прил. басма при одбијању облака *пїреко пїланине*. – Планином, Ђѣрмане, планином (Ос).

планињаџи м мн. од плáнина, пеј. *ѿланине*. – Отиде по планињаџити па га нѣма дóм (Рс).

плáтка несвр. *слаѿи некога да ради нешѿо без ѿошребе и ѿшме га ѿо-нижавашѿи, моѿашѿи*. – Плáткају га, прáчају га натáм-навáм и смејú му се (Пир). Немóј она да те плáтка, да те прáча у решѣто нá-воду (Пир).

платнѣнка (кошу́ља) ж *кошуља од ѿамучног ѿлаѿина*. – Имáл сам двѣ платнѣнѣ кошуље за лѣто, једна ми је билá за нóво. (Пет).

плесњавѣје несвр. *расѿадашѿи се наѿаднуѿи ѿлеснима*. – Тѿквете да не плесњавѣју: сѣчи ѿи и дáвај на говѣда и свѿње (ВЈ).

плѣћо/плѣће с анат. (н.п.). *раме; ѿлећка*. – Пројдо трѣћо, разбѿ плѣћо (Гос).

плѿтачко прил. *досѿа ѿлишѿко*. – Че гáзимо рекуту кудѣ је плѿтачко (ПРж).

плочѣвина ж **1.** *ѿлочасѿа сѿѣна; велики и ѿлочасѿи камен*. – У плочѣвину кад пасú овце змијá мóже да и изедѣ (ДД). **2.** *дебљи лим у виду ѿлоче од кога се израђују ѿошковице за говѣда*. – Од туја плочѣвину прáвим поткóвице за говѣда, да не ѿду бóса по камењакат (ТД).

плóчка ж дем. од плóча *омања ѿлоча од камена или мѿшала*. – Дáј ми плóчку да затвóрим туја рúпу, и да ѿу замáжем (Јал).

плѣосни несвр. *исѿањивашѿи ѿри изради (глину руком; мѿшал чекићем)*. – Немóј га тóлко плѣосниш, мáјсторе, нѣка бóде длбóчкó (Чин).

плѣуска се свр. *умивашѿи се; куйашѿи се*. – Кадá се мѿјем, плѣускам се с вóду до пóјас (При).

ѿó прил. *више; радије*. – Њѣга че пó послуша него мѣне (Вој). Тáта пó(више) пáре чува него јá (Зс).

поáпси свр. *ѿохаѿсишѿи*. – Свѿти ѿи бѣјоше поáпсили туја нóч (Пир).

побѿје крстѿи изр. *ѿосѿавишѿи камени крстѿи*. – Побѿили крстѿи нади селó (Пок).

побѿје се на тојáгу изр. *наслони се на ѿољагу (ѿасѿир)*. – Побѿјем се на тојáгу и овцѣте пасú окол мѣне (ДД).

поблесавѣје свр. *(ѿѿрајно) изгубишѿи самоконѿролу, ѿблесавишѿи*. – Поблесавѣше, сáмо се кáрају и бѿју, свѣт се саѿри сас ѿи (Сук).

побóље прил. *бóље*. – Побóље че је да си мрѣм, да не смѿтам у кућу (Брц. Гњ).

побр́ка пáмет изр. **1.** *збунѿишѿи се*. – Де, не óкај, да ми не побр́каш пáмет, свѣ че ти пол́ка испрѿчам (Пет). **2.** *ѿолудеѿи*. – Побр́кала пáмет од големú сеѿираѿију и сá је у лúдницу (ЦД, Пир).

ѿóваѿи изр. (н.п.). **руће на пóват руке сѿремне да ухваѿе**. – Штó су ти руће на пóват (При, Пн).

пoвeдe ce свр. *нагнути се*. – Ја се повeдо да вiдим каквo је, онo билo жeљђа (Бс).

пoвeсамцe с мн. повeсамцeтa, хип. од повeсмo *пoвeсмo, чeшљанa влac од кyчинa или ланa кoји ce вeжe зa пpеслицy*. – Ја сам ти одвoјилa пoвeсамцeтa (Јал).

пoвијe свр. *пoкpити (бeбу, cтaвaчa)*. – Ја лeгo, a онa мe пoви сac цpгy ћилимaркy (Чин).

пoвилица ж *начин нoшeњa пeрeтa нa мoјики и удвoјe*. – Казaнат пpенeсoмo нa пoвилицy (Вoј).

пoвиpocyјe ce несвр. *нeбивaити ce; бeспoсличити*. – Пoвиpocyјe ce свaђи дeн; oт-кaквo живи и онo нe знaјe (ВЛк).

пoвишe je изр. *вишaк je*. – Мaђђa ти, онa je пoвишe зa y нoвyтy кyћy, нeмa cобa зa њy, нeк тpaжи удoвцa и нeк ce жeни (Брл, Пир).

пoвлeчe свр. *пoпpошити снагу y пoкy живoтa нa пeшким физичким пoслoвимa*. – Пoвлeкaл сам млoгo y мoј живoт и рaнo сам дoтpaјaл и oстaрeл (Кс).

пoврљи свр. *oдбaцити (aлaј; кoмaд oдeђe); скpaјнyти*. – Твoјe штo je пoстaрo, тi гa пoврљиш, пa тpaжиш дa ти кyпимo нoвo (Бри).

пo-глaвe изр. *пpema вaжнocти, пpema глaви*. – Чинoвник je гoлeм, пpавимo му пo-глaвe мeстo (Пир).

пoглeд изр. (н.п.) **oчи нa пoглeд** *пoлyпoтвoрeнe oчи*. – Штo су ти oчи нa пoглeд (При, Пн).

пoглeдyјe несвр. *пoврeнeмo глeдaити y нeштo; глeдaити ce y oглeдaлy*. – Пoчe дa ce рaзвивaм, стaнy дeвoјђa, нeмa-нeмa пa ce пoглeдyјeм y oглeдaлo дa вiдим кoлкo сам yбaвa (Рoc, Јeл).

пoглoчкa свр. фиг. *изврeђaити*. – Јeтpвaтa мe пoглoчкa, пoглoчкa, пa излeзe, a јa свe пpeћутa (Сук).

пoглoчкyјe несвр. *врeђaити; кињити*. – Бaкcyз тeквo, свe пoнeкoгa мoрa дa пoглoчкyјe (Сук).

пoгocпoди ce свр. *пoчeити ce пoнaшaити гocпoдcтвeнo, yбpaзити ce*. – Зaјeднo смo свињe пaсли, a ca ce пoгocпoдил, нe пoзнaвa мe (Сук).

пoдaвa несвр. (н.п.) *дoдaвaити*. – Кpоз cпицe мy вoдy пoдaвaлa (Кп).

пoдaвa ce несвр. *пpећyити ce, нe oдyпpaити ce (пpишкy)*. – Чe ce пoдaвaмo, бaбo, нeкa ca млaдити yпpављy y кyћy (Бер).

пoдaдe ce свр. **1.** *пoгpбити ce*. – Пoдaдo ce вeч и јa, гoлeмe гoдинe ми нa шијyтy (Рac, Гњ). **2.** *нагнути се*. – Штo си ce тeкa пoдaл, дaли иглy тpaжиш (Пет).

пoдaрчeк м, дем. *дap, пoклoн*. – Злвa ми je зa свaдбy дaлa yбaв пoдaрчeк, злaтнo лaнчe (Сpe).

подба́ца несвр. фиг. *йойсї̄рекаваїи, йодбадаїи*. – Подба́ца јетрвете да се карају (Трњ).

подблáвкуже несвр. *йочейӣ йовремено блејаїи*. – Овца́ подблáвкуже када́ оче да иде у штету (ДД).

подблаји́ свр. *йовремено се огласиїӣ (овца)*. – Овча́р спи́ на једно́ уво: подблаји́ ли овца́ дїсам се да ви́дим какво́ се деша́ва у поја́ту (ДД).

подбу́је свр. *оїећи*. – Подбу́ју ми но́ђе од големо́ одење (Пк).

йодбѣцкује несвр. *боцкаїи; йодбадаїи*. – С вретено́ љу подбѣцкује (Сре, Кр).

подва́ли свр. *сїавиїӣ дрвени йодмеїа́ч исїод ка́це, буреїа, великог сандука*. – Ка́цуту да подва́лиш па после да љу плниш (Гњ).

подва́не квасѣц изр. *освежиїӣ квасац̄ йред мешење хлеба*. – Прво подва́нем квасѣцат, после че́кам да узїде (Д-Сн, Пир).

подви́је свр. *йреса̀виїӣ руб (йлаїна, ногавица, рукава, йаїира)*. – Подви́ ногáвицете да љи не ука́љаш (Трњ).

подви́кује несвр. *йовремено йодвикиваїӣ заїрези или йоварном грлу (воловима, коњу, магарицу)*. – Оре и по цел дн̄н подви́кује: – А́јде Ша́ро, а́јде Бу́лчо (МСв).

подви́скује несвр. (уч.). *врискаїӣ (йри йевању, у радосїӣ, йијансїву)*. – Оне́ подви́скују кад поју́ (Зс). До́јћинчанће подви́скују када́ поју́ (Рос).

подво́зи се свр. *склизнуїӣ (део йла, возило, особа)*. – Над Па́јеж подво́зило се од во́ду (Орљ).

подвр́та несвр. *йовраћаїӣ (сїоку на исїаши)*. – Подвр́тамо о́вце и оне́ се збоду́ (ДД).

йодга́зује вре́ме изр. *сїариїӣ и йосїајаїӣ све мање йоїребан други-ма*. – Подга́зује ме вре́ме, ни́кому више несѣм по́требна (ВСв).

подгра́цује несвр. *обнављаїӣ урушене делове ограде*. – Они́ разгра́цују, а ја́ подгра́цујем (Сук).

йодгребе́ свр. **1.** *захваїиїӣ део йрашкасїе или зрнасїе масе*. – Подгре́би пепел испод жа́рат и узни жа́р заједно сас пепел (Кр). **2.** *йодуїреїӣ чвршћом масом и йако заусїавиїӣ разливање*. – Подгре́би квасѣцат сас бра́шно да не течé на све стране, тека́ се учи мла́да месу́ља (Пир). **3.** изр. **подгребе́ ветар йодићи одећу навише (хаљину, сукњу, кају)**. – Подгре́бе ме ветѣрат одоздо́ле и ди́же ми аљїнуту (Бе).

подгѣзња́к м *йойречно йосїављена йалица исїод реїа коња или магарица, йовезана на оба краја са самаром или амом ради учвршћивања йереїа, йодреїник*. – Ја́ йдем напред с моје́ мага́ре и обр́нем се према подгѣзња́к, тека́ јашим, да мо́ж да при́чам с другáра који́ јаши мага́ре по мене́ (Изв).

подивеје свр. *йодивљаџи*. – Народ више не оре, не коси, не чува стоку и све је подивело окол нас (Вој).

подигрује несвр. фиг. *несџрџљиво играџи у месџу због младосџи, снаге, ухрањеносџи (особа, коњ)*. – А лџта бедевџја му подигрује (ЦД).

йодитџури свр. *йодмеџнуџи*. – Подитџури нешта поди шџрпугу да не изгџри мушџмугу (Пет, Држ).

подџцкује несвр. *чесџо йодизаџи некога са месџа на коме ради*. – Сџмо ме подџцкује, не мџгу да предџм од њџга (Вој).

йодједџ свр. *йџесџи више на шџеџу осџалих*. – Он ни подједџ када кџсамо с њџга из йџсту панџцу (Пет).

подјџда несвр. **1.** *халаџљиво јесџи на рачун осџалих*. – Брџт ми Бџшко безобрџзан, подјџда ни: граба, брџже кџса, вади месџијата и кџса зџпршкугу (Пир). **2.** рет. *јесџи са айџеџиџом*. – За јџдење: подјџда си (Дој).

йодлџти **1.** несвр. *џрчкараџи окол, биџи сваком на услузи*. – Подлџти окол њи и нџси њим мџд да му запџсле сџна (Нш).

подлџти **2.** свр. *(мало) загрејџи џечносџ до жељене џемџераџуре*. – Прво подлџтим млекџто па га после сџрим (Сук, Држ).

подмџри свр. *измериџи; йровериџи џежину куџљене робе*. – Када се врнем од пџјац јџ си подмџрим да видим дали ме крџдну (НМл).

подметџ свр. *усџуџи заџрљаџи џубреџом йри меџењу*. – Тџ си, гџско, подмџла васџљат, плн сас шџшљак (Сук).

йодмџџа несвр. *месџи и гураџи џубре йрема некоме или нечему*. – Пазџи да ме не подмџташ, че ме упрашњаџиш (Пет). Немџј га подмџташ, нџма се мџж ожџни (Вој).

подмџчано јџгње изр. *јџгње које има йролив*. – У јџгњиштата йма јџдно подмџчано јџгње, нџма га бџде (ВС).

подџр м, рет. *изазивање; исмејаванье*. – Све га обрџча на подџр (Вој). Орџти на подџр, џче да прџј карање (Чин).

подрџвња свр. *йоравнаџи*. – Малко га подрџвњај да неје грџаво у средџнугу (НМл, Вој).

подрџвњује несвр. *равнаџи (земљиџиџе)*. – Када се подрџвњује градџната пџљко се навџцује (Вој).

подрџњује несвр. *йрихрањиваџи сџоку која јџш йасе*. – Че подрџњујем овцџте, више нџма кво да пасџу (Јел).

подрџме свр. *одмориџи се дремајуџи*. – Уморан сам, па че подрџмем док ми ви натовџрите колџта (Трњ).

подрџа несвр. *даваџи некоме маџеријалну и сваку другу йџџиџору*. – Ймам пџстарџга брата, џн ме подрџа, помџга ми (Пет).

подржи свр. *йомоћи; зашйийййййй у невољи*. – Ја че те подржим, сестро, одма ми јави када какво да ти помогнем (Кр).

подрипи свр. *йоскочиййй*. – Весел, ћевлија, разиграо се; нема-нема па подрипи и окне опа (Сук).

йодувује се несвр. *оиййцаййй*. – Почеше му се подувују нођеће (Зс).

поживеје свр. *(добро) йоживеийй*. – Ўбаво сам поживејала сас мўжа ми, ама са старос належе (Чин).

пожуљћа ж, рет. *жуљ*. – Дигле му се пожуљће на длановете, неје вачало до са матику (ВС).

позавезе свр. *йовремено губийй разум*. – Остарело, па позавезе понекад, заприча какво не требе (Трњ).

позатџпка свр. *уййабаййй ногама*. – Позатџпкај га ўбаво да не штўца во-дата, да мўж да отйча (Сук).

позачува свр. *сачуваййй*. – Брат ми позачувал здравје: бил чинўвник, неје орао и копао како ја (Кр).

позбрчка се свр. *набораййй се*. – Млого сам се позбрчкала у лице, черко (Пн).

позбўта се свр. *йрибиййй се једно уз друго*. – Де се малко позбўтајте да седнем и ја уз асталат (Кр).

йозеленеје свр. фиг. *оседеийй*. – Мојат мўж одавна позелене од старос, а мојата коса још црна (Об).

позидњача ж *водоравна греда на зиду*. – Позидњача или положеница је положена греда на зид (Пир).

йознава несвр. *расйознаваййй; разликоваййй*. – Ја познавам још одалек који човек иде по пўтат (Сук).

йознаје свр. *йрейознаййй; брзо оцениййй*. – Ја одма познајем човека какв је штом га погледам у очи и никада се не преварим (Пл. Јал).

позоба свр. *йојесийй у сласийй (бобице, зрневље)*. – Позобам по три-четри грўзда одједнуш (Трњ).

позобе нароод изр. мит. *йојесийй као зрневље, йоубијаийй (о чуми)*. – Чўма дојде и позобе нароод; устрели га ў-срце и одма ўмре (Јал).

поймне (се) свр. *йргнуийй се (у сирану)*. – Ја поимну да мрднем, али не мого (Б-Рљ, Пир).

поиспрне свр. *йросуийййй се (земљийййе)*. – Кално за рабўту, че чекамо малко да поиспрне (Гра).

поистрѓне се свр. *йрилично йорасийй*. – Синат се поистрѓе, порасте, поче да ми помага и у потешће рабўте (Јал).

поистџпка свр. *уййабаййй*. – Да се поистџпка ўбаво там куде смо отрси-ли за гўвно (Бе).

пойткује несвр. шаљ, в. поједује. – За једуће пойткује, а за работу све си бólnа (Дој).

појачак, -чка, -чко комп. од јачак, в. појак. – Кад станеш, сине, појачак че ти кúpим коња (Рс).

поједује несвр. шаљ. (*кришом*) *јестии*: уп. пойткује. – За једуће поједује (ДД).

појем. изр. нов. **нема појема нишиа му није јасно, нишиа га се не ииче**. – Ја му оратим, а он нема појема (Вој. Пет).

појйда (си) несвр. *йоједати* (*свој део*). – Она си појйда све што вој при-несем (Држ, При).

покаже се свр. фиг. *йоиврдиити се, доказати се*. – Кој је украл парете оно че се покаже, че му дојде чу́ма у ку́ћу (Држ).

пока́ни се свр. шаљ. *обавиити (велику) нужду*. – Ја че идем да се поканим, сачекете ме (Кр).

покли́шче с (н.п.). *најмлађе деите; оно које ситално «каска» за мајком*. – Симеон је мајино поклишче (Рас, При).

покло́пи на́-уста изр. *юстиавиити ничице*. – Поклопи га на́-уста и почéкај да видиш квó му је (Гра).

покло́пи се свр. фиг. *иасити наиред целом дужином*. – Соплете се и поклопи се одједну́ш преко камењето (Вој).

покл́ца свр. фиг. *изударати; иући иесницама*. – Мálко ли ме је таја поклцала у́-главу (Јал).

покл́чи се свр. *иичашиити се (ирси, нога, рука)*. – Прзнула се и поклчила њу се ногá (Јел).

покљу́цкује зу́б изр. *ювременно болейи зуб*. – Зубат покљуцкује, че мóра да га вáдим (Пир).

покр́пи још мálко изр. *још мало юоживеити*. – Да покрпимо још мálко с ба́буту, да се порáдујемо на дечи́цата (Ку).

поку́ми свр. *окумиити се*. – Преотеше, мене покумише (Гос).

пола́ ж сукња. – У Вучидел кажемо пола́ за сукњу, а и у Гнилен сам исто чу́ла (Д-Ву, Гњ).

пола́га се несвр. *юодметиити се у иоку игре*. – Када́ играмо б́з, ако погодиш који те је ударил, он се пола́га а ти излáзиш (Држ).

полагáто прил. *юоложено, хоризонитално*. – Одоздо́ле тури́ полагáто таја три́ дрвја (Пк).

по́лане прил. *ирейипрошле године*. – Где си б́ила по́лане /До́к се н́сам покалу́ђерио (Км, При).

полéди свр. мет. *заледиити юовршину (ораницу, иуи, ириаз)*. – Млóго га бéше поледи́ло, нес́м смејал да кáрам говéдата (ТД).

пóлелeјe свр. *заљуљаӣи; залеј̄ришаӣи*. – Пóлелeјa ме ветѣрат, па осéбо (Сук).

пóлeп, -а, -о (н.п.). *леј̄иши*. – По горѣцу пóлeпа не трéбе (Км, При).

полéтушка ж, в. палéтушка. – Закачѣл полéтушѣ, произвéли га у мајóра (Пир).

полијáри се свр. **1.** *навӣћи се ѣрчаӣи у шӣеӣу (брав)*. – Полијáри ли ми се овца́ ја́ љу óдма продавам, нéчу да трчѣм по њу́ (Изв). **2.** фиг. *навадӣи се (красӣи, ѣоѣкратӣи храну, водӣи недозвољену љубав)*. – Полијáрило се детéто па крӣшом ва̄ди сӣрење из качéто (Јал).

поли́ца ж **1.** геол. *хоризонтӣална избочина сӣене у виду ѣолице*. – Упадне коза́ у поли́цу и не мóже да искóчи (Зс). **2.** *део јарма*. – Јерѣм ѣма двé поли́це – гóрњу и дóлњу (Соп). **3.** изр. фиг. **на поли́цу је до̄ћи на ред ѣо сӣаросӣи (за женидбу, удају, смрѣи)**. – Ја́ оста́до на́јстар у селó, са́ сам на поли́цу (Сук).

полови́ца ж *ѣоловина дебла; велика ѣеѣаница*. – Да не лету́ сировѣце / Сировѣце, полови́це (ТД).

пóловођа м рет. *коловођа*. – На́ј сам волéл да сам пóловођа у кóло (Б-Гч, Пир).

половѣн, -вна, -вно, трп. пр. *који је ве̄ћ коришӣен, ѣолован*. – Све́ сам носи́ла половнé дрéје, којé је сестра́ ми носи́ла до женидбу (Сук).

ѣóлог м *јаје у ѣологу*. – Пóлог је ја́је та́м где кокóшка нóси (Пн).

ѣоложени́ца ж грађ. *водоравно ѣостѣављена греда изнад ѣемеља или у кровној конси́рукцији*. – Положени́ца се полóжи преко тéмелъ, ѣсто и гóре у кров (Пк). Положени́ца држѣ по́па и рóгови (ВЛк).

полóжет, -а, -о *ѣоложен; оборен; ѣолегао*. – Полóжето жѣто када́ је, од њéга су прáзни снóпове (Вој).

полупку́је несвр. хип. *луѣаӣи, луѣкаӣи*. – Штó ми врáта полупку́ју (Пс).

ѣолѣкне свр. *ѣосѣаӣи лакше*. – Ега́ би ми и мéн полѣкнóло (ЦД).

пољачи́на ж *надокнада чувару ѣоља у наѣури или у новцу*. – Жѣто смо дава́ли за пољачи́ну, како́ се погóдимо (Пет. ВЛк).

ѣољéва несвр. *заливаӣи ѣрскањем (лоѣаӣом)*. – У Висóк пољéвамо градине с лопáту, пр́скамо из рúпу (Дој. ВЛк).

пољѣни́ца ж *жена рођена у низији, у ѣољским селима*. – На́ши Висóчање наузéли пољѣни́це жéне (Гњ).

помáјан, -а, -о трп. пр. од помáје се: *ѣобркан, збуњен ѣроменом (боравишӣа, ѣосла, друшӣва)*. – Помáјани смо откако́ се досели́мо у град, не умéјемо још да се опра́вимо (Кп).

помáје се свр. **1.** *изгубӣи време на сӣиним ѣословима*. – Ја́ се помáја́ окол стóкуту и забавѣ се за ручѣк (ВС). **2.** *ѣобркаӣи се због нагле ѣромене*

(*боравишиџа, њосла, друшиџа*). – Човек се помаје када промени место куде живеје (ВРж).

помајкиња/помајкиња ж (н.п). *џомајка*. – Ми смо тебе мајке помајкиње (ЦД).

помери свр. рет. *ишчашиџи*. – Оваја овца померила ногу па криви и застањује (ВЛк).

помијарџи прил. фиг. *бесџидно; џреваранџски*. – Она све работи помијарџи: све оче човека да изигра и да му подваљи (Сук. Јал).

помија ж, в. помије. – Свињата расипа помијуту (Кп).

помије ж, мн. *сџлачине*: уп. помија. – Васуљат се покварил, исипи га у помије (ВС).

помиња несвр. *џомињаџи; сењаџи се*. – Дода те често помињаше, млого сте си убаво живувале (Пет). Кóлу никој не помиња, како да неје живил овам у село (Рс).

помоћно с поим. пр. *џомоћна џросџорија у дворишиџу; леџиња кујна*. – Младити прејдоше у новуту кућу, а мене сместише у помоћното (МСв).

помуљи (се) свр. *џоказати се на џренуџак; извириџи*. – Помуљи се нечија глава од онуј страну и ја се уплаши (Вој).

џомучи се свр. **1.** *џоџрудиџи се*. – Че се помучиш док га напрјаш, това је тешка работа (Км). **2.** *оџриџи (муку, оскудиџу, болесџи)*. – Млого сам се помучила с моје јадно дете и не могу да га спасим (Сук).

понаблизи свр. *џриблиџи се*. – Понаблизимо веч до водуту, там че одморимо и једемо (Рг).

џонадворка ж *џролив*. – Ватила ме понадворка и држи ме, еве, два дња (Пир).

понамршти се свр. хип. *намрштиџи се*. – Башта ми се само понамршти и ништа ми не рече (БЧ).

понастран прил. *са сџране; бочно*. – Ти се издвоји на сабор понастран и посматрај народ, тека се подобро све види (Соп).

понеделник м прип. *џонедељак*. – Има прича за лењаву жену: Понеделник – поседелник /Торник-незапорник (Вој).

понесе свр. *биџи врло џовољно, џосреџиџи се*. – Бела је село невелико / Али је Јелћи понело (Пк).

поновшко поим. прид. *новије*. – Облечи поновшко, свекар че си, немој тека да одиш у старо (Јал).

пооболје свр. хип. *џосџаџи џрилично болесџан*. – Ја сам пооболела, несъм више у човеци човек (Тм).

поовамће прил. *мало ближе овој сџрани, мало више овамо*. – Помери га поовамће да можемо сви да довачамо (Вој).

поогреје се свр. *огрејати се*. – Притрчим до казанат да се поогрејем, па се врнем да дељам (ВСв).

поока свр. (н.п.). *позвати*. – Па поока сина Симеона (Рас, При).

поослободи се свр. *поослободити сигурнији*. – Како расте оно че почне се меша с народ и че се поослободи (Км).

попав ж, бил. *вилено сиво*. – Попава, оно само цвет на земљу; ископујемо у и једемо (К-ЦВ, Пир). Попаву једемо, блага је ко шићер, а Луканци у зову шереметка (Гос).

попавџиња ж. (н.п.). *песма*. – Ја ми попав једну попавџињу (Км, Бер).

попожаљује се несвр. *жалити се тихо и повремено*. – Попожаљује се на свекрветинуту, млого љу урнисује (ВС).

попомрзне се свр. *прилично озеисти*. – Попомрзне се он надвор, па ја излезнем, заменим га да се мож поогреје (Б-ЦЈ, Гњ).

попотпре се свр. *попотпре се (повремено)*. – Учим се штап да носим: нема-нема, па се попотпрем (Чин).

поправно прил. *поправно*. – Не плаши се, дедино, това је поправно, са че га поправим (Пир).

попранко м *попрано кривац*. – Крив си, попранко, пази да ти се поново не деси (Пир).

попреицује несвр. *ослабити и преслабити (киша)*. – Тишата попреицује, мож да поодимо на пут (Сре).

попрејде свр. хип. *донекле ослабити, попрејде (бол, болесит, брига, мука)*. – Попрејде малко, нема толко да ме штреча у слабинуту (ПРж).

попреправи свр. *донекле измени*. – Попреправимо га малко, неје како што беше (Вој).

попрерџује несвр. *попрерџује распоред предмета у проспорији*. – Досетим се да може боље, па попрерџујем, тражим на сваку ствар право место (Пир).

попресраи се свр. *пресраити се много ситидеи*. – Спријатељимо се, и ја се попресраи па си поче тражим какво ми требе (ВЈ).

попречи се свр. *заузеи попречни положеј, лећи попреко (у кревет)*. – Попречимо се и свити станемо у једн кревет (Пк).

попречисти се свр. *избистити се (вода; масло или маст после попрења)*. – Да почекамо да се водата попречисти, млого је мутна (Вој).

попржи свр. *испржити*. – Попржи ми јајца сас сирење и црвени лук (Пн).

поприбере свр. *завршити сав посао; прикутити (сву) лећину*. – Морџу брамо, превезомо шашењето, све поприбрамо (Гра).

поприбрањује несвр. *честіо савеівоаіи (из домаћинствіа) неcome да мења лошу навику*. – Поприбрањују му да се тњко облачи, још је ровит, нејé се излечил како трéбе (Сук).

попригледá свр. *іомоћи невољнику; іомоћи немоћној особи*. – Јá че попригледáм старци кадá њим нéшто затрéбе (Гњ).

попридигне се свр. *іочейи усіајайи и ходайи (о болеснику)*. – Попридигне се болникат, че га бúde (Сук).

поприцује несвр. *іовремено јаче іадаіи (киша, снег)*. – Ћишата почé да поприцује, нéма ни пушти да наставимо копáње (Вој). Ћиша поприцује, убаво че натопи зéмљу (ВЈ). **2.** *іолако надолазиіи вода*. – Водáта поприцује, разврни ћу на нéколко мéста (Сук).

поприкади свр. *(грешком) учиниіи да јело (незнаіно) загори и добије каракітерисіичан укус*. – Поприкадила си млекóто, еј домаћице (Грњ).

поприлиће прил. *вероваіно, оііриликe*. – Поприлиће старóјћа да іде (Бз).

поприрцује несвр. *вулг. намерно и честіо ірди*. – Навікло да поприрцује; тека прáј смéј на будáлете, а и он ко њи (Чин).

поприсмрцује несвр. *однекуд іовремено наілази неіријайіан мирис*. – Почé да поприсмрцује, комшијете трéбе да чісте нужникат (Вој).

поприца ж *део воденичног механизма који са вреіенцеіом и сењом регулише іриіицање зрна, усечен у горњи камен іако да се на њега іреноси снага враіила*. – Поприца је попречна полуга на коју лежі воденични камен (При).

попрскује несвр. *квасиіи ірскањем*. – Не попрскуј на овуј страну да се не раскаља (БЧ).

попушта несвр. *нег. (не) одвајайи се од некога (или нечега)*. – Таја га не попушта: по њéга іде, запітује га, дава му бомбóне, до њéга се вáча у-оро (Пет. Вој).

іорабóйи свр. *нарадиіи се*. – Малкога ли сам поработіла по чужде њіве (ПРж).

порáвњује несвр. *равнаіи*. – Порáвњују двóрат, авліјуту (Рас).

поразгáзи свр. *уіабаіи гажењем*. – Пушти овцéте да поразгáзе земљуту (Пк).

пораздáва свр. *раздаіи*. – Јá сам пораздáла све кво сам донéла (ВС).

пораздрéме се свр. *одремаіи; ірекинуіи дремеж*. – Јá се веч пораздрема, лјкну ми (Вој).

пораздњи се свр. **1.** *іочейи свиіайи*. – Порáздњи се, áјде да се дíсамо, рáбота ни чéка голема (Пет). **2.** *іресіайи дуга киша; іовући се ітамни и ниски облаци*. – Порáздњи се, че ни бúde, мáну ћишата да пáда (Вој).

поразлѣк м *шїїейѣа*; *квар*. – Врѣла коричѣте а једѣ само средїнугу, това је поразлѣк (Вој).

порастѣни свр. *ослободїиїи ѿпросїор*. – Пропраїише пугт булдожери, порастѣнише (ЦД).

їорѣзаница ж *обрѣдна ѿогача коју ѿої сече и од које узима ѿоловину*. – Порѣзаница кажемо тїја колѣч што попат рѣже на два дѣла, па једн узїма, а друїти нам врне, али и половїнугу окамо порѣзаница (Изв).

пороси свр. *наквасїиїи земљу (киша)*. – Те нам поље поросїше (Рс).

посакрїје свр. *сакрїиїи*. – У прѣсек жїто да се посакрїјеш (При).

посѣли свр. *їомерїиїи; ѿренейїи у другу ѿпросїорију*. – Посѣлимо црѣпњете и почнемо помалко да и помѣрамо, да се сугше (ТД).

посѣчује се несвр. *їрїсеїаїиїи се*. – Посѣчујем се када бѣјоше Бугарѣти, али сам бил млого малѣчѣк (Ру).

посивѣје свр. *їосивейїи*. – Од големуг брїгу је пожлтѣла, па посивѣла, па заштукла (Јал).

поскута свр. (н.п.). *сакрїиїи*. – Вїда си је брата поскутала (При, Пн).

послушїиња ж *служавка*. – По њу їду дѣвет послушїиње (К-Ст, Бз).

їодсїаї м *захваїи (груїе) радника на њиви (сејач, жейїалац, берач, їрашач)*. – На њиву да отїде /Постат да покара (Зс).

постација м *радник који држи линїју захваїа радне груїе на њиви (сејач, жейїалац, берач, їрашач)*. – Све сам ја бил постација и појал сам док држїм постату (Грш).

їосїрви се свр. *їогубїиїи се (сїока); угинугиїи; несїаїиїи*. – Пострви се стока, ако у не глѣдаш како трѣбе (Гос).

постугује несвр. *сїїугаїиїи їолако; їрїлазїиїи оїрезно*. – Стану на-нође, продои; постугује и їде напред, али се још држї за крѣвет (Сук).

їоїїаїна болка изр. *їодмукла болесїи*. – Изѣде га потаїјна болка (Изв).

потврцује несвр. *їоїїврїиваїиїи*. – Несъм ни чул ни видѣл и не мугу да потврцујем да је било како ти причаш (Соп).

потијом говори изр. (н.п.). *їїихо говориїиїи*. – Сѣстра брату потијом говори (Км).

поткачује га отугд-одовде изр. *салеїаїиїи особу разним їїїїањима како би сазнао оно шїїо она не жели да каже*. – Поткачувамо љу отугд-одовде и она си на крај све їсказа (Сук).

їоїїкоїїује несвр. *їоїїкоїїаваїиїи*. – Немој да поткопујеш слогат да се не скарамо (Сук).

поткрѣпи свр. *їодугрїиїи; осигураїиїи*. – Да поткрѣпиш дирѣкат сас појанту од овуј страну, малко се накривїл (ВЛк).

їдїїока ж *їоїїок: сїїаза*. – Вачај си рѣће, потође (ВСв, Рас, При).

потпада несвр. *п̄рипадаџи, биџи ѿод влашћу*. – Тџг смо потпадали под Бугаре (Вој).

потпала ж *ѿоџџаљивање ваџре; ѿгодна сиџна дрва за ѿоџџаљивање*. – Не врљај трешчицете у џубре, трѣбу ми за потпалу (НМл).

потпразан је изр. *неоџлођена; небременџџа*. – У мојѣ стадо џма три ѻвце потпразан (Гос).

потпрѣти свр. *заџреџџџи (насамо)*. – Потпрѣти ми да че морам да џу узџмам, станџла тѣшка (Сук).

потпњује несвр. *џлашџџџи, џзазџваџџи џанику*. – Потпњујем деџата да џма ѻпасна змија у нашто лѻзје, да не улѻзе да крадну (Вој).

потрѣка свр. *ѿочџџи џврљаџџи; мало џзмасџраџџи*. – Потрѣкај сас паламиду и сас бѣл камик кудѣ те уапала осѻта (Вој).

потрѣља свр. *ѿоџграџџи се коџврљаџуџи неки ѿредмеџ*. – Дај ми колѻто да га и ја малко потрѣљам (Пет).

ѿоџрѻџкује несвр. *луџџџи, куџкаџџи*. – Па каквѻ ми тџва потрѻпкује (При).

ѿоџсечѣ се свр. мет. *џавџџџи се (чудни и ѿреџџџи) ѻблаџи*. – Потсѣкло се, бѣли ѻблаџи, че бџде џџша (ДД).

потсѣча несвр. *кресџџи бѻчне џзданке, сеџи (неѿоџџребне) сџѻабљџке куџуруза ѿри ѿрашењу*. – Аргѻтин потсѣча струкове какѻ копа или загрѻта морџзу (Цр).

потстџџџџа несвр. фиг. *џзазџваџџи, ѿодсџџџџџи сваџу, џџучу*. – Баѻбџчка-та потстџџџџа унџкатага да си исѻара неѻѣстуту (Трњ).

потџра несвр. **1.** *ѿодмеџџџџи неџџѿо исѿод*. – Потџрам дџскџту поди сџндџкат да га малко одџгне ѻд-зѣми (Трњ). **2.** изр. **потџра под-нође ѿоџџџаџџи**. – Немѻј ме потџраш под-нође ако ѻчеш да се слѻжимо како мџж и женѻ (Вој).

ѿоџџл/ѿоџџнџл, -а, -о перф. од потџне *коџи је ѿоџџоџу; коџи је ѿрекрџвен водом*. – Потџли зѣвџџџџџи, џзгрѻбамо водџту (Вој).

потџне свр. *ѿоџџоџџџи, ѿокрџџџи се водом*. – Излѣзла реѻата, џџѣте потџнџле у вѻду (Сук. Трњ).

потџткује несвр. *хуџкаџџи*. – Потџткује га женѻта да се кѻра (Вој).

потџтла свр. *ѿоџџроџџџџи; раздаџџи*. – Потџтлѻл парѣте и траџи јѻш да му даѻам (Вој).

поџџа се од смеј изр. *ѿочџџи се џако смеџџџи*. – Када му заврѣвим за наџи старѻци ѻн се поџџа ѻт-смеј (Бз).

ѿоџџма несвр. *ѿовремено замаџџваџџи (руѻама, сеѻиром, косом)*. – Ўзџни косџту и малко поџџмај, помѻгни ми да докѻсим (Рос).

сложити (*чини*, *давати*). – Кòлко трéбе че дáвамо, че ви помáгамо, нé-чемо да прáвимо питање (Пет).

прáви се Тòша изр. *извлачити се њравдајући се неразумевањем наредбе или њишања; забушава*. – Немòј се прáвиш Тòша: ако једéш, че рабòтиш (Држ).

прáвне свр. дем. *урадити на брзину*. – Прáвнумо ручьк, збрáмо се сви из кућу (Сре).

прáво прил. *искрено, истиинито*. – Онá прáво не казује (Вој. Пир).

празничáр м *особа која више њошћује њразнике, него шћо ради*. – Гостушање су празничáри, а Лукáнци рабòте и на нéдељу (Гос).

прáј кленсу́ изр. *шали*. – Дéда Сíма прáјеше кленсу́ сас децáта (Вој).

прани́ца ж *месечно њрање*. – Девòјчето прани́цу добило (Гњ).

прáча га у решéто нá-воду изр. прип. *мошати, збуњивати бесмисленим наредбама*. – Прáчају га у решéто нá-воду, а он будáла, слу́ша (Грш. Сре).

прачýна с мн. дем. од прáсе. – Донéсе ми три прачýна за клањé (Пн).

прашња́ви се несвр. *зајрљава се њрашином*. – Не приодí до вршáккуту да се не прашња́виш (Држ, Трњ).

пр́воша ж *овца која увек иде исц́ред сц́ада; овца која се њрва ојагњила*. – Пр́воша зовéмо овцу́ која све њде преди стáдо или се пр́ва ојагњила (ДД).

пр́дал у огњ́нат изр. шал. *умрежи*. – Дéда Бòрко пр́дал у огњ́нат, зами-ну́л и он (Гос).

прдóљ м *њрдеж*. – Дòјде тáја алá, пушти нéколко прдóља, па си отíде (Вој).

прé што изр. *иако, мада*. – Пак че ти дадém пáре на зáјем, голém ти је зòр, прé што ми несí врну́л онíја дуг (ДД).

преáмчи свр. *везати у виду омче*. – Преáмчи га нéколко пу́ти да се не мож одврже и да не попу́шта (БЧ).

преáпушка ж *излазак из лежишћа, њњодударáње за њрипремљеним лежишћем (зрeда, коси, жила)*. – Преáпушка њма, нејé лéгло ўбаво (Вој).

пребáвује несвр. **1.** *обављати бајање; изговарати басму (врачара)*. – Вíда Грујчовска пребáвује оди пéт бóље (ВЛк). **2. бáје и пребáвује** изр. *бајати и расц́урати чини*. – Тáја врáчка бáје и пребáвује; накáра те мýка па тражиш лéк (Ру).

пребéгне свр. *њбећи далеко, њосц́ати недосц́уан*. – Сас тўја женети́ну пребéгал преко границу (Чин).

прéбели, -а, -о (н.п.). *бео*. – Трéћи óткос прéбели босíлак (Пс).

прéбóле. изр. **мòжеш ли ми прéбóлеш** (н.п.) *хоћеш ли моћи њреболети*. (Пс).

ѝребѝри свр. **1.** *надвладаѝи, обориѝи с ногу.* – И сла̀мката да те пребѝри (Рос). **2.** изр. **пребѝри га за̀локат** *ослабиѝи због слабог айеѝиѝа.* – Јеѝ, деѝе, немѝј те пребѝри за̀локат (Сук, Трњ).

ѝребрѝди свр. *ѝреѝи на другу обалу (сѝрану).* – Река̀та голема̀, не зна̀м како̀ че у пребрѝдимо (Пк). **2.** изр. **рѐдом пребрѝди обиѝи све ѝо реду.** – Па је ста̀до рѐдом пребрѝдила (Дој). Невѝста пребрѝди рѐдом од го̀ста до го̀ста (Дој).

прева̀чује несвр. *ѝовремено захваѝаѝи (о ѝадавинама).* – Почѝе да прева̀чује снѐг, а мѝ још несмо̀ др̀ва набр̀али (МСв).

превѝси (се) свр. *сѝавиѝи ѝреко чела или лица ѝанку ѝиканину (мараму, ѝлаѝино, мрежу).* – Превѝси бебѝнцето да му не досаѝа̀ју му̀је (Ор). Ја̀ се у жѝтву превѝсим с ма̀раму да ми не горѝ лицѐ (Изв).

превѝвид м нов. *лоша ѝроцена.* – Превѝвид сам им̀ал да че преско̀чим, али не преско̀чи, него па̀до у тиња̀кат, једва̀ ме извадѝше (ПРж).

превијѝтина ж *ѝрегиб.* – Отсѐчи др̀вѝто преко ову̀ј превијѝтину (Пн).

превлечѐ се (магла̀) свр. *ѝроѝи магла.* – Превлечѐ се магла̀, за̀крили ѝи, и не видѝмо накудѐ отѝше (Км, Бер).

превр̀зан, -а, -о трп. пр. од превр̀же *ѝревезаѝи, добро сѝегнуѝи.* – Тов̀арат ти нѐје у̀баво превр̀зан, че ти се истресу̀ др̀вата (Гос). Мѐн ми несу̀ у̀ста превр̀зана, и ја̀ мо̀гу да речѐм како̀ мѝслим (Сук).

превр̀љава несвр. рет. *ѝребаѝиваѝи кривѝу на другога.* – Она̀ направѝла штѝту, па превр̀љава на мѐне (Пн).

превр̀љи вѝр изр. *усѝеѝи заврѝиѝи велики ѝосао; савладаѝи велику ѝреѝреку.* – Превр̀лимо вѝрат, довр̀ромо (ТД).

превр̀сне свр. *ѝоѝроѝиѝи своје време, осѝариѝи.* – Превр̀снула сам, нѐма више како̀ да се на̀дам, мину̀ло ми врѐме (Гра).

превр̀та ро̀гове изр. *врѝеѝи (се) на ражњу̀ (ѝурѝевданско јагње).* – А цуриѝл че превр̀та ро̀гове (Дој).

ѝревр̀ѝи свр. фиг. *наговориѝи да ѝромени сѝав.* – Превр̀тели га и он̀ си ману̀л дево̀јчето, узѝл дру̀го (При).

превр̀шује несвр. *ѝоново газѝиѝи оврѝену сламу да би се добило још мало зрна.* – Превр̀шували смо сла̀му с ко̀њи, гла̀д ни натѝра (Гос).

прег̀ата свр. рет. *дуго и ѝуѝке размаѝираѝи оно ѝиѝо се десило.* – Ја̀ све прег̀ата како̀ ме ти питува̀ и са̀ зна̀м како̀ трѝбе да ти казу̀јем (К-Ћу, Пир).

прѐгледан, -дна, -дно трп. пр. **1.** *коме недосѝа̀је родиѝељ.* – Пита ли како̀ су чѐрѝе прѐгледне (Гос). **2.** изр. **прѐгледан за свѐ жељан је, нема оно ѝиѝо други има̀ју.** – Сиromà је бил цѐл живѝт, прѐгледан за свѐ (Гос).

прегма̀ца свр. *ѝрегаѝиѝи дубоко бла̀ио (или воду).* – Прегма̀цамо бо̀си и у реку̀ту си опра̀мо ноѝѝе (Изв).

ѝрегња̀к м *ѝредња сѝрана ѝела.* – У̀спраји се Ма̀рку на прегња̀к (ЦД).

прегорел јексёр изр. вулг. *йенис сѣарца*. – Не плаши се, невесто, од прегорел јексёр нема опасно (ВС).

прегради свр. фиг. *зауставиџи; сѣречиџи*. – Запеше да ни најуре од Прекрсе, да не пасемо овцете горе, како што је било до са, ама село ђи прегради, заустави ђи (Ста).

прегриба несвр. *йреручиваџи; корисџиџи (бунар)*. – Бунар из кога гребу воду, он се пречиштује како се прегриба (ТД).

предава се несвр. *йоуџиџиџи другима; йреџиџиџи се вољи других (млађих, јачих)*. – Веч дооди време да се ни старцити предавамо (Грш, Сре).

предаде се свр. *одусџиџи од својих жеља и йреџиџиџи се другима*. – Предадо се, све преписа на синове и черку и са нека прaje с мене какво оче (ВС).

преденђа ж само у изразу *седенђа – йреденђа: йрело*. – Седенђа-преденђа: зберемо се па целу ноћ предемо, смејемо се и појемо (Вој. ПРж. Гра).

предљив, -а, -о рет. шал. игра речи: предљив/прдљив *женска особа која сѣално и радо йреде*. – И жене прдљиве /Да кажем предљиве (Пс).

предреме свр. *йровесџи време у дугом чекању и дремежу*. – Туја ноћ тамо преседемо, предремамо, и дојде човек ујутро по нас (ЦД).

предрне свр. *йромениџи се, избличџи се (о гласу)*. – Појала млого па у предрнул глас (Бз).

предругојачује несвр. **1.** *међаџи, йреиначаваџи*. – Све што ја поставим и уредим, она дојде и све това предругојачује по њоан укус (Пир). **2.** *йребличаваџи се у другу особу, маскираџи се*. – На седенђу се предругојачујемо, па се шалимо, йграмо (ВЛк).

предуне акъл изр. *йресџиџи моћи мислиџи; излаџиџи*. – Старос предуне човеку акъл и он мане да знаје (Сук).

пређига несвр. *йређи на шиулама*. – Узнем ђиђе и пређигам Нишаву, у лов сам пошъл (ПРж).

йресџи се свр. шал. *йребациџи се на онај свеџи, умреџи*. – Пресипила се и Јагода; са че види како је на онија свет, нема да ме запитује (Гос).

през ђавола изр. *ђаво се умешао; уз ђаволову йомоћ*. – Тека испаде: завршимо работу през ђавола (Тм).

презнавује несвр. фиг. *йреџериџи у својеглавом йонашању*. – Ти поче да презнавујеш, черко, немој те искарају (Пет, Држ).

презревује несвр. *йрезреваџи, йочеџи губиџи на квалиџеџи и йриносу због закаснеле бербе*. – Грозјето веч презревује и разносе га тичи и пцета (Брц).

йреџује несвр. *йреједаџи*. – Немој, сине, да преџујеш, неје добро за здравје (ВЈ).

прејѣбушка ж вулг. *їревара*. – Како̀ се са̀ договори́мо, да бу̀де тека̀, не́ма прејѣбушка, домаћини смо (Кр).

прека̀цује несвр. *кадиџи шамјаном*. – Како̀ што по̀п прека̀цује, тека̀ и де́да прека̀цује сас тьмѣан, по свѣта хошети́ја (ВЛк).

їрекнѣ свр. (н.п.). *їроклейи*. – Она̀ још клѣтву не преклѣла (Км).

їреко̀йује несвр. *койаџи їреко међе, захваџаџи їуђу имовину*. – Копач ко̀па /Туђо преко̀пује (Км).

преко̀пче свр. (*добро*) *закойчаџи (и їровериџи)*. – Де преглѣдај у̀баво и преко̀пчи свѣте то̀рбе (Пир).

їрекрѣчује се несвр. *истиџаџи живоџно време, сїариџи*. – Прекрѣчује се, ко̀ј знаје дали́ че се мо̀ж пак ви́димо (Кс).

їрекрѣне свр. *донеџи їресудну одлуку у їренуџку сужене свесџи*. – Напојили га, повалили га и преварили га: прекрену̀л и прода̀л кућу и имање (Сук).

прекри́је се свр. *їокриџи се*. – Прекри́ се, девој́о, му̀жје мињу́ју (Држ).

їрекри́ли свр. *їокриџи џелима (народ, сїока на џаши)*. – То су Ту̀рци по̀ље прекри́лили (Гос). Говѣдата цѣлуту страну прекри́лила, милина да и глѣдаш (ТД).

прекрѣца се свр. *заикриџаџи и їоломиџи се їод великим їперейом (о заїрежним колима)*. – Ал се ко̀ла прекрѣцала (ЦД Дој).

прекү́пује несвр. *куџоваџи ради їреїродаје*. – Прекү́пујем ја̀јца по се́лата и прода̀вам џи у гра̀д по̀скупо (Пир).

прелѣти ми јези́к изр. *нехоџиџе кажем їонешџо шџо не їреба*. – Немо̀ј да ми замѣриш: прелѣти ми јези́к, па че́сто ка̀жем и какво̀ не тре́бе (Пс).

прељу́шти (се) свр. *ољушиџи се*. – Мазѣ изгорѣлото мѣсто с џисало млеко̀ и оно̀ се после прѣљу́шти (Држ, Трњ).

прељу́штује се несвр. *оџиџадаџи красџе*. – Ногѣта ми заздра̀вује, ра̀ната се почѐ прељу́штује (Вој).

їремѣни свр. *обуџи їокојника їред сахрану*. – Синове́те си га премени́ше (Сук).

премењу́је несвр. *облачиџи їокојника їред сахрану*. – Њу̀ смо о́дма ока̀ли: она̀ је купа̀ла и премењувала мр̀тви (Сук).

преме́ра ж званично *мерење земљиџи од сїране геодѣта*. – Прошла пре́мера, и он, што је заузѣл од у̀тринуту, уписѣл да је њего̀во (ТД).

преме́си свр. *завриџи їоново мешење шесџа*. – Замѣсим те́сто, па га после преме́сим, ја̀ тека̀ рабо̀тим (Кс).

преме́сује несвр. *їоново месџи истио шесџо*. – Пр̀во се омѣси, па постоји́, па се после преме́сује (Км, Јал).

премећава несвр. *уочавати недостигање; сиваљати примедбу*: уп. примећава. – Женете премећавају да таја девојћа малко наевује с дeснуту нoгу (Вој).

прéмило прил. *јакó драго*. – Мeн ми је мило, прéмило (При).

прéмир м *примирје; крај рајних сукоба*. – Прајили прéмир с Бугарéти (Б-Ки, Пир).

прéмита несвр. *ионово мести иомешену иовршину*. – Немoј да прéмиташ ситното ху́бре, мeти само шушљакат (Вој).

премлзé свр. **1.** *добро измустити сиадо оваца и уивердити његову укуину млечности пред удруживање на иаши*. – Премлзéмо о́вце за Џурцовден да видимо по кóлко давају млекó и напо тoј се после одрeди кoј кoлко млекó да узима преко лeто (Зс). **2.** *ионовити мужу*. – Измлзéмо овцeте, па ђи поврнемо, премлзéмо ђи; текá јутро, текá увечер (Рс).

прémора свр. *приморати*. – Јану су си браћа преморали (Км, Бер).

прémунџа свр. *преварити (варалицу, лојова, силеџију)*. – Он варá једнога-другога, ама га на крај Мирко убаво прémунта, о́бра му парeте (ВЛк).

преневољeје свр. *осеити јаку слабости, мучнину; оболеити*. – Дoјде до човeка, преневољeје мучи се до крај (К-Ст, Ш).

прéнејак, -а, -о (н.п.). *сувише слаб, недорасиао (о дечаку)*. – Прéнејака (сирочeта) од четрдeс дана (Рас, ВСв, При).

преночује свр. *одстојати преко ноћи (храниво у иоку ирипреме)*. – Сирењeто текá преночује и јутро се тyра у кацу (ЦД).

прeоди у шужбуринуту свр. шаљ. *улазити у главу, иамити се*. – Што видим и чујем прeоди у шужбуринуту, али не мoж се брже сeтим (Зс).

преокрeне се свр. изр. *променити се, ослабити (глас иевача)*. – Какo ми братат умрe, гласат ми се прeокрену, нејe какo трeбе (Км, При).

прeоцује несвр. *прелазити преко (ивице, илоша, реке)*. – Пази водата да не прeоцује из кацуту, затвори ђу (ВС). Дечишта прeоцују у лoзјето и крадну грoзје и праскове (Вој).

препeва несвр. *ионово иевати исити иесму*. – Ајде, препeвај тyја пeсму још једампyт (Јал).

препица несвр. *предуго иећи; ионово иећи*. – Немoј да препицате лeбат, нeмам зу́би (Црв).

прeйиши (се) свр. *заивори (се) иуи води, зајазити (се) (наносом бујице; браном)*. – Препишило се под мoсат и реката излeзла, почeла да плави (Сук).

прeйoвљување с гл. им. од препојe *иомињати у иесми (заљубљени) иар*. – Препoвљување је и с oвце, и на нyву, и на седeњу (Гос).

їреїојѣ свр. *оїїеватиї своје; їресїаїти моћи їеватиї (због сїаросїи, їїуге, болесїи)*. – Ја сам препојала, налѣгоше ме брїђе, налѣгоше ме гóдине (МЛк).

препрáвује (се) несвр. **1.** *їрилагођаватиї навике и неке каракїтерне црїиє захїїеву средине*. – Неје лóша неvēстицата, препрáвује се, почѣ да орати како што ми орати́мо (Пк, Пир). **2.** *фиг. їреїїваратиї се у друга бића или їредмеїиє, маскиратиї се*. – Препрáвувал сам се на седѣнће у девојђу, а препрáвували смо се, по пешѣс нас и у камїлу (Нш).

препрóси свр. (н.п.). *исїросиїти већ исїрошену девојку*. – Препрóси ђу Јанкуле војвóда (Км, Бер).

прерастѣ свр. *надмашиїти жељену висину (и жељену зрелосї)*. – Трава́та још неје прерасла, неје бóг ти знаје, ама че у кóсимо (Зав).

прерѣва се несвр. *мет. їомератиї се (о магли)*. – Маглата се почѣ прерѣва, нóси ђу ветѣрат (Об).

прерїва несвр. *риїти (свиња)*. – Ту́в су, сѣстро, свиње преривáле (Рас, При).

прерїне се свр. *мет. їомериїти се, уклониїти се (о магли)*. – Прерїну се у днó у Загорје (Об).

прерїпи рупуту изр. *оздравиїти; їреживеїти*. – Стáрцат прерїпи рупуту, оздравѣ (Кр).

їрерїїује се несвр. *фиг. надмудриватиї се међусобном разменом грубих шала*. – Ја и Крása се прерїпујемо када-год се вїдимо, и не замѣрамо се (Вој).

їрерїча несвр. *изговаратиї речи їесме*. – Ја влачим, а она прерїча, текá појемо ја и она (ВЛк). Једна вóди, а дрўга прерїча; једна влачи, а дрўга прерїча (Гос).

пресѣк м. (н.п.). *одељак у амбару*. – У áмбара, у пресѣка (Пс).

пресечѣ у гóвор изр. *їрекинуїти нечији разговор; їрекинуїти онога који говори*. – Текá навїкло: сáмо те пресечѣ у гóвор и онó казује нешто десѣто (Јал).

пресїлено прил. *їрекомерно, їрејако*. – Онó рабóте у дрўђи, ама нашето је пресїлено, не даваш да подњемо (Нш).

їрескáча несвр. *їреосїајатиї*. – Прескáча, не мóже све да стáне у туја кáцу (Изв).

прескáча се несвр. *задиркиватиї се, шалиїти се*. – Сѣдну стáрцити на клўпу па се прескáчу цѣл дѣн (Пр).

пресрѣчује несвр. *їресреїаїти; дочекиватиї*. – Идем да пресрѣчујем ђацити, нападал голѣм снѣг (Пк).

престружѣ свр. *їресећи (їирењем, сїругањем); їрегрисїти (миш)*. – Престружи га с турпїју (Пет). Погáнац престругáл врѣчуту (Вој).

пресѣјуѣи свр. (н.п.). *искорачиѣи*. – Прѣјди прѣступ, девојко (Пн).

престѹпује несвр. *јѣдва корачаѣи (болесник, сѣара особа)*. – Дѣлча остарѣл, престѹпује, не мѡж да ѡди (ВРж).

пресѹче свр. *ѣремоѣаѣи конаѣ са јѣдног калема на други*. – Да пресѹчеш тѣја три цѣвѣе на јѣдну (Држ).

прѣѣака на ѣаѣеѣ изр. *размишљаѣи и сећаѣи се*. – Прѣтакам ја на памет каквѡ је све било и каквѡ мѡж после да бѹде (К-Ћу, Зс).

прѣтвѡри свр. *сѣвориѣи, уобличиѣи ѣреѣсѣаве (у сѣраху, машиѣи)*. – Нѡч, ѣдем, вѣтар ми дѹва у ѡчи: нѣшта се почѣ ваља према мѣне и ја прѣтвори да је вапѣр (При).

прѣѣрѓне (се) свр. **1.** *ѣренѣи ѣежак ѣерѣѣ*. – Сам прѣтргну тѹја плѡчу и ѹкачи у на крѡв (Гос). **2.** *фиг. ѣоднеѣи велики бол, губиѣак, ѣаѣѣу*. – Штѡ сам ја прѣтргла у мѡј живѡт душѡ да ми знаје (Јал). Прѣтргло се, заборавѣло се (Б-Дч, ЦД).

прѣѣѹри се свр. *ѣреврнуѣи се*. – Сѡнете се прѣтурише на Прлаз и ковчѣк слетѣ у долинуту (Брл).

прѣубавѣје свр. *ѣресѣаѣи биѣи леѣ*. – Ја сам прѣубавѣла одавна, са сам станѹла шушумѣга (Пет).

прѣѹчи свр. *ѣреѣраѣи у чииаѣу и учеѣу (ѣа ѣолудѣѣи)*. – Сѣне, немѡј да прѣѹчиш; кој прѣѹчи, глава му бучѣи (Пир).

прѣцветѣ свр. рет. **1.** *ѣреѣвѣѣаѣи*. – Рѹжете прѣцветѣше (Рос). **2.** *сазрѣѣи, искрисиѣалисаѣи мед*. – Мѣдат прѣцветѣл (Рос).

прѣѹца свр. *ѣревариѣи*. – Прѣѹцаше га, узѡше му парѣте и искарѡше га (Вој).

прѣчапкује несвр. *газиѣи ѣреко воде (реке, ѣоѣока)*. – Рекѡта плѣтка, прѣчапкујем у (Пк).

прѣчек м *дочек (великог броја) гosciѣју*. – Девојче, тѣ си вѣсела и ѹбава, да дѡјдеш да помѡгаш на прѣчекат (Сук).

прѣчеклѣја м/ж *особа која радо дочекује гosciе и ѣосѣавља обилну ѣриѣзу*. – Мѡј дѣда је стар прѣчеклѣја, вѡли да му дѡјду гѡсти, да ји ѹбаво угѡсти и да ѣма с кога да пѣје (Б-Са, Гњ).

прѣчиѣтује се несвр. *ѡѡрављаѣи се ѣосле ѣорођаја*. – Женѡ кадѡ рѡди она се прѣчиѣтује и не трѣбе ѡдма да се ставља с мѹжа (Гос). Крава ка се отѣли она се после прѣчиѣтује, а ѣсто и овца, и женѡ (Пет).

прѣѹка му знаѣе изр. *ѡмаловажиѣи (размеѣљивца), урнисаѣи*. – Прѣѹкај му знаѣе /Прати га на имаѣе (Гра).

прѣѹкује несвр. *грубо вариѣи*. – Пазѣ се од Јордѡна, ѡко се прѣви умиљаѣ, ѡн прѣѹкује свѡкога (Вој).

прѐципи се свр. *йрєврнуџи се йреко главе (змија, особа)*. – Детѐто се прѐципи и побѐже ми йз-руџе (При).

прешѐста свр. *добро разгледаџи*. – Йдем да прешѐстам селѐ, мѐж да чу да срѐтнем нѐкога (Дој).

прештиплѐво сѐно изр. *сено у коме има много ойровне џраве йри-шџаџа Genista sagitalis, које врло йовольно уџиче на овце а јако нейовольно на говеда*. – Кад рѐниш ѓвце с прештиплѐво сѐно онѐ су добрѐ, познѐву се, а кад рѐниш говѐда онѐ крѐв мѐчу (Зс).

пржѐри изр. *излагаџи јакој ваџри уз нейрекидно окрѐшање у йламену или изнад жара (џѐљагу, дрво)*. – Отсѐчем ѓбаво дрѐво за тојагу, па га украшавам, и на крај га пржѐрим (Гос. Дој).

приѐмчи свр. *везаџи на омчу*. – Приѐмчи га да се не одврѐзује (Рс).

прибѐре свр. *йрихваџи*. – Прибѐри ми свате моје (Гос).

прибрѐни свр. *зашиџиџиџи*. – Излѐзнем сас децѐта крз селѐ да џи прибрѐним од пцѐта (Вој).

прибрѐтњак м *йобраџим; очев или мајчин йасџорак*. – Он ми је прибрѐтњак, мајџа си га довѐла у нашу куџу, али си ѓбаво живѐјемо (Вој).

прибрѐжља се несвр. рет. *бринуџи*. – Прибрѐжљам се за детѐто, још је млѐдо да йде у печѐлбу (Нш).

йривѐне свр. *кренуџи йуџем; йоџи уз*. – Приванѐше уз крџшне клисѐре (Км).

привѐри свр. *йѐјачаџи новим варом са сџране*. – Че га привѐрим од овѐј странау бѐље да држѐ (Пир).

привѐвује несвр. *насџављаџи йовремено вејаџи (снег)*. – Снѐг до колѐна и још привѐвује (Гра).

привѐнча се свр. хип. *венчаџи се (за сџару особу, ради маџеријалне корисџи)*. – Привенчѐла се за пензионѐра у деведесѐ године да му наслѐди пѐнзијуту (Пир).

йривџиџан, -тна, -тно *йрилагодљив; склон договору и йошџовању реда*. – Приѐвитан је, ѓче да послуша, не супрѐставља се (Вој).

привукује се несвр. *неосейно се йриближаваџи*. – Курѐјак се привукује од онѐј странау од коју вѐтар не дува да га пцѐтата по смрѐдат не осѐте (ДД).

приглашава несвр. *йеваџи са неким као други глас; йомагаџи у џевању*: уп. приглашује. – Док (онѐ) пѐва, мѐж јѐј пѐвремено приглашава и додаје рѐчи (Пс).

приглашује несвр. в. *приглашава*. – Дада поје, а ја вој приглашујем (ВЈ).

пригѐрује несвр. *загореваџи*. – У туја шѐрпу пригѐрује млекѐ, а и друго (Пир).

пригдѡйви свр. *припремиѡи (јело)*. – За ручѡк че пригдѡйвим васуљ и че омѡсим погдѡчу (Км).

пригрѡва несвр. *појачаваѡи поилоѡно зрачење (сунце, ваѡра)*. – Слнцѡ-то почѡ ѡрне да пригрѡва, че бѡде лѡше врѡме (Сук).

пригрмѡ свр. *(слабо) загрмеѡи*. – Пригрме од синоглѡвско, де да пѡчнемо да врзѡјемо снѡповете (Км).

прид прећида изр. (н.п.). *свекар даје или обећава невестѡи при просидби*. – Та баштѡ вој прид прећида /Не види (Држ, Трњ).

придѡјњак м рет. *домазейѡ*. – Придѡјњак је, по турсѡи, зѡт у кућу, затѡва туј вамѡлију зѡвѡмо Дѡјини, од зѡта настѡли (Соп).

признавује несвр. *признаваѡи*. – Бијемо га да призна, али ѡн не признавује (Кп).

приѡда несвр. мет. *наставаѡи повремено ѡдаѡи (киша, снег)*. – Ћишата јѡш приѡда, ѡћиши се врѡме (Држ).

приѡма несвр. (н.п.). **1.** *прихваѡаѡи*. – А тѡ, мѡре, здравѡцу приѡмај (Бер, Км). **2.** *присвајаѡи*. – Тѡ си сѡстру за ѡубе приѡмаш (Рас, ВСв, При).

прикаѡује несвр. *уѡицаѡи да јело у поку припреме добије нежељени укус и мирис на загорело*. – Таја шѡрпа прикаѡује млекѡто (Рас). Мѡјћа ми што ми је дѡла шѡрпу, ѡнѡ не прикаѡује (Пир).

прикарци м мн. *овце са сѡране дошѡране у заѡаѡи ради заједничке исѡаше*. – Чуваѡли су стѡ ѡине ѡвце и збираѡли су прикарци (Гос).

прикљѡца зѡб изр. *почеѡи болеѡи зуб*. – Прикљѡца зѡб, че ѡдем при-дѡктура (Пир).

прикод м нов. *приход*. – Јѡ сам од лѡзјето имѡл најголем прикод, свѡ сам продавал на вино (НМл).

прикодѡје несвр. *урачунаваѡи у добиѡи*. – Вѡрдуту че прикодѡјемо (Дој).

прикѡље се свр. *заклаѡи се*. – Покушал да се прикѡље (Гос).

прикѡпчује (се) несвр. *прикѡпчаваѡи (се)*. – Чѡке да ти покажем како се брѡшат прикѡпчује (Пир).

прикрѡчује се свр. *скраћиваѡи се време, приближаваѡи се смрѡи*. – Прикрѡчује се, прикрѡчује, мѡну нѡш живѡт у ништа (Тм).

прикрѡйѡ свр. фиг. *зарадиѡи ѡнешѡо преко основног прихода*. – Прикрѡйѡим нѡшто, зарадим, од плѡту не мѡже да се жѡви (НМл).

прикрѡйѡ свр. *почеѡи крѡљаѡи (болесѡи, смрѡини час)*. – Када је чѡвѡк сам мѡже да му се слошаје па да прикрѡйѡ, а нѡма кѡј да га чује (ЦД).

прикуѡцка свр. *закевиѡаѡи; зацѡвилаѡи (ѡас)*. – Прикуѡцка кѡчето, ударило га детѡ с кѡмик (Пет).

прилѣпњак м, пеј. **1.** (*лоше ѿсѣављена*) *закрѣа*. – Крѣила га ко бѣзруће; на панталонете му све прилѣпњаци (Пет). **2.** *особа која долази нейозвана*. – Он бѣше прилѣпњак на свачију свадбу, на свако гѣсје (Вој, Пир).

прилѣпује (се) несвр. *слейљиваѣи (се), лейиѣи (се) једно за друго*. – Пластичнете кѣсе се прилѣпују, па не умѣјем да и отворим (Кп).

примѣца несвр. рет. *ѣихо негодоваѣи*. – Бабичката понѣкад примѣца, примѣца, па се оћутѣ, нѣче да се кѣра са-снаѣ (Пир).

примѣћава несвр. в. *премећава*. – Примѣћаву му да повѣчкује, да крадне (Чин).

примѣша се свр. *ѣрикључиѣи се у ѣуђе сѣадо (овца)*. – Примѣшала се нѣчија овца у наште (Км).

примѣца се несвр. *ѣриближаваѣи се (неосейно)*. – Штѣ се (Груја) примѣца, примѣца (ТД, Цер).

примрѣчује се несвр. *ѣочињаѣи се смркаваѣи*. – Почѣ се примрѣчује, врѣме је да се врѣчамо дѣма (Пет).

примѣ за бѣле изр. *шаљ. замке за буже*. – Примѣ за бѣле /Кљѣксе за вѣшѣ (Дој, Пир).

приѣди несвр. **1.** *свраћаѣи; ѣомагаѣи*. – Приѣде децѣта, помагу старци-ти (ДД). **2.** изр. **приѣди врѣме ѣриближаваѣи се (важан) ѣренуѣак**. – Приѣди врѣме, не мѣж се ѣтнемо оди смрт (Зав).

приѣдицује несвр. *ѣриближаваѣи, ѣриносиѣи (алаѣ, маѣеријал, јело)*. – Приѣдицује му све да мѣже лѣко да рабѣти (Вој).

приѣрѣчује несвр. *ѣѣозораваѣи; гунћаѣи*. – Приѣрѣчује ми, не воли да се дрѣжим с тѣбе (Вој).

приѣче се свр. *јавиѣи се јака ѣолна жеља*. – Приѣче ли ми се, дадѣм знак на мѣжа и ѣн ѣдма спрѣман (Бер). Приѣсте се и мѣн, ама нѣма, мѣј мѣж војник (Сре).

приѣдицује несвр. *ѣрилазиѣи; редовно обављаѣи сношај*. – Приѣдицује ли ти јѣш мѣжат или се веч мѣну (ВЛ). Манѣл да приѣдицује при женѣту (Пет).

приѣпада несвр. **1.** *брзо ѣрилазиѣи и силовиѣо ѣочѣи чиниѣи, навалиѣи*. – Затѣчѣ ли нѣкоји да јѣдѣ, ѣдма приѣпада, не чѣка да га покѣне (Вој).

2. изр. **приѣпада мѣка наилазиѣи мучнина; мориѣи мука**. – Чѣсто ми приѣпада мѣка, и бѣље да несѣм више жѣва (Гњ).

ѣриѣдљив, -а, -о *који има ѣадавицу*. – ѣн је приѣдљив, това му је из рѣтат, из војскуту (Вој).

приѣпитѣвни свр. **1.** *ѣриѣиѣомиѣи*. – Кучѣто сам тѣлко приѣпитѣвнил да ме за све слѣша, само што не ѣрати с мѣне (Пир). **2.** *фиг. научиѣи лейѣо ѣонашању и ѣошиѣовању другиѣ*. – Ка дѣјде у нас ни чѣ га приѣпитѣвнимо (Чин).

припишти свр. *вриснутии, закукайи*. – Припишта негде нечијо дете и ја се разбудѝ (Пет).

приповљује несвр. *помињаиѝ у припову (заљубљени) пар*. – Почеше да ме приповљују за неџа, приметѝле да сам га заволеѝла (Бз).

припојѝ свр. *сиоменуѝи у ѝесми (могући) заљубљени пар*. – Припојаше ме за Ранка блѝсавога, на шѝлу (Гос).

припрѝује несвр. вулг. *повремено прдеѝи ради забављања друшѝва*. – Будѝла голема: навѝкло да попрѝује, това му шѝла неѝаква (Пет).

пририѝи страње изр. (н.п.). *учиниѝи ѝадине риѝим (мношѝво риѝих коза на исиаши)*. – А козе му страње пририѝиле (Км, Бер).

присѝади свр. *посадиѝи (калемљену) воћку*. – Наѝа Пепѝина меѝа: / Црвени бробѝнци / Круша вочѝана / Круша пепељана / Круша присѝадена (Рос).

присачуѝа свр. *зашѝиѝиѝи, сачуваѝи*. – Умеје он да присачуѝа своје, а умеје и здравје да си сачуѝа (Пок).

присѝели се свр. *подиѝи појаѝу или шѝпалу на свом имању у аѝару села*. – Наѝи стѝри се присѝелили у Модреж, тамо нам је имање (Гос).

присѝљује се несвр. *почѝи подизаѝи појаѝу или шѝпалу на свом имању у аѝару села*. – Сваѝ се присѝљује кудѝ му је имање, кудѝ му је рана за стоѝу (Гос).

присѝѝе свр. *долиѝи, доѝуниѝи доливањем*. – Присѝпи у шѝрпугу још маѝко водиѝу (Бер).

прислуѝа свр. *обраѝиѝи ѝажњу на врѝу звукова*. – Прислуѝам овѝѝе и примѝтим да ми нема два клопотѝра (ДД).

приступѝи (ђавол) изр. мит. *умешаѝи се (ђаво)*. – Ја зашто не узнем ка ми даѝају, али приступѝи ѝавол (При).

приѝѝегне свр. *принудиѝи*. – Притегнуше га боѝље и поче да си продаѝа имање (ВЈ).

притежаѝа несвр. *водиѝи бригу о свом дому и својој имовини*. – Стѝрѝат притежаѝа, рабѝти, принѝси и чуѝа си неџѝво (Вој).

притежљив, -а, -о *који води рачуна о својој имовини и увеђаѝа је*. – Притежљиви су, притежаѝу си ѝино (Вој).

притесѝни свр. **1.** *оѝружѝи са свих сѝрана; смаѝиѝи слободан прѝсѝор*. – Притесѝнише ме ѝвце од све страње, не моѝо да излѝзем (Бе). **2.** *фиг. иринудиѝи (ирѝѝама, грдњом, баѝинама)*. – Притесѝнише ме милиѝѝцити и ја си ѝдма све признѝ (Пир).

притрпѝи (се) свр. *сѝпрѝливо сачекаѝи*. – Деѝа, притрпѝете се, баѝницата се још печѝ у црѝпњу (Сре).

пиритрчује несвр. *пирелазити дуг иути уз велику журбу и иовремено ирчање*. – Од Топли Дол до Пирот четири часа или нешто мање када притрчујемо, варкамо (ГД).

притвњује се несвр. *смркаваити се*. – Почео се притвњује, ајде да се врчамо дома (МСв).

прицврсти свр. фиг. *ирусилити (грдњом, иреињама, баињинама)*. – Прицврстили га милицајцити и он све признао (Сре).

прицрнеје свр. *учинити црним, обојити у црно*. – Сво му страње козе прицрнеле (Км, Бер).

прицрњен, -а, -о трп. пр. *који има загаситију боју*. – Зорка беше прицрњена у лице (Јал).

причека свр. (н.п.). *дочекаити*. – Да причекаш Јову младожењу (Зав).

причињава се несвр. *чинити се; јављати се нестиварне слике иред очима*. – Када се у мрак врчам дома, оно ми се причињава да иде некој по мене или да мрда нешто пред мене (Рс).

причувује несвр. рет. *као чуити, ионешито разабраити*. – Причувујем ја, нема-нема па мајћу ми спомену женете и засмеју се (При).

причувује се несвр. *чуити се (недовољно разговешито)*. – Какво ми се у уши причувује (Бз).

пришљамаће ж мн. *набори испод браде (код говечеша, али и код особе)*. – Говедо има пришљамаће испод браду, кажемо ђендар (Д-ЈД, ПРж).

пришушње свр. *иушунити, заиушити*. – Пришушња нешто, а ја се уплаши и побего (Кр). Пришушња нешто, требе да је змија минула (Гра).

пробрљичка се свр. *брзо (и недовољно добро) се окуиати, исиљускаити се*. – Пробрљичкамо се у Малу ваду, колко да ни лъкне од жегуту (Вој).

пробује (се) несвр. *оиробаваити (се); ировераваити*. – Пробувало да лже, па га избјили (ВСв).

проверља несвр. *ировераваити*. – Че иде при доктору старцат, проверља здравје (Гос).

провечера свр. (н.п.). *завршити вечеру*. – Вечер, моме, не провечерала (Км, При). Тамн провечерамо и дрварети стигоше (Гос).

ипроврве се године изр. *ироћи године (у неирекидном низу)*. – Проврвише се годинете зачас и веч стиго до крај (Пк).

провржди свр. *иројури брујећи*. – Унукат провржда сас мотор и остави ми леб (ПРж).

прогрева несвр. *иовремено грејати (сунце између облака)*. – Прогрева слнцето, че ни буде, че се огрејемо (Рас).

продаде на сало изр. *иродаити делове заклане животиње*. – Делча продаде браво на сало и узне повише паре (ВРж).

їродрнка свр. *завонїиї (са више звончића)*. – Продрнку клопотари и збоду се овцете (ДД).

продувује несвр. *дуваїи веїар кроз оїворе, јавлаїи се їромаја*. – Отуд продувује ветрат, на вратата има свїрка (Кр).

просирава се несвр. *назираїи се; їровидеїи се, имаїи руїе кроз које їродире свеїлосї*. – Још немалтрерїсано, просирава се, дува крз зїдове (НМл).

проїде свр. *їочейїи їроїицаїи (вода)*. – Проїде водата, стиже веч у ливадуту (Јал).

проїцује несвр. **1.** *їочињаїи узимаїи їрву храну (беба, младунче сїоке)*. – Детето веч проїцује, расте (Чин). **2.** *їочињаїи їроїицаїи (вода)*. – Водата поче да проїцује помалко, рчкај док не обуши (ПРж).

пројде у године изр. *јак о сїарїиї*. – Пројдо у године, па више нече (ТД).

прокуња свр. рет. *оїоравїиї се, оздравїиї*. – Болувала, куњала и прокуњала; ене ју, сади градину (Рс).

їролаз м *сусреї; мимошлажење*. – Јучера се видомо у пролаз (Кс).

пролета ж *(ово) їролеће*. – Бернула сам васуљ; пролета беше добра, ћишовна (Вој).

пролетан, -тна, -тно *їролећни*. – Ти си ми птица пролетна (Рас, ВСв, При).

промакне свр. *їровући више їуїа кроз їекућу воду їри їрању*. – Да промакнем бело платно (Пс). Промакнем сваку грсницу и оперем у у рекуту (Тм).

промансука се свр. *їрошеїаїи се; їроїраћїиї време*. – Идо до лозје, промансукá се, днњс је празник, нема работа (Сук).

промїта свр. *меїлом уклањаїи ћубре са сїазе*. – Мајсторете праје шушљак у дворат, а ја промїтам да мож да мињујемо (Вој).

промџа се/промџа се свр. *їрогураїи се*. – Она се промџа и стїгне до кога је намислила да їде (НМл). Промџамо се и претемоко тїја што чекају одавна (Изв).

пронїца несвр. (н.п). *клијаїи (о їрави)*. – Крз снагу њој трава проница-ла (Бер, Км).

проноде свр. *уїроїасїиїи; їоїрошїиїи їрема свом ћефу не обазирајући се на друге*. – Пропїл се и пронодељ све што је наследїл (Об).

їродцује несвр. *їролазїиї (чесїо и у великом броју)*. – Пут, тува прооцује много народ, крадну грзје, разное (ВС).

пропїра несвр. *їовршним їрањем скидаїи само велику нечисїоћу*. – На крај пропїрамо и дсћете, да не остану крв и лој на њи (Сук).

пропла̀ви свр. *ѡрелиѡи исѡрану ѡсуду неколико ѡуѡа водом*. – Дај да пропла̀вимо тањѡрити (Гњ). Прво оп̀ерем тањѡрити, па ѡи после пропла̀вим са-жѐшку во̀ду (Пир).

пропр̀пње свр. *ѡрогунѡаѡи*. – Пр̀пропр̀ња ма̀лко ба̀бичката па се о̀ћута (Држ).

прор̀ине свр. *лоѡаѡом очисѡиѡи ѡовршину (од земље, снега)*. – Са̀бра се село и прорин̀умо навѐјиштата, да мо̀же на̀род да мињ̀ује (ЦД).

пр̀осена дево̀јка изр. (н.п.). *исѡрошена дево̀јка*. – Умрла је пр̀осена дево̀јѡа (Гос).

прос̀еца свр. *ѡровуѡи (кабасѡи) ѡерейѡи*. – Са̀ за̀мину нат̀ам и пр̀осеца нѐшта големо̀ (Км).

прос̀ецује несвр. *ѡвременно ѡровлачиѡи (кабасѡи) ѡерейѡи*. – Немо̀ј да прос̀ецујеш тѝја грањ̀ак крз мо̀ју лив̀аду, не вѝдиш ли да је нек̀осена (Пет).

просмѐје се свр. кл. (н.п.). *завршиѡи са смѐјањем, одсмѐјаѡи се*. – См̀еј се, мо̀ме, не просмѐјала се (Км, При).

проспѝје свр. (н.п.). *одсѡаваѡи*. – Па ја̀ лѐго, ср̀це мо̀је, ма̀ло да пр̀оспијем (Бе, Дој).

пр̀остачко прил. *сѡпаромодно; невешѡо*. – Она̀ се но̀си пр̀остачко и сиротин̀сѡи, а не умѐје ни да се но̀си (Пир).

ѡросѡре се свр. (н.п.). *леѡи оѡружен; ѡасѡи целом дужином*. – Да се пр̀острем ду̀го и шѝроко (Пс).

пр̀острн, -а, -о трп. пр. од пр̀остре: *ѡросѡриѡи*. – У мо̀је врѐме дево̀јѡа се поно̀сила како̀ је њ̀ен вѐш у̀баво о̀пран и у̀баво пр̀острн (Цр).

протѝви се несвр. *суѡросѡаваѡи се*. – Он се све протѝви на башту̀ си и чѐсто се ка̀рају (Изв).

протр̀ошкује се свр. рет. *навикаваѡи се живеѡи и радиѡи са неѡознаѡим особама*. – Учеше га башта̀ си да се протр̀ошкује, да умѐје с на̀род да ра̀боти, да тргов̀ује (Гра, Пир).

ѡроц̀вѡи свр. *ѡочейѡи живеѡи у здрављу и слози; наѡредоваѡи*. – Отка̀ко дојде з̀ет у ку̀ћу, проц̀вте њ̀им до̀м (Чин).

ѡро̀чка ж фиг. *дозвола; оѡрошиѡај*. – Несѡ ми ни пр̀очку да̀л (Гос).

прош̀љаѡиња ж *ѡросѡакиња*. – Да дар̀ује ц̀рну прош̀љаѡињу (Км, Бер). Не обѡчам да ми на в̀рата до̀оде прош̀љаѡиње за којѐ знам да су нѐраднице (Пет).

прош̀ушње свр. *шушнуѡи*. – Пр̀ошушња нѐшто крз мор̀узуту (Сук, Вој).

прпчѝ несвр. *одаваѡи једноличан звук (ваѡира, мо̀ѡор, особа)*. – Огањ прпчѝ пред ѡишу (Зс).

пр̀с и пл̀ева изр. *мношѝво, безброј (ѡредмеѡа; народа)*. – На̀род, на̀род, на̀род, пр̀с и пл̀ева се бѐше сабра̀ло од све стра̀не на тѝја митѝнг (ТД, Тм).

пртенија ж *сиротиња; сиромаштво*. – Пртенија ју натерало да баје (Ш).

пѣрко м прип. *јарац*. – Дедо-попе, са че ти чуваш пѣрка (ВЛк).

прцлѣ с дем. од пѣрко м *јарац мушко јаре од око једне године*. – Мушко јаре кажемо пѣрко или прцлѣ (ВС).

пѣрч м фиг. **1.** пеј. *снажна мушка особа; зайуштен и пѣрлав мушкарац*. – Нечу да ми сврча тија пѣрч у кућу, ја сам жена домаћица (При). **2.** изр. фиг. **макар с пѣрча на орање** *ма колика била мука*. – Мора да испијеш једну чашу па макар с пѣрча на орање (Јел).

пѣршка несвр. *покушаваћи изаћи из снежног намећа*. – Сопе големѣ на кривину; пршкамо, пршкамо, једва излезомо (Сук).

пѣвалник м део *гајда у који се дува*. – Гајде има рѣцало, пѣвалник, који има пис, гајдунцу и мешину (Пн).

пударисује несвр. *бићи пудар, чуваћи (воћњак, виноград, босан)*. – Пударисујем у лозје и по цел дн плетѣм (ПРж).

пударуша ж (н.п.). *женска особа која чува виноград*. – Тамо има Мара пударуша (Рас, При).

пѣжа м (н.п.). *мушкарац нискога расја*. – А мој пѣжа га нема (При).

пѣкница ж *хлебно жићо; хлеб*. – Да не идеш у Дупницу за пѣкницу (Вој).

пѣнчине рукавице ж мн. *рукавице са два лица и по два палца, од дебелог вуненог конца*. – Пѣнчине рукавице плету овчаре с једну иглу од дебел влѣн конѣ; онѣ имају два палца, па када се намокри длан рукавицата се обрне, па сувото дојде на длан а мокрото одозгоре на шаку (Дој).

пѣпак му текá отсѣчен изр. *паква му је судбина*. – Пѣпак му текá отсѣчен: цел живот само патња (Брц).

пѣпѣљи несвр. *пѣпѣљи, образовати пѣпѣлке (семенка, воћка, биљка уопште)*. – Крушата веч пѣпѣљи, скоро че се расцвѣти (МСв).

пѣрија ж *мешална гривна у главчини дрвених зајрежних кола која се при окрѣпању пѣчка пѣре са блѣјом на осовини*. – Пурија и блѣј, једно је на осовину а другото у главину на точак на рабациска кола, да смање трѣње (Црв).

пѣста пѣстиња изр. *празан пѣстиор, празнина (у кући, дворишту, на имању)*. – Народ се отселил или помрѣл: пѣста пѣстиња у село (ДД).

пѣт ти се отвара изр. *пѣружати се пѣримамљива пѣрилика*. – Пѣт ти се отвара, сине, да излезнеш из овуја нашу бѣду (Јал).

пѣтује несвр. фиг. *одлазити, умирати*. – Путјује старци, нестањује народ у село (ВРж).

пушљив, -а, -о вулг. *димљив; задимљен*. – Њмама кућу пушљиву /Њмама жену смрдљиву (Рос).

пърс, мат-мат-мат узв. при вабљењу пчела:*улази у кошницу*. – Пърс, мат-мат-мат /Јеле ми мато (Пс, Б-Рш).

пѣс паланка /пѣш паланка изр. у дечијој игри: *бежи, излази из игре*. – Пѣш паланка /Бѣла банка (Ста).

Р

рабошката му излази изр. мит. *приближаваџи се иренуџиак смрџи*. – Рабошката ти излази, готов си, че мрѣш (ЦД).

раванлија црква ж *црква која се сџомиње у џесми, одјек на цркву Раваницу*. – Тув настаде црква раванлија (Рас, ВСв, При).

Равнопољџа ж *15. мај, дан џосле Јеремџе*. – По Јеремџу пражњујемо и Равнопољџу (Зс).

радос м радост, весело расположење. – Унука оженимо, још сам ја у радосат, седни да чаџтим (Цр).

рај-пченица /рој-пченица изр. в. рај-пченица. – Да се роди рај-пшеница (Пк).

ражванђа се свр. пеј. *џочетџи брбљатџи и не уметџи иресџатџи*. – Ражванђало се и не умеје да стане (Об).

разапре свр. *зауставџитџи; враџитџи наџраг (сџадо)*. – Разапри овцете па дојди овама (Рс).

разбије зџби изр. *џочетџи губџитџи зубе (брав)*. – Овцата разбила зџби, че џу продавам (Кр).

разбије се воља изр. *изгубџитџи вољу; разочаратџи се*. – Разбила ни је се воља за све; сељака никој не гледа (Гос).

разбџра несвр. **1.** *разумеватџи*. – Ћерла тџрсџи разбирала (Зав, Пок). **2.** изр.

разбџра да одбџра уме да одабира. – Ја разбџрам да одбџрам (Км, При).

разборта свр. рет. *џосвађатџи*. – Луа жена: деца своја разборта, посвађа (ТД).

разбџди свр. *џробудџитџи*. – Ја џи разбџди да отџду порано на орање (ВСв).

развален, -а, о, трп. пр. од развали *обрушен; џообаран*. – Трмџете све развалене, доодџла мѣчка (Дој).

разваља свр. *џообаратџи*. – Мѣчката разваљала кошницете (ГД, Гра).

разварди свр. *сџречџитџи сукоб (људи; живоџиња)*. – Разварди говѣдата да се не бодџу (Кп).

разва́чује несвр. *одлази́ти у разним ѿравцима, удаљава́ти се*. – Деца́ порасту́, разва́чују, йду у́-свет, а ста́рци оста́њују са́ми (Пет).

разве́ује се несвр. *сувише ѿроши́ти, раси́яти*. – Он се мло́го разве́ује, бр́же че распрода́е то́ва што су негóвити стéкли (Јал, Вој).

разве́јан, -а, -о трп. пр. од разве́је *несабран, расејан*. – Разве́јана је, забова-ри́ла је (Пет, Вој).

разве́нча се свр. *развесíти се*. – То́лко цели́вће, то́лко мило́с, и са́ се развенча́ше (Тм).

развенчу́је свр. *разводи́ти се*. – Са́ се младíти бр́же и венчу́ју и развенчу́ју (Пир).

разви́јена ружа изр. (н.п.). *сва од лейо́ше (као шéк ѿроцевíшала ружа)*. – Јербо жéна ружа разви́јена (Рас, При).

развлч́е свр. *разву́ћи (шесíасиу масу)*. – Напра́ви ми мéсто да развлч́ем ба́ницу на аста́лат (Гос).

развр́же ра́боту изр. **1.** *ѿочéти велики ѿсоао*. – Разврза́ си ра́боту голе-му́, ку́ћуту че стéсам (Сук). **2.** *оѿвори́ти некоме велики ѿсоао мимо негово́е воље*. – Ја́ това́ ћулумé, каквú ми голему́ ра́боту ра́зврза (Вој).

развр́не (се) свр. **1.** *ѿромени́ти ѿравац кре́шања (живо́ињама, човеку, ѿредме́ту који се коѿрља, бујици, води уо́ишије)*. – Иди развр́ни овцéте да не отíду На́-планин (Км). **2.** *раси́риши́ти се сѿока на ѿаши́аку*. – Говéдата се разврну́ла, цéлуту стра́ну прекри́лила (ТД).

разврцка се свр. *ужурба́ти се*. – Ма́јћа ми се ра́зврцка, го́сје че доо́де, па о́меси пога́чу, на́праји ба́ницу (Пет).

развр́ша несвр. *начиња́ти залиху хране*. – Развр́шам сенóто, че по́чнем да подра́њујем овцéте (Рос).

разгала́ти се несвр. *ѿочéти галами́ти (и вре́ћаи)*. – Ка́д се разгала́ти сви побéгнемо од ну́ (Држ, Трњ).

разгаври по ку́ћу свр. рет. *ѿочéти велико сѿрема́ње*. – Ја́ сам по ку́ћуту голему́ ра́боту разгаври́ла, развашари́ла сам, нéма кудé да сéдне кој дóјде (Пир).

разгла́ша несвр. *разглашава́ти нечију невољу (болесí, смрí, сва́жа, ѿожар, угину́ће)*. – Све што се ло́ше деси о́дма разгла́ша по село́ (Јал).

разгма́ца свр. *изгази́ти (дубоко) бла́шо, каљу́гу*. – Разгма́цано кали́ште-то, деца́ се игра́ла та́м (Вој).

разговára несвр. *ѿеши́ти*. – Дóјду жéне па ме разговáraу (Трњ).

разгра́кта се свр. *ѿочéти гракíяти*. – Разгра́ктале се гр́лице, мило́ ми да и слúшам (Пс).

разгрéје свр. *ѿодгреја́ти, загреја́ти*. – Разгрéј чорбу́ту, о́чу то́пло да ку́снем (Јал).

разгүка се свр. *йочейи се оглашавайи голуб (гузуйка)*. – Разгукаше се голубови, стиже пролет (Пс).

разгүли свр. *ољушиийи; огулийи*. – Разгулило си рануту, крв потекло (При).

раздäвушка ж *раздавање*. – У нас је голема раздäвушка (Сук).

раздäљи се свр. *удаљийи се*. – Раздäље се овцете од мене и почну да пасу (ДД).

раздäвља (се) несвр. *расйаривайи (брачне другове; волове у јарму)*. – Бог че ни раздäвља са-старцатога, ама не знамо који че први отиде а који че остане (Бла, Гра).

раздëли свр. **1.** *йоделийи*. – Најстарити брат раздëли имањето, и то поштено (Кр). **2.** *раздвојийи (брачни йар)*. – Скоро че ни смрт раздëли, дотрајали смо (Кс).

раздрëбан мүж изр. *висок, широк и јак (млад) мушкарац*. – Станча бëше раздрëбан мүж, јак, силан (Чин).

раздрүмје с *раскрсница важних йушева*. – Одведи ме на друм на раздрүмје (Бер, Км).

раздүвује несвр. *расйаљивайи*. – Ветрат почë да раздүвује огњат, немој да напрäј некоје чүдо (Бс).

раздñни се свр. *йојачайи се дневна свейлосй*. – Сачëкај да си отиду облацити, да се раздñни времето, па тг да појдемо на пүт (Чин).

раздñњује се несвр. *раздањивайи се; свийайи*. – Вану се веч раздñњује, äјде да поодимо (Рас).

разйде (се) свр. **1.** *разићи се; несйайи*. – Време убаво, трава убаво, разидоше се овцете по саватат, пасу ли, пасу (Дој). Чëкамо да се разйду облацити (ТД). **2.** изр. **йде, йде, па разйде добро йоћи, йа се изненада заусйавийи**. – Оно йде, йде, па разйде, не може све само напрëд да йде (Гос).

разйцује се несвр. **1.** *разйедайи се*. – Када је на мокро, желëзото рцавëје и разйцује се (Грш, Сре). **2.** *разилазийи се, ићи на разне сйране (народ, сйока)*. – Разйцује се народ, празне се сëла (Пок).

разйаа свр. *уйройасийи чesйим йреласцима йреко (йлойа, ограде уойийе)*. – Плотат разйаан, децата се йграју на њëга, прескачу га (Км).

разйужило га изр. мет. *оийоийи*. – Разйужило га, почë да копнëје снëгат (Сре. Вој).

разлäга несвр. *уклањайи йибру из казана йосле йечења ракије*. – Сëднете да јëднете док разлäгам казанат (Трњ).

разлäје се свр. *йочейи нейрекидно лајайи*. – Штом се пцетата разлäју, йма нешто, одма се растрчимо да вйдимо кво је (Кр).

разла́ма несвр. *ломии̑и* (на више делова). – Разла́мам кравајчето да има по парче за свакога из ку́ћу (Јал).

разле́нси се свр. *йочей̑и се цери̑и, будаласи̑о се засмеја̑и*. – Разленсил се Ма́та, све му у́баво, а́ко је слуга у дру́го село (ВРж).

разле́њује се несвр. *йоси̑аја̑и све више лењ, губи̑и вољу за рад*. – Почё се млого разле́њује, старе́је (ВСв). Умори́ла се, па се разле́њила (Пир).

разле́пује (се) несвр. *разлей̑ива̑и (се)*. – Не лепи́ га с ти́ја ле́пик, че се разле́пује (ВС).

разлеті́ се свр. фиг. *разлей̑ей̑и на све сти́ране (о йредме̑и̑ма)*. – Ако ти при́дем че ти се све́ разлеті́ (Пет).

разло́жи свр. **1.** *йроси̑ри̑и*. – Ил девој́ћа бе́л да́р разложи́ла (ЦД). Разло́жи покрóвцити на траву́ту да се́днемо да се одмо́римо (Км, Јал). **2.** *уклони̑и џибру из казана йосле йечења ракије*. – Кад разло́жиш послéгни казан у́баво га опери (Трњ).

разлџу́је несвр. *ве̑ом лажи чини̑и уверљиви̑ом йре̑ходну лаж*. – Лџе и разлџу́је, не мо́ж ни́кад да зна́јеш какво́ је йстина а какво́ не́је (Пир).

разма́вује се несвр. *размахива̑и се*. – Са́мо се разма́вује, а ни́шта не урабо́ти (Вој).

разме́си свр. *йочей̑и месий̑и хлеб*. – Ле́б сам размеси́ла, не мо́гу дьбнџс да й́дем (Вој).

разме́стен, -а, -о трп. пр. *размес̑и̑и̑и*. – Би́л је размéстен у ту́ја једи́ницу (Рс). Разми́њују се у́накрс и поју́ (Кс, Рас).

разми́ри гла́ву изр. *узнемири̑и (особу)*. – У́жванћа се жена́, гла́ву ми ра́змири, и ја́ си побéго од њу́ (Сук).

разми́ри се свр. *узбудий̑и се (изванредном лейо̑ом)*. – За њу́ се је зевња́ размири́ла (Пс).

разми́рно вре́ме изр. *време буна и рай̑ова*. – Ја́ сам се роди́ла у разми́рно вре́ме, башта́ ми је бил се́дам го́дине у ра́т (Ру).

размр́ду се ко́ће изр. *чи̑ав организм се освежи, йокрене, оживи*. – Када́ се прошéтам размр́ду ми се ко́ће, ста́нем по́весел и огладне́јем (Гра).

размр́ка се свр. *би̑и у йолном жару (овца)*. – Овце́те се размр́кају укúп када́ имају добру́ па́шу и када́ њим да́вамо со́л (Пок).

размр́цује се несвр. *освежава̑и йело йри раду и кре̑ању*. – Ймамо ло́зје, још га рабо́тимо, размр́цујемо се помáлко, а ймамо и ко́рис (Пир).

разна́јде фиг. *измислий̑и разлог*. – Наговóре будáлу да разна́јде ра́злог да га иска́ру од ра́боту (Пир).

разоднесé свр. *разне̑и*. – Што оста́ло од појáтуту, кој врата́, кој про́зори, кој цре́пови, разодне́л на́род (Брл).

разно̀де се свр. *размахати се, показивати надмоћ; ионашати се дрско.*
– Он се разнодёл, усилил се и обрча орату на карање и на бијење (Сре).

разно̀цује несвр. **1.** *наговарати некога да промени одлуку или сџав.*
– Разноцује га да ма̀не девојчето и да узне друго (Сук). **2. разно̀цује кра̀јишта** изр. *налазити изговоре, врдаџи.* – Разноцује кра̀јишта да га не карају на ра̀боту (Пет).

разра̀ни се свр. *покриџи се ранама; повредиџи се на више месџа.* – Разранила се по цџлу снагу (Сре).

разрѐва несвр. **1.** *уклањати горњи покреџни слој (снега, земље, џубреџа).* – Разревам снег да мо̀жемо да отидемо до стоку и до капџу (ВЛк). **2. расџураџи** (*у џанком слоју*). – Разревам жа̀рат да се брже ола̀ди, да се нешто не запала (Сре).

разрѐса се свр. *изресџи се (леска, бораниџа; поцеџани комад одеџе, џлаџина, посџељине;).* – Да лепо обра̀дим платното, кад га исечџм да се не разрѐса (Пир).

разрѐти свр. *по̀редџи; размаџи.* – Разрѐти ма̀лко колџити да мо̀ж да мињџу пилиштата (НМл).

разрѝје свр. *по̀рериџи (свиња, криџица, ровац).* – Свиња̀та разрѝла лејџе (Об).

разу̀ба̀вује се несвр. *по̀ролеџшаваџи се.* – Ти се почѐ разу̀ба̀вујеш откако̀ отиде у гра̀д да жѝвиш (Сук).

разу̀зџма несвр. *куџоваџи и односиџи; разносиџи.* – Све што дока̀ру, све се разу̀зџма, ја̀гма голема̀ за ту̀ја ро̀бу (Пир).

разу̀зне свр. *по̀куџоваџи.* – Млекото̀ рано̀ разу̀зну и ја̀ се одма̀ врџам до̀ма (Држ).

разьна̀ва несвр. *расџознаваџи.* – Почџ маглата̀ да се дѝса и ја̀ почѐ да разьна̀вам кудџ сам залута̀л (Јал).

разьна̀вује несвр. *по̀чињати џамџиџи свеџ око себе (деџе).* – Ја̀ сам почѐла да разьна̀вујем у рата̀т, голџм стра̀ је било̀, а била̀ сам три-џџџи го̀дине (Сре).

разьна̀је свр. *добро уочиџи; расџознаџи.* – Не вѝдим и не џу̀јем, па не мо̀гу да разьна̀јем ко̀ји си (Јал).

ра̀ј-пченѝца изр. (н.п.). *бу̀жна и жѐдра џшеница:* уп. ра̀ж-пченѝца, ро̀ј-пченѝца, ро̀п-пченѝца. – Ра̀ј-пченѝца је добра̀ пченѝца с плно̀ зр̀но (Зав).

ра̀јчѝца ж (н.п.). *лѐја и млада̀ дево̀јка.* – Дево̀јчице, ра̀јчице /Цр̀не су ти о̀чице (Цер, Бз).

ра̀ло с **1.** *по̀римџивна ралица.* – Ора̀ло се с ра̀ло, па се нѐје ра̀цало̀ добро̀ жѝто (Вој). **2. мера за по̀вршину оранице 0,25 ха.** – Ора̀ли смо петна̀јес ра̀ла

зёмљу, скóро чéтри ёктара (ВЈ). **3.** изр. (н.п). **јéдно рáло гáче** *йука сиройиња*. – Јéдно рáло гáче /Нáс тројица брáће (Зав).

рáне и ћéле изр. *йешке и зайушиене ране*. – Тáмо њéму, надисáле се рáне и ћéле (Пет, Држ).

рáница ж *воћка која рано сазрева*. – Црéшњу рáницу ймамо (Ста).

рáнко прил. *рано*. – Слнце јáрко /Не заоди рáнко (Гос).

рáно-рáно прил. *врло рано*. – Че пóјдемо рáно-рáно, грáд је далéко, да стигнемо на врéме (Бе).

рањáйв, -а, -о *који је сав у ранама*. – Врну се из рáт рањáйв; лечи́мо га мло́го врéме и излечи́мо га (ТД. Вој).

рањеник ж *вейар у йову; уйовљени вейар*. – Рањеникáт стáну голéм ко телé (Вој).

рáњет, -а, -о трп. пр. *ухрањен, добро негован (брав)*. – Његови волóве рáњети, убáви (Сук).

рáп-рáп-рáп узв. подражавања сечења (маказама, српом). – Рáп-рáп-рáп, исéче свúту морúзу (Вој).

рáйацк ж биљ. *сийан црни лук за расађивање, ариацк*. – Купи́ рапацк лóк на пiјац да си насáдим црвéни лóк на појáту (Гос).

рáпне свр. *ойсећи срйом или маказама*. – Рáпну са-срп отсéче на дрвцé-то вёр, упропасти га (Пет).

расадáчка ж *крайак, йовијен, зашиљен комад дрвeйа за расађивање йоврћа*. – Да ми направиш убáву расадáчку да ми не жу́ли рúку (Вој).

расáља несвр. *смађиваји сланоси хране*. – Кадá на грéшку пресóлим, тóрам по нéколко кóмпирa у чорбúту и йу расáљам (Сук, Вој).

расáњи се свр. рет. *разредийи се, йохабийи се (йканина)*. – Јасткáт ми се расáњил, че га крпим (Пир).

расвáља се свр. *йочейи се койрљаийи*. – Рáсвáља се товари́ја (Пк).

расéцује несвр. *развлачийи, разносийи*. – Вóз запáлен, нáрод расéцује што довáти (ВЈ).

раскáчује несвр. **1.** *одвајийи оно шийо је йовезано*. – Раскáчуј колáта, че йдемо само с прéгништата на орање (Вој). **2.** изр. *раскáчује дугове раздуживаийи се*. – Свадба мiну, сá раскáчујемо дúгове (Грш).

раскáшка се несвр. *губийи облик, йрелазийи у кашасийо сийање*. – Петлицањéто презрéли, па се све раскáшкали у кóвуту (МЈ. Км).

расклáчује несвр. *клаийийи (зуб)*. – Немóј да си расклáчујеш зу́бат (Вој).

расклеву́ца се свр. *йочейи (јакó) храмайи*. – Расклеву́цали се стáрци, рáбота ми големá нá-руће, нéма кому́ да се жáлим (Рс).

раскóвје с мн. мит. *оно йомоћу чега се раскива (руши) йрейрека, расковник*. – Йма травá раскóвје, она́ ти отвáра пúт (Нш. Гос).

ра̀скод м *расход*. – При сеља̀ци су поголеми́ ра̀скоди него прѝкоди (Јал).
раско̀дује несвр. *расходова̀иши, шкарѝира̀иши*. – Тѐја бомбо̀не да раско̀дујемо и че и подѐлимо (Гос).

раско̀йче свр. **1.** *раско̀йча̀иши*. – Раско̀пчи го̀рњото дугме, тека̀ се рабо̀ти (Кр). **2.** изр. **раско̀пчу му се дугмишта одвеза̀иши се језик; ѝочей̀и брбља̀иши. – Не зака̀чај љу мло̀го, да ву се не раско̀пчу дугмиштата; она̀ не умѐје да ста̀не када̀ се распрѝча (Држ, Трњ).**

раскрѐка се свр. **1.** *ѝочей̀и крекѐиша̀иши (кокошка, ѝишица)*. – Раскрека̀ше се коко̀шћете и ја̀ потрча̀ да ви́дим кво̀ је (Јал). **2.** фиг. *разгаламѝиши се (без ѝосебног разлога)*. – Жена̀ се раскрека̀ и ја̀ си о̀дма излѐзо да се не ска̀рамо (Брц).

раскро̀ји свр. рет. *обавѝиши кројѐње, скро̀јиши*. – Прво̀ ти у̀зне мѐру, па раскро̀ји и послѐ шѝје (Сук). Узé ми мѐру, раскро̀ји пртенѝцете и речѐ ми да чѐ буде готóво за субо̀ту (Пир).

раскр̀пи свр. *скину̀иши закр̀пе*. – Раскр̀пи панталóнете па љи закр̀пи с но̀ве кр̀пе (Сук).

раскр̀сти свр. рет. *расѝросѝирѝиши и наменѝиши (ѝоклоне)*. – Ти раскр̀сти да̀рове (Км, При).

раску̀ћи свр. *уѝроѝасѝишѝиши дома̀ћинсѝиво*. – Довлѐче се курвèтина у до̀бар до̀м, раску̀ћи га и побéже у̀свет с једно̀га шо̀фера (Пир).

расов, -а, -о обич. *церов; храсѝов уо̀ишише*. – Шумку̀ смо носѝле расову̀, с њу ула̀зимо кад подла̀зујемо (Д-ТО, При).

распа̀рљује несвр. *расѝарива̀иши*. – Немóј да распа̀рљујеш чара̀пцита, обу̀вај се како̀ трéбе (Вој).

распа̀сана кома̀нда изр. *одсутѝиво реда и догово̀ра (у ѝородици, у радној гру̀пи)*. – При њѝ је распа̀сана кома̀нда, кој како̀ навѝје шѝју тека̀ рабо̀ти (Сре).

распа̀ше се свр. **1.** *олабѝиши каши; скину̀иши ѝојас*. – Да се распа̀шем, да ми лѝкне (Јал, Вој). **2.** фиг. *хала̀йљиво и дуго јесѝи*. – О̀н ка се распа̀ше мо̀же цѐло пѐчено пра̀се да изедѐ (ВЈ).

распљѐште свр. *исѝањѝиши длановима или нога̀ма (ѝесѝо, глину)*. – Распљѐште тестóто како̀-да̀-је и о̀дма га ту̀ри да се печé, и не испáдне добро̀ (Чин).

расповѝје свр. *скину̀иши ѝелене са бебе*. – Расповѝје бебèто и ѝгра се с њèга (Држ).

распог̀лија м рет. *немарна особа*. – О̀н је распог̀лија, ба̀ш га брѝга за свѐ (Бла, Пир).

располóти свр. фиг. *омесѝи умиру̀ћег да не може лако̀ да умре; ѝривремено ѝовра̀ишиши умиру̀ћег*. – Не дѝрај ба̀бичкуту, немóј да љу располóтиш, нèка на ми́р у̀мре (Пир).

распрáвује несвр. рет. **1.** *разјашњаваџи*. – Он че ми распрáвује за по-
литíку, а не знаје нòс да си обрíше (Чин). **2.** *одлучиваџи у име групе; орга-
низоваџи*. – Да се договоримо кој че распрáвује и кога че слóшамо (Об). **3.**
разрешаваџи. – Требе óдма да се распрáвује да се млóго не замрси (Чин).

распрéма се несвр. *мењаџи одећу, преоблациџи се; расјакиваџи
ириљаг*. – Невéстата се распрéма, сá че лёга с младожењу (Бз).

распрéска се свр. фиг. *разићи се на разне сипране*. – Распрéска се нáрод,
опразнёше сéла (Јал).

распýчи се свр. *йући уз јак йрасак (лубеница, дрво, сипена)*. – Паде дрво
и распучи се до сáмога мéне (Пет).

распýшти свр. **1.** *расйусипиџи; ослободипи (особе)*. – Распущтили
ђáцити на три дéна да помáгу у бёрбу (Јал). **2.** *развући (зайрежна кола)*. – Рас-
пýшти колáта и тури литрете, че йдемо за сéно (Пет). **3.** *разгранипи се (сипаб-
ло дрвeиá, биљка уоипиe)*. – Ил копíна бéл цвёт распущтила (Км, Бер). Дýдат
распущтил големé гранће на све стрáne (Вој).

растáвен, -а, -о трп. пр. од растáви *расйављен; разведен*. – Онí су сас же-
ну́ту одавна растáвени (Пир).

растáвује се несвр. **1.** *расйајаџи се; одвајаџи се*. – Срётну ли се, запри-
чу се и не растáвују се док све не искажу једна на дру́гу (МЛк). **2.** *разводиџи
се*. – Теквó врéме дошлó: дьнэс се ўзну, јўтре се растáвују (Зав).

растéњује несвр. **1.** *ослобађаџи йросйор*. – Деца, растéњујте да мóж
да мињўјемо (НМл). **2.** *смањиваџи број (особа, брава)*. – Почé се растéњује,
ћишата рáстури сабóр (Бз).

расйика (се) свр. *разићи се; несипаџи*. – Деца́та њим се растика́ла по
свёт (Кр). Растика́л се нáрод, нéма нíкога у селó (Пет).

растóпи свр. *расйвориџи*. – Растопíла сам сóл у ча́шу да си оперем
гýшу (Пир).

расйргне се свр. *йремориџи се (због многобројних йослова)*. – Оно́ три-
ста рáботе у ку́ћу; растргнем се (на све стрáne) па нéмам дўшу да вечéрам
(Вој).

растриша. изр. **растриша хошетйјата** *йумараџи йо хошковима, не-
шио уйорно йражиџи*. – Растришам хошетйјата, трајим српове (Вој).

растрка свр. *исйрљаџи; уклониџи (мрљу) ирљањем*. – Сипни му мал-
ко пéпел и водíцу, па га мáлко после растркај и опери (Вој).

растркóли (се) свр. *закойрљаџи*. – Дeтиштето рáстрколи свéте тикве
по двóрат (Кп). Растрколише се зéљхете и попадаше од пўтат у реку́ту (Чин).

растрни свр. *уклониџи ирње са йролаза*. – Растрни, сине, да мóгу да
улёзнем у лóзјето (Пет).

растрњује несвр. *уклањаџи ирње са иролаза*. – Направи капију ко мџж, а не да тураш трње и да растрњујемо када улазимо у градину (Вој).

растрџује несвр. *зачињаваџи чорбасио јело (сирђеиџом, киселим млеко, јајеиџом)*. – Ја чорбу од лџбоду застрџујем сас ћисало млеко (Сук).

растумара се несвр. *ужурбано се ирипремаџи*. – Гџсје че ни дџјду, растумарајте се да спрџмите уџбав ручџк (Сук).

расиумлачи свр. *разјасниџи; разумейџи; ироиумачиџи*. – Стигал ми дукомџнт из Француску, мџж ли да ми га растумлачиш (ДД).

растура се несвр. **1.** *губиџи чврсиину и квалииџей*. – Сиреџето старо, веч се растура, мџже само за прџење (Кр, ВС). **2.** *осийаџи се (скуј особа)*. – Сабџрат се растура, почџ се стџвиња (Држ). Кад се растура седџнђа пџчнемо да се препџвљујемо (Пн).

растурна вечер изр. *иоследње вече свадбе*. – Скарали се на растуРНуту вџчер младоџења и њџгов пџмлад брџт (Бз).

расипи се рана изр. *иочеџи се расидаџи икиво*. – Че му сечу ногуту, ранага му се расипџла (Бс).

рачко м мед. хип. *рак, канџер*. – Вџти га рачко и од њџга умрџ (ГД).

рашатри се свр. *иочеџи храмаџи*. – Рашатрили се старци у двџр, јџдва џде (МСв).

рашљас, -га; -то, в. рашљес. – Бџше голема рашљаста круша, зимџвача (Брл).

рашљес, -га, -то *рачваси*: уп. рашљас. – Пољак се укачи у рашљесто дрво и посматра који пастири праве штџту (Вој).

раштџмује се несвр. *размекшаваџи се (земља; хлеб)*. – Лџб се раштџмује када се тури на пару (Бер).

рашчџпи мачку изр. вулг. *обавиџи сношај (жена)*. – Рашчџпила сам мачку на време и са мџгу да иџдем кудџ очу (Гос).

рашчџпљак м **1.** *особа која Chesио вршиџи (деџше, жена)*. – Тија па рашчџпљак само се чџпи, главу ми размири (Сук). **2.** вулг. *курва*. – Раџицата је рашчџпљак, рашчџпља, не врџди ни две паре (Сук).

рашчџњује несвр. *уклањаџи магије, ослобађаџи од чини*. – Таја бабичка је и прајила маџије, и рашчџњувала, само да дџјде до паре (Пир).

рашчџвџчи се свр. *иосиџи бескаракџерна особа; иџиусџиџи у нормалном иџнашању (рад, одевање, хигијена)*. – Бџше добрџ момчџ, ама се после прџпи и рашчџвџчи се, и не џжени се (Пет).

рашчџвџчује се несвр. *иџиушиџи у моралу и нормалном иџнашању, заџиушиџи се*. – Ти се почџ рашчџвџчујеш како почџ да се друџиш с теја две рђе (Кс).

рашчүпи се свр. *рашчүпавиши се*. – Гр̄снице се рашчүпе кад̄а се т̄опе (ВРж).

рашчүшкује несвр. *уклањаиши гурањем*. – Бүлдожерат рашчүшкује земљүту (Гра).

р̄бав, -а, -о *извиш̄ојерен; ис̄ирошен*. – У дв̄орат само стар̄ци р̄бави, прип̄ичају се на сл̄нце (ВЛк).

р̄гне свр. *ир̄обос̄иши, жигнӯиши*. – Р̄гну ме у слабинуту како с н̄ож (Пет).

р̄ђоше се. изр. **р̄ђос̄ало се на жив̄от сасвим се за̄иус̄ишиши (особа)**. – Лењаво, н̄епрано, незакр̄пено, усмрд̄ело се, р̄ђос̄ало се на жив̄от (Сук, Вој).

реб̄еће се несвр. *зацењиваиши се од смеха (дуго, гласно, неуч̄ииво) и ӣо без много разлога*. – Реб̄ећу се ко деца̄ ма̄лечка; не знам какв̄о њим је (Пир).

ред м *вас̄ишиање*. – Дете̄ одма да почнеш да учиш да знаје ред (Вој, ВЈ).

2. р̄еди се несвр. **1. заузимаиши мес̄ио у реду**. – Ред̄ете се кој̄а как̄о је дошла да се после не карамо (ВЈ). **2. изр. (н.п.) р̄ед се р̄еди одређиваиши редослед; ӣо-кораваиши се обичајном редоследу**. – Ред̄ се ред̄е на̄-воду да йду (Соп).

редом(а). изр. (н.п.) **р̄еди редом ӣћи редом**. – Чу да р̄дим редом по сӣнове (Км).

р̄езан, -а, -о **1. одрезан; оӣсечен**. – Йма р̄езани трӯпове у браништето, још непрев̄езени (Пет). **2. фиг. не̄йокре̄иан**. – Лежи ко р̄езан (Сук, Грш).

р̄езне свр. дем. *оӣсећи*. – Р̄езни месц̄е /П̄ӣни винц̄е (Вој).

р̄епа се несвр. *бранииши се жес̄иокӣм ӣокре̄иима, галамом и вербалним на̄иаодом*. – Кажемо ли му да н̄еје тека̄ добр̄о, одма се р̄епа (Вој).

р̄е̄пуш̄ак м *чичак*. – Репуш̄ак је чич̄к што раст̄е у њиву (Црв).

р̄есав, -а, -о *који има ресе (јагње, јаре); који је сав у ресама (леска, врба, ӣредме̄и)*: уп. р̄есес. – Д̄еда ми ймаше украс̄ену овч̄арску торб̄у од ко̄жу, р̄еса-ву (Пн, ВСв).

р̄есес, -та, -то в. р̄есав. – Р̄есестото јагне највише волим, с њ̄ег се највише йграм (МСв).

р̄еси се несвр. бот. *цвет̄иаиши у виду реса (врба, леска)*. – Ст̄иже пролет, врб̄ете се р̄есе (Изв). **2. избациваиши йлодове у виду реса**. – Р̄еси се васӯљ на прит̄е (Трњ).

ресит, -а, -о. *који се изресио, који има ресе (врба, леска)*. – Крив̄а врб̄а, ресита (Гос).

р̄етак, -тка, -тко *редак*. – Р̄етка морӯзата, р̄етко никла, удавила љу водата (МЈ).

рет̄еје несвр. *ир̄оређиваиши се*. – Кад̄а н̄ема снег преко зиму житата рет̄еју од сувомра̄зицу (Км, Јал).

р̄ети несвр. *ир̄оређиваиши*. – Ја р̄етим морӯзуту у загр̄тање, по̄више да р̄оди и да су голем̄и класове (Сук).

рѣтко-рѣтко изр. *врло рѣтко*. – Дооди, сврѣча, ама рѣтко-рѣтко (Бер).

реѣицијска година изр. *година која њогодује вођу од кога се ѡече ракија*. – Оваја година испаде реѣицијска година, опѣкомо преко сто казана реѣију од сливе (Вој).

рецељаѣа ж *дрвена кашика са дугом дршком ѡрилагођена ѡрављењу ѡекмеза и рецеља*. – Муђ ми је дрводѣља, направил ми је ѡбаву ложницу рецељаѣу (Пир).

рецепис м *рецейѡи*. – Изгубѡла сам рецеписат (Пир).

рѣч м/ж **1.** *глас; говор, говорне одлике*. – По рѣч сам те познала (Гос). **2.** **не заборави си рѣч** изр. *не заборави на чему си*. – Не заборави си рѣч, евеђу ѡјна, стиђе (ПРж).

рѣчен, -а, -о (н.п.). *судбински одређен, наречен*. – Ти си мене рѣчена /И у писмо писана (При).

рѣши брѣгу изр. *ѡребринуѡи; решиѡи ѡроблем*. – Оженимо и помладу-ту чѣрку, са решѡмо брѣгу (ВС).

ридѣрчек м дем. геогр. *врло краѡика коса*. – Ене га горе на ридѣрчекат, глѣда у нас (Брл).

риња рѣба изр. мит. (н.п.). *нека брза риба*. – Претвѣриђу се риња рѣба (Пс).

рича (си) несвр. *вређаѡи*. – Несмо си ричале једна на друђу, несмо се карале (Об).

рѣка-ѡљује изр. *кашљаѡи и искашљаваѡи*. – Мрдне малко на-страну, па рѣка-плѡје, рѣка-плѡје, има некакву муку (ПРж).

рѣкајечи прил. сад. од рѣка *хркаѡи; избаѡиваѡи слуз из грла*. – Загуши се рѣкајечи од туја проклѣту кашљицу (Пет).

рѣмба (се) несвр. *ошиѣѣиваѡи у ѡоку дуге (и лоше) ѡѡѡребе*. – Нечу си давам котлат да ми га рѣмба свакој (Вој).

рѣмбавѣтина ж пеј. *сѡара овца намењена клађу*. – Смам осам рѣмбавѣтине, мођу ти ѣи продадем (Кр).

рѣвање с гл. им. *гласно ѡлакање; лелек, рѣдање*. – Изидѣ рѣвање у комшиљк, умрѣла бабичка (Грш).

рѣве несвр. фиг. *језиво одзвањаѡи*. – У Букур има пропас, рѣве камик надѣле (ВС, ВЈ).

рѣвља м *ѡлачљивко*. – Ођути се, рѣвльо, девође те глѣдају (Пет).

рѣвна ж *ѡлачљивица*. – Манете туја рѣвну, она само вѣка (Пир).

рѣг м мн. **рѣзи рог**. – Јагњето рѣзи истерало (Соп). Свати у за рѣзи (Ос).

Рождѣница/Рождѣвица/Роѣавица ж *дан Христѡвог рођења*. – (Пир).

рѣј-пченица ж (н.п.). в. рѣј-пченица. – Да се рѣди свакојако /Понајвише рѣј-пченица (Зав. Гос).

рѠни си Ѡчи изр. *ѡлакаѡи из дана у дан*. – НемѠј си, чѠрко, рѠниш Ѡчи, мѠтвога баштѡ нѠма да дѡгнеш (Км).

рѠп-пченица ж (н.п.) в. рѡј-пченица. – Да се рѠди рѠп-пченица (ВЛк).

рѠпа несвр. *грисѡи у сласѡи уз ѡсебан звук, хрскаѡи*. – ЦѠл дѡн рѠпам, гризѠм градуѡе (Д-Бо, Пир).

рѠсман м *додолски обред*. – НѠсимо рѠсман: девојчетѡја од шѠс до дѠсет гѠдине. ДѠдолице ѡграју, нѠсе рѠсман (Брл, Дој).

рѠсманка ж обич. *додолица, учесница у обреду ѡризиваѡа кише*. – Сѡмо кѡжемо рѠсманѡе. СабѠремо се рѠсманѡе, једнѠ напраје невесту, прѠскамо се, прѠскамо нѡрод да пѡдне ѡиша (Брл, Дој). РѠсманѡе ѡдемо у Погѡново (Д-Пг, Чин).

росуѡа ж *слаба и краѡкоѡирајна киша*. – Да зарѠси сѡтна ѡиша росуѡа (Цер).

рѠчка ж *рогаѡа овца*. – Заблајѡла рѠчка овцѡ (Пк).

рѡба недостѡгла изр. *није невестѡа имала довољно дара за све блиске роѡаке*. – Ѡнда вој је рѡба недостѡгла (Км, При).

рубѡча ж *врѡѡа ѡикве са јаком кором*. – Па посѠче све тѡкве рубѡче (Рас, При).

рубено с поим. гл. од глагола рѠже *рѠзано, један од начина обележаваѡа ушѡју заѡѡѡа*. – Уши рѠжемо на Ѡвце рѡзличито, рубено, и свѡк си знаје свѡј белѠг (Гос).

рујѡ несвр. рет. в. рујнѡ. – Парадѡјз рујѡ веч (Цр).

рујнѡ несвр. *сазреваѡи и добијѡи црвену боју*; уп. рујѡ. – Нѡш парадѡјз почѠл да рујнѡ (Цр).

рукѡ ж *рука*. **1.** изр. **руку на срце говори исѡину**. – Рѡку на срѠце, че те закленѠм, кажи ми прѡво (Вој). **2.** изр. **стигла му рука ѡсѡѡиѡи; усѡѡѡи**. – СтѠкал млѠго, стѡгла му рукѡ (Грш, Сре).

руѡла ж (н.п.). *груѡа ѡѡурских војника*. – Тѡрсѡе руѡле палѠјечи (Км, Бер).

румен м *руменило лица; руменило уѡѡѡѡе*. – По снагу га избѡило румен и самѠ вѡка (Држ).

рупчина ж, рет. *ѡѡина*. – Крил је се по онѡј рупчине у плѡнинуту (К-Њу, Зс).

рустѡк м, дем. од рус *ѡрун*. – УлѠзе ми рустѡк у Ѡко (Пет).

руцѡло ж **1.** *део гајда*. – Гајде ѡма руцѡло, пувѡлник, којѡ ѡма пис, гајдуницу и мешѡну (Пн). **2.** *ѡлачљива особа која ѡрегласно ѡлаче, рида*. – Товѡ па руцѡло комшѡско, сѡмо га бѡју, сѡмо руца (Чин).

руцко м рет. *ѡлачљивко, које ѡрегласно и честѡ ѡлаче*. – Оѡути се, руцко, децѡ ти се смејѡ (Пир).

ру̀цна ж *йлачљивица, која йрегласно и чесїѝо йлаче*. – Ру̀цно, ру̀цно, нѐ-
чемо више да се йграмо с тѐбе (Пир).

ру̀цна ж *мала количина, колико у руку да се йонесе*. – Да̀де ми јѝдну
ру̀ццу пу̀цанће да однесѝм на деца̀та (Пир).

рѝоше (се) свр. **1.** *зарђаїїи*. – Ћїшата га мокрїла и оно̀ се рѝосало (Вој).
2. изр. **рѝосало се на живѝт**. – Оно̀ йма лѐњаво, йма, ама ово̀ва се рѝосало
на живѝт (Вој).

рѝж м бот. в. Ђрж. – Нек па̀дне дѝж да се роди рѝж (Пл).

рѝмка ћїша изр. *йадаїїи (дуга и сийна киша)*. – Рѝмка ћїшата, рѝмка,
у̀баво че накваси зѐмљу (Нш. Бла).

С

са̀ (с /сас /сѝ /сѝс) предл. само испред речи које почињу са С, означава друштво у
вршењу радње, редослед, количину, трајање, средство. – Идо̀мо за̀једно са Срѝту (ВРж).

са̀вак м *исїусїї којим се йреусмерава вода да не иде на воденичну буку
док се обављају оїправка или чиићење*. – Йди, сїне, подїгни дьскѝту на са̀ва-
кат, че ковѝм ка̀мик (Вој).

садѐ прил. *само, једино їѝо; једино за*. – Далѝ ме садѐ йзлѝга за ко̀ња̀тога
(ДД).

садиња̀к м *йошумљена йовршина*. – Испод Ра̀вни пу̀т према Баса̀ру йма
садиња̀ци (Изв).

сазда̀ва несвр. *сїварайїи (родийѝели, бог)*. – Сазда̀ва се детѐ, растѐ,
стања̀ју чево̀к (ВС).

саздадѐ свр. *сїворийїи (родийѝели, бог)*. – Текво̀ се сазда̀ло, ама на̀ше
је, мо̀ра да га чу̀вамо (Сук).

саздру̀жи се свр. *здружїїи се*. – Мој сїн се саздружил с једно̀га чѐк из
За̀ганицу (Вој).

сазрѝву̀је несвр. **1.** *сазревайїи*. – Нѐк још ма̀лко сазрѝву̀је, да добѝје
шеѝерїну, после че га бѐремо (Гњ). **2.** фиг. *доїпрајавайїи, сїарийїи*. – Сазрѝву̀ју
мојї родитѐљи; оно̀ и ја̀ веч стану̀ ба̀бичка (Соп).

са̀јванчек м дем. *надсїреишница; шуїа*. – Да сѐднемо под са̀јванчекат у
ладо̀вїну (Бла).

саламѐтї м *добар и йрав живоїїни йуїї*. – По ту̀рсїи ли је, не зна̀м, али
чу̀л сам да је саламѐт до̀бар и пра̀в пу̀т, па ка̀жемо да је нѐкој извѝл своја̀ деца̀
на саламѐт (Пир).

салдрма̀ ж *говѐђе или овчије месо сїремљено са разним зачинима (у
говѐђем шкембеїу) и усольено да би шїїо дуже йрајало*. – Салдрма̀ је од

говѐцо мѐсо, и она́ је твр́да и слáна (Кр). Салдрма́ је усóлено óвчо мѐсо да му се продужи трајнос. За врѐме Дрýгог свѐтског рáта нáши су у Сóфију про- давали сирење и салдрму́ (Кр).

сáма сáмичка изр. *сасвим сама*. – И ма́јка сáма сáмичка оста́де (Влк).

самѐ прил. **1.** изр. **и́гра на самѐ играйи́и сам**. – Башта́ ми је волѐл да и́гра на самѐ (Грш). **2.** изр. **пред самѐ нáс нейосредно исйред нас**. – Орѐлат срнүту́ пред самѐ нáс стйже (ТД).

сарáј м (н.п.). *велелейно здање*. – Три́ дунђѐра сарáј саградй́ле. (Дој. Рс).

сараца́ ж нар. мед. *рак*. – Има сарацу́, рáк га кáжу, живу́ рáну (К-ЦВ, Пир). **састарѐје** свр. *остарийи*. – Бри́ђе, му́ђе, големá рáбота свáћи дън и човѐк састарѐје, истро́ши се (Рас).

сасън м *сусан*. – Кáжемо га сасън или сьсън и корйстимо га уз јѐдење (Пир).

сваá свáи изр. *йрија йрији*. – Сваá свáи нá-уво казү́је (Брл).

свáкагаш прил. *увек, у свакој йрилици*: упореди свáкьга. – Када́ дојде у селó, свáкагаш сврне у нáс (Дој).

свáкакъв, -ква, -кво *свакакав; разнородан; неуједначен*. – Којѐ бодѐ, којѐ не бодѐ, йма свáкаква говѐда по свѐт (Трњ).

свакојáко прил. *разноврсно*. – Да порóси свакојáко (Мр).

свáкьга прил. в. свáкагаш. – Свáкьга сам појáла када́ су тражйли (Брл, Дој).

свáта несвр. *схвайайи; разумейи*. – Јá га учим, ама онó не свáта (Пет).

свáшто зам. **обрчају га на свáшто йумачийи различийо**. – Настрада́л човѐк и сá то́ва обрчају на свáшто: тйја чу́л ова́к, онй́ја видѐл она́к (Дој).

свѐ прил. рет. *једино*. – Сто́куту сам прода́л свѐ зара́ди њѐга, да га ишкóлујем (Сук).

сведоóчи несвр. *сведочийи*. – Јá че сведоóчим, с óчи сам видѐл, ама ти трѐбе још једън сведоóк (Вој).

сверáва несвр. в. свѐрља. – Сверáвају ва́гугу (Гос).

свѐрља несвр. *йроверавайи йачности мерног уређаја*: уп. сверáва, сверља́ва. – Не да́ва да свѐрљају сто́чнуту вагу, наместйл у да кра́дне (Изв).

сверља́ва несвр. в. свѐрља. – Там се сверља́вају мѐрни уређаји (Пир).

свекрв́ино рýно изр. вулг. *космайосй йолног органа свекрве*. – Да не глѐда свекрв́ино рýно (Пир).

свѐй м *мношйво (сйоке, народа)*. – Млóго свѐт, нѐма игла́ кудѐ да пáд- не нáземи (Тм).

свѐти се несвр. *освећивайи се*. – Онй́ су óсветни човѐци, пази́ да ти нѐ- шта не замѐре, па да ти се после свѐте (Пет).

свйдно му изр. *жалийи нешйо; жалийи некога*. – Умрѐло момчѐ у њин комшилѐк, свйдно му, жáл га (Пет).

свѣнско трње с бот. *зѣлѣастѣа биљка која има бодље, расѣе и као коров*. – Свѣнско трње растѣ по њиве и поред рѣку, има три бодље; варим га од понавѣрицу (ВРж. Д-Сл).

свѣнсѣи опанчѣта изр. (н.п.) *оѣанци од свињске коже*. – Пиротска момчѣта /Свѣнсѣи опанчѣта (Пир).

свињарѣв, -а, -о посл. *свињарев*. – На свињарѣву мајћу и уши грду (ВЛк).

свирејечи прил. сад. од свѣри *свираѣи; звиждаѣи*. – Они се свирејечи доѣкују и договарају (Сук).

свѣркало оди зѣмљу изр. *дувачки инструменти грнчарске израде*. – Свѣркало за деца грнчари су правѣли оди зѣмљу (МСв).

свѣрће и тупанће изр. (н.п.). *разноврсни музички инструменти*. – Мирѣше га свѣрће и тупанће (Км, Бер). Да засвѣре свѣрће и тупанће (Км). Ја устајте свѣрће и тупан(ћ)е (Км, При).

свлада свр. *савладаѣи*. – Са-силу и свладал када се делили и узел најбољи дѣл (Пк).

свлечѣ гузицу изр. *омршавиѣи (женска особа)*. – Свлѣкла гузицу, голема раѣота у њѣ (Вој).

свој, -а, -о *близак (о рођаку)*. – Он ми је по-свој, њѣму че дадем пѣвише (Чин).

свѣзга се свр. *сѣусѣиѣи се клизећи (на ѣур)*. – Како се травата угрејала, ја се одједнуш свузга чѣк у долинуту, једва жив остаѣо (Јал).

сѣбе си зам. *самом себи; себи лично*. – Пцувал, окал, јадѣсувал се и сѣбе си највише досаѣил (Пет, Вој).

сѣвда ж, арх. *симѣиѣиѣа; љубав*. – Бѣћар је сѣвда голема (Цр). Имам сѣвду на њѣга (Вој).

сѣгменсѣи, -ка, -ко, в. сѣјменсѣи. – Сѣгменсѣе пѣсме пѣвају (Гос).

седамѣсам бр. *ѣприближно седам или осам*. – Ојни седамѣсам чѣвѣка да ти помѣгну у товарѣње (Тм).

седмѣна бр. *седморо*. – Седмѣна су под њег зајинуѣли (Гос).

седумдесѣ бр. *седамдесеѣи*. – Имам седумдесѣ гѣдине, али ми гѣдинѣте не смѣтају (Пн).

сѣјменсѣи, -а, -о. *које ѣевају ѣурске наоружане груѣе (ѣесме)*: уп. сѣгменсѣи. – Сѣјменсѣе пѣсме пѣвају (Изв).

сѣк м **1. обрѣча се на сѣк** изр. *ѣрави ошѣре заокреѣе*. – Текѣв чѣвѣк: обрѣча се на сѣк и с рѣће маа на сѣк, па му се смејѣмо (Гра). **2. орѣти на сѣк**. *ѣрави ошѣар ѣрелом усред речениѣе*. – Бил цандарин, све орѣтеше на сѣк (Зав).

сѣктѣмбар м *сѣѣтембар*. – У сѣктѣмбар, пред Маѣлу богорѣдицу бѣремо градѣне, да ни не изненаѣи слана (Вој).

селó невéло извр. село које није погодно за животи; неуредно село. – Бела је село невéло (Пк).

сéлска зóб извр. (н.п.) *овас Avena sativa*. – Сéлску си зóб зобáла /Сéлска те пцéта разнéла (Рос. Гос).

сенáрска гóдина извр. година која погодноје бујању биља на пољима. – Када је млого ћиша упролет тг је сенáрска гóдина, трава убаво порасте, убаво сено накóсимо (Рс).

сенару́је несвр. *сушиши, сакуљати и превозиши сено*. – Сенарувамо цéлу нéдељу, убаво времéто за ту́ја ра́боту (Пк, ВЛк).

сеник м *место где се дене и чува сено у стогове (и камаре), сењак*. – Изнад сеницига нагоре је моја имовина (Дој).

сéра из у́ши извр. рет. *ушна маси*. – Сéра из у́ши мóже да отру́је (Пир).

сéчено с поим.прид. *белег засечен на увету сваког грла зайага*. – Сваћи домаћин има свој белег на уво, исти за сваку његову овцу; мој белег је сечено (ДД). Има сечено на разни начини: сваћи си обележи своје овце посебно (Гос. ВЛк).

си́јав, -а, -о који се *пресијава, светиуцав*. – Купујемо си́јаву ретију за свадбу да ћитимо невесту с њу (Вој).

си́ла. извр. **има си́лу с њéга** *уживаши сталну заштити и помоћ*. – С тебе сам имала си́лу (Зав).

силежáрко м. *пасић који чува шљежад на пашијаку*. – Ој овчáрко, бели силежáрко (Сук). Силежáрко, немóј ми пушташ у ливадуту да се не ка́рамо (Сук).

си́ненце с, хип. од син у тужбалици. – Си́ненце, си́ненце /Кому́ че се ма́јћа ра́дује (Пет, Пир).

си́ница (ти́че) ж зоол. *сеница*. – Си́нице смо ловили за Божић, да се прво с њи облажимо (К-Кл, Пир).

си́нце с вок. од си́нченце хип. *син*. – Немóј, си́нце, да заборáвиш ма́јћу (Рас, ВСв, При).

си́нчице с вок. и хип. (н.п). *син*. – Ма́јћу послушај, си́нчице (ВЛк).

си́рење с хип. *сир*. – Донéла сам ти ма́лко си́рење (Пет).

си́ришња́к м, бот. *гљива њухало*. – Тој што је ко лóптица и скроз белó, зовéмо си́ришња́к (Зс).

сирóвинка ж *влага (за биљку)*. – Нéма ли сирóвинку не мóже да растé (Гра).

сиромáшти несвр. *сиромашии*. – Де, нéче те осиромáштимо ако дадеш по једну ређију (Јал).

сирóти несвр. *живети као сиромаш, сиротиовати*. – Она сиротица сирóтига и сина чувáла (Км, При).

ско́пка ж грађ. *гвоздени лук који сѝеже једну сѝрану ка другој*. – За туја ра́боту најбоља је ско́пка, додај ми љу (Пир).

скопче́ од далáмче изр. *којча од огрѝача, доламе*. – Бо́г убијо скопче́ од далáмче (Пс).

ско́йна, -но ж/с, *бремениѝа живоѝиња*. – Ско́тна се ка́же само за кучку, ву́чицу, за́јека, пи́товнога за́јека, па и на жа́бу, па ка́жемо раскречи́л се ко ско́тна жа́ба, а не ка́же се за сто́ку (Кр).

скра́ти свр. фиг. *убиѝи се, обесиѝи се*. – Врза́л коно́пац у др́во, врза́л се за-гушу и скрати́л (живо́т) (Брл).

скра́ти се свр. фиг. *ослабиѝи ѝелесно и духовно*. – Скрати́ла сам се: ни снага́ мо́же ни глава́ зна́је (Кр).

скрелóза ж *склероза*. – Їма скрелóзу, ма́ну да разби́ра (Сре).

скрко́йна ж фиг. *оронула сѝара особа*. – По село́ оста́ле само скрко́тине, све́ на по три́ или че́три но́ђе (Гос).

скро́ји свр. *саставиѝи (лаж, ѝесму, ѝричу)*. – Ја́ си тека́ скро́јим по пу́т, како́ ѝдем по кола́та (Гра).

скро́чка ж *корак*. – Лопов́ жена́: ѝма две́ скро́чће гради́ну, ама це́ло ле́то доно́си из њу́ и окол њу́, све́ што најде́ (Вој).

скрчо́љ м *ѝврдѝца*. – Ти́ си голéм скрчо́љ, ама се у́баво наједéш када́ си не́кому госја́нин (Јал).

ску́ла се свр. *скоѝрљаѝи се*. – Одједну́ш се саплéте жена́ и ску́ла се надóле (ВЛк).

ску́цне свр. *заскичаѝи*. – Куче́ ску́цне, ја́ ми́слим, сва́те, ти́ идеш (Ста).

ску́чница ж *груѝа ѝаса у ѝоку ѝарења*. – Сре́те ме ску́чница, а пу́тат те́сан, па сам мора́ла да саче́кам (Бз).

слабе́је несвр. *све чеши́е боловаѝи*. – Почé да слабе́је и да пи́је ле́кове, не́је више добра́ са-здрав́је (При).

сладоку́сан, -сна, -сно *који воли слаѝку храну*. – Ја́ сам сладоку́сна, во́лим бла́гачко, у це́п си бомбо́нће но́сим (Пир).

сла́ман, -мна, -мно *који је најѝруњен сламом*. – Када́ се врча́ш из плéвњу́ту у́век ти це́мперат сла́ман (Изв).

сламљѝв, -а, -о *сламасѝ, који је најѝруњен сламом*. – Што́ сте сламљѝви и ти́ и она́; какво́ сте тражи́ли у мо́јту плéвњу́? (Рс. Км).

сламуња́в, -а, -о *који је најѝруњен сламом; који је (делом) ѝокривен сламом*. – Сламуња́ва му ко́чината, врљѝл преко́ ћеремѝдете и сла́му (Соп).

сла́начьк, -чка, -чко *који је ѝрилично слан*. – Сла́начко ти сирење́то (Рас).

слањѝне́с, -та, -то *сланинасѝ, који је са много сланине; који је ѝрожеѝи сланином*. – Месóто слањѝне́сто, по́више слани́на (Пир).

слáйи свр. фиг. *слейáйи* (возило, *й*предмет, особа). – Јá сам тóва слáтил с колáта, јéдва жíв остáдо (Пк. Пет).

слéпује се несвр. *лейи́и се једно за друго*. – Неје добрò кадá се слéпује, не мóж га после распрáјш (Пир).

сливáк ж *шљивик*. – Сливáкат запустéл, све стáре сли́ве, повише осу́шене (Тм).

сливáрска гóдина изр. *година која йогодује шљивама*. – Сливáрска гóдина, у́баво родíше сли́вете (Изв).

сливљáк м мн. сливљáци. пеј. од сли́ва *шљива*. – Цéло лéто сам брáла сливљáци, али опéкомо преко стó кáзана ре́ију (Вој).

сливорáк ж пеј. *гомила шљива*. – Сливорáкат турí у кáцу, да не пропáда текá (Држ).

сликóвица ж нов. рет. *сликовница*. – Купíли му књíгу, прíче сликóвице (НМл).

слíта несвр. *слейáйи*. – На Гáрван кáмик слíтају гáрвање (Зс). Заклóпи млекóто да не слíтају мýје на њéга (Вој).

слíне/слíне несвр. (н.п.). *сахну́и*. – Пóкров да ми слíне од мáјчине сл́зе (ВСв, Рас, При).

слóжи (се) свр. **1.** *нагну́и*. – Јá слóжим грáнку козáта да брсту́је, да у у́баво напасéм (ДД). **2.** *сйави́и на (уређену) гомилу*. – Сло́жи и те́ја двé шум́е на тíја нарáмак (Вој). **3.** *обори́и на земљу, йоложии́и (о шучи)*. – Че те удáрим да те слóжим (Сук. Јал).

слóжи рóгове изр. фиг. *невољно йрихвáйи́и оно шйо неко наме́е*. – Че мóра да слóжи рóгове и она́, овáм је снаá, неје чёрка једíница (Држ).

слўжи си њéга изр. *брину́и о својим основним йошребама (о сйарој особи)*. – Деда је јóш у ста́не да си слўжи њéга, да не чéка на нáс (При).

слўжбица ж хип. од *служба*. – Чёрка ми йма у́баву слўжбицу, нéма да завíси од нíкога (Тм).

слўша (си) се несвр. *брину́и о себи без йу́ђе йомо́и*. – Стáрцат си се још сáм слўша, неје ми пáдал нá-ру́ђе (Сук).

слўшти свр. **1.** *огрейс́и (кожу)*. – Пазí да си не слўштиш колéнета (Пл. Грш). **2.** *ошйейи́и йокровни слој (кору, омо́иач йлода, лакирану йовршину йредме́а)*. – Којé изгрéбли, којé слўшти́ли, којé строш́или; унéли нáмештајат и остави́ли га насрéd сóбу (Пир).

смéра несвр. *осмай́раи́и; кришом бира́и очима*. – Нéкоји смéрају снајку на орóто (Гос).

смéсан, -сна, -сно. *који је од више врс́а (йо особинама, насйáнку, власницима, йореклу)*. – Тóва је смéсно има́ње, не мóж се договорé како́ да га подéле и продадú (Гос. ПРж).

смѣтења̋к м по особинама ѿежак за сврставање (животиња, особа, предмет); мез. – Кучето је оди две расе, па је сметења̋к (Пир).

смѣши несвр. грозити (својим присуством). – Да ми не смешиш синове (ВСв, Рас, При).

смилеје се свр. смилува̋ти се. – Нека се бог смилеје и на нас, и ни да прогледамо (Гм).

смил̋ м бот. смиље. – Смил̋ ли береш да мирисеш (Пс).

смил̋а несвр. мле̋ти (се добро). – Када је влажно зрно мливото се убаво не смил̋а (Вој).

смил̋ан, -љна, -љно који је од смиља. – Ој момченце, смил̋на ћитко (Пн).

смирава (се) несвр. смирува̋ти (се). – Смираву, смираву и никако да се смире (Пок).

смишљава несвр. ѿланира̋ти. – Увечер смишљава какво че работи јутредњ (Чин).

смлатоше свр. учини̋ти немоћним (брига, зло, болест). – Смлатоса ме болката, не могу се оправим (Ш).

смлзе свр. рет. ѿомус̋ти. – Кој највише смлзе за Цурцовден или на прѣмлаз, он је стадник (Зс).

смлстило га начисто изр. сасвим немоћан због болести или велике бригае. – Изгоре му кућа, това га смлстило начисто (Држ. Вој).

смол̋ава боја изр. нејасна и ѿамнија боја (о текстилу). – Немој това, нечу смол̋аву боју (Гњ).

сморно време свр. мет. ѿешко време. – Сморно времето, једва дишемо (Ш).

смучнеје (се) свр. смучи̋ти (се). – Јани се је јако смучнејало (Рас, ВСв, При).. Смучнеја ми се одједнӳш и само седо (Сук).

см̋кља м фиг. незрела мушка особа. – Ти ли си се, см̋кљо један, нашл да ме учиш (Пет).

см̋кљана ж неукусно обучена (и ѿрљава) женска особа. – См̋кљано, свлѣкла си сагњицуту, де ѿу подигни малко нагоре (Сук).

см̋кне бревене̋ци изр. донекле се сѿус̋ти̋ти чакшире; свӳћи (чакшире, ѿанѿалоне). – См̋кнул бревене̋цити и гледа у мене како замајан (Вс).

см̋кне се свр. смањити се по обиму у ѿоку кувања или ѿржења. – См̋кнуло се зеље̋то у тига̋њат (Гњ, Пир).

снај̋ште с пеј. снаха. – Снај̋штето побеснело, само гони старцити, само о̋ка (Јал).

снака̋же свр. **1.** ѿешко ѿогоди̋ти (мука, невоља, смрт). – Смртове ни снака̋заше (Држ). **2.** кл. унакази̋ти; уѿројаси̋ти. – Да ви бог снака̋же, семка да ви се затре (Вој).

снѣшта ж зб. (од сѣн м) **1.** *сновѣђења*. – По цѣлу нѡч глѣдам снѣшта, све мрѣтви глѣдам, стра́ ме да за́спим (Чин). **2.** изр. **млѡго снѣшта, нѣма нѣшта не ѡтреба вероваѡи сновима**. – Мани се од тија сѣнове. Има стара рѣч: млѡго снѣшта, нѣма нѣшта (Вој).

снѣшѡи свр. *унишѡиѡи, уѡроѡасѡиѡи*. – Болка снѣшти стѡрога чѡвѣка до крај (При, Пн).

совуљага ж зоол. пеј. *сова*. – Од совуљагута ме млѡго стра́ (Кп).

сѡзгас м *хлороводонична киселина*. – Најбоље је да га очѣстиш са сѡзгас (Пир).

сѡла и пипѣра изр. (н.п). *соли и ѡаѡрике*. – Вечерује сѡла и пипѣра (Км, При).

сонѡде свр. *ѡокидаѡи; урушѡи*. – Сонодѣл дронѡити, крпће вису́ на нѣга (Пет).

спѡдало с *шереѡи; неѡуздана особа; нерадник*. – Неје ти сигуран: че ти пра́ви смеј и на крај че те превѡри (Пет).

спѡрка свр. фиг. *халаѡљиво ѡјесѡи*. – Збрамо се окол прасѣто, глѡдни косачѣ, и спаркамо га зачѡс (Вој).

спашѣва несвр. *сѡасаваѡи*. – Нѣче да мѡже тека: ти да се залѡтиш а ја да те спашѣвам с мојѣ па́ре (Пир).

спедесѣ бр. *ѡедесеѡак*. – Остѡло је јѡш спедесѣ чѡвѣка у селѡ (Кп).

спешеснајес бр. *ѡо ѡеѡнаесѡак*. – Продал овцѣте и са́ чу́ва спешеснајес говѣда (ТД).

спитијѡсан, -а, -о трп. пр. мит. *који се ѡреѡворио у ѡихѡијасѡу масу*. – Ку́чиштата удавила тенѡатога, остѡл спитијѡсан на мѡсат (Зав).

сплѡчује (се) несвр. *уорѡачиваѡи се*. – Сас Кѡлу смо се сплѡчували с коњи у орање морузу (Вој).

сплештѡше се свр. пеј. *сесѡи; лећи (уморан)*. – Једва чѣкам да стѡгнемо дѡма да се сплештѡшем, нѡђе ми ократѣше оди одѣње (Вој).

сполетѡ свр. *безобзирно заѡражѡи*. – Сполетѣ ме да му кѡпим па да му кѡпим мотѡр, нѣче више биѡиклу да вѡзи (Пир).

споразѡми се свр. *дѡговориѡи се*. – Ја́ сам се споразѡмила с нѣга, одобрѡил ми је тува овцѣте да пасѣм (Јал).

спрѣгне се ѡтри изр. фиг. *јакѡ се ѡогрбиѡи*. – Стѡрцити млѡго остарѣли, нагрбили се дѡземи, спрѣгли се ѡтри (Д-Ж, Пир. Сре).

спровѣдѣ свр. *одвесѡи особу баѡ ѡамо где ѡтреба*. – Ја́ га спровѣдо чѡк до дѡма (При, Вој).

спрѡти главѣ нѣк му је изр. *нека нѣга сѡигне клеѡва коју уѡуђује мени*. – Нѣк је њѡј тѡв спрѡти главѣ, а не мѣн (Влк).

спрчка свр. фиг. *урадиџи брзо и макар како*. – Спрчкамо га на́две-на́три, поора́мо га пред са́му ћи́шу (ВЛк).

спушти свр. **1.** *спустиџи*. – Спушта́ли смо натоваре́на ко́ла пра́во надо́ле, али ћи ко́чимо с ла́нац (Сук). **2.** изр. вулг. **спушти му га (убаво) подвалиџи, насамариџи; увредиџи**. – Ти́ му га у́баво спушти, али он не прџмети, после че се се́ти какво́ си му каза́л (НМл. Бе).

спџска свр. *повабиџи (голуба) да се спусти*. – Са́ че спџскам го́лубатога пољка на́земи (Пл).

срабоџи свр. *обрадиџи*. – До́ста сам ти њџве сработџила (Гос).

срам-несрам изр. *иако је срамоџа, иџак*. – Срам-несрам, че мо́ра да га ка́жем (Чин).

срами се несвр. *спидеџи се*. – Сра́мим се да потра́жим од моја́ деца́ парче ле́б (Тм).

срамо́ве га изе́доше изр. *преџриџи велико понижење*. – Не́је му́ж него ала́: закача́ женете́ на пи́јац, срамо́ве ме изе́доше од ње́га (Држ).

сраму́је му се од се́нћуту изр. *исказиваџи дубоко пошџовање према њему*. – Ку́м је бо́г, сраму́јемо му се и од се́нћуту (Пет). Ка изу́чи шко́лу че му се сраму́јете и од се́нћуту (Вој).

срасти свр. *окресаџи*. – Расти́мо и срасти́мо шу́му ко́лко је треба́ло (Зс).

средоречиште с *земџише између река; међурече*. – Средоречиште је там, шо́дер, песа́к, ја́лова земља́ (Дој).

сремџика /срамџика ж рет. *спидљива особа; (наводно) спидљива живоџиња*. – Ја́ џмам ма́чће сремџи́е (Рас).

срество с мн. срества *оно шџо је неоџходно да би се нешџо учинило, средсџво*. – Не́мам срества́ да почи́нам ку́ћу (НМл).

срџтне с рџч изр. **1.** *подржаџи нечије мишљење*. – Срџтне ме с рџч, по-мо́гне ми када́ се распра́вљам с поне́кога тврдогла́вога (Трњ). **2.** *уџадицом прекинуџи нечије излагање*. – Навџкло да срџтне с рџч и да збу́ни чове́ка (Вој).

срџћа џеџрџва изр. *зла срџћа*. – Е, моја́ срџћа петрџва, дете́то изгуби́ло овцу́ (Изв).

срџца несвр. *оџежано чџиџаџи (поचेџник у чџиџању, полуџисмена особа)*. – Сри́цам сло́вата када́ чита́м, а деца́та ми се шегу́ју (Пир).

срџча несвр. *изговараџи рџчи џри џевању удвоје*. – Једна срџча а другата вла́чи и тека́ појемо́ заједно (Дој).

срмалија јелече́ изр (н.п.). **1.** *џрслук украшен срмом*. – Са́мо о́че па о́че /Срмалију јелече́ (Дој). **2.** изр. **зупче срмалија бео зуб**. – Зу́б га бо́ле, зупче срмалија (ВЛк).

срметџија с зб. *срма (украш на одећи)*. – Она́ све иша́рана сас срметџија. Ка́жемо га и срметџија (ДД).

сруће прил. од руке. – Не иде му сруће, нејé даден за мајстора (Вој).

стадник м овчар који њомузе највише млека њри њремлазу, исѡиѡивању млечностѡи стада ѡред удруживање за исѡашу. – Кој највише смлзе на Цурѡовден или на премлаз, он је стадник (Зс).

стајаје се/стајаве се свр. сусресѡи се, сасѡаѡи се; биѡи заједно ѡа ѡоразговараѡи. – Два се стајаје, оди мѡн се славе (Км, При).

стање лош изр. обoлеѡи. – Ја стану лоша преди две године и са пoвише мужат слуша (Држ).

стање му жал изр. сажалиѡи се. – Док продава кравуту он ѡу толко вали да му на крај стање жал да ѡу даде, и пак си ѡу врне дома (Трњ).

старинсѡи прил. на сѡари начин, као иѡо су ѡреци радили. – Кавенуту на Васу Њосу зовали смо ан, по старинсѡи (Брл).

старѡња ж ѡресѡарела особа. – Ја те нечу прѡстара старѡња (МЈ).

старојћа/старојка ж женска (или мушка) особа као сѡари сваѡи. – Трећо сунце кума и старојћа (Кс, ВСв).

старосватица ж жена сѡарога сваѡа. – Старом свату и старосватици (Гос. Соп).

стаса свр. досѡиѡи (ѡтехнолошку зрелосѡи, сазревање, сѡаросѡи). – Зељећо још неје стасало, скоро га турѡмо у кацу (Пир). Стасаше старци, улѡзоше у големе године (ВЈ).

стврѡује се несвр. ѡосѡајаѡи ѡврѡи. – Да се не стврѡује лебат умотујем га у месал (Вој).

стѡгне ко у ремиѡи изр. врло јако сѡегнуѡи; јако забoлеѡи. – Нема-нема, па ме стѡгне бoлката ко у ремиѡи (Гра).

стѡгне се свр. фиг. одлучиѡи се; ѡрихваѡиѡи ризик. – Ја сам се стегнул да ишколујем сва моја деца (Пн).

стѡгне Стајчу капа изр. нег. (не) добиѡи каѡу. – Че стѡгне Стајчу капа, та и теб кожув (При. Вој).

стoварач м радник на исѡовару. – Нас тројѡца смо били стoварачи на стѡаницу на Бело поље (Вој).

стoпаре изр. стoпаре дава у трѡи и пoл ѡодваљиваѡи. – Немoј мѡн да даваш стoпаре у трѡи и пoл, ја сам од стару козу јаре (ВСв).

страт бoсиљак изр. (н.п.). украсна биљка сѡраѡор. – Друѡи oткос страт бoсиљак (Пс, При).

стратoров, -а, -о који је у вези са украсном биљком сѡраѡор. – Колка градина, све стратoрова (Рас, ВСв, При).

страшно па чудо изр. и ѡо ми је неѡио; ѡо је сасвим неважно. – Страшно па чудо: комѡија купио коња, па ја да јадујем (Сре, Вој).

стрéјете тугúју изр. *кућа њлаче*. – Чёрка девојћа њим умрела, стрéјете тугúју, туга голема (Сре).

стријес бр. *иридесеџак*. – Пасал сам стріјес његова шилежетиња покре Нишаву (ПРж).

стругне ветар изр. *йочейи завијаџи јак ветар*. – Када стругне ветрар, када почне да струже у топољакат, ни деца се уплашимо (ПРж).

струма ж *задебљање исюд браде због йоремећаја рада шийиине жлезде*. – Мајћа вој има струму, а и двете тетће, теква њим раса (Пир).

струпа се несвр. *нагомилаџи се*. – Струпа се народ окол мене, сваћи тражи да купи (НМл).

сту! стој! узв. запрези у јарму да стане. – Када окнем на волóвети сту! стој! они одма стану (ВЛк).

стунтоше се свр. фиг. *бийи зловољан; намришиџи се*. – Што си се толко стунтосала, кој те наљути (Орљ).

ступа одвисокó изр. *високо газџи*. – Она ступа одвисокó: како коњ гази (Пет).

сћенце ж грађ. *руја усечена у греду која је носач*. – Право дрво се четвртоше. Уреже га колко да задеља дрвото и набије клин да не бега, закајли га са-сћенце, а не сас кламфе. Рупа у урезано дрво је сћенце (Пир).

сћити свр. *сложџи гранчице (лисника) на нарамке йогодне за йреношење, сушење и дењење*. – Сћити грањакат да могу да га товарим (Кр).

сћитна ж шал. *она која се враћа йосле дугог времена*. – Сћитна, цел дњн љу нема дома (Вој). Куде си била, сћитно, не могу те најдем цел дњн (Сук).

сува се/сòва се несвр. *йружаџи руку, дохваџи*. – Не сувај се преко трпезути. Немој се соваш ка ти кажем (Вој).

сугаран, -рна, -рно *касноџасан*. – Тај ми је њива сугарна, последњу у жњемо (Јел. Дој).

сукнар м *занаџија који сакуџа и ваља сукно*. – Сукнар или клашњар доодеше из нишко село Студену да сабира пртенице и да и ваља (Пн, МСв).

сумља несвр. *сумњаџи*. – Они сумљају у мене да сам ја украла теја жлтице (Држ).

сумљив, -а, -о *сумњив*. – Вас двојица сте ми сумљиви, бејосте се млого зацрвили када излезосте из шумакат (Км).

сумљиво прил. *сумњиво, нейоверљиво*. – Парете на исто место, али помалко; тека надвапути, па ми је сумљиво (Пл).

сумљичи несвр. *сумњаџи*. – Сумљиче га да је убил човека (Вој).

суни-муни изр. шал. игра речи. *чунак на разбоју*. – Това ли је суни-муни (Рас, При).

сурдук м пеј. *тврдоглава особа; својеглав човек*. – Он је сурдук, будала, не мож га преправиш, цабе га саветујеш. Тој сам чул у Клисѹру (Црв).

сурла ж *врста дувачког инструменѿа, зурла*. – Свирило се некада у сурлу (ВРж).

сь/сьг прил. *сада*. – Ешто бѣш сѣ да идеш (Ста).

сьвије се рана свр. *почеѿи се заїварати рана*. – Не плаши се, раната че се сьвије, ако љу лечиш и пазиш (Јал).

сьгради свр. *озидати; саградити*. – Сьгради чѣшме шарене (При).

сьжали се свр. *сажали се*. – Гладан човек, не познавамо га, али се сьжалимо и дадомо му да рѹча (Пс).

ськуде прил. *свуда*. – Ськуде мож да најдеш туја травку, највише окол дуваре у село (Дој).

сьлцано жито изр. *ломљена зрна и семење корова као ошѿадак ѿри чишћењу семена ѿшенице ѿри ѿросејавању или ѿријерисању*. – Сьлцано жито мељемо за стоку (Ор).

сьм, сьма, сьмо *сам, једини*. – Деда и ја сьми остадомо, деца се преселише у град (Км). Идем сьм преко планину, не плашим се од ништа (Км).

сьмтим/сьнтим м *санѿимеѿар*. – Длго је колко два сьмтима (Гос).

сьпета у језикат неје изр. *лако се уѿуштиа у свађу и вређање (женска особа)*. – Она неје сьпета у језикат, че ти зачас накаже кво се сѣти (Вој).

сьпър свр. 3 лј аор. од сапре *зауставити; задржити, ѿреѿречити ѿѿѿ*. – Веља ѿи сьпър (Гра).

сьс паре, богатство изр. у божињој басми коју изговарају коледари, а и положајник: *да буде шѿо више деце, новца, богатства*. – Сьс паре, богатство /Сьс прашчинка, сьс телчинка, сьс пилишка /И сьс дечица (ВРж).

сьсипе се свр. фиг. *ѿреморити се; онемоћати*. – Куђу прави у град, сьсипа се од работу и брже остарѣ (ВЛк. Вој).

сьсречање с гл. им. *угануће*. – Сьсречање млого боли, ако те трѣви на сред пѹт, а далѣко ти дом (При).

сьстружѣ свр. **1.** *осѿругати*. – Сьстружи дьсѣте од малтерат (Држ). **2.** *исѣти на врло сѿине лисѿиће*. – Сьстружи тиквуту сас рендѣто (Пк).

сьтје с *саће*. – Када врца мѣд, деда Гоѿа ни даде од сьтјето да једемо (ВЛк).

Т

тавањача ж грађ. *грѣда за ѿаван*. – Таја грѣда че буде тавањача, а онѣј че су темѣљаче (НМл).

шавра́ ж рет. свечана одећа; (кицошки) комад свечане одеће; кицош. – Лиле, Лиле, тавра́ Лиле /Тавра́ паде на ливаде (Дој).

тага́а прил. онда, шада. – Почим ја нече да могу, тага́а ти че идеш на бачију за млекото (Зав).

шазе́ прил. ново; некоршићено (веш, обућа, њосиљина). – Када ми дојде гос на спање турим му тазе постелину (Пир).

тај ми, тај ми изр. (н.п.). *ћуши, буди сѝокојан, мирно сѝавај*. – Тај ми, тај ми детенце /Материно лаленце (При).

таквоја(те) зам. оно; уп. такојете, теквојате. – Да набереш таквојате, црешње да набереш, да се наједемо убаво (Бла).

такој прил. шако. – Такој је увек било, такој че буде и по нас (ТД).

такојете зам. в. такоја(те). – Купимо му такојете, нека се дете игра (Гњ, Б-Са).

талијанка ж. једна од њрвих врста високородне њшенице (око 1960. године). – Друже Тито и Јованка /Родила се талијанка (Зс).

шам и шам изр. овде и шамо. – Не могу да сам и там и там, не могу да се расшнем (Сук, Вој).

тамјаничје с мит. (н.п.). нека њправа која мирише на шамјан: уп. твњаница трава, тамњаничка трава, твњайва травка, твњанова травка, тмњанова трава. – Тува има трава тамјаничје (Бз).

тамњаничка трава́ ж мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Тува има трава тамњаничка (Рас, При).

тамо му је место изр. не одговараш за овде, због лошег квалитета. – Не смејем му кажем тамо ти је место (Чин).

тамн зинуло на свет изр. шек се родило, врло младо. – Тамн зинуло на свет и узел га бог (Сук).

тандара-мандара изр. њразан разговор. – Тандара-мандара, млого ми рече и ништа ми не рече (Чин).

шайне се свр. њасиш ничице. – Тапну се на моје очи и умре (Рас).

таће м вок. хип. од татко ошац. – Немој, татће, да ме бијеш, несъм ништа крив (Сре).

шврдољ м шврд комад хлеба. – Тија тврдоље надроби у млекото (При, Пет). Нечу да једем тија тврдоље (Сре).

те реч. ево. – Те те на сликуту (Сук). Те тува седни (Нш).

тега́ прил. онда, шада. – Он тега́ позва из Темску човека (Зс).

тегава боја́ изр. нејасна и шамнија боја; шамнојлава боја. – Учини́ла га у тегаву боју, текво воли (Пир).

шегло́ с шереш. – Старци су големо тегло у кућу(Вој).

тегљејечи прил. сад. од тегљи *вући*. – Пропа́домо тегљејечи др̀ва низ па-
дину́ту (Сук).

теговна жена́ изр. (н.п.). *ѿрудница*. – Срѣтла је жену́ теговну (Кс, Бла).

тежина́ лѣгне изр. *ѿриѿиснуѿи мучнина*. – Тежина́ ми лѣгне на́-срце и
не мо́гу да спѣм, деца́ ми ѱ-свет далѣко (ВСв).

текви́ја, -аја, -оја зам. *ѿакав*. – Текви́ја ко те́бе ѿма мло́го, по́лько њим да
пцу́ју др̀жаву него да рабо́те (Сре).

теква́ва зам. *ѿаква*. – Теква́ва жена́: о́че да помо́гне, о́че и да оговára
(Пок).

текво́а зам. в. текво́ва. – Текво́а лу́до ми не тре́бе у ку́ћу, мо́ж ни запáли
(Гос).

ѿекво́ва зам. **1.** *ѿаково*; уп. текво́а. – Текво́ва се не рабо́ти у ту́ђу ку́ћу (Ор).

2. в. такво́ја(те). – Да́ј текво́вате, да пѣнемо, да се орасполо́жимо (Чин).

ѿеквѣ́ја, теква́ја, текво́ја, мн. текви́ја, теквѣ́ја, теква́ја *ѿакав*. – Теквѣ́ја је: од-
надво́р ма́зан, изну́тра гро́зан (Пет). Теква́ја ли сам била́ када́ сам била́ мла́да
(Гос).

те́лен те́сан изр. (н.п.). *врло ѿесан*. – Забѣн ти је те́лен те́сан (Ор).

телѣ́ње с мн. телѣ́њета *ѿељење*. – У овѣ́ја мѣсец телѣ́њета су била́ при
о́бете кра́ве (НМл).

телетѣ́нка ж мн. дем. *ѿелци*. – пмамо си телетѣ́нка, отели́ше се двѣте
кра́ве (Гра).

тели́јана пу́шка ж *врсиа ѿушке*. –Има́л је де́да пу́шку тели́јану (Цер).

телчи́нка ж зб. дем. *ѿелад*. – Дове́дете детѣто, ѿмамо си телчи́нка па да
ђи ви́ди (Сук).

темеља́ча ж грађ. **1.** *греда која лежи ѿреко ѿемеља*. – Те́ј греде че бу́ду
темеља́че (НМл. ТД). **2.** *ѿоложена греда у кровној консти́рукцији*. – По́п стоји́
на темеља́чу, и ро́гови. Она́ до́јде на плóчу, др̀жѣ по́па и ро́гови (ВЛк).

теналѣ́к м *одсуѿиво журбе и великог ѿосла, оѿуѿиѿеносѿи*. – О́н све
рабо́ти на теналѣ́к, па ја́ трчи́м и за њѣга (Пн, ВСв).

те́па изр. **1.** *ѿући, биѿи (о граду)*. – Це́рмане, це́рмане, да не те́паш на́ше
по́ље (Тм). **2.** **тепа́јечи** прил. сад. од тепа *ѿући; убијаѿи*. – Уморѣ се тепа́јечи
коно́штипје у гради́ну (Вој).

тепе́ с геогр. *зараван на врху брда*. – На Кале́ на тепѣто била́ цр̀ква (Вој).

терђѣ́ја ж (н.п.). *ѿросѿирка ѿреко коња на којој седи јахач*:уп. терѣ́је. –
Па га ме́тну ко́њу на терђѣ́ју (Рас, При).

те́ретан човѣ́к изр. *круѿан и ѿежак мушкарац*. – Те́ретан човѣ́к стану́л,
за ни́какву ра́боту више не́је (Кр).

терѣ́је ж мн. (н.п.). в. терђѣ́ја. – Па га ста́ви ко́њу на терѣ́је (Бе).

тѣсацѣк, -цка, -цко (*ѣрилично*) узак. – Гредáта је тѣсацка, не смѣјем да мињѣјем преко њѣ (ДД. Пок).

теслими дѣшу изр. (н.п.). *ѣредаѣи души, умреѣи*. – И текá дѣшу теслимише (Рас, ВСв, При).

тѣслими се свр. *ѣодлећи ѣриѣиску, ѣредаѣи се*. – Остарѣл сам, онеможел сам и веч сам се теслимил, нек бѣде каквó ѣче (Гра).

теснѣје несвр. *сужаваѣи се; ѣосѣаѣи тѣсан (о одећи, обући)*. – Отеснѣше му ципѣлѣете, че му купѣјемо нѣве (Ста).

тѣсни несвр. *сужаваѣи*. – Заузѣма сѣлско и текá тѣсни пѣтат (Изв).

тѣ-ту, тѣ-ту, лѣбодо изр. недовољно јасно значење, (н.п.): *кажи ми*. – Тѣ-ту, тѣ-ту, лѣбодо /Когá ѣмаш од родѣ (Д-КВ, ЦД).

тѣји, -а, -о (н.п) *ѣих, миран*. – Да прегáзи тѣјега Дѣнава (Гос).

тињаѣв, -а, -о *муѣан; који је ѣрожеѣ муљем*. – Водáта мѣтна, тињаѣва, нејѣ добрá за пијење (Трѣ). Песѣкат тињаѣв, нејѣ добар за тѣја рáботу (ПРж).

тѣће реч. *тѣек*. – Тѣће и онá нѣка дѣде с вáс (Сук).

тѣћем текá изр. *тѣек тѣако; без ѣриѣреме; без ѣвода*. – Одма појдѣ тѣћем текá, без дрѣје и без лѣб (Вој).

тлчѣ се свр. *радиѣи тѣешке и грубе (ѣољске) ѣослове*. – Тлчѣм се по њѣве и ливáде, дрáва бѣрем, стѣку пасѣм, нѣкада дѣма несѣм (ВЛк).

тѣа ел тѣа изр. *ово или оно, ѣзабери*. – Тѣа ел тѣа, ѣбѣри си једнѣ од тѣја двѣ (ДД).

тѣајте зам. *ѣо*. – Тѣајте да кѣпиш,

товáр м 1. *ѣриљаг; ѣереѣ уѣиѣе (који носи јахаће грло)*. – Укáчи то-вáрат на коњáтога и ѣди леб да однесѣш на косачѣти (ВЛк). 2. *сѣара мера за тѣжину, око сѣо килограма*. – Купѣ три товáра негáсен крѣч и натоварѣи и у колáта (ВЛк). Товáр вáр /На самáр (При).

тѣоварѣја ж фиг. посл. *гузица (дебеле жене)*. – Кѣј не цѣне попá у рѣку, он че попадѣју у товарѣју (Пет. Рс).

тѣоја зам. рет. *тѣог*. – Тѣоја ли стáрца че ўзнеш (Пир).

тојáшчица ж дем. од тојáга *тѣољага*. – Дáј ми, сѣне тојáшчицуту, јá се с њу потпирам (МЈ).

тѣлко прил. рет. *дуго (време)*. – Ка се закáра, онá се после не смирлѣва тѣлко (врѣме) (Вој).

тѣлкова па да је изр. *баш је велики (угурсуз); зар је могуће да је тѣако велики угурсуз*. – Тѣлкова па да је, да ме не пѣшта с натовáрена кѣла да мѣнем преко његово стрниште (Пет. Вој).

тѣљим везн. (н.п.): *зар*. – Тѣљим ти се дѣсади? (Пн).

тѣплачѣк, -чка, -чко *ѣрилично тѣојао*. – Главѣцата му тѣплачка, детѣто ѣма вáтру (Вој).

тополóвина ж (*йосечено*) *дебло йойоле, йойолово дрво уойише*. – Ѐмам три дебеле тополóвине дóма, че ђи бичим на дёсче (Изв).

йорйца ж бот. *серйгуза Salvia pratensis*. – Туј траву беремо за свиње, а зовемо у серуша или торйца (Б-Па, Гњ).

траволáк м *йравуљина; коров*. – Морузата урасла у траволáк, трéбе óдма да ђу копамо (Сук, Вој).

тражи си ђавола изр. *радиши нейромшљено, навлачиши невољу, срљати у йројаси*. – Прво мисли па после почињај, немóј да си тражиш ђавола да се задужујеш без пóтребу (Држ, Трњ).

трампи свр. *размениши робу за робу*. – Óчеш ли да се трампимо: да ти дадем грóзје за свóту туја влну (Бри).

трасне свр. *йреснуши*. – Саплéто се, трасну и строши си рóку (Изв).

йрвóљи несвр. *живеши у самоћи и немоћи; живојариши*. – Трвóљимо некако с бабуту, ама једва, једва, синко (Сре).

йргне дйм изр. *йовући дим йри йушењу*. – Навикло на лулóту: прво тргне дйм па одговара каквó га питаш (Чин).

трéјер/тријер м *йријер*. – Купи нóв новишат трéјер у Власи (Вој).

трејерйсује несвр. *йријерисаши*. – Веч три дња трејерйсујем жйто, рóће ми отпáдоше од вртење трéјер (Вој).

трепéта несвр. (н.п.). *йрейерйши; лейршаши на вејру*. – Трепетлика трепетала, пуна бйсера (Гос). Глóва вéра трепетлика трепетала (Јел).

трéпне му у срце изр. *јакó се узнемириши*. – Нешто му трéпнуло у срце и пáдал насрéd пóт (Пир).

трéпка несвр. *жмиркаши*. – Óн само почé ситно да трéпка и да замóцкује (Вој).

йреййи (слнце) несвр. (н.п.). *жмиркаши, йрейерйши*. – Слнце трепти да зајде (Вој).

йрэсак м *ударац који се јакó чује*. – Какъв се трэсак направи на капију (ВЛк).

тресé браду изр. *јакó дрхйиши (од хладноће)*. – Децáта осéбла, почéше да тресу браду (Држ, Јал).

тресу му се дрéје изр. *јакó се уйлашиши*. – Добил пóзив, тресу му се дрéјете, не знаје за квó га траже (Сре).

трећопóзивац м *војник йрећег йозива*. – Мобилисáше и мéне, бил сам трећопóзивац у тија рáт, послéгња óдбрана (Сук).

трешчорáк м зб. *иверје*. – Сас дешчорáкат си заклáцујем óгањ (ВЈ, Држ).

тријестé бр. *оних йридесеи*. – Тријестé дња што те слуша после, јóш ми несй платйла (Кр).

тїрїлєтїница ж фиг. *велика брига*. – Мўка, па мўка, и па мўка, ко да ме тресє тїрїлетница (Пир).

трїнајесе бр. *тїринаесї*. – Одлучїл сам трїнајесе ђвце балканће за прѡдаву (Дој).

трїста и трїјесе наказа изр. *изгрдїиї; извређаїи*. – Тї ми трїста и трїјесе наказа, а не знајеш за квѡ (ДД).

тїриїе бр. *ове тїри; оне тїри*. – Тритє жєне по цєл дїн седу поди дудат, не помєрају се (Кр).

трїчарка ж *тїорба за мекиње*. – У торбу трїчарку понесєм трїце за пщєта (Дој).

трїчетвѡрица бр. *тїројица-чейворїца; тїроје-чейворо*. – Ђкни трїчетвѡрица да помѡгну да га дїгнемо (При).

трїчетрїнајес бр. *тїринаесї-чейтрїнаесї*. – Ѐмам трїчетрїнајес јаганци за прѡдаву (ВЛк).

трк узв. *тїрчи*. – Трк дѡма и донєси сећїру и сећїрче (Ста).

тїрка несвр. *тїрљаїи (тїрсїима, тїредмеїом)*. – Ако нємаш нѡж, тркај конѡпацат сас ѡстар камик (Јал).

тїрколија ж (н.п) *оно шїо може да се ваља; ваљање, коїрљање*. – Ђлалија, тїрколија /Трколи се Старї камик (ДД). Ђлалија, тїрколија /Разваља се тїрколија (ДД).

тїрља несвр. *масираїи*. – Врат ми се кѡчи, па ме жената трља (Пир).

трн. изр. **од трн та на глѡг са лошег на горе**. – Отидѡ из сиротїњу у погелему сиротїњу, од трн та на глѡг (Кр).

трни несвр. **1.** *ограђиваїи тїрњем; заївараїи тїролаз тїрњем*. – Трним од путат да ми не улази стѡка у њївуту (Јал. Вој). **2.** фиг. *не враћаїи ѡг или тїозајмњени тїредмеї*. – Немѡј му даваш, тїја трни ѡпасно, па после каже да му несї дал (Вој).

трњице с хип. и дем. од трње *тїрње*. – Докара малко трњице да приградим лѡзје (Сук).

тїрњорак м *заїушїена ораница (делом) тїод тїрњем*. – Са у мѡјто лѡзје трњорак, не мѡж да мїнеш (Вој).

трогѡдац м *мужјак сїтар тїри године*. – Продадо овна трогѡца и узѡ ѡбаве паре (ДД).

трогѡтка ж **1.** бот. *црвена дешелина*. – Кудє земља држї влагу и преко лєто там да сєјеш дєтелину трогѡтку (ВЛк). **2.** *женка сїоке која има ѡко тїри године*. – Булка је помлада од шарку, она је трогѡтка (ВЈ).

трѡдупло прил. *тїри тїуїа више*. – Дај ми стѡтку, че ти врнем трѡдупло (ВЈ).

тројица бр. *ѿри мушкарца*. – Срѣто тројица човѣка, не познавам ђи (Бер).

тронта се несвр. *ѿревише се облачиѿи*. – Тронта се ко баба у сто гóдине, да се не смрзне (Пир).

трóп-трóп узв. *који ѿдражава куцање*. – Трóп-трóп, гóсје ви ѿду (Пир).

трóпа у меши́ну изр. шаљ. *крчайи црева*. – Цѣл дѣн ми нѣшто трóпа у меши́ну (Изв).

трóпу му зóуби свр. *цвокоѿиѿи*. – Почѣше ми трóпу зóуби, ч-ѿдем да се огрѣјем (Пет).

трошн́чица ж дем. од троа́ (трóшка, трошн́ка) *мрвица*. – Паде ми трошн́чица у млекóто (Гњ).

тр́пне свр. *ослабиѿи (жега; бол)*. – Чѣкајте ма́лко да тр́пне жѣгата, па после че жњѣмо (Вој). Чѣкам да ма́лко тр́пне бóлката, па че ѿдем (Пет).

тртени́че несвр. *ѿриѿаѿи, гунђаѿи*. – Угáси, Бóро, ра́дијото да не тртени́че, гла́ву ми ра́змири (Гос).

трубе́јечи прил. сад. од труби́, фиг. *нарицаѿи*. – Сине-сине, сине-сине, тека́ си до до́ма ѿтиде трубе́јечи (Вој).

тру́лав, -а, -о *ѿруо*. – Ја́ на сто́ку не да́вам тру́лаво се́но (Зс).

труљеди́на ж *ѿрулеж, ѿруо комад дрвѿа*. – Труљеди́на ѿгањ не држи́ (Вој).

ѿру́ѿа несвр. (н.п.). *стиѿаѿи, шѿедеѿи; стиављаѿи*. – Капицу му низа́-ла/Бѣле па́ре трупáла (СГл, ВСв).

тру́пне свр. *стиавиѿи ѿреко ѿереѿа, увећаѿи ѿереѿи*. – Она́ тру́пну и кро́шњуту преко товáрат (Пет).

трупу́љес, -ста, -сто *који је онизак а ѿлећаѿи или дебео (особа)*. – Баба-Дана бѣше ма́лечка, а трупу́љеста (Трњ).

тру́пчес, -ста, -сто *који је краѿиак а широк (особа, брав)*. – Тóва ја́гне тру́пчесто, нѣје за домазл́к (Бс).

ѿру́ска се несвр. *ѿресѿи се у ѿоку вожње ѿо неравном ѿуѿу*. – Тру́скам се кад седѿм у кола́та на душамѣто (Вој).

трчѣ́ћи прил. сад. од трчи́ *ѿрчећи*. – Че ѿдемо трчѣ́ћи, пóбрже да стигнемо (Вој).

тр́чи-вла́чи изр. *обављаѿи дуг и ѿежак физички рад*. – Тр́чи-вла́чи, тр́чи-вла́чи, напрајѿмо ку́ћуту (Брл).

тр́чне свр. хип. *ѿѿрчаѿи; ѿѿрчаѿи*. – Де тр́чни са-стовнүту и донѣси ми во́ду (Пет, Држ).

ту́жно прил. *мучно; неѿодношљиво (о болу)*. – Главáта ме ту́жно боли́; не штрѣ́ца ме, али не преста́њује (Пет, Вој).

туде́ј прил. рет. *ѿу*. – Туде́ј су нѣгде слѣзле да се напи́ју во́ду (ГД).

ту́ку-ту́ку узв. при вабљењу живине у обредној басми: *дођи, ириђи*. – Ту́ку-ту́ку, ба́бина пиленца /Куде́ оди́ла у ску́т носи́ла (ВЛк).

ту́мба-лу́мба изр. којим се подражавају музика и весеље на свадби *музика (разноворских инструмената)*. – Омиле́ ми ту́мба-лу́мба (НМл).

туња́в, -а, -о *си́еиљан, збуњен; несналажљив*. – Туња́во ама у́баво, па има́ срећу да до́јде у вре́дни чове́ци (Пир).

тупа́ња ж (н.п.). *бубањ*. – Мири́ше га сви́рће и тупа́ње (Км).

ту́пес, -та, -то *краи́ак (брав)*. – Ту́пести и ма́ли њего́ви ја́ганци (Зс).

ту́пне свр. рет. *сакри́тии; ости́ави́тии ња забора́ви́тии где је*. – Ту́пне га не́где па га после не мо́ж на́јде (Пир).

ту́пне изр. **ту́пне тупа́н** (н.п). *огласи́тии се (бубањ)*. – Што́м ту́пне тупа́н о́дма изла́зимо на́-оро (Сук).

ту́ра на́-срце изр. *сувише брину́тии*. – Не ту́рај то́лко на́-срце, на дечи́ца-та тре́бе здра́ва и пра́ва ма́јћа (Рас).

ту́ри свр. *си́ави́тии си́оци храну у ја́сла*. – Ја́ че напо́јм кра́вуту и че вој ту́рим (Соп).

турча́га м подр. *Турчин, обесан и́редси́авник и́урске власи́и*. – Турча́га је имал кулу́ та́м куде́ је са́ црква́та (Брл).

ту́сак м *нечисти́оћа која се и́ри и́ријерисању издваја из зрне́вља*. – Полови́н ту́сак меша́ла (Соп).

ту́та ж деч. *вода*. – Оче́ш ли, ба́бино ту́ту и па́пу (Вој).

ту́уша несвр. *ради́тии њо ку́ћи (и́огрбљена си́ара особа)*. – Ту́там, ту́там и не уме́јем да се услу́шам (Рс).

туткали́сује несвр. *лейи́тии и́уи́калом*. – Ка туткали́сујем ја́ раствара́м ра́дњуту да не уда́ра мло́го ти́ја ме́риз на ме́не (Кр).

тутњи́ несвр. фиг. *неи́рекидно ради́тии кухи́њске и́ослове и дру́ге и́ослове у ку́ћи*. – Тутњи́м по и́жуту це́лу но́ч, све́ је ме́н на́-руће (Вој).

ту́тулу-ту́тулу узв. којим се подражава посебан звук при пијењу из суда са уским отвором или при његовом пражњењу. – Ту́тулу-ту́тулу-ту́тулу, све га и́спи наједну́ш (Вој).

ту́вни се несвр. *смањива́тии се видљивоси́и услед наила́ска ки́шних облака*. – Поче́ се ту́вни, и́ду ло́ши о́блаци (Вој).

ту́внича́р м (н.п.). *шамничар*. – Седенћа́ре, ту́вни ту́внича́ре. (Гос).

ту́вно-зелен, -а, -о *шамнозелен*. – Купи́ла у́баву ту́вно-зелену́ аљи́ну (ВРж).

ту́вњаи́ва тра́вка изр. мит. (н.п.), в. тамјаничје. – Та́мо и́ма ту́вњаи́ва тра́вка (ВСв, Рас).

ту́вња́нито др́во изр. мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Ту́ва и́ма др́во ту́вња́нито (При).

твѣњаница ж мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Тува има травá твѣњаница (Пс).

твѣњанова трáвка изр. мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Тува има твѣњанова трáвка (Рас, При).

тѣнак вѣтар изр. мет. *сиор али врло хладан вѣштар који ѓробија одећу*. – Дува тѣнак вѣтар, пробíва дрѣјете (Дој).

тѣначьк, -чка, -чко *који је ѓрилично шанак; мршав*. – Тѣначко девојчето, мршавшко, али врѣдно (Држ).

тѣнеје несвр. *мршавиши*. – Старѣјем, кратѣјем и тѣнејем, и почињам да се соплítaм (Држ).

тѣно прил. рет. *шамно*. – Там тѣно, па како у рог (Ста).

тѣнћи крај изр. *ошáдање; беда; ѓройаси; смрѣ*. – Какó годинѣте мињúју íдемо кам тѣнћити крај (Чин).

Ћ

ћѣ прил. *шек, изненада, одједном*. – Ћѣ видó сѣнћа íде камто мѣне и ја се уплаши; ноћ, нигде никој, а рáтно врѣме (ДД. Чин. Ку. Цр). Не мóже ће текá (Цер).

ћѣбáпче с мн. *ћѣбáпчета ћѣвай*. – Кѣлнер, донѣси ми још једн лѣб да си доједѣм ћѣбáпчето (Пир).

ћѣв м *жеља, задовољсѣво*. **1.** изр. *докáра си ћѣват јакó ошѣѣишиши своје здравље због неѓромишљеносѣи*. – Правí се јунак, разлатí се гóл на ветѣрат и дóкара си ћѣват (Вој). **2.** изр. **ћѣв си напрáј** *исѣјуниши своју жељу*. – Сврне у кавену, ћѣв си напрáј (Држ).

ћѣвлейсан, -а, -о *ѓоднайши*. – Ѓн се смејѣ само кадá је ћѣвлейсан (Рас).

ћѣвѣи свр. фиг. *узалуд галамиши*. – Че ћѣвѣите, ћѣвѣите, па че се оћутите, као кúче кадá ћѣвѣи (Тм).

ћѣремíдан, -дна, -дно *који је боје ћѣрамиде, шамноцрвен*. – Тражíла да у кúпи ћѣремíдну опрѣшку и ћѣремíдну шамíју (Рос).

ћѣси се несвр. *обарáи главу и ћушáиши, мршишиши се*. – Стáрцат се цѣло јúтро нѣшта ћѣси, нѣче да орáти с никога (Об).

ћѣће с опсцена алузија игром речи: *ћѣбе се изговара као ћѣће*, (н.п). – Игрáли се под ћѣће (Соп).

ћѣцáло с вулг. пеј. *ишијас; месѣо на шѣлу захваћено ишијасом*. – Ћѣцáлото ми не дáва да мр́днем (Пир).

ћѣцка га торбáта изр. вулг. *одлазиши у ѓечалбу (са шорбом о рамену)*. – Ћѣцkáла ме је торбáта у млáде гóдине, свáко сам лѣто у печáлбу ишáл (Пок).

ћеча̀в, -а, -о *болешљив*. – Ама ја сам ћеча̀ва целу јесен, не знам квó ми је (Сук).

ћилџи м *ушѝројени ован*. – По̀дјесен ка̀рамо ћилџи на сават, да се поого̀је (Гос).

ћи-ћи-ћи оном. кикотања. – Ћи-ћи-ћи, са̀мо се ћикоти ко дете ма̀лечко (БЧ).

ћима̀јечи прил. сад. од ћима *махайи*. – Пропа̀домо ћима̀јечи, ама он ни не виде, за̀мину (ВС).

ћипи у главу̀ту изр. *јакó болейи глава*. – Ћипи ми у главу̀ту по цел дџн, не знам на каквó че излэ̀зне (Сук, Јал).

ћирџа изр. *роба тирговца коју иревозе кириџије*. – Кара̀ли су на̀ши ћирџу на пиротсџи трговци и оди това̀ су живџли (Гра).

ћирџачав, -а, -о *који је слабог айейиџа, иробрљив*. – То̀ва говѐдо злогледно, ћирџачаво, раната жеде њега а не оно њу (ТД).

ћирџиш м грађ. фиг. *радник који иреноси грађевински ма̀теријал (гредице и друге итерейе, иомоћник на грађевини)*. – Онџ ма̀јстори, а ја, ћирџиш, пре-но̀сим (Пк).

ћиселѐје несвр. фиг. *иовећаваџи се горчина, јад*. – Оно ми ћиселѐја, ћиселѐја, ћиселѐја, па му реко̀ доста, бре (Вој).

ћиселица ж **1.** бот. *дивља јабука; кисела дивља крушка*. – Ћиселица ја̀болка је добра за у туршџу (Сук, Јал). **2.** *комџоџ од киселог воћа*. – Ја си на-пра̀вим ћиселицу од ара̀лиће слѝве (Вој). **3.** фиг. *уображена особа*. – Оженѝла се за милиџа̀ја и одма стану̀ла ћиселица голема̀, госпо̀ђа у опџнци (Вој).

ћиселшџк, -шка, -шко *који је киселкасиог укуса, накисео*. – Виното ма̀лко ћиселшко, нѐје из пл̀но бу̀ре (ВСв).

ћишница ж *кишница*. – Ћишницуту збѝрам у бу̀ре и сас њу пџрем (Гњ).

ћопавѐје несвр. *иочейи вући ноге због немоћи (болесџи, сиџаросџи, иовреда)*. – Почемо̀ да ћопавѐјемо, нѐче да мо̀же чѐсто да се виџева̀мо, свате (Кр).

ћопџи м мн. пеј. *ноге и руке*. – Отпа̀длицете ме болу̀, ћопџити, не мо̀гу си жѐло спрѐмим, а сама̀ сам (Пет). Ћопџити ме болу̀, но̀ђетџринете, имам ра-матџз (Вој).

ћоравѐје несвр. *губиџи вид*. – Глужѐјемо, ћоравѐјемо, скоро̀ че ни нѐма (МСв).

ћорачџи прил. сад. *наслеџо*. – Најдо̀ га ћорачџи у тв̀нџцуту, напипа̀ га (Држ).

ћордувар м грађ. *сувозидина, зид од камена без везивног ма̀теријала*. – Оста̀ли ћордувари од плевџуту (Кр, ВС).

ћорли се несвр. *шалиџи се; задирикаваџи*. – Ћорлише се с мене, шалише се (Ш).

ћорочá ж *слејило*. – Ћорочá, ману́ да ви́дим (Вој).

ћорчу́је несвр. *живејиш (као) слеј*. – Ћорчу́јем у једно́ ћоше́ по цел дѣн, това́ ми је сва́ ра́бота (Пк).

ћосав, -а, -о *онај који нема довољно длака*. – Ти си још ћосав, још неси́ за жени́дбу (Сре). Остарéла сам, стану́ла сам ћосава, несѣм више за ону́ј ра́боту (Кп)

ћош м *и́рем, и́ераса*. – Спáл сам преко лéто на ћош, ка́жемо и ћошка (Вр).

ћошéнце с дем. хип. *угао (грађевине; кривина на иуиу)*. – На ћошéнцето че ме чéкаш до са́муту врбу́ (Дој). Нестáло сенóто; остáло ма́лко у ћошéнце (Брл).

ћошка ж *крајика и слеја градска улица*. – На́ша ћошка, све смо фамили́ја, ту́ва се на́ши стáри ода́вна досели́ли из Висо́к (Пир).

ћу-ћи́, ћу́-ћи́ узв. којим се подражава глас кокошке када је заскочи петао. – Ћу́-ћи́, ћу́-ћи́, како коко́шка када́ квéкне, теква́ си и ти́ (Д-Лу, Вој).

ћула́вка ж *кају́љача; куйаси́и фишек*. **1.** изр. **крóје му ћула́вку наса-мари́иш; оклеветáиш. – Крóје ти ћула́вку, припа́зуј се оди њи́ (Пет). **2.** изр. **ту́рају му ћула́вку и́рии́ремаи́ш замку**. – Реши́ли да му ту́рају ћула́вку, мр́зе га (Трњ).**

ћулумé с **1.** *лоји́ишца од вунице на каји́и (дејетéиá, женске особе)*. – То́в на ка́пицуту одозгóре óкамо ћулумé, онó је од ву́ницу и за у́крас је (Пир). **2.** фиг. шаљ. *девојчи́ца*. – Ја това́ ћулумé, какву́ ми голему́ ра́боту разврза, игра́че на вој пра́вим (Вој).

ћумура́на ж *јама у којој се и́рави дрвени угаљ*. – И́дем да распáлим ћумура́нату (Д-КВ, Пир).

ћунѣк м, мн. *ћунци ћунак за иећ; широка водоводна цев; фабрички димњак*. – Забори́ ћунѣкат да донесéм (Цр).

ћупéнце с, в. *ћуплé*. – У то́ва ћупéнце чу́вам то́пено ма́сло (ДД).

ћуплé с *мали врч*. – У то́ва ћуплé имáло зláто (Рос).

ћусне свр. *јакó ударии́и главом (бик, во, јарац, ован) или који́ишом (коњ, магарац)*. – Ћусну ме овѣн, па сам се два́ дѣна одмарáл усрéd коси́дбу (Кп).

ћут, -а, -о *шути*. – Он има ћути́ волóве, а Јелéнко има ви́лести (ТД).

ћута́к м *мужјак без рогова или са краји́ким роговима (во, ован)*. – Ћута́кат ми је по́јак од Си́вчу (Вој).

ћута́чљив, -а, -о, рет. *ћуи́љив*; уп. *ћутежљив*. – Де́да Це́ка бéше ћута́чљив човéк и цел живóт је бил само овчáр (Сук).

ћутежљив, -а, -о, в. *ћута́чљив*. – Башта́ му бéше ћутежљив човéк, а синат је повише на мај́ћу (Пс).

ћуијук м фиг. као пањ: *глувонема особа*. – Станула сам ћутук: само ми с руће казуј, ако је с уста, нема те разберем (НМл).

У

у предл. **1. код**. – Отиде у мајћу ми да тражи масло, да се лечи (Зс). Он је у Бошка Мармара овчар (Вс). **2. кроз**. – Она улезе у капије (Бла). Дебела, па не мож да улезне у вратага (Кс, Бла). **3. њо**. – Отишъл у сено (СГл). Мира је у Суводолёте негде (Чин). Када сам била у селата ја сам носила гумени опнци (Гњ). Он је горе у брдата, високó (Гос). **4. са**. – Све ју ушите у прстење (ВРж). **5. у њоку**. – То је у годину једампút (Рс). У снегат са нема работа (Км). У нóчу оперем, преко дџн немам време (Гос).

у узв. чуђења, изненађења, страха: *јао, леле*. – У, колка си змијетерина излезе из рупу (Гра).

у гниле круше изр. шал. *дуг и неодређен временски период (у коме има гњилих крушака)*. – Ја сам се родила у гниле круше (При, Пн).

у, да се не знаје изр. *зар је морало баш њо да се деси*. – У, да се не знаје, Мирко, толко добар човек да умре, и текá лоше да умре (Јал. Вој).

у-по изр. *да свако да њо*. – Ајд да се кладимо у-по ћило рећију (ВЛк).

уа узв. згражавања. *брука, срамоша*. – Уа, лопóв у лóзје (Вој).

убавчица ж (н.п.). *лейоишца*. – Девóјчице, убавчице (При).

убедљив, -а, -о *онај који оишјужује, окривљује*. – Убедљив је, неје добар човек (Км; При, м, 1833).

убере свр. *сузиши у њоку израде (одевни предмет, део одевног предмета)*. – Убери малко капуту да му не пада преко челóто (Вој).

убива несвр. фиг. **1. маловажаваши**. – Све што чиним, она ме све убива (Сук). **2.** изр. **убива ме с цену јакó смањиваши цену продавицу односно јакó увећаваши цену куицу**. – Убива ме с цену, знаје да немам куде да продадем грóзјето (Вој).

убира несвр. *сужаваши у њоку израде (одевни предмет, део одевног предмета)*. – Еве како се убира и подешава, черко; гледај од мене, па пробáј, учи се (Држ).

ублажни (се) свр. *заирљаши (се) масноћом*. – Ублажни си руће оди сланину, па ћи трљам сас пёсак (Трњ).

уболести се свр. *оболеши*. – Уболести се башта ми, не мож да пооремо жито (СГл).

убран, -а, -о трп. пр. од убере: *сужен (део одевног предмета)*. – Млóго ти је цемперат убран у рамената, испуштани бóдове (Вој).

у̀брже прил. *убрзо*. – Она́ умрѐ, а у̀брже и он по њу́ (Пет). У̀брже по њѐга умрѐ и она́ (Км, Бер).

убр̀зга се свр. *захукѡаѡи се; јако се наљуѡиѡи*. – Убрзгала се ба̀бичка-та, че б̀уде кара̀ње (Вој).

убр̀зи се свр. *убрзѡи се*. – Ја́ че се убр̀зим, ма̀лко и че потрѡим и че ђи стигнем (Трњ).

убр̀ка свр. *збунѡи (се); зайѡѡѡаѡи се*. – Убркаше ме с ока̀ње и че́сте кома̀нде (ВЈ). Убрка̀л ра̀боту, не уме́је се опра̀ј (Пл). Почѐмо га у̀баво, ама по-сле га нѐкако убрка̀мо (Јал).

убр̀лави свр. *наѡравѡиѡи наред; ѡоремеѡиѡи односе*. – Штѡм до̀јде у нас ѡ́дма нѐшта убр̀лави и напра̀ј ни кара̀ње (Пет, Вој).

убр̀нди се свр. рет. *ѡочѡи јако одзвањаѡи*. – Убрндѐло се свѡ̀нци, ѡвце се вр̀чају из па̀шу (ДД).

уб̀уни свр. **1.** *збунѡи*. – У̀буни ни с ока̀ње, па са́ не зна̀мо каквѡ да ра-бѡ̀тимо (Сук). **2.** *ѡобунѡи*. – У̀бунѡл ра̀дници, ѡче да штра̀јкују (Зав).

убуч̀и свр. *ѡочѡи неѡрекидно зујаѡи*. – А ѡанѡици, трм̀ће убучале (При).

ува̀лено мѐсто изр. геогр. *увала; угну̀ће на ѡлу уѡѡиѡи*. – Кудѐ су златѡ иско̀пували има ува̀лено мѐсто (Пок).

у̀вечер прил. *увече*. – Дојдѐте јутре у̀вечер, ја́ че си б̀удем до̀ма (Ру).

увѡв̀ка ж. *ѡокривач*. – Вѐдро му не́бо увѡв̀ка /Становѡн ка̀мик пѡд-главу (Пс). Покрѡ га јѡш с нѐшта, тѡнка му је увѡв̀ката, че осѐбне (Сук, Вој).

увѡѡ̀је свр. *уѡлестѡи (венац увијањем цвећа)*. – Окол копѡну, врбу́ и дрѐн увѡѡ̀јемо венѡц за загѡн (Пк).

увѡскан, -а, -о трп. пр. од увѡска: *окићен навешаним ѡлодовима и украсима, украшен*. – Цѐлата со̀ба увѡскана сас ја̀болће, грѡздове и класове (Вој).

увѡди во̀ду изр. *ѡосѡављаѡи водоводну мрежу (у кући, шѡѡали, дво-риѡиѡу)*. – Увѡдим во̀ду у ку̀ћу, при сто̀ку и у двѡр за чешмѡцу (НМл).

увѡшти се свр. *јако омрѡавѡиѡи*. – Увоштила се, са̀мо јѡш ко̀сѡете оста̀ле на њу́ (Вој).

увр̀љује несвр. *убаѡиваѡи*. – Увр̀љувамо морѡзу у а̀мбар, ру̀ће ми от-па̀доше од ра̀боту (Пет).

увѡцка се свр. *ѡочѡи ѡрчкараѡи ѡражеѡи излаз из неугодне ѡсихѡ-лоѡке сѡѡуаѡије*. – Када́ га виде́ жената, она се у̀знемири, увѡцка се и он прѡ̀мети да има нѐшта ло̀ше (Вој).

у̀вче несвр. рет. *дахѡаѡи; хукѡаѡи*. – Што у̀вчеш? Де пол̀ка, нѐма стра̀шно, че га рѐшимо (ПРж).

увѡшавѐје свр. *ѡосѡаѡи ваѡљив, увашавѡиѡи*. – Ја́ увѡшавѐ отка̀ко пре-спа́ при њи ту̀ја но́ч (МЛк).

углави свр. *заглавиџи, ујасоваџи*. – Да углавиш тија камик, да не мрдају онија окол њега (Чин).

угласи свр. *звучно ускладиџи*. – Угласе се звонци, па милина да слушамо (ДД).

угленчък м дем. од углен **1.** *комадић жара*. – Турим угленчък у клечџете, раздџвам и оно се запали (Јал). **2.** *угашени угљен*. – Да најдеш угленчък оди сливово дрво (МЈ).

уговњаџи се свр. *успраџи се; ујишаџи се; замазаџи се џуђим измеџом*. – Напил се па се уговњаџил и са га окају говњаџ (МЈ, ВС).

уговњаџил рабџу изр. подр. *џоквариџи оно шџо је добро урађено*. – Сакал да попраџља тоџа што смо убаво урабџили, па уговњаџил рабџу и одма си отишџл (Држ).

уграби свр. фиг. *завришиџи још џонешџо; урадиџи шџо више (џре одласка са џосла)*. – Варка да уграби док не падне мрак (ВСв).

угреџује несвр. *џовеђаџи најџџосџи џеџџреџном журџом и нерџом; ујињаџи се да се све заврши како ваља (организаџор)*. – Само трчи, само угреџује; млого гоџе че бџду, а он не мџж да најде паре на заџем (Вој).

угрми се свр. *зайџвориџи џрилазе, џресеђи џуџеве (ниско расџиње)*. – Угрмило се, углумило се, гора голема, не мџж да минеш (Сук).

удари га та га расипа изр. *јако удариџи (о особи)*. – Борко га удари та га расипа, обори га (Пет).

удаџба ж (н.п.). *удаја*. – Љуба му је на удаџбу дошла (Км, При).

удере се свр. *џочџи викаџи на некога*. – Удра се на мене без поџребу (Пир).

удлакаџеје свр. *обрасџи длаком*. – Покаџи ми да видим дали си и ти удлакаџела ко ја (ВСв).

удобнос ж, в. удоџство. – При џи је слога и удоџнос, умеџала је да се ожењи (Сук).

удоџство с *добри услови за живџи; добро органиџован живџи, удоџносџи*: уп. удоџнос. – Там куде се оженила нема да има тоџа удоџство како што га је овде имала (Вој).

удрџи влашу изр. подр. *држаџи флашу с џићем и не џомериџи се с мџсиа, џреџише џиџи*. – Свак удрџил влашу, пију по цел дџн пиво (Гос).

удреме се несвр. *задремаџи, обориџи дремеж*. – Беџо млого уморна, удрема се и не спреми вечџру (При).

удрнка се свр. **1.** *џочџи звониџи и одџвањаџи*. – Удрнкали се звонци, овчар докарује овце у поџату (ДД). **2.** фиг. *џочџи брџљаџи јаџим гласом*. – Доџде Милка Станчина, удрнка се; ни-је да бџгаш, ни-је да џу слушаш (Вој).

удуши се свр. *йочейи йешико дисайи; зайарийи се од зноја (ноге, тело)*. – Успара голема, удушимо се (Гра).

удне свр. *удахнуийи*. – Како уднем оно ме заболи поди ребрата на леву страну (Сук).

ужванћа се свр. *йочейи брбљайи и галамиийи*. – Ужванћа се жена, главу ми размири, и ја си побего од њу (Сук).

ужмига се свр. *размилейи се (змије, мрави, народ)*. – Ужмигало се народ по њиве (Држ).

узглоби свр. *йодесийи да део уређаја заузме йравилан йоложај*. – Де пољка, отварај очи да га убаво узглобиш (Пир).

узди́сује се несвр. *хвалиийи се, размейайи се*. – Немој се толко узди́сујеш, убаво те знамо која си (Држ).

уздлг, -а, -о *йрилично дуг*. – Ремикат ми је уздлг, да га малко скратиш (Изв).

уздлжак, уздлшка, уздлшко (*мало*) *дужи*. – Таја је притка уздлшка, дај понкркату (Сук, Вој).

уздржа се свр. *уздржавайи се; одрицаийи се; ћуйке йодносиийи увреде*. – Наше мајке су умејале да се уздржају, да трпу, да буде мир у кућу (Сук).

уздуж-ни́здуж изр. (н.п.). *са свих сйрана йући*. – Па он жену́ уздуж-ни́здуж / Уздуж-ни́здуж (Цер).

узет, -а, -о трп. пр. од *узне узейи; украсийи*. – Мене узета лопата, украдена (Соп).

уз(и) предл. *уз; йоред, йокрај*; уп. *у́звз*. – Децата дојдоше и стануше уз мене, радују ми се (Гос).

узи́де свр. *нагло се йодићи (йламен, йара, йрашина, бука, комина йри врењу)*. – Запали се камара, запалише се стогове, узиде огањ до небеса (Пет).

узмеци предл. *измећу*. – Детето улезе узмеци волове, леле, да га не згазе (Рс).

узми́та несвр. *месийи ка гомили ћубрейи*. – Тија шушљак че узми́там уз буњштето (Вој).

узми́циња несвр. *измицаийи ходајући найрашке*. – Како ја увати́ ножат, он поче да узми́циња и ману да ми прети (Пет).

узо́ка свр. рет. *йочейи дозивайи*. – Он узока тате, тате и башта му отрча да види какво је (Б-ЦЈ, Гњ).

узретно прил. *йрилично рейко (о усеву)*. – Житото узретно никло, ама је њивата јака, оно че се настоли (Сук).

у́звз предл. в. уз(и). – Она се усправи у́звз дрвото и рече да ћу сликам (Вој). Чёрката је све у́звз мене и помага ми у сваку работу (Чин, Вој).

уни́ј узв. на крају (веселе) песме. (Рас, При).

уџси узв. преклињања у песми: *забога*. – Уџси, бра́ле, болéло те грло (Км, При).

ујáди (се) 1. свр. *наљуџиџи се*. – Млóго га ујáди́сте, óтиде си без ручџк (Пет). 2. несвр. *џи́риџи јáд*. – Она́ се је млáда ујáди́ла. (Рас, При).

ујáуче се свр. *џочџи јáукаџи*. – Закачџл лéву нóгу у прáсе и ујáучáл се (Зс).

ујéда се свр. *џрогаџаџи; безразложно кажџаваџи*. – Јетрвата се ујéда у мéне, óче да ме нéма (Тм).

ука́пча (се) несвр. *закóйчаваџи (се)*: уп. укóпчује се. – Јá се ука́пчам до гу́шу, да ме не ла́ди ветџрат (Км).

ука́тра́ни (се) свр. *зайрџаџи (се) каџираном*. – Ука́тра́нил сам си ру́ђе, пр́во че џи трџам сас пéсак па пóсле че се ми́јем (Кр, Зс).

ука́чи (се) свр. *џоџи (се) на коња; ујáшиџи коња*. – Јá се укачи́ на Ми́шка и крéну у гра́д (Јал).

укладé се свр. *имаџи врло много џлодова на гранама (и сџаблу) (вође, џоврђе)*. – Грóзје родџло, па се уклáло (Вој).

укле́па се свр. *џочџи одјекиваџи (џрангије)*. – Клепа́лото се уклепа́ло, áјде да поóдимо (Пс).

укле́цка се свр. *џочџи одједном храмаџи (због угануђа, убода или џовреде)*. – Она́ се ўклецка одједну́ш и рéче да је сьсрétла нóгу (Сук).

уковé свр. *добро учврсџиџи (ексерима) са свих сџрана*. – Оно́ укóвано од све стране, че имамо мўку да га расковéмо (Брц).

уко́вује (се) несвр. *учвршџиваџи ексерима и закивкама*. – Ако се млóго уко́вује дрвóто, мóже да испу́ца (Пет).

уко́па се мўка изр. фиг. *угнездџи се болесџи, оболџи*. – Ўкопа се мўка у мéне, боли́ ме пóд-груди, ми́рку нéмам (Изв).

уко́пче (се) свр. *закóйчаџи (се)*. – Уко́пчи на́влакуту ўбаво, да се не ви́ди јоргáнат (Пир).

уко́пчује (се) несвр. в. ука́пча се. – Не́је зимá, немóј ме тóлко уко́пчујеш (Гњ, Пир).

уко́рава се несвр. *указиваџи на некога као на негаџиван џример*. – На ту́ј жену́ смо се највише укоравáле, билá је нéчиста и незакр́пена (Мр, Ш).

укре́ка се свр. фиг. *џочџи гласно и дуго гунђаџи*. – Ўкрека се ба́бичка-та, не да́ва да се продўма за тóва девојче да йдемо (Држ).

уко́рвује несвр. *украјаџи*. – Ма́јстор уко́рвује и ши́је, а јá му пома́гам (Пир).

укундџше се свр. *џовредиџи се (јáко)*. – Укундисáл сам се од сецање големó, клк ме почé боли́ (ВЈ).

укупно село изр. *село збијеног ѿиѿа*; уп. *укупно село*. – На^ше село је ук^пно село (Трњ).

улетѿи свр. фиг. *уѿасѿи у невољу*. – Поч^е м^лого да се изл^атиш; отв^ори ^очи да не улетиш у не^коју невољу (Вој).

ули несвр. *хулиѿи*. – Не улете на б^ога: не^ка је на сви здравје па и на т^ичи у-гору (ГД).

уљ м вет. *израиѿај исѿод кљуна код ѿеѿла (и кокошке)*. – Испод браду при петла и кокошку је уљ, а креста је изнад главу на петла (Пл).

уљева слѿе изр. (н.п.). *(непрекидно) ѿлакаѿи*. – Дв^ори м^ела, су^зе уљевала (Бз).

умелѿе казување изр. фиг. *(ѿо навици) гуѿаѿи речи и ѿихове делове ѿри брзом казивању*. – Ум^лела казување ко ст^ара воденица брашно, па ѿу не м^огу разб^ерем (Км).

умерава се несвр. *обуздаваѿи се*. – О^че да ме наљути да се ск^арам с ѿу пред м^ужа ми, а ја се умеравам, сачекам све да к^аже, па после пол^ка к^ажем да л^и је ѿстина (ВСв).

умерѿше се свр. пеј. *добии неѿријаѿан мирис (услед кварења)*. – Сирењето се умерисало, неси га негувала како тр^ебе (Кр).

умеша се у жене изр. *ѿосѿаѿи сличан женама (о мушкарцу)*. – Умешал се у жене и стану^л ко жен^а, само се с ѿи дру^жи (Сук).

умеша у народ изр. *увесѿи међу ѿуде*. – Води га по славе, по свадбе, по ва^шар, умешај га у на^род (Пет).

умешује се несвр. *мешаѿи се; убаѿиваѿи се*. – Какво год да о^ратимо она је све умешује, нами^та ни о^рату (Држ).

умијач м *крѿа којом се бришу оѿрани судови*. – Умијач је крп^лак с кој^и прем^ивамо с^удове (Д-Лу, Црв).

умложи се свр. *умножиѿи се; бројчано се увећаѿи*. – Умлож^ише се поганцити, у^ши че ни изеду (Пл).

умодри свр. *обојиѿи у ѿлаво*. – М^лого си умодрил кућу, по ц^игансѿи (Пир).

умрела му кобасицата изр. вулг. фиг. *не моѿи обављаѿи ѿолни чин (о мушкарцу)*. – Залу^ду се с^илиш, теб ти је веч умрела кобасицата (ВЈ).

умрждори се (ѿиша) свр. *ѿочеѿи непрекидно ѿадаѿи (киша)*. – Умрждори се ѿиша и три д^на не прест^ањује, не м^ожемо да изл^азимо у поље (Пет).

умрл (му) студ изр. мит. *не биѿи више хладан (вода, ѿредмеѿ, особа)*. – Нав^икне се на л^адно и к^ажемо да му је умрл студ, или кад вод^а м^ане да је л^адна (Б-Са, Пир).

у́му 3 лмн през. од умé (презент: умéм, умéш, умé, умéмо, умéте, у́му) *умейи*. – Онí у́му све да напра́је са секиру (К-ЦВ, Пир).

упáлка се свр. *јакó се ужурбаи́и како би се брзо завршила и́ријрема*. – Упáлкамо се свé да спрémимо на врéме, голéмо гóсје, млóго гóсје че до́јду (Пет, Вој).

упéкљује (се) несвр. *уйейл̄аваи́и се, зайочињаи́и йосао без изгледа да се заврши*. – Немóј се упéкљујеш у ту́ја ра́боту, несí ни ма́јстор ни врédан домаћин, а и па́ре големé че ти трéбу (Сук).

уйéри се свр. *йочейи́и йрогањаи́и (увредама, свађом, и́учом)*. – Не зна́м зашто́ си се уперíла на мéне, нíкакво ти зло́ несéм учинíла (Вој).

упíтује несвр. *зайи́икиваи́и; исийи́иваи́и*. – Немóј ме више упíтујеш, нéчу ти више нíшта ка́жем (Рас).

уйлáтка (се) свр. *збунийи́и (се), зайейл̄аи́и (се) у журби*. – Млóго се уплаткáсте, нéма да испáдне како́ трéбе (Вој). Тí ме у́платак, збу́ни ме с твојé командe (Сук, Вој).

уйл̄и́и се у óчи изр. *унесе се (у очи), осйаи́и у сећању као свежа слика*. – Уплтíл ми се у óчи дéда Дíна: како́ да га глédам пред мéне кадá се сéтим за њéга (ТД).

упл̄у́ва свр. *йойл̄уваи́и*. – Де се одм̄кни од мéне, све ме у́плува с то́ва твојé причáње (ПРж).

упропáстен, -а, -о *уйройаи́ишен; унакажен*. – Нáшата градíна упропáстена, нéчијо говéдо газíло по њ́у (При, Пн).

упу́ти свр. *йослаи́и*. – Упу́ти му пóздрави од мéне (При).

ура́стује свр. *йрекриваи́и се (йравом, расйи́ињем, длаком)*. – Ливáде ура́стују у гóру, а појáте ода́вна пáдле (Пк).

уребéче се свр. *йочейи́и се (дейи́ињасйо) кикои́аи́и*. – Онá ка се уребéче не мóж се заустáј (Вој).

урéди свр. *добро обавийи́и и́ријрему за обављање обичаја (о сахрани)*. – Сáме уредíле покóјникатога и турíле га у сьнд̄к (ПРж).

ури́ца се несвр. *йреузимаи́и обавезу, даваи́и реч*. – Нájмладата чёрка се ури́ца да чу́ва мéне и стáрцатога (Тм).

уру́пче с *новчи́ћ; злай́ник*. – Да довáтиш уру́пче (Рос). Бáба ми у кáпуту ушíла уру́пче (Брл).

у́свет бéли изр. *далеко; незнано где*. – Отишлó је у́свет бéли да мóж па́ре да зара́ди (МСв).

усéре се свр. фиг. вулг. *обрукаи́и се*. – Усрáл си се, усрáл си ра́боту, немóј се казу́јеш за човéка (Чин).

у́си узв. запрепашћења: *зар је могуће*. – У́си, прејдé ми млекóто (Вој. Км).

усиљава се несвр. *захукѝаваѝи се; ѝојачаваѝи се; ѝосѝајаѝи све јачи*. – Ветѝрат се усиљава, прѝаѝи големѝе сѝспе, не знам како че прѝјдемо (Вој).

усѝпује (се) несвр. *ѝоливаѝи (се)*. – Пази да си сас помијаќат не усѝпујеш дрѝјете (Сук).

усѝтни (се) свр. *измрвиѝи*. – Сирењѝето се усѝтнѝло у торбућу (ЦД).

ѝскопѝти се свр. *ѝзјогуниѝи се*. – Он се одједнућ ѝскопѝти, порѝче се и ѝтиде си ѝутѝт (Рас).

ускрѝпѝи свр. *ѝрикрѝиѝи*. – Стѝри гућуту, ја че ѝу зачас ускрѝпѝим (Км).

ѝскупно село изр. в. *ѝкупно село*. – Село је ѝскупно, нѝма засѝлци (Ш). Наше село је ѝскупно (Соп).

усмѝтен, -а, -о трп. пр. од усметѝе *збунѝиѝи, ѝомесѝи*. – Млади су усмѝтени: не знају како је било у старо време, а не знају и како трѝбе у ново време (Кр).

усмѝје се свр. (н.п.). *осмехнуѝи се*. – Марко се усмѝје под мустаќа (Гос).

усмрдѝљњаци м мн. пеј. *ѝрљава одећа (сѝарих особа)*. – Кој че му пѝре тѝја усмрдѝљњаци (Сук). Носѝ си усмрдѝљњациѝи далѝко, душа ми се ѝсмрде од ѝѝ (Пет).

усмрќује (се) несвр. *шмркаѝи; ѝовремено увлачиѝи слину*. – Немѝј се усмрќујеш да ми не подгадиш јѝдењето (Пир).

усмрциња несвр. *увлачиѝи слину, шмркаѝи*. – Немѝј да усмрцињаш уз трпѝзу, подгацујеш ми јѝдење (Гњ, Пир).

успава 1. несвр. *усѝављиваѝи*. – Ћути, успавам детѝето (Сре). **2.** свр. *засѝаѝи*. – Штѝм лѝгне ѝдма се успава (Вој).

успаљује се несвр. *осећаѝи снажну сексуалну жељу*. – Штѝм се ваѝим у ѝро ја се успаљујем, разѝгра ми се снага; дошло време мѝжа да трајим, да се жѝним (Чин).

успраји се свр. *усѝравиѝи се; одуѝреѝи се*. – Успраји се, чѝрко, не давај да те гаѝе (ЦД).

усѝрчи се свр. *шѝрчаѝи увис*. – Врзала матѝкуту у цедилоѝто, а држаљето се успрчило нагѝр (Дој).

ѝсѝа. изр. **носи га на сва ѝста свуда и свима ѝричаѝи о особи (хвалиѝи; оговараѝи)**. – Нѝси ме на сва ѝста и нѝгде ме јѝш нејѝ повалила (Вој).

уставаља несвр. *заусѝављаѝи; ѝрекидаѝи*; уп. *уставаљује се*. – Ѓдем да уставаљам воденицуѝу, веч домѝља (Вој).

уставаљује се несвр. в. *уставаља*. – Прича и не уставаљује се (Сук).

устатлаби се свр. *доћи неѝозван, намеѝинуѝи се*. – Научѝло да се устатлаби уз нѝкога само да ѝма вајду (ВЛк).

устѝње се свр. *ѝочѝи сѝењаѝи; укуќаѝи се*. – Штѝм сѝднемо уз трпѝзу, женѝ се ѝдма устѝње, бѝлна, па ми пресѝдне јѝдење (Пет).

устрџа несвр. *илакаџи и шмркаџи*. – Жената ти само нешта устрџа. Дали си ђу бил или бијење тражи (Пет).

устришче прил. рет. *џреко свега још и џо*. – Това што ти кажеш да је турено устршељ, ми у Чивлик кажемо турено устришче (БЧ).

устрану прил. *одвојено, џосебно; скраја*. – Ја стану устрану само да гледам народ како џгра и како се весели (Јал).

устрчује несвр. *џеџи се џрчеџи*. – Устрчује уз врљакат, вежба срце (ВЛ. Кп).

устуца несвр. **1.** *враџаџи мало уназад (заџрежно грло)*. – Устуцам говедата малко насад да се мож колата поравњају сас това што че товаримо (Јал). **2.** мит. враџати опасан облак уз басму која почиње са усту, усту, облаче: *назад, назад*. – Усту, облаче /Иди далело, у пушту гору /Куде народ нема (Пк).

усувује се несвр. *кришом улазиџи и красџи*. – Усувује се на човечи у кућу и крадне, износи, вачали су га, били су га (Пет).

усупроти́ва прил. *насуџроџ*. – Ене га там усупроти́ва у Поној страну (ВЛк).

уџаври се свр. ирон. *јако обелеџи; џриџремџи се за умирање*. – Старцац се утаврил, само што не лџцне (Сук).

уџеџљак м фиг. **1.** *будала*. – Оно утепљак, ништа не разбџра (Нш, Пир). **2.** *шаљивџија који нема мере*. – Гоца Кривџин је бил голем утепљак, свашта че каже само смеј да напрај (Пк).

утепује се несвр. *чесџо се саџлиџџаџи и џадаџи*. – Поче штап да носим, да се не утепујем по путове (Јал).

утикну муће изр. *џриџиснуџи невоље*. – Утикнуше ме муће, бриђе, смртове и поче да се губим (Ста).

уџиџи се свр. фиг. *изгубиџи живахносџи, клонуџи*. – Работџл сам, пџл сам, појал сам, одџл сам; са остаре, дојде време да се утиџим (ДД).

утлџан, -а, -о *џонижаван; немоџан*. – Ја сам само једџн утлџан стар човек који само чека дџн (При).

утом прил. *џога џренуџка; одмах џосле џога*. – Утом он стџже (ЦД).

утопује несвр. **1.** *уџаџаџи*. – Ја утопујем качето у воду да постоји два-три дџна, па га после перем и корџстим (Изв). **2.** фиг. *сајаџи у велику целину*. – Ако отџдемо у колектив, нашто имање че се утопује у задружно и више нече да је наше (Вој). **3.** фиг. *уџроџаџаваџи*. – Он утопује теја паре у кавену и оне му се отуде не мож врну (Кр).

уџуџа свр. *сабиџи длановима џрашкасџу или џесџасџу масу*. – Утупамо брашното да се не квари (ДД).

уџин, -а, -о *ујаков*. – Очеш ли, уџин, да ми донесеш ладну водицу (Об. Вој).

уцваска се свр. **1.** *зајрљајџи се жијџком масом.* – Уцваскала се у пекмес и тесто (Чин). **2.** *лоше се нашминкајџи.* – Уцваскала се с помаду да буде поубава, а оно не може (Сук).

уцврчи се у уши извр. *јочейџи зујајџи у ушима.* – Уцврчало ми се у уши и ништа не чујем (Трњ).

уцопа се свр. рет. *ујрљајџи одећу (маићу, џекмезом, шестџом).* – Куде се толко уцопа, што неси пазила (Чин).

уцрвени свр. *обојџи у црвено; зајрљајџи црвеном бојом.* – А капијуту че уцрвеним, одалек да се види (Брц).

учељати се свр. *јочейџи грдијџи и вређајџи; раздражијџи се; јосџајџи раздражљив.* – Учељатила се бабичката па се само кара (Пет). Снајта беше кротка, ама са се учељати па само ока и командује (Пет).

учувује се несвр. *јазџи се; чувајџи здравље.* – Не да буаш, него да се учувујеш, ако очеш да постигнеш нешта у живот (Пет).

учукује несвр. *забијајџи ударцима чекића или маља.* – Убаво да учукујеш јексерити, да после не закачују (Јал).

учурдише се свр. *збунџи се; не умејџи се снаћи.* – Ја сам се учурдисала, не знам коју работу прво да работим (ВЛк).

уштеблчи се свр. *укруџијџи се; јрејречџи јуџи.* – Стану на путат, уштеблчи се и не дава да мнемо (Пир).

уштрокавјеје свр. *зајрљајџи се; дуго носијџи неојрану одећу.* – Уштрокавјеје за теја две недеље, па дојде на премџну (Гос).

ушушње се свр. *јочейџи шушкајџи.* – Ушушња се нешто у собуту, дали је поганац (Пл, Грш).

Ф

фарфе ж мн. (н.п.). нејасно значење. – Носи тријез-две фарфе, жене (Пк). Таја реч фарфе има ју у пџсму (Пир).

фебрувар м *фебруар.* – У фебрувар мџсец најголеми снџгове (ВЛк).

Х

хумове м мн. (н.п.). нејасно, вероватно: *кумови.* – Ал (Десана) боља по хумове /Хумове ти требају до века (Не знам какво значи, али требе да је карактер. м, 1907, Кр).

Ц

цаловѝн, -вна, -вно, трп. пр. *брбљив*; *који не може да сачува ѿајну*. – Цаловна жена, што чује све исприча на сви, одма те цело село знаје (При).

цајѝне свр. **1.** *ујестѝи (ѿас, змија)*. – Цапнула га змија, једва га спасили (СГл). **2.** *фиг. изненада јако ударѝи (ѿо леђима, нози, глави)*. – Цапнул га саштап по-главу и заслутило га (Држ).

ца̀ревица ж (н.п.). *кукуруз*. – Да се роди ца̀ревица /Ца̀ревица и пченица (Рг).

ца̀рство и баба̀ство изр. (н.п.). *ца̀рстѝво и очевину*. – Да наследи ца̀рство и баба̀ство (Пс).

цвѐјће градѝнско изр. *лејо и свеже цвеће из цвећњака, врѝа*. – Ти си ми цвѐјће градѝнско (Гос).

цвѐлба ж *ѿлач; жалостѝ*. – Дете вој умрело, голема цвѐлба (ВСв, Гњ. Трњ).

цвѐће. цвећенце с, дем. од цвеће, зб. цвећетића *разне врстѝе цвећа*. – Волим да ѿмам разна цвећетића у мој двор (Зав).

цвећѝшта ж зб. од цвеће (пеј) *разне врстѝе цвећа*. – Кажемо цвећѝшта, а кажемо и цвећетија (Јел, Рос).

це 3 лј през.од оче *ће*. – Це видимо дали ѿма (Б-ГК, Бла). Пијаница, куде це задржи па̀ре (Соп).

цевка̀ ж *калем, цев за намоѝавање конца*. – Да пресучеш теја три цевће на једну (Вој).

цевчи несвр. пеј. *ѿиѝи без мере*. – Прејел, па само цевчи воду (Вој).

цени момка̀ изр. *ѿогађаѝи слугу*. – Че ѿдем у Планиницу или Барје да ценим момка̀ (Сре).

ци скраћено: од *че си ћу да*. – На ва̀шар ци купим кво ми трѐбе (Соп).

цигу̀ља ж *музички инстѝрументѝ уоѝиѝе*. – На чешаљ лис од ретију, то̀ва је цигу̀ља (Кр).

цимне се свр. *изненада се заљуљаѝи*. – Колата тргоше одједну̀ш, а ја се цимну, само што не па̀до (Пет, ПРж).

цр̀вачѝи пиштѝ изр. *јаукаѝи из све снаге*. – Од комшикуту цр̀вачѝи пиштѝ, кра̀дне у (Зав. Вој).

црвени бробѝнци м зоол. *легло црвених мрѝа*. – На̀ша је меца̀: црвени бробѝнци, кру̀ша вочка̀на, кру̀ша пепеља̀на, кру̀ша приса̀дена (Рос).

црвења̀кав, -а, -о *црвенка̀сѝ, има црвени ѿрелив*. – Црна бу̀ка је по црвења̀кава, а бѐла бу̀ка ѿма ша̀ру као лептириѝи (Пк).

црепа̀к м зб. *гомила цреѝа*. – Црепа̀кат предени уз ду̀вар, да га не га̀зимо и не тро̀шимо (Пет).

црква да отстоји изр. *да се најпре обави литургија*. – Чёкамо црква да отстоји, празник је (Пир).

цркљоше свр. пеј. *црћи*. – Че цркљоше по путовете, пијана ала (Пир).

црн повој изр. *црна шпрака или илеишеница од дебеле иређе за омошавање иовијеног одојчеиша, знак његове зле судбине*. – С црн повој си ме мајчице повила, срећу немам (Сре).

црната кола изр. *(црна) кола која кроз град возе иокојника до гробља*. – Скоро че ме одвезу црната кола (Пир).

црниљњак м 1. *црна одећа која се носи у жалосици, црнина*. – Три године не стурам црниљњакат, помреше ми родитељи и сестра (Јал). 2. *фиг. црна судбина*. – Залете се по убавило, узо пијаницу и недомаћина, тува било црниљњакат (Сук).

црно поди ноктити си не дава изр. *велика шкришница*. – Тија си не дава ни црно поди ноктити, те че теб да помогне (Јал).

цупър-цупър, коледо изр. којим почиње коледарска басма: *куц-куц, коледо*. – Цупър-цупър, коледо /Посрало се говедо (СГл).

цџкче несвр. *сикшашаи*. – Само цџкче на тебе ко змија (Пир).

Ч

чабрё с мањи *чабар*. – У това чабрё је овчо сирење, њёга чувамо за славу (Кс).

чавка ж *фиг. шаљ. радознано (женско) деије*; уп. чавчица. – Бабина чавко, у квó си се зачајало (Пир).

чаврё с *врсша шекшилног иредмеиша ручне израде*. – Он ју даде огледало /Она њёму бёло чаврё (Дој).

чавура ж *чаура*. – У Прогон, там куде су били шанци, има плно чавуре у нашуту њиву (Вој).

чавчица ж *фиг. дем. од чавка, в. чавка*. – Чавчице бабина, ти све видиш и све знајеш (Држ).

чајр ж *велика зграда из турског времена*. – Знаш ли, нано, сокак води крај чајра (Гос).

чап м *грађ. алаиика за одређивање дужине*. – Дај ми чапат, с њёга брзо одмерим (Пир). Чап је за мерење дужину црепови (Влк).

чапраз диван изр. *дуг и иразан разговор са брбљивцима, који обавезује на сирљиво слушање и учшивоси*. – Нећу да њим правим чапраз диван, неје ни ни до једење ни до пијење (Пир).

чајур м *скраћена рачва на дрвешу*. – Соја стоји испред јегрек и има млого чапури, на њу се закачују дреје и једење за овчара (При).

чарапчек м мн. чарапчичи, дем. и хип. од чарапа *дечија чарапа*. – Детёнцето си изгубило чарапчек (Пир).

час. 1. изр. **нејё по туја час** *ѿо га не занима*. – Нејё он по туја час дошъл, него о́че да прáј ра́боту да му Милка б́уде снаá (Чин). **2.** изр. **час-час** *врло честѿо; ѿвременно*. – Час-час, па ба́та Срётко сврне; штóм му се припи́је ређи́јица те га у нáс (Вој).

чва́кне свр. фиг. *ѿојестѿи с ногу*. – Да чва́кнем ма́лко, не́чу гла́дна да по-óдим (Пн).

чворо́ив, -а, -о в. чворайв. – Че га би́јем с чворо́иву мо́тку (Рс).

чеде́ка прил. *куда*. – Чедéка појдо́сте наго́ре (Д-ВО, Кр).

че ли изр. *зар*. – Срба че ли је до вéк (Црв).

че о́чеш изр. *мораћеш*. – Óдма да идеш! – Не́чу! – Че о́чеш! (Вој).

че́бар м (н.п.). *чабар*. – Од два́ грóзда че́бар вино́ (Цер).

чегър узв. који подражава глас јаребице. – Јерéбицата појё чегър, чегър (Гра).

чегр́че несвр. *оглашаваѿи се јаребица, глас јаребице*. – Јерéбица там чегр́че, че на́јдемо ја́јца (Нш).

чека́јечи прил. сад. од *че́ка чекајући*. – Да полуде́јеш чека́јечи (ВЛк).

чеки́ја ж *цејни ножић (ѿреклајач)*. – Баба си све но́сеше чеки́ју за-појас (Гра. Км).

чекр́к-чекр́к узвик којим се *оглашава једна ѿѿица ѿри ѿзивању јаѿи*. – Сва́ко јутро на ке́јат чу́јем то́ва пи́ле чекр́к-чекр́к, тре́бе да је оно́ скорьц (Пир).

чели́чи се несвр. *одржаваѿи добро сѿање организма радом, вежбама, излагањем хладноћи*. – Чели́чим се, рабóтим, не пода́вам се (ДД). Немóј се чели́чиш, ла́дно је, облачи́ се (Сук).

ченђеле с *гвоздена кука са два шиљка за вешање меса, ченгел*. – Да́до му ченђеле да се услу́ша и не вр́ча ђи, ка́же не мо́ж ђи на́јде (Км. Вој).

че́паво прил. **1.** *искривљено, избличено*. – Немóј, че́ре, че́паво да стоји́ш, стој си пра́во (Вој). Немóј че́паво да óдиш, тека́ си квáриш петéте, нејё тека́ добро́ (Сук, Вој). **2.** изр. **че́паво орати** *искривљаваѿи исти́ну, оговараѿи; лагаѿи*. – Она́ све че́паво орати, одуму́је, л́же, потсмѿва се сва́кому (Држ, Трњ).

че́пи (си) несвр. *неѿриродно држаѿи ѿело или делове ѿела (усѿи, руке, ноге, ѿрѿѿе)*. – Немóј си тека́ че́пиш сна́гу, стој си како човéк (Вој. Изв).

чельáѿи се несвр. фиг. *честѿо дречаѿи (ѿо навици)*. – Му́жат се почé често чепла́ти на ме́не, дали́ најде́ не́коју (Пет).

че́йчи се несвр. фиг. **1.** *неѿриродно сѿајаѿи (или седеѿи)*. – Немóј се тека́, че́ре, че́пчиш, му́жје мињу́ју (Сук). **2.** *ѿодругљиво увијаѿи усне за неком особом*. – Ми́не та́ја, она́ се че́пчи; ми́не она́ја, она́ се па че́пчи, и сва́кому маану́ најде, а не ви́ди се ко́ја је (Вој). Немóј си че́пчиш у́ста по њу, у све́ је

подобра́ оди нас дветé (Сук, Вој). **3.** *викайи́и; грди́и́и*. – Чéпчи се на мéне, óка без пóтребу (Пет). **4.** изр. **чéпчи óчи гледа́и́и искоса** (*радознало; са мржњом*). – Што чéпчиш óчи у мéне, каквó сам ти дужна (Вој).

черéк изр. (н.п.). *комад меса (овде: тéлесни уд!)*. – Сéчите ми черéк по че-
рéка (Бер, Км).

чéсна неvéста изр. *она која се невина удала*. – Билá сам чéсна неvéста, сви су видéли мојуту кошу́љу (При).

чéстачко прил. *йрилично чéстйо, чешће*. – Доóдеше си чéстачко дóма (При).

четвóричка бр. хип. *чейворица, чейворо*. – Четвóричка брата смо у ку́ћу и у́баво се сла́гамо и пома́гамо (Јал).

четвóрка ж *врста игре у колу*. – А умéјеш ли да свíриш четвóрку (Км).

чети́ресе бр. *чейрдесей*. – Јá веч укара́ чети́ресе гóдине, почé да старéјем (Вој).

четрина́јес бр. *чейрнаесей*. – Предí четрина́јес гóдине смо се жени́ли и са веч ймамо чéрку дево́јћу (Пет).

четристóтин(а) бр. *чейристйо*. – Четристóтина ћила су ўзета (Цр).

четърéс бр. в. чети́ресе. – Чу́вамо четърéс бра́ви, че и чу́вамо док је стар-
цат ж́ив (Пн).

четртé бр. *ове чейири; оне чейири*. – Че си ми врнеш четртé ћила, немóј да заборáвљаш (Кр).

чéша (се) несвр. фиг. *йравийи чудне йокрейе; чешайи се*. – Чéша се ко да је шу́гав (Пир).

чешмели́ја м (н.п.). *мајсийор који йосйавља и израђује чесме*. – Свéкар ми је чешмели́ја (Д-Сл, Брц).

чешљ́чек м (*мален и лей*) *чешаљ*. – Сас срéбрни чешљ́чек (Ор).

чивтóше свр. *рийнуийи (коњ, магарац, говече)*. – Немóј оди ту́ја страну да те не чивтóше коњат (ВЈ).

чивличáнин м арх. *сийановник који живи и ради на чифлику*; уп. чивли-
чáнка. – Билó овáм чйвлик, мој дéда је бил чивличáнин, а ба́ба чивличáнка, па се узéли (ВЈ).

чивличáнка ж *женска особа која живи и ради на чифлику*, в. чивличанин. – Ту́рци су с чивличáнћете работи́ли каквó су тéли (ВС, Кр).

чижмéтина ж аугм. пеј. од чйжма *чизма*. – Пропáдоше ми но́ђе у теј чиж-
мéтине, цел д́н ћи несéм стурáла (Трњ).

чйжмоша ж *име беле овце која на једној или више ногу има обојену шару у виду чизме или чарайе*. – Чйжмоша је крóтка овца́, а нéје ло́ша ни на млекó (Пок).

чѝка несвр. *истѝцаѝти себе исѝред другога; изазиваѝти*. – Чѝка ме пред њи, о́че да ме урнѝше (Пир).

чѝкавац м шалѝ. *мало деѝе*. – Бѝл сам ма́лечьк, чѝкавац сам бѝл, несѝм запамтѝл (Бер).

чѝни несвр. (н.п.). *бацаѝти магије*. – Стáно Јáно, што ми чѝниш /Једнѝг да рашчѝниш (Пс). Тај ба́ба чѝни, врља маѝије, прáви злѝ (СГл).

чѝни-ми-сѝе изр. *изгледа ми*. – Не мо́гу, чѝни-ми-сѝе, жѝва да сам (БЧ).

чѝѝес, -га, -то, -сто ж/с **1.** *краѝкоух*. – Не во́лим чѝпесту овцу́ да имам у мојѝ стадо (Ста). **2.** *краѝкосиса (овца, крава)*. – Чѝпестуту овцу́ че прода́вам (Цр).

чѝсти бо́г изр. *умираѝти болесни и сѝари*. – Сва́ку јѝсен по́чне да чѝсти бо́г и тека́ подмла́цује на́род (Гра).

чѝстѝо жѝѝѝо изр. *ѝшеница; сѝѝрнине уоѝѝѝе (јечам, раж)*. – Да се ро́ди чѝсто жѝто /А највише рој-пшени́ца (Пн).

чѝвѝк из мѝсто изр. *одличан човек (муж, домаћин)*. – О́н је бил чѝвѝк из мѝсто, домаћин, кара́ктеран чѝвѝк, свѝ смо га волѝли (Вој).

чѝвѝче бо́жји узв. *аман, досѝа, ѝресѝани*. – Чѝвѝче бо́жји, не́мам да ти даде́м, отга́ни се од ме́не, тражи́ кој ѝма (Вој).

чѝвѝчек м анат. *језичак, ресица у усѝѝима*. – Чѝвѝчек је нади језѝкат, ви́ди се када́ зѝнеш (Вој).

чѝвѝчнос ж *добар каракѝтер, васѝѝѝање*. – Та́ја ала́ не́ма ни́какву чо-вѝчнос (ВЛк).

чѝка се несвр. *куцаѝти се (чашама); оѝѝјаѝти се*. – Ђо́ка о́ка /Са́ва (се) чо́ка (ТД).

чѝкне свр. *куцнуѝти се чашама; ѝоѝѝѝѝи алкохолно ѝѝѝе*. – Сврну́ при њѝга, чо́кнумо две-три реѝѝје (Гос).

чѝла́к м *безвредан сѝарац*. – Стану́л сам веч ста́рц, чѝла́к, чѝвѝк без вре́днос (Пир).

чѝна ж рет. *црна овца*. – Чѝна се ојагњѝла начѝс, и ја́гнето црно́ (При).

чѝрапѝс у уста́та изр. подр. *који има врло широка усѝа*. – Чѝрапѝста у уста́та, ѝч ми се не допа́да, на́не (Сук).

чѝрба́ у гла́ву изр. *разум; ѝамеѝ*. – Не́ма чѝрбу́ у главу́ту, буда́ла голема́ (Сре, Вој).

чѝрбовѝт, -а, -о трп. пр. **1.** *који има досѝа воде (јело, вође, ѝоврђе)*. – Ја́ обѝчам да је ма́нца чѝрбовѝта, да се накѝсам с ложицу (Вој). **2.** изр. **чѝрбовѝта глава́** фиг. *мудра особа*. – Де́да ти бе́ше чѝрбовѝта глава́, ама се ни́кој неје метну́л на њѝга (Пет).

чѝоре с само у вокативу, рет. *девојчице; ћерко*. – Чѝоре, о́чеш ли да ме не́што услу́шаш (Тм).

чоросује несвр. *бацајџи мађије; ѿреносијџи зло са једне на другу особу*: уп: чьоросује. – Таја је бабичка знала да чаросује, плашиле смо се оди њу (Пк).

чубри се несвр. *ѿодизајџи се (длака, коса, ѿерје) ѿри узбуђењу; кочојерџи се*. – Чубри се ко петъл на буњиште (Пир).

чубри (уши) несвр. *ослушкивајџи; сџирејџи (живојџиња, човек)*. – Коњат чубри уши, насеча да има нешто у трњето (Сук).

чубричица ж (н.п.). *(љујка и драга) девојчица или млада девојка*. – Чубричице девојо /Чубар ли си сејала (Кс, Рас). Девојчице, чубричице (Пк).

чувач м *шџедљива особа која сџиче радом и чува своје*. – Она је чувач и радник голем (Ру, Зс).

чудило с несрећа, невоља. изр. **чудила ударе снаћи велика несрећа**. – Када човека чудила ударе он може да изгуби памет (Чин).

чудно име изр. *име које се рејко чује*. – Он има чудно име и неје из наш крај (Пир).

чудове м мн. (н.п.). *невоље; несреће; ѿајџиња*. – Да не гледаш мајџини чудове (При).

чукала ж мн. *алајџи; целокујан ѿриљаг*. – Збери си чукалата и иди си, текъв ми слуга не трѳебе (Чин).

чукнут, -а, -о трп. пр. *ударен (у главу); ћакнујџи*. – Којѳе је чукнуто не закачај се с њѳега (Вој).

чукъш узв. коњу када треба стане или да иде унатраг *смири се, сџани; мало назад*. – Када окнем Мишко чукъш, он појде малко насад (Пет).

чума га стисала изр. *ѿогађале га велике несреће*: уп. чума га убило. – Неје га чумата стисала па не знаје у какву смо муку (Сре. Вој).

чума га убило изр. в. чума га стисала. – Чума га убило, дете му умрело (Грш).

чумѳина ж мит. пеј. од чума куга у лику жене која сџирелама гађа и убија *децу и одрасле*. – Назад, назад, црна чумѳино (Км, При). Растрѳсло косу и облѳкло се у широће дреје, асли чумѳина, стра да те је да ѳу срѳгнеш (Држ).

чупѳнце с **1.** дем. од чуп *мали врч*. – На дупѳнце по чупѳнце (Пн). У тој чупѳнце држим вурду (Бз). **2.** фиг. хип. *драга неочешљана девојчица*. – Бабино чупѳнце, оно че баби водицу доноси (Цр).

чупи се несвр. *ослобађајџи се омојача (ѿлод, зрно)*. – Љуската на бобат се чупи када га варимо (Рос, ВРж).

чуприја ж *врѳѳа чорбе од изнујрице*. – Моја баба је правила чуприју, чорбу од изнутрицу (Пир).

чурљив, -а, -о *који дими; који је ѿун дима*. – Имам кућу чурљиву /Имам жену смрдљиву (Дој).

чурук м 1. *болесѝ неког органа; болесѝ уоѝишѝе*. – Їмам си чурук у колѝноту (Пир). Їмаш си чурук, чурукљѝв си, несѝ за мој рачун (Бла).

2. изр. **чурук стѝне обѝлеѝи**. – Станула сам чурук сас главу, сас паѝмет (Вој). 3. изр. **чурук човѝк бескаракѝтерна особа**. – Башта му је чурук човѝк, а ѝн, сѝнат, дѝбар испѝде (При, Држ).

чѝторица ж *чуѝурица*. – Научи ме старц да наплним искрѝвену чѝторицу сас васуљ, да насѝпем воѝду и она че се испрѝви како да је нѝва (Бз).

чѝтура ж пеј. *глава*. изр. **нѝма нѝшта у чѝтуруту глѝѝ је, ѝразноглав**. – Ѓн је будалѝтина голема, нѝма нѝшта у чѝтуруту (Вој).

чѝчав, -а, -о рет. фиг. *који изгледа као да чучи (ѝредмеѝи)*. – Донѝси ми чѝчавуту тѝглу (Пир).

чѝшка несвр. *гураѝи наѝред*. – Гледѝла је, чушкѝла је деца да вој школу заврше (ПРж).

чѝкне свр. *начѝи*. – Чѝкнѝ малко од грѝчкуту да прѝбам сирѝњѝто (Кр).

чѝкнуѝ, -а, -о трп. пр. *начѝи*. – Погѝчата малко чѝкнута, нѝкоје од децаѝта одломѝло (Пет).

чѝпче несвр. *шѝрѝкаѝи (комад хране)*. – Немѝј тека да чѝпчеш лѝбат, ѝзни си нѝж па си одрѝжи (Вој).

чѝрѝсује несвр. в. *чѝрѝсује*. – Знѝла је, чѝрѝсувала је, ишлѝ су жѝне при ѝу (НМл).

чѝс-чѝс изр. *чесѝо; ѝовремено*. – Чѝс-чѝс па улѝзне да вѝди кво рабѝ-тимо (ВЛк, Пир).

чѝчѝк м бот. *чѝчак*. – Наватаѝло ми се бѝше чѝчѝк на чараѝпци (ТД).

Ц

цѝвга несвр. пеј. *галамиѝи, лајаѝи уз веѝар (особа)*. – Саѝмо цаѝбе цаѝвгате, несѝмо се тека договорѝли (Изв, Пир).

цѝклѝ с дем. од цаѝк *цѝк*. – Їмам трѝ цаѝклѝѝја пѝна с орѝси (Пет).

цаѝм м (н.п.). *(драга) душа*. – Цѝм Калиѝно, Калиѝно малиѝно (Држ, Пет).

цаѝмбаѝсује несвр. *ѝрговаѝи коѝѝима; ѝрговаѝи сѝѝоком уоѝишѝе*. – Цѝмбаѝсувал је и ѝбаву парѝ је зараѝцувал (Кр).

цаѝпне свр. *оѝѝѝи; украсѝи*. – Цѝпну ми лѝбат ѝз-руѝе и побѝже (Пир).

цѝбун м мн. цѝбѝне рет. *жбун*. – Са ливѝдата урѝсла, цѝбѝне, не моѝж у познаѝјеш (Гос).

цѝлекѝје несвр. арх. *чуваѝи круѝну сѝѝоку на ѝаѝи (крѝдо, ѝелѝѝ)*. – Немѝј да у муѝчиш и да (ми) цѝлекѝјеш /Јѝна ти је млоѝго аѝаѝѝика (Гос).

цѐмперчек м дем. од цѐмпер *дечији цемѝер*. – Облѐчи си цѐмперчекат да не осѐбнеш (Држ, Трњ).

цѐйѝшиѝе с пеј. (*велики*) *цѐй*. – Сиромá се бр́ка по цѐпѝшта (ВРж).

цѝжа ж рет. *ѝрс, гѝжа, винова лоза*. – Од двѐ цѝже ча́бар вино́ (Гос).

цурцѐвња́к м бот. *биљка која цвѐта око Ђурђевдана, разгранати́а је, има много жуѝих цвѐтова и лако се уѝлиће у венац*. – За у венѝц бѐремо цурцѐвња́к, ене́ га нади ку́ћуту, ѝма га ко́лко о́чеш (Дој).

цурцѐво млекѐ изр. *млеко ѝомужено на Ђурђевдан*. – С прѐсно млекѐ цурцѐво (Пк).

цурцѐвсѝи, -а, -о *ђурђевдански*. – Ка́жемо цурцѐвсѝи венѝц, цурцѐвско јáгне, а ѝма и цурцѐвсѝи кр́с на који излáзимо тѝја дъ́н (Дој).

цуцѐрник м *зайушиѝена кућа, сѝпраћара*. – Оно́ ѝиното не́је кућа него цуцѐрник, само што не́је па́дло (Гра).

Ш

ша́ечан, -чна, -чно (н.п.). *који је од шајака, сукнен*. – На њѐга је ша́ечно одѐло (Држ, При).

шажв́аче свр. *сажвакаѝи*. – Не́мам зу́би да шажв́ачем месѐто (Км).

ша́јкаца ж *шајкача*. – Де́да ми, солу́нац, зѝме-лѐте, све је носи́л ша́јкацу (Км).

шалѝтре нонсѝнс који по броју слогова и рими одговара речи ли́тре, (н.п.). – Шали́-тре ли́тре (Мари́јо) /Да те во́зи (Јовáн) у ли́тре (Рас).

ша́лом прил. (н.п.) *шаљиво, весело*. – Ша́нко си ша́лом за́свира /А Бо́нка ша́лом за́игра (Пк).

шамширо́в, -а, -о *који је од шимшира (дрво, грана)*. – Отво́рете по́рте шамширо́ве (Сук).

ша́ли се несвр. *водиѝи љубав момак и девојка*. – Они́ су се шали́ли када́ су били́ мла́ди (К-Кл, Цер).

шамијѐтина ж пеј. (*сѝара, ѝрљава*) *марама*. – Врзáла не́какву шамијѐтину да вој лице́ не изгорѝ, па заличѝла на Цѝганку (ВЈ).

шамширо́вина ж *дрво од шимшира*. – Он је од шамширо́вину́ту не́што правѝл, али не́је казува́л какво́ (Пир).

шандр́ца несвр. *храмаѝи*. – Почѐ да шандр́цам с лѐвуту но́гу (Вој).

шандр́цаво прил. *изобличено*. – Почѐла ша́нтраво да о́ди, шандр́цаво, искривѝла се повише на дѐснуту стра́ну (Пир).

ша́ргав, -а, -о *који је ѝрошаране косе, ѝросед*. – И ти́ си почѐл да старѐјеш, ша́ргав си вѐч (Сук).

ша́рена пера́шка изр. фиг. *йрєврїѣлива (женска) особа*. – Она́ је теква́ нєкаква, ша́рена пера́шка (Пет. Чин).

ша́рка ж фиг. **1.** *образац, модел; йрик; досейка*. – Това́ нејє нєкоја ша́рка да нау́чиш да га заплетєш (Сре). **2.** изр. *зашарана шаркаїа одређена судбина*. – Какò ти је зашарана ша́рката, текá че буде (Зс).

ша́трав, -а, -о *шейав; хром*. – Ша́травата се т́кми да ти буде снаá (Пир).

ша́траво прил. *хромо, шейаво*. – Што текá ша́траво óдиш; куде склцá ногуту (Пет).

шашавїло с *обесїи; лудило*. – Вану́ло љу шашавїлото па самò беснєје (Пет).

ша́шавшїина ж *неодмерена особа*. – Та́ја ша́шавштина се прáви да млòго зна́је (Рс).

шашалдїше свр. в. *шашардїше*. – Му́ж ти дòма нєје, па тї си, жєно, шашалдїсала (Рс).

шашардїше свр. *йошашавшїи (од обесїи, зависїи)*: уп. *шашалдїше*. – Ви сте шашардїсале, нємате си другу рáботу (Вој). Кá ме вїди у нòвуту блу́зу она́ че шашардїше (Сук, Вој).

ша́шће ж мн. *њива йод сїаблима обраног кукуруза*. – Пренєси га, цєрмане, у Цòлино ша́шће (Соп).

шевєл-девєл изр. *час йамо, час овамо*. – Шевєл-девєл глєда, óдма га познá да је лопòв и лжòв (ТД).

шеверáк м *млака йод шеваром*. – Тáм йма мláка, шеверáк йма (Цер).

шевердїсан, -а, -о *обесїан; ћакнуї*. – Тї си шевердїсана женá, не умєјеш домаћинсћи да орáтиш (ВЛк).

шевєрњичаво прил. *чудно; сулудо*. – Оди шевєрњичаво (Сук).

ше́вне изр. **ше́вне мáлко скренуїи, йочейи се сулудо йонашайи**. – Тї си шєвнул мáлко, несї какò трєбе (Гра. Км).

шевуљїца ж **1.** *кривина на йуїу, лук*. – Мòјето је лòзје óдма нади пúтат, нади сáмуту шевуљїцуту (Сре). **2.** *крива линија; шара у виду кривих линија*. – Исплєтено на шевуљїце (Вој). Нацртáло га детето нєкако на шевуљїце, ама ўбаво испáдло (Об).

шегобївљиво прил. *йодсмешљиво; иронично*. – Она́ ме све шегобївљиво глєда и врті устáта нá-страну кадá ме срєтне (Пет).

шегобијáн м рет. *йодругљивац; шерей*. – Шегобијáн је голєм, а не вїди си сáгњицуту (Пир).

шеј текá, шеј овакá изр. (на крају песме о хајдуцима). (Текá отпојем на крај на сваку вєселу пєсму. ТД). – А рођену мајку да га једє /Шеј текá, шеј овакá (ТД).

шєни несвр. **1.** *ћойайи*. – Кучето шєни, газїла га кòла (Пир). **2.** фиг. *ходайи сийним кораком; йонашайи се йокорно*. – Тї че шєниш пред мєне (НМл).

шеремѐтес, -та, -то *ѝреѝежно црн, медвеђе боје*. – Шеремѐтеста дојде, по боју како мѐчка (При).

шерпѐтина ж аугм. и пеј. *шерѝа*. – Изљускануту шерпѐтину да врљшиш или да садиш цвѐће у њу (Држ).

шѐс бр. *шесѝ*. – Шѐс краве чувам (ВЈ).

шеснајес(е) бр. *шеснаесѝ*. – Кољко су шеснајесе и девет (Сре).

шестак м *врѝаа ћилима*. – На сваку чѐрку сам изткала и дала по ћилим шестак (Пир).

шестѐ бр. *ових шесѝ; оних шесѝ*. – Шестѐ игле да си ми врне, ја сваћи дѐн плетѐм (Кр).

шестина бр. *шесѝоро*. – У кућу смо шестина: ја, мѐж и чѐтри деца (Бе).

шесторичка бр. *шесѝоро*. – Ѐмам све синове, шесторичка сина су моја дѝка (Кр).

шетажечи прил. сад. од *шѐта: шѝаѝи*. – Само гѐбимо врѐме шетајечи (Пир).

шѐтка (се) несвр. пеј. *губиѝи време у шѝињи; избегаѝи ѝосао*. – Он се само шѐтка натам-навам, а ни сами по њиве на работу (Вој).

шећерина /шићерина ж *сласѝ; висок ѝроценаѝ шећера у ѝлоду*. – Јабалћете ѝмају шећерину, кажемо и шићерину, ѝбаве су, да си кѝпимо по-више (Цр).

шибина ж (н.п.). *шума*. – У планину горе, у шибину (ЦД).

шије несвр. *ушиваѝи*. – Шијем ти пулове на јелечѐто (Пет).

шика се несвр. *шѝаѝи се изазовно и ѝривлачиѝи суѝроѝни ѝол (девојка, жена)*. – Ѐбава, и премѐни се ѝбаво, и само се шика тамо кудѐ момчетија мињѝју (Пир).

шикака нонсенс, парњак речи никаква (у н.п.). – Тѝмба лѝмба шикака /Нема свадба никаква, никаква (НМл).

шиљас, -ста, -сто *шиљасѝ*. – Требе ми голѐм и шиљас колѝц за капијуту (Сук).

шиљ, -а, -о рет. *шиљасѝ; зашиљен*. – Надѐнем га на шиљо дрво (Дој. Рос).

шиљежетина /шиљежетија ж зб. од шиљеже *одрасло јагње од одабирања до укључивања у ѝриѝлод*. – Пасал сам стријес његова шиљежетина покре Нишаву (ПРЖ).

шиљовѐрес, -та, -то *који има шиљасѝи врх*. – Одлете и стану на шиљовѐресто дрво (Пк).

шиничар м, мн. шиничарѐ *мајѝор који израђује шинике (мернике)*. – Наши су били шиничарѐ, правѝли су шиници, њчви, кѝвчези (Мр).

шири се на чуздо изр. *уживаџи у имеџку који је други (муком) сџе-као*. – Дошла снаа у кућу и шири се на чуздо: са она гздарница, а ни да ћутимо у ћоше (БЧ).

ширина ж **1.** *раван и широк ѓросџор*. – Че се најдемо на ширинућу да ѓграмо лопту (Пир). **2.** изр. **ширине и ћоше** *широки и уски делови града ѓгодни за игру деце*. – У град ѓма ширине и ћоше, па на ширине ѓграмо лопту и клису, а у ћоше кликери и жмурку (Пир).

широчи несвр. *ѓрошириваџи; ѓовећаваџи ширину*. – Немѓј млого да широчиш панталонете, онѓ су за момче (Јал, Сук).

широчко прил. *ѓрилично широко*. – Прави га широчко, да ме не стѓса (Пир).

шише с грађ. фиг. *краџка облица између носећих греда*. – Шише је кратко дрво и тура се између носеће греде (Рс).

шкарели м мн. (н.п.). нејасна реч, можда: *слуге*. – Скендерлија старѓ бѓг бијаше /Шкарели му сандук носѓјаше (Пир).

шљам(а)к м **1.** *бујан коров који гуши усеве, омеџа ѓрилазе, заџвара ѓуџеве*. – Окосим прво шљамак окол појату, за од змије, па тѓг улазим у ѓу (Дој). **2.** *нечисџоћа коју донесе вода ѓа омеџа ѓроџицање воде (у ѓоџоку, реци, до воденице)*. – Шљамак затворић Малу ваду, не мож да миѓују кола (Вој). Водаћа копала пугат и наносѓла шљам (Гра).

шљамѓџи несвр. *вулгарно говориџи*. – Нѓчу да ми тѓја шљамач шљамѓти у кућу, да ми деца не слушају теја рѓчи (Пир). Штом почне да шљамѓти ја ѓдма излазим (Вој).

шљапавче с *мушко деџе из куће или блиске родбине које се даје не-весџи да га ѓомилује, ѓољуби и дарује ѓред улазак у нови дом, накољче*. – На шљапавче сам дала кошуљћу (Д-КВ, ЦД).

шљѓм м *шлем*. – Вѓзим се с мѓтор, носим шљѓм (Пир).

шљѓска несвр. **1.** *ѓљускаџи*. – Узнем лопату и шљѓскам воду из вѓрат да течѓ у граѓину (ЦД). **2.** пеј. *клевеџаџи; оговараџи*. – Она само шљѓска по селѓ: тѓја лѓш, онѓја неје дѓбар (ЦД).

шљѓц м *шлиц*. – Пазѓ, шљѓцат си несѓ закопчал (Пир).

шмугна ж *чудна особа која само ћуџи; глуѓа која ћуџи*. – Кудѓ се обрнеш туја шмугну вѓдиш (Пир).

шмугне се свр. *сакриџи се*. – Кудѓ се шмугну детѓто (МЈ).

шѓврт м *несџална и неवासѓџана особа*. – Тѓја па шѓврт ниѓкав рѓд не знаје (Пет).

шољћѓѓја м/ж *ѓодругљива особа; шаљѓвѓѓја*. – Понѓкога исмеје, понѓкога насмеје, бил је шољћѓѓја тѓја старц (Пс).

шр'авштук м *сїега у радионици ковача, сїрава за сїезање*. – Ст'егни га у шр'авштукат да не мр'да и изб'остри га (Пет. Вој. Чин).

штага' је изр. *врло је много*; упор. штога' (си) је. – Штага' је гр'озје у л'озје, и све у'баво и зр'ело (ВС).

шї'а'кла ж *шїай*; *їодуїирач їри ходу*; уп. шта'кла. – Їде сас дв'е шта'кле и сл'уша се по дв'орат (Пн).

шї'а'кља ж, в. шта'кла. – На шта'кље о'дим (ЦД).

шї'е'їи несвр. **1.** *наносїїи шїеїу*. – Шт'ете ме, уништ'аву ми им'овину са-сто'ку (Сук). **2.** *їрїеїи шїеїу*. – Н'ека онї шт'ете, што ја' (Кр).

штї'гљав, -а, -о рет. *мршав*; *бедан*. – Мї штї'гљави се б'оље држїмо (ДД).

шї'ирїца ж *јалова овца*. – За кр'аву к'ажемо ј'аловица, ако се не т'ели, а за овц'у штирїца, ако се не ј'агни ј'едну г'одину (ВЛк).

штолї везн. *зашїо*. – Штолї не до'бде, м'ло'го се забавїше (Км, Сук).

штопује се несвр. *сабијатїи неїроїусїљиви маїшерїјал (їеїео, земљу)* како би се сїречило кр'еїање ваздуха. – Када пр'авимо ћумур штопујемо земљ'уту, да н'ема в'аздук (ЦД).

штрб'еје несвр. *губїїи зубе*. – Д'ојде си вр'еме, п'очнеш да штрб'ејеш, да глув'ејеш и да не вїдиш (Трњ).

штр'бла ж подр. *крезуба женска особа*. – Ун'учето ми се смеј'е што сам стан'ула штр'бла (Јал. Вој).

штрб'отина ж **1.** *окрњени зуби, крезуба вилица*. – Не м'огу да ј'ед'ем сас т'еја штрб'отине, само ост'али к'орење (При). **2.** *окрњена ивица їредмеїа; окрњени їредмеї*. – Кој'е је окрњено, бил'о тањїр, ст'овна или паница, к'ажемо штрб'отина (При).

штрв'ољина ж *їраг їољске крађе (у винограду, бостїану, башїи, њиви)*. – Їма штрв'ољина у бост'анат, доодїл н'екој нач'јска, а и деца' улазїла (Вој).

шї'ркља се несвр. фиг. *јурїїи на разне сїране*. – Ч'екају г'осје па се с'амо штрк'љају, све да припр'еме како тр'ебе (ВЛк).

шї'рк'ољ м зоол. *обад*. – Штрк'ољат убод'е на м'еко м'есто (Рс). С'а че гов'е-дата напне штрк'ољат и че се разб'егају (Рс).

шт'ула несвр. *їодуїираїи се шїаїом*. – Поч'е да шт'улам, не м'огу више бези штап (Рс).

шт'улка несвр. шал. *ходатїи са два шїаїа*. – Поч'е да шт'улкам и ја', како деца'та када се їграју са-шт'уле (Кр).

шї'урка несвр. *їи сїоро и їри їом се љуљатїи (болесник, сїара особа)*. – Шт'уркам како м'алечко дет'е, ама он'о вїди куд'е їде а ја' не вїдим (Вој).

штуроч'а ж *неїрикладно їонашање*. – Кра'ли су, бїли су се, опив'али су се, штуроч'е голем'е су прајїли (Д-Пг, Вој).

шћѐмбес, -та, -то *ѿрбушастѿ, који има изражен ѿрбух*. – Омалечък бѐше, шћѐмбес и црн у лицѐ (Гњ).

шўборјан м (н.п.). *неко врло лејо цвеће*. – Моја мама и твоја посадиле шўборјан (Гос).

шужбўрчица ж бот. дем. *мала махуна*. – Таја травка праж шужбўрчице и растѐ у жѿто (Вој).

шумљак м *гомила лишића; сѿѿније гране са лишићем*. – Отсѐкал дрвото и откарал га, остало само шумљак (Км).

шурулин м бот. *зељастѿа биљка са широким лисѿовима слична ливадском зељу*. – Шурулин растѐ у планину, од њѐга су и зељаник и чорба подобри него од ливатско зеље (Зс).

шутак столица изр. *висока сѿолица без наслона*. – Башта ми пражеше шутак столице (Рс).

шўш узв. који опонаша шуштање, (н.п.). – Шўш, девојћо, шўшће ли си брала (Соп).

шўши несвр. *одузимаѿи влагу усевима (коров)*. – Шушњарат шўши житата (Соп).

шўшка ж (н.п.). *суво смеће*, в. шўш. – Шўш девојћо, шўшће ли си брала (Соп).

шўшкају му опњцити изр. *ѿосѿаѿи немоћан; с муком ходаѿи, вући ноге*; уп. шўшнули му опњцити. – Шўшкају му опњцити, готѿв је (Рас).

шушљави несвр. пеј. **1.** *бавиѿи се нечасним ѿослом; ѿриѿремаѿи некоме замку*. – Онѿ нешта шушљаве, ѿче да ти подвале (Сук). **2.** *водиѿи (недозвољену) љубав*. – Приметѿмо да она шушљави с њѐга (МЈ).

шўшнули му опњцити изр. в. шўшкају му опњцити. – Чим му шўшну опњцити, чим пѿчне да влачи нође, остарѐл је, спремил се за смрт (Цр).

шўшпе плњене изр. *ѿуњена ѿаѿрика, врсѿа јела*. – Она си за њу спремаше пѿсне шўшпе плњене (Држ).

шўшће ж мн. *суве сѿабљѿике кукуруза, кукурузовина ѿовезана у сноѿове*. – Шўшће давамо на говѐда, за сваќ дњн нѐма сѐно (Вр).

шўшу-мўшу изр. *зачас*. – Шўшу-мўшу, па мѐне низ гўшу (Пс).

шчѐ изр. од шта че *шѿа ће*. – Знам шчѐ бўде (Тм). Шчѐ ми је твојѐ (Зав).

шчетѿрес бр. *чеѿрдесеѿак*. – На голѐмо гѿсје дојдоше шчетѿрес чѿвѐка и свѿѿи станўше у голѐмуту сѿбу (ВЈ).

шчўва свр. **1.** *сачуваѿи; очуваѿи, ѿодићи*. – Шчувала сам туј стоќу, у њу сам гледала (К-Ћу, Зс). **2.** изр. *боже шчуве сачувај боже*. – Боже шчўве од теквѐ але што по свѐт ѿде (Вој).

шчўкује несвр. *набијаѿи*. – Шчўкујем јексѐрат, да ме не гребѐ када сѐднем на столићуту (Пл).

шѣкне свр. *уїлашиїи* и *їако їодсїаїи* на їогрешино їонашање. – Нећи га шѣкне да че га бију и он побегне, мәне стокуту (Зс).

шѣт узв. мачки: *бежи*. – Шѣт, ма́чко, надво́р (Вој).

Ѕ

ѳрбѳси несвр. *ѳрбѳаїи*. – ѳрбѳси кад прїча, не умеје да стәне (Зс).

ѳрж м бот. *раж*; уп. рѳж. – Семе од ѳрж ма́лко изме́шамо сас житѳто и посејемо, да има за јужетїна (Јал).

ѳртѳк м геогр. кратка коса; хум. – Седни гѳре на ѳртѳкат и сачекај ме (Гос).

ѳѳѳ узв. ирон. *да, јесте*. – Че ми га даде́ш ли без па́ре? – ѳѳѳ, ко́ј не́че, бију! (Пир).